ISSN 1725-5201

Eiropas Savienības

# Oficiālais Vēstnesis

C 354

Izdevums latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

**53. sējums**

**2010. gada 28. decembris**

Paziņojums Nr. Saturs Lappuse

I *Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi*

ATZINUMI

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja**

**461. plenārsesija 2010. gada 17.–18. martā**

2010/C 354/01 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ceļvedis sieviešu un vīriešu līdztiesībā (2006–2010) un turpmākā stratēģija" ..... 1

2010/C 354/02 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Cilvēki ar invaliditāti: nodarbinātība un pakāpeniska pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti ES. Lisabonas stratēģija pēc 2010. gada" (izpētes atzinums) ..... 8

2010/C 354/03 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Imigrējušo darba ņēmēju integrācija" (izpētes atzinums) ..... 16

2010/C 354/04 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas transporta politika saistībā ar Lisabonas stratēģiju laikposmam pēc 2010. gada un ilgtspējīgas attīstības stratēģiju" (izpētes atzinums) ..... 23

2010/C 354/05 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Rūpniecības pārmaiņas un divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecības perspektīvas Eiropā" (pašiniciatīvas atzinums) ..... 30

2010/C 354/06 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kopējās lauksaimniecības politikas reforma 2013. gadā" (pašiniciatīvas atzinums) ..... 35

LV

**Cena: EUR 4**

*(Turpinājums nākamajā lappusē)*

| Paziņojums Nr. | Saturs *(turpinājums)* | Lappuse |
|---|---|---|
| 2010/C 354/07 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Par jaunu pārvaldību starptautiskajās organizācijās" | 43 |
| 2010/C 354/08 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Transporta politika Rietumbalkānos" | 50 |
| 2010/C 354/09 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības organizācijas un ES Padomes prezidentūra" (pašiniciatīvas atzinums) | 56 |
| 2010/C 354/10 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Lisabonas līguma īstenošana – līdzdalības demokrātija un Eiropas pilsoņu iniciatīva (11. pants)" (pašiniciatīvas atzinums) | 59 |

III *Sagatavošanā esoši tiesību akti*

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja**

**461. plenārsesija 2010. gada 17.–18. martā**

| | | |
|---|---|---|
| 2010/C 354/11 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido ilgtermiņa plānu heka ziemeļu krājumam un zvejniecībām, kas šo krājumu izmanto" *COM(2009) 122 galīgā redakcija – 2009/0039 (CNS)* | 66 |
| 2010/C 354/12 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai par kontroles un noteikumu izpildes shēmu, kura piemērojama apgabalā, uz ko attiecas Konvencija par turpmāko daudzpusējo sadarbību Ziemeļaustrumu Atlantijas zvejniecībā" *COM(2009) 151 galīgā redakcija – 2009/0051 (CNS)* | 67 |
| 2010/C 354/13 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido daudzgadu plānu stavridas rietumu krājumam un zvejniecībām, kas šo krājumu izmanto" *COM(2009) 189 galīgā redakcija – 2009/0057 (CNS)* | 68 |
| 2010/C 354/14 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido ilgtermiņa plānu anšovu krājumam Biskajas līcī un zvejniecībām, kas šo krājumu izmanto" *COM(2009) 399 galīgā redakcija – 2009/0112 (CNS)* | 69 |
| 2010/C 354/15 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai ar ko izveido zilo tunzivju *Thunnus thynnus* nozvejas dokumentēšanas programmu un izdara grozījumus Regulā (EK) Nr. 1984/2003" *COM(2009) 406 galīgā redakcija – 2009/0116 (CNS)* | 70 |


LV

*(Turpinājums aizmugurējā vāka iekšpusē)*

I

*(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)*

# ATZINUMI

# EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

**461. PLENĀRSESIJA 2010. GADA 17.–18. MARTĀ**

## Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ceļvedis sieviešu un vīriešu līdztiesībā (2006–2010) un turpmākā stratēģija"

(2010/C 354/01)

Ziņotāja: **Laura GONZÁLEZ DE TXABARRI ETXANIZ KDZE**

Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietniece *Margot Wallström* saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2009. gada 25. septembra vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

"*Ceļvedis sieviešu un vīriešu līdztiesībā (2006–2010) un turpmākā stratēģija*".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 23. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 461. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 17. un 18. martā (2010. gada 17. marta sēdē), ar 137 balsīm par, 3 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Ieteikumi.**

1.1. Sieviešu un vīriešu līdztiesība ir ne tikai viens no izvirzītajiem mērķiem, bet arī priekšnoteikums, lai ES sasniegtu mērķus izaugsmes, nodarbinātības un sociālās kohēzijas jomā.

1.2. Termiņa vidusposma pārskats par ceļvedi līdztiesībā tiek izstrādāts ekonomikas krīzes laikā. Tā kā sievietēm un vīriešiem ir atšķirīgs stāvoklis sabiedrībā, nav vēl zināms, kā krīzes sekas ietekmēs abus dzimumus.

1.3. Līdztiesības mērķi jācenšas sasniegt visās politikas jomās, it īpaši sociālajā un nodarbinātības politikā, un ir jāturpina centieni novērst šķēršļus, kas sievietēm un vīriešiem traucē pilnībā un līdzvērtīgi iesaistīties darba tirgū.

1.4. Lai nodrošinātu un palielinātu sieviešu finansiālo neatkarību, jāuzlabo sieviešu nodarbinātības kvantitāte un kvalitāte, tostarp atbalsts pašnodarbinātajām sievietēm. Jānovērš draudi, kurus sievietēm rada nestabilās darba attiecības, un jāveicina ģimenes un mājsaimniecības pienākumu taisnīga sadale.

1.5. Atalgojuma nevienlīdzībai ir strukturāli cēloņi: sievietēm piemītošo prasmju nepietiekams novērtējums, iedalījums tikai vīriešiem vai tikai sievietēm piemērotās profesijās un nozarēs, nestabilas darba attiecības, pārtraukumi darba dzīvē utt. Tiesību akti un koplīgumi, kā arī visu ekonomiskās un sociālās jomas dalībnieku līdzdalība ir efektīvs līdzeklis, lai mazinātu nevienlīdzību atalgojuma jomā.

1.6. Plašāka sieviešu pārstāvība uzņēmējdarbībā un politiskajā dzīvē veicina līdztiesību, sieviešu ekonomisko neatkarību, ar dzimumu saistīto aizspriedumu pārvarēšanu un sieviešu aktīvāku iesaistīšanos lēmumu pieņemšanā.

1.7. Sievietes ir īpaši neaizsargātas pret sociālo atstumtību un nabadzību. Sociālo aizsardzību var uzlabot un nabadzības draudus var mazināt, pielāgojot sociālās tiesības individuālām vajadzībām, garantējot minimālos ienākumus un turpmāko pabalstu aprēķinos atbilstoši novērtējot laiku, kad sievietes pārtraukušas darbu vai strādājušas nepilnu slodzi, lai aprūpētu ģimenes locekli / apgādājamo.

1.8. Lai panāktu līdztiesību un uzlabotu sieviešu nodarbinātību, būtiska nozīme ir darba un ģimenes dzīves saskaņošanai — gan kvalitatīviem sociālajiem pakalpojumiem, kurus sniedz sabiedrībai, gan uzlabojumiem pašreizējā grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu, paternitātes atvaļinājumu un bērnu kopšanas atvaļinājumu sistēmā. Visiem sociālās jomas pārstāvjiem aktīvāk jāuzņemas atbildība un jācenšas nodrošināt mājsaimniecības un ģimenes aprūpes pienākumu līdzsvarotu sadali.

1.9. EESK uzskata, ka jāveicina sieviešu dalība lēmumu pieņemšanā, un tāpēc dalībvalstīm jārīkojas apņēmīgāk, izvirzot skaidrus mērķus un īstenojot efektīvus pasākumus (piemēram, pozitīva rīcība, plāni līdztiesības nodrošināšanai utt.).

1.10. Tā kā vēl aizvien ir sastopama ar dzimumu saistīta vardarbība un cilvēku tirdzniecība, Komiteja uzskata, ka jāuzlabo pašlaik spēkā esošie tiesību akti un jāizstrādā valstu rīcības plāni, saskaņojot tos ar Eiropas vispārējo stratēģiju, kā arī jāizvērš īpašas programmas.

1.11. EESK uzskata, ka dzimumu stereotipi ir izskaužami, izglītojot sabiedrību, lai šādi priekšstati nenostiprinātos, piedāvājot apmācību gan vīriešiem, gan sievietēm, mudinot sievietes biežāk izvēlēties dabas zinātņu un tehnisko priekšmetu studijas, paaugstinot t.s. "sieviešu profesiju" prestižu un nepopularizējot dzimumu aizspriedumus plašsaziņas līdzekļos.

1.12. Īstenojot ES ārējo un attīstības politiku, sieviešu tiesības jāstiprina starptautiskā līmenī, uzlabojot sieviešu prasmes un paplašinot viņu iespējas.

1.13. EESK uzskata, ka visās Komisijas rīcības jomās vienmēr jāveic dzimumu aspekta analīze un tas ir jāņem vērā, izstrādājot budžetu gan Eiropas, gan valstu līmenī. Tādēļ būs vajadzīgs gan līdztiesības jautājumos kompetents personāls, gan dati par katru dzimumu atsevišķi, lai varētu spriest par sieviešu un vīriešu stāvokli un novērtēt, kā īstenots līdztiesības nodrošināšanas plāns.

1.14. Svarīgi, lai mērķi, kas izvirzīti jaunajā līdztiesības nodrošināšanas stratēģijā laikposmam pēc 2010. gada, nebūtu formulēti kā Komisijas ieteikumi dalībvalstīm. Tām jābūt saistošām pamatnostādnēm, un jāizvirza kvantitatīvi mērķi. Tādēļ vajadzīga aktīvāka visu līmeņu politiķu līdzdalība. ES iestādēm jāuzņemas iniciatīva, piemēram, nākotnes perspektīvā analizējot paveikto un novērtējot īstenoto pasākumu ietekmi.

2. **Vispārīgas piezīmes.**

2.1. Ceļvedis sieviešu un vīriešu līdztiesībā (2006–2010) liecina par Eiropas Komisijas apņēmību sadarboties ar dalībvalstīm, lai panāktu progresu līdztiesības jomā. Pēc Komisijas pieprasījuma EESK gatavo pārskatu par ceļvedi līdztiesībā, analizējot īstenojamo pasākumu ietekmi un to īstenošanas pakāpi, kā arī ierosinot pasākumus, kas 2010. gadā būtu jāparedz jaunajā stratēģijā.

2.2. EESK atzinīgi vērtē daudzos dokumentos pausto ES apņēmību veicināt līdztiesību: 1957. gadā parakstītajā Romas līgumā nostiprināts vienāda atalgojuma princips, 1997. gadā noslēgtajā Amsterdamas līgumā paredzēta divu pakāpju pieeja, apvienojot starpnozaru metodi un konkrētus pasākumus, savukārt Lisabonas līgumā skaidri pausta apņemšanās mazināt nevienlīdzību un sekmēt līdztiesību.

2.3. Starptautiskā līmenī ES ir apņēmusies īstenot Pekinas Rīcības platformā paredzētos pasākumus, Tūkstošgades mērķus un Konvenciju par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu (*CEDAW*), kuras pieņemšana liecina, ka sieviešu tiesības tagad ir viens no svarīgākajiem cilvēktiesību aspektiem.

2.4. Lai gan tiesiskais regulējums ir plašs, izvirzītie mērķi nav sasniegti un sieviešu un vīriešu nevienlīdzība joprojām nav novērsta. Nav gūti ievērojami panākumi nevienā no sešām prioritārajām politiskās rīcības jomām, kas minētas Ceļvedī sieviešu un vīriešu līdztiesībā (2006–2010). Tāpēc jāvaicā, vai politiķi patiešām grib panākt pārmaiņas. Īpaši svarīgi, lai jaunajā ES Rīcības stratēģijā līdz 2020. gadam būtu noteikts, ka dzimumu līdztiesības princips ir būtisks konkurētspējas un izaugsmes faktors.

2.5. Ceļveža sieviešu un vīriešu līdztiesībā (2006–2010) novērtējums tiek veikts ekonomikas lejupslīdes laikā, un ir jāpēta tās ietekme uz sievietēm, jo viņu stāvoklis darba tirgū ir atšķirīgs, un valsts politika attiecībā uz sociālajiem izdevumiem, it sevišķi sociālajiem pakalpojumiem, kurus parasti izmanto tieši sievietes, viņas ietekmē atšķirīgi.

2.6. Krīze vispirms skāra tās nozares, kurās tradicionāli strādā lielākoties vīrieši, piemēram, celtniecību, transportu vai rūpniecību, un vēlāk izplatījās uz citām nozarēm, kurās ir liels sieviešu īpatsvars (piemēram, banku pakalpojumi un tirdzniecība). Tāpēc daudzās ģimenēs sievietes atalgojums tagad ir vienīgais ienākumu avots, un šie ienākumi parasti ir zemāki nekā vīriešiem, jo sievietes pārsvarā ir nodarbinātas pakalpojumu nozarē, strādā nepilnu slodzi, pagaidu darbu vai arī nelegāli. Visi minētie faktori ļoti negatīvi ietekmē valstu tautsaimniecību, jo mazina privāto patēriņu un tādējādi palēnina tautsaimniecības atlabšanu.

2.7. Krīze ir ietekmējusi arī sociālo politiku. Sievietes saņem mazāku bezdarbnieka pabalstu, un to viņām maksā īsāku laiku, jo viņu stāvoklis darba tirgū bieži ir neizdevīgāks. Jāpiebilst arī, ka sabiedrisko pamatpakalpojumu sniegšanu veselības aprūpes, izglītības un sociālajā jomā ierobežo tieši tad, kad ģimenēm, sevišķi sievietēm, tie ir visvairāk vajadzīgi. Tā kā minētajās nozarēs galvenokārt strādā sievietes, viņu nodarbinātības līmenis vēl vairāk pazeminās.

2.8. Krīzes pārvarēšanas pasākumi nedrīkst būt no dzimuma viedokļa neitrāli, un sieviešu un vīriešu atšķirīgais stāvoklis sabiedrībā arī turpmāk būs jāņem vērā, īstenojot jaunus politiskos pasākumus ekonomikas atveseļošanai un pašreizējās struktūrfondu programmas.

2.9. Līdztiesība jāizvirza par prioritāti, lai ne tikai pārvarētu krīzi un ilgākā termiņā sekmētu atlabšanu, bet arī risinātu demogrāfiskās un ekonomiskās problēmas, kas ietekmē gan Eiropas sociālo modeli, gan sievietes un viņu finansiālo neatkarību.

3. **Īpašas piezīmes. I daļa — Prioritārās rīcības jomas, kurās jāveicina dzimumu līdztiesība.**

Ceļvedī līdztiesībā (2006–2010) minēts, kādas saistības ir jāuzņemas un kādi pasākumi ir jāīsteno, lai līdztiesības jomā panāktu progresu un mazinātu nevienlīdzību.

Plāna pirmajā daļā minētas sešas prioritāras politiskās rīcības jomas un tām atbilstošie rādītāji:

1. vienlīdzīgas ekonomiskās neatkarības panākšana sievietēm un vīriešiem;

2. darba, privātās un ģimenes dzīves saskaņošanas uzlabošana;

3. sieviešu un vīriešu līdztiesīgas dalības lēmumu pieņemšanā veicināšana;

4. ar dzimumu saistītas varmācības un tirdzniecības iznīdēšana;

5. dzimumu stereotipu izskaušana sabiedrībā;

6. dzimumu līdztiesības veicināšana ārpolitikā un attīstības politikā.

Otrajā daļā galvenā uzmanība pievērsta pārvaldības uzlabošanai.

3.1. *Vienlīdzīgas ekonomiskās neatkarības panākšana sievietēm un vīriešiem.*

3.1.1. Lisabonas nodarbinātības mērķu sasniegšana.

3.1.1.1. Daudzās valstīs joprojām nav sasniegts Lisabonas stratēģijā izvirzītais mērķis panākt, ka sieviešu nodarbinātības līmenis sasniedz 60 %. Vīriešu nodarbinātības līmenis sasniedzis 70,9 %, savukārt sieviešu — tikai 58,8 % ([1]), turklāt vecuma grupā virs 55 gadiem nodarbināti ir 36,8 % sieviešu, bet 55 % vīriešu. Bezdarbs vairāk skar sievietes, taču, izvēršoties ekonomikas krīzei, starpība samazinās (9,8 % sieviešu salīdzinājumā ar 9,6 % vīriešu).

3.1.1.2. Jāpalielina gan sievietēm pieejamo darbavietu skaits, gan to kvalitāte, jo pārāk liels ir sieviešu īpatsvars sliktāk atalgotās nozarēs un tādās darbavietās, kurās ir augstāks nestabilitātes risks. Nepilnu slodzi lielākoties strādā sievietes (31,5 % sieviešu un 8,3 % vīriešu), un 14,3 % no strādājošajām sievietēm ir noslēgušas pagaidu darba līgumu. Turklāt, ja sievietes vienlaikus ir arī mātes, viņu nodarbinātības līmenis pazeminās vairāk nekā par 10 procentu punktiem, un tas liecina par ģimenes pienākumu nevienlīdzīgu sadali un nepietiekamu aprūpes infrastruktūru.

3.1.1.3. EESK iesaka veikt kopīgu pētījumu par sieviešu bezdarba līmeni un ģimenes apstākļu izraisītiem pārtraukumiem darba dzīvē ([2]). Tā kā sievietes veic ģimenes aprūpes pienākumus, viņu statuss bieži neatbilst noteiktiem kritērijiem, lai viņas varētu uzskatīt par bezdarbniecēm, un neaktivitāte līdz ar to kļūst par slēptā bezdarba veidu.

3.1.1.4. Vajadzīga starpdisciplināra pieeja, lai tādējādi nodarbinātības politiku varētu papildināt ar izglītojošas un sociālas ievirzes pasākumiem; vajadzīga tāda izglītība, kas palīdz izskaust stereotipus nodarbinātības jomā, vajadzīgi kvalitatīvi sociālie dienesti, kas apgādājamām personām nodrošina pienācīgu aprūpi, un vajadzīgas izglītojošas kampaņas par mājsaimniecības pienākumu sadali starp sievietēm un vīriešiem.

3.1.1.5. Visās Komisijas programmās jāparedz, ka jāveicina līdztiesība (kā tas jau darīts programmā "*PROGRESS*"). Visplašākās iespējas paver struktūrfondi; tie ļauj gūt informāciju par to, kā valstīm veicas šā mērķa sasniegšanā, ik gadu novērtēt minēto pasākumu ietekmi uz dzimumu stāvokli katrā valstī, kā arī noteikt piemērotus pasākumus un sankcijas pret tām valstīm, kuras sievietēm nenodrošina pietiekami daudz kvalitatīvu darbavietu.

3.1.2. Darba samaksas atšķirību likvidēšana.

3.1.2.1. Lai panāktu līdztiesību, noteikti jānovērš darba samaksas atšķirības, taču, par spīti uzlabojumiem tiesiskajā regulējumā, sieviešu un vīriešu darba samaksas atšķirības ir pieaugušas līdz 17,4 % un vecuma grupā virs 50 gadiem pat sasniegušas 30 %.

3.1.2.2. Darba samaksas atšķirībām ir strukturāli cēloņi: segregācija nepietiekami novērtētās tautsaimniecības nozarēs un nepietiekami atalgotās profesijās, lielāka pārstāvība ēnu ekonomikā un nestabilās darbavietās, pārtraukumi darbā vai nepilnas slodzes darbs ģimenes apstākļu dēļ. Visi minētie faktori ļoti negatīvi ietekmē sieviešu atalgojuma līmeni.

3.1.2.3. EESK ([3]) iesaka dalībvalstīm izvērtēt savu tiesisko regulējumu attiecībā uz darba līgumu nosacījumiem un atalgojumu, lai nepieļautu sieviešu tiešu vai netiešu diskrimināciju.

([1]) Avots — Eiropas Kopienu Statistikas biroja veiktais darbaspēka apsekojums; dati par nodarbinātību 2009. gada februārī un bezdarbu 2009. gada septembrī.

([2]) Tādu darba pārtraukumu īpatsvars, kas radušies ģimenes (bērnu vai apgādājamo) aprūpes dēļ, sievietēm vecumā no 25 līdz 54 gadiem ir 25,1 %, savukārt vīriešiem — tikai 2,4 %. Citu ģimenes pienākumu dēļ ekonomiski neaktīvas ir 19,2 % sieviešu un tikai 2,9 % vīriešu (avots — Eiropas Kopienu Statistikas biroja 2008. gadā veiktais darbaspēka apsekojums).

([3]) OV C 211, 19.08.2008., 54. lpp.

3.1.2.4. Tiesiskajā regulējumā būtu jāizveido kontroles mehānismi dzimumu diskriminācijas atklāšanai un jāveicina amatu klasifikācijas sistēmu pārredzamība, kas ļautu vienlīdzīgi novērtēt un atalgot visus darbiniekus atbilstīgi viņu kvalifikācijai, pieredzei un spējām.

3.1.2.5. Sarunas par koplīguma noslēgšanu ir piemērots instruments, lai ieviestu ar dzimumu stereotipiem nesaistītus darbavietu vērtēšanas kritērijus, mācību atvaļinājumu sieviešu karjeras izaugsmes veicināšanai, pārtraukumu darbā vai ar ģimenes apstākļiem saistītu atvaļinājumu, elastīgu darbalaiku un paredzētu citus pasākumus, kas mazina darba samaksas atšķirības.

3.1.3. Sievietes uzņēmējas.

3.1.3.1. Neraugoties uz augsto kvalifikāciju, uzņēmumu vadītāju amatos sievietes vēl aizvien ir mazākumā. Komisija ir veicinājusi līdztiesību, izstrādājot uzņēmumu sociālās atbildības koncepciju, palielinājusi valsts atbalstu sieviešu jaunizveidotajiem uzņēmumiem (Regula (EK) Nr. 800/2008) un atbalstījusi Eiropas tīklu sieviešu uzņēmējdarbības sekmēšanai. Līdzās valdībām un oficiālām struktūrām minētajā tīklā būtu jādarbojas arī attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai varētu notikt pieredzes un labas prakses paraugu apmaiņa.

3.1.3.2. ES Uzņēmējdarbības rīcības plāna ieteikumus par sieviešu aktīvāku iesaistīšanu uzņēmumu izveidē varētu īstenot, atvieglojot piekļuvi finansējumam un kredītiem, veidojot uzņēmējdarbības tīklus, kas sniedz organizatoriskus un konsultāciju pakalpojumus, paverot piemērotas arodmācību un pārkvalificēšanās iespējas, popularizējot labas prakses piemērus utt.

3.1.4. Dzimumu līdztiesība sociālajā aizsardzībā un nabadzības apkarošana.

3.1.4.1. Sievietes ir īpaši neaizsargātas pret sociālo atstumtību un nabadzību. To veicina arī tādi faktori kā sieviešu nevienlīdzība darba tirgū un atkarība no sociālās aizsardzības sistēmām.

3.1.4.2. Saskaņojot nosacījumus, jāpanāk, ka sievietes ir tikpat sociāli aizsargātas kā vīrieši. Saīsināta darbdiena ģimenes apstākļu dēļ, grūtniecības un dzemdību un/vai bērna kopšanas atvaļinājuma izmantošana bērnu aprūpei, nepilnas slodzes vai pagaidu darbs, segregācija un diskriminācija atalgojuma jomā ir faktori, kas mazina sievietēm turpmāk piešķirto sociālo pabalstu apmēru un ilgumu, un sevišķi tas attiecas uz bezdarbnieku pabalstiem un vecuma pensijām. Lai stāvokli kaut daļēji uzlabotu, līdzās citiem pasākumiem būtu jāatzīst, ka laikā, kas pavadīts, veicot neapmaksātu darbu, strādājot saīsinātu darba laiku vai pārtraucot darbu ģimenes apstākļu dēļ, nodokļi maksāti pilnā apmērā.

3.1.4.3. Lai mazinātu nabadzības risku, valstu sociālās aizsardzības sistēmām jāgarantē pienācīgs ienākumu minimums, sevišķu uzmanību pievēršot vecāka gadagājuma sievietēm, atraitnēm, kas saņem dzīvesbiedra pensiju, un mātēm, kuras bērnus audzina vienas.

3.1.4.4. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš valstīs izveidotajām privātajām pensiju shēmām, jo gaidāmās pensijas apmērs ir atkarīgs no personas ienākumiem un paredzamā mūža ilguma, un šajā gadījumā visvairāk cieš sievietes.

3.1.4.5. Kā zināms, 2010. gads ir pasludināts par Eiropas gadu cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību, un tas ir arī gads, kad beidzas Lisabonas stratēģijas īstenošana un periods, kurā lietoja atklāto koordinācijas metodi. Jaunajā ES stratēģijā līdz 2020. gadam būtu jāizvirza konkrēti mērķi un jāparedz efektīvāki pasākumi, kas gan īsākā, gan ilgākā termiņā izskaustu — it īpaši sieviešu — nabadzību.

3.1.5. Dzimumu aspekts veselības aizsardzībā.

3.1.5.1. EESK uzskata, ka ir vajadzīga jauna veselības aprūpes stratēģija, kurā būtu ņemtas vērā vīriešu un sieviešu atšķirīgās vajadzības veselības jomā, taču norāda, ka konkrēti pasākumi šā mērķa sasniegšanai vēl nav paredzēti. Tādēļ ir jāturpina pētījumi par sieviešu veselību un par slimībām, kas skar sievietes.

3.1.5.2. Sabiedrības novecošana un sieviešu līdzdalība darba tirgū turpmāk arvien vairāk palielinās pieprasījumu pēc ilgtermiņa aprūpes pakalpojumiem. Dalībvalstīm ir jānodrošina kvalitatīvi publiskie veselības aprūpes un sociālie pakalpojumi; to trūkums īpaši kaitē sievietēm, jo aprūpe lielākoties ir tieši viņu pienākums.

3.1.6. Pret imigrantēm vai mazākumtautību pārstāvēm vērstas daudzkārtējas diskriminācijas apkarošana.

3.1.6.1. EESK atkārtoti uzsver, ka migrācijas un patvēruma politikā ir jāņem vērā dzimumu aspekts. Vairāk uzmanības jāpievērš imigrantēm un mazākumtautību sievietēm, jo tieši šīs grupas visvairāk cieš no nevienlīdzības un ir visvairāk apdraudētas, it sevišķi tagad, ekonomikas krīzes laikā ([4]).

3.1.6.2. Migrantu skaita pieaugums ir tieši saistīts ar to, ka nepietiekamās sociālās infrastruktūras dēļ palielinās pieprasījums pēc darbiniekiem mājsaimniecības un aprūpes pakalpojumu nozarē. Ievērojams skaits imigrantu strādā nozarēs, kurās bieži vērojamas gadījuma rakstura vai nestabilas darba attiecības. Šīs darbavietas ir "jāprofesionalizē" un jālegalizē, un ir jāuzlabo profesionālās kvalifikācijas sistēma, lai sekmētu imigrantu integrāciju darba tirgū.

3.2. *Darba un ģimenes dzīves saskaņošana.*

3.2.1. Lisabonas stratēģijas mērķi sieviešu nodarbinātības jomā ir sasniegti, taču nav sasniegti Barselonas mērķi bērnu aprūpes pakalpojumu jomā (bērnu aprūpes iestādēs nodrošināt vietas 33 % bērnu vecumā līdz 3 gadiem un 90 % bērnu vecumā no 3 līdz 6 gadiem). Būtiski ir izveidot aprūpes pakalpojumu infrastruktūru ar pietiekamu vietu skaitu un elastīgu, plašu pakalpojumu klāstu, kas ļautu nodrošināt atbilstīgu un kvalitatīvu aprūpi — gan pakalpojumus pēc darba laika un

([4]) Skatīt atzinumus OV C 182, 04.08.2009., 19. lpp., un OV C 27, 03.02.2009., 95. lpp.

brīvdienās, gan ēdnīcas, gan specializētus centrus, kuros saņemt aprūpi vajadzīgajā līmenī. Ieguldījumi sociālo pakalpojumu jomā ne tikai labvēlīgi ietekmē ekonomiku un nodarbinātību, bet arī sniedz lielu labumu sabiedrībai.

3.2.2. Lai varētu aprūpēt bērnus un apgādājamās personas, darbalaikam ir jābūt elastīgam, tādēļ tas jāpielāgo gan cilvēku profesionālajām, gan ģimenes vajadzībām, nodrošinot sievietēm un vīriešiem vienādas iespējas izvēlēties šādu darbalaika modeli.

3.2.3. Daļēji tāpēc, ka trūkst aprūpes infrastruktūras, nepilnas slodzes darbs daudzām sievietēm ir līdzeklis, lai saskaņotu darba un ģimenes dzīvi. Tomēr nepilnu slodzi strādājošu sieviešu īpatsvars pieaug ne tikai ģimenes pienākumu dēļ, bet arī tāpēc, ka bieži tā ir vienīgā iespēja, kā sievietes var iekļauties darba tirgū ([5]).

3.2.4. Vīriešu un sieviešu individuālajām tiesībām uz atvaļinājumu jābūt vienlīdzīgām neatkarīgi no tā, kādi ir viņu darba līgumi (ārštata darbinieka līgums, pagaidu līgums, beztermiņa līgums utt.). EESK tāpēc atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Arodbiedrību konfederācija (EAK), Eiropas Rūpniecības un darba devēju konfederāciju savienība (*UNICE*), Uzņēmumu ar valsts kapitāla daļu un vispārējās ekonomiskās intereses uzņēmumu Eiropas Centrs (*CEEP*) un Eiropas Amatniecības, mazo un vidējo uzņēmumu apvienība vienojās pagarināt bērna kopšanas atvaļinājumu ([6]), tomēr norāda, ka noteikti jāturpina darbs, lai panāktu pilnīgu līdztiesību. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu par tādu darba ņēmēju aizsardzības uzlabošanu, kuras ir grūtnieces, strādā pēcdzemdību periodā vai baro bērnu ar krūti, un Komiteja piekrīt viedoklim, ka būtu jāgarantē vismaz 18 nedēļu ilgs apmaksāts grūtniecības un dzemdību atvaļinājums ([7]).

3.2.5. Lai varētu izmantot pilnīgi visus cilvēkresursus, stingri jāapņemas panākt, ka mājsaimniecības un ģimenes aprūpes pienākumi, kurus galvenokārt veic sievietes, ir jautājums, kam uzmanību velta visi sociālās jomas dalībnieki. Jārīko kampaņa, lai mudinātu ģimenes sadalīt mājsaimniecības un aprūpes pienākumus (kuri bieži ir nevienlīdzības cēlonis), un jāpanāk šāda darba augstāks novērtējums.

3.3. *Sieviešu un vīriešu līdztiesīgas dalības lēmumu pieņemšanā veicināšana.*

3.3.1. Apņēmīgāk jāveicina dzimumu līdztiesība lēmumu pieņemšanā ([8]) tādās jomās kā ekonomika, politika, zinātne un tehnoloģija. Pēdējos gados sieviešu stāvoklis gandrīz nav mainījies. Tāpēc būtu jāizvirza skaidri mērķi un to sasniegšanas termiņi, kā arī jāizstrādā īpaša politika un efektīvi instrumenti (pozitīva rīcība, līdztiesības plāni, īpaša apmācība, līdzdalības kvotas, izglītojošas kampaņas utt.).

3.3.2. Īstenojot Eiropas projektu, viens no pamatuzdevumiem ir nodrošināt sieviešu un vīriešu līdztiesību politikā. Eiropas Parlamenta vēlēšanās, kas notika 2009. gada jūnijā, 35 % deputātu vietu ieguva sievietes; no Komisijas locekļiem 10 ir sievietes, bet 17 — vīrieši. Dalībvalstu parlamentos 24 % no visiem deputātiem ir sievietes, savukārt dalībvalstu valdībās sievietes ieņem 25 % no visiem ministru amatiem ([9]). No pašreizējiem EESK locekļiem 23,6 % ir sievietes, bet 76,4 % — vīrieši, un augstākajos vadības amatos (direktori, direktoru vietnieki, ģenerālsekretāra vietnieki) tikai 16,7 % ir sievietes, toties vīrieši — 83,3 %. Lai panāktu līdztiesību visos varas līmeņos, par vienu no svarīgākajām prioritātēm jāizvirza vīriešu un sieviešu vienlīdzīga pārstāvība.

3.3.3. Lēns progress ir publiskajās pētniecības iestādēs (sievietes ieņem 39 % no visiem amatiem), un tikai nelieli uzlabojumi ir vērojami ekonomikas un finanšu nozarē (starp centrālo banku vadītājiem nav nevienas sievietes, un centrālo banku valdēs sieviešu ir tikai 17 %, savukārt lielāko uzņēmumu valdēs šis rādītājs ir nepilni 3 %).

3.4. *Ar dzimumu saistītas vardarbības un cilvēku tirdzniecības izskaušana.*

3.4.1. Vardarbība pret sievietēm un meitenēm vēl aizvien ir nopietna problēma. Tā ir vispārēja un sistēmiska parādība, kas izpaužas daudzos un dažādos veidos. EESK, tāpat kā Komisija, pauž īpaši lielas bažas par to sieviešu skaitu, kas cieš no vardarbības, par sievietēm — it īpaši imigrējušo sievietēm — tirdzniecības un prostitūcijas apmēru, kā arī par vardarbīgiem noziegumiem, kurus izdara ar tradīcijām saistītu un reliģisku motīvu dēļ ([10]).

3.4.2. Lai mazinātu un izskaustu dažādos faktorus, kas veicina vardarbību pret sievietēm, piemēram, materiālo resursu trūkumu, finansiālu atkarību, zemu izglītības līmeni, noturīgus dzimumu stereotipus un grūtības iekļūt darba tirgū, ir jāizmanto atbilstīgi sociālie, ekonomiskie un tiesiskie mehānismi.

3.4.3. Imigrantēm vajadzīgs īpašs atbalsts, jo viņas ir vēl neaizsargātākas vai nu nenoteiktā tiesiskā statusa dēļ, vai arī tāpēc, ka ir izolētas no apkārtējās sociālās vides. Valodas barjera, sociālās un kultūras atšķirības vai arī vienkārši neziņa par pieejamajām atbalsta struktūrām ir daži no iemesliem, kuru dēļ viņas kavējas lūgt palīdzību, ja ir kļuvušas par upuri vardarbībai ģimenē. Nereģistrēto imigrantu stāvoklis ir vēl sliktāks, tāpēc jāīsteno konkrēti pasākumi, lai garantētu šo sieviešu tiesības un likvidētu šķēršļus, ar kuriem viņas saskaras.

([5]) No visām ES nodarbinātajām sievietēm 2008. gadā nepilnu slodzi strādāja 31,5 %, savukārt no visiem vīriešiem — 8,3 %. No nepilnu slodzi strādājošajām sievietēm 27,54 % norādīja, ka šāda darbalaika iemesls ir viņu pienākumi mazu bērnu vai gados vecu apgādājamo cilvēku aprūpēšanā, savukārt 29,2 % nebija varējušas atrast pilnas slodzes darbu (vīriešiem šie rādītāji ir attiecīgi 3,3 % un 22,7 %). Avots — Eiropas Kopienu Statistikas biroja veiktais darbaspēka apsekojums.

([6]) Bērna kopšanas atvaļinājums ir pagarināts no 3 uz 4 mēnešiem, un tēvam piešķirtas tiesības (kas nav pārvedamas) uz vienu mēnesi ilgu atvaļinājumu; tas attiecas uz visiem darba ņēmējiem neatkarīgi no darba līguma veida.

([7]) OV C 277, 17.11.2009., 102. lpp.

([8]) Pirms 10 gadiem konferencē "Sievietes, vīrieši un vara" (*Women and men in positions of power*), kas 1999. gadā notika Parīzē, Eiropas Savienība parakstīja nolīgumu, apņemoties veidot daudzveidīgāk pārstāvētu Eiropu un panākt vīriešu un sieviešu līdzvērtīgāku līdzdalību lēmumu pieņemšanā.

([9]) Dati par 2009. gada oktobri.

([10]) OV C 110, 09.05.2006., 89. lpp.

3.4.4. Jāveido īpašas programmas (un jāturpina jau esošās, piemēram, *Daphne*), kuru mērķis ir novērst un izskaust vardarbību pret sievietēm. Jāpalielina šo programmu finansējums. Koordinējot stratēģiju Eiropas līmenī, jāizstrādā valstu rīcības plāni, kuros paredzēti konkrēti pasākumi un termiņi, kas nodrošinātu to efektīvu īstenošanu. Dalībvalstīm par prioritāti jāizvirza pašreizējo tiesību aktu uzlabošana, lai novērstu vardarbību ģimenē un aizsargātu cietušos un apdraudētos, tostarp bērnus. Vajadzīgi arī rādītāji, kas ļautu gūt precīzu priekšstatu par visiem ar dzimumu saistītas vardarbības aspektiem, tostarp seksuālu uzmākšanos un cilvēku tirdzniecību. Lai kontrolētu un novērtētu attīstības tendences šajā jomā, būtiska nozīme ir visā Eiropas Savienībā saskaņotiem statistikas datiem.

3.4.5. Ņemot vērā jauniešu vidū satraucoši bieži vērojamo vardarbību, arī ar dzimumu saistītu vardarbību, Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas savlaicīgi pieņemto lēmumu iekļaut ar dzimumu saistītās vardarbības apkarošanu programmas "Jaunatne darbībā" projektos. Visās bērnu un jauniešu izglītības un apmācības programmās jāparedz arī, ka jāapgūst nevardarbības kultūra un cieņas pilna attieksme pret visu cilvēku tiesībām.

3.5. *Ar dzimumu saistītu stereotipu izskaušana sabiedrībā.*

3.5.1. Ar dzimumu saistīti stereotipi ir kultūrā un sabiedrībā iesakņojušies uzskati, ka vīriešiem un sievietēm piemīt atšķirīgas īpašības un tāpēc jāveic atšķirīgi uzdevumi. Šie stereotipi ietekmē apmācības un darba iespējas un veicina segregāciju darba tirgū. Stereotipu dēļ ir grūtāk panākt līdztiesību un sieviešu un vīriešu pilnvērtīgu iesaisti lēmumu pieņemšanā.

3.5.2. Neraugoties uz augsto izglītības līmeni, sievietes joprojām galvenokārt strādā tādās tautsaimniecības nozarēs (veselības aprūpe un sociālā palīdzība, izglītība, tirdzniecība, valsts pārvalde, uzņēmējdarbības pakalpojumi, viesnīcas, restorāni utt.) un profesijās, kas tradicionāli tiek uzskatītas par "sieviešu profesijām" (tirdzniecības asistentes, mājkalpotājas, aprūpētājas, administratores utt.); bieži viņas atrodas uz karjeras kāpņu zemākā pakāpiena, bez lielām izredzēm virzīties augšup un ieņemt labāku amatu. Profesionālā segregācija pēdējos gados praktiski nav mainījusies, jo ir palielinājies nodarbināto sieviešu skaits tajās nozarēs, kurās jau tāpat strādā lielākoties sievietes.

3.5.3. Lai izskaustu dzimumu stereotipus, jāveic vairāki pasākumi.

— Bērni un jaunieši jāizglīto ar dzimumu līdztiesību veicinošiem uzvedības paraugiem un jākontrolē, lai stereotipus nepopularizētu ne mācību līdzekļi, ne skolotāji. EESK iesaka ES izglītības un apmācības programmās iekļaut dzimumu līdztiesības jautājumus un noteikt, ka tā ir īpaša prioritāte.

— Lai paplašinātu sieviešu iespējas pretendēt uz labākām darbavietām un uzlabotu vīriešu un sieviešu pārstāvības līdzsvaru visās zināšanu nozarēs, jārosina viņas studēt dabaszinātnes un tehniskos priekšmetus, kurus izvēlas pārāk maz sieviešu.

— Visās jomās jāstimulē sieviešu — pašnodarbināto, algotu darbinieču vai bezdarbnieču — uzņēmējdarbības gars, novatoriskums un radošums, jo tie ir svarīgi līdzekļi, kas ļauj uzsvērt sieviešu nozīmīgo devumu sabiedrībai.

— Jāpanāk, lai sievietes varētu iesaistīties darba tirgū ar tādiem pašiem nosacījumiem kā vīrieši, it īpaši, ja viņām ir apgādājami bērni.

— Jāpaaugstina sieviešu veiktā darba prestižs, sevišķi aprūpes jomā, un jāstimulē darbinieku tālākizglītība.

— Jāskaužd dzimumu stereotipi plašsaziņas līdzekļos un reklāmas nozarē, īpašu uzmanību pievēršot vardarbības atspoguļošanai un sieviešu noniecinošai attēlošanai.

— Jāpanāk, ka ar lēmumu pieņemšanu saistītos amatos plašsaziņas līdzekļos strādā vairāk sieviešu; tas sabiedrībā veicinātu nediskriminējošu attieksmi un patiesus priekšstatus par sievietēm un vīriešiem.

3.6. *Dzimumu līdztiesības veicināšana ārpus Eiropas Savienības.*

3.6.1. Komisijai, īstenojot ārpolitiku un attīstības politiku, jāturpina veicināt sieviešu tiesību ievērošanu visā pasaulē. Dzimumu līdztiesības nodrošināšanai uzmanība jāvelta neatkarīgi no sadarbības veida, paredzot konkrētus, uz sievietēm vērstus pasākumus un veicinot gan viņu iniciatīvu, gan iesaistīšanos lēmumu pieņemšanā, kā arī jāpalīdz uzlabot attīstības valstu spēju nodrošināt līdztiesību.

3.6.2. Lai spētu rīkoties krīzes gadījumos, dzimumu aspekts būtu jāiekļauj Eiropas drošības un aizsardzības politikā. Humānās palīdzības jomā (Eiropas Kopienas Humānās palīdzības birojs) Komisijai īpaša uzmanība būtu jāvelta dabas katastrofās cietušām sievietēm ar bērniem vai apgādājamiem radiniekiem, kā arī sievietēm, kas cietušas no vīriešu vardarbības bruņotu konfliktu laikā.

## 4. **II daļa — Dzimumu līdztiesības pārvaldības uzlabošana.**

4.1. Visās Komisijas rīcības jomās, tostarp budžeta izstrādē, uzmanība jāvelta dzimumu jautājumiem, un Komisijai būtu jānovērtē arī pašas sasniegumi līdztiesības jomā. Tādēļ ir vajadzīgs personāls, kas būtu izglītots dzimumu līdztiesības jautājumos, kā arī ticami un dalīti rādītāji, kas precīzi raksturotu sieviešu stāvokli.

4.2. Lai gūtu pilnīgāku priekšstatu par problēmām, kas saistītas ar nevienlīdzību, Komisijai jāturpina atvērts un pastāvīgs dialogs ar sieviešu organizācijām, sociālajiem partneriem un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

4.3. EESK aicina Komisiju mudināt visas struktūrvienības visos dokumentos, oficiālās publikācijās, mutiskajā tulkošanā visās valodās, kā arī interneta vietnēs izmantot tādus formulējumus, kas nerada ar dzimumu saistītus stereotipus.

5. **III daļa — Turpmākā stratēģija laikposmam no 2010. gada.**

Pēc Komisijas pieprasījuma EESK gatavo vairākus priekšlikumus jaunajam ceļvedim līdztiesībā, ko paredzēts īstenot, sākot no 2010. gada.

5.1. Lai nodrošinātu sieviešu un vīriešu līdztiesību, vajadzīga visaptveroša pieeja. ES politikas uzdevums nav tikai, piemēram, veicināt sieviešu līdzdalību visās jomās, risināt demogrāfiskās problēmas un uzlabot bērnu labklājību. Jāveic arī konkrēti pasākumi, kuru mērķis ir mazināt nevienlīdzību ģimenes, aprūpes un mājsaimniecības pienākumu sadalē starp vīriešiem un sievietēm vai — plašākā skatījumā — starp visiem sociālo procesu dalībniekiem.

5.2. Komisijai būtu jānodrošina, ka dzimumu līdztiesība ir transversāls jautājums, kam īpašu uzmanību velta visās rīcības jomās, struktūrvienībās, pasākumos, politikas virzienos un direktorātos. Dzimumu līdztiesība nav jautājums, kas jārisina tikai Nodarbinātības un sociālo lietu ģenerāldirektorātam.

5.3. Vajadzīgi dzimumu līdztiesības jautājumu speciālisti, kas var nodrošināt apmācību un materiālus, kādi nepieciešami, lai vairotu Eiropas iestāžu darbinieku zināšanas, prasmes un izpratni par līdztiesību. Eiropas Kopienu Statistikas birojam, uzlabojot pašreizējo metodoloģiju, jāturpina sniegt statistikas datus par katru dzimumu atsevišķi un jāietver jauni rādītāji, kas nodrošinātu precīzāku informāciju par sieviešu stāvokli un sniegtu vispusīgu priekšstatu par tendencēm Eiropas Savienībā.

5.4. Dzimumu aspekts ir jāņem vērā arī Eiropas un dalībvalstu budžetu izstrādē. Jāveic arī atbilstoši pētījumi, lai varētu novērtēt publisko pasākumu ietekmi uz dzimumu līdztiesību.

5.5. Struktūrfondi paver visplašākās iespējas, lai dalībvalstis darbības programmās un dažādos fondu īstenošanas posmos varētu ņemt vērā dzimumu līdztiesības faktoru, katrā no prioritārajām politikas jomām vai minēto programmu darbības virzieniem novērtējot ietekmi uz dzimumu līdztiesību. Lai sasniegtu labākus rezultātus, jāuzlabo koordinācija un sadarbība starp struktūrfondiem un tām iestādēm, kas katrā dalībvalstī atbild par līdztiesības jautājumiem.

5.6. Komisijai jānodrošina tiesību aktu ievērošana, popularizējot labas prakses paraugus un piemērojot sankcijas pret tām dalībvalstīm, kuras neievēro sieviešu un vīriešu līdztiesības principu. Dzimumu līdztiesība ir jāuzrauga un jāizvērtē visās politikas jomās un visās struktūrvienībās. Vajadzīga tāda vērtēšanas metode, kas ļautu noteikt un novērtēt, vai izdevies sasniegt izvirzītos mērķus, kā arī apzināt sasniegumus un iespējamo stāvokļa pasliktināšanos. Jāizveido vērtēšanas grupa, kas, izmantojot ceļvedī minētos rādītājus, sistemātiski pārraudzītu un izvērtētu dalībvalstu īstenotos pasākumus.

5.7. Ja ceļvedi vēlāk grozīs, Komiteja ieteiktu izdarīt izmaiņas 1. daļā. Tajā aplūkotā joma ir jāiedala sīkāk, jo tā aptver dažādus jautājumus (nodarbinātība, veselības aprūpe, imigrācija), kuri jārisina ar atšķirīgām metodēm. Ņemot vērā sieviešu nozīmību ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā, būtu lietderīgi ietvert arī papildu jomu "Sievietes un vide", jo sievietēm īpaši svarīgs jautājums ir rūpes par pašreizējo un nākamo paaudžu dzīves kvalitāti un ilgtspēju ([11]).

5.8. EESK vēlas uzsvērt, ka sociālajiem partneriem, piedaloties sociālajā dialogā un sarunās par koplīgumu noslēgšanu, ir svarīga nozīme līdztiesības veicināšanā. Šajā ziņā labs piemērs ir dzimumu līdztiesības pamatstratēģija 2005. gadam.

5.9. Cenšoties uzlabot pārvaldību un pārskatot izpratnes veidošanas un līdztiesības jomā spēkā esošos tiesību aktus, īpaša nozīme ir Eiropas Dzimumu līdztiesības institūtam. Tam jāpārrauga īstenotie pasākumi, lai nodrošinātu, ka tie atbilst līdztiesības principiem un to veicina, kā arī jāsekmē Eiropas iedzīvotāju līdzdalība atbildīgākā un integrētākā dzimumu vienlīdzības politikā.

5.10. Eiropas ekonomiskās un finansiālās problēmas un demogrāfiskās pārmaiņas nedrīkst ietekmēt centienus nodrošināt līdztiesību, un tās nedrīkst būt iemesls, lai līdztiesības jautājumiem veltītu mazāk uzmanības.

Briselē, 2010. gada 17. marts

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

([11]) Kā norādīts 1995. gadā notikušās Pekinas konferences Rīcības platformā.

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Cilvēki ar invaliditāti: nodarbinātība un pakāpeniska pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti ES. Lisabonas stratēģija pēc 2010. gada" (izpētes atzinums)

(2010/C 354/02)

Ziņotājs: **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

Ārlietu un sadarbības ministrijas valsts sekretārs Eiropas Savienības jautājumos *López Garrido* kgs 2009. gada 23. jūlija vēstulē nākamās prezidentvalsts Spānijas vārdā un saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

"*Cilvēki ar invaliditāti: nodarbinātība un pakāpeniska pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti ES. Lisabonas stratēģija pēc 2010. gada*".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 23. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 451. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 17. un 18. martā (17. marta sēdē), ar 152 balsīm par, 0 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

## 1. **Secinājumi un ieteikumi.**

*Stratēģija "ES 2020"*

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) aicina, lai, pieņemot stratēģiju "ES 2020", nodarbinātības pamatnostādnes un Sociālo programmu, tiktu iekļauta īpaša sadaļa par cilvēkiem ar invaliditāti, tādējādi nodrošinot minētā aspekta iekļaušanu un labāku saskaņošanu visās Kopienas politikās.

1.2. EESK atgādina, ka tādu kritēriju, kas nostiprina invaliditātes politiku, iekļaušana topošajā stratēģijā "ES 2020", ietekmētu saimniecisko rentabilitāti visas sabiedrības interesēs, vienlaikus sekmējot sociālo integrāciju un nediskrimināciju.

1.3. EESK uzskata, ka jāpieņem Eiropas invaliditātes pakts, uz kuru pamatojoties varētu veidot jaunu Eiropas politiku invaliditātes jautājumā atbilstīgi Komisijas turpmākajai stratēģijai attiecībā uz cilvēkiem ar invaliditāti saskaņā ar Lisabonas līgumu, ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (*UNCRPD*) un tās protokolu. Eiropas Savienībai un dalībvalstīm minētā konvencija būtu jāratificē pēc iespējas ātrāk.

1.4. EESK aicina īstenot politikas, kas sekmē inovāciju, kuru pamatā ir statistikas dati un kuras nodrošina cilvēku ar invaliditāti pamanāmību visos attiecīgos Eiropas un valstu statistikas datu apkopojumos.

*Nodarbinātība un cilvēki ar invaliditāti*

1.5. EESK atbalsta iekļaujošu darba tirgu ikvienam un norāda, ka nodarbinātības politikā attiecībā uz cilvēkiem ar invaliditāti jāietver viss dzīves process, kas ir saistīts ar darbu (*lifestreaming*), jo īpaši pievēršot uzmanību izglītībai, pieņemšanai darbā, nodarbinātības saglabāšanai un profesionālajai reintegrācijai. Politikai, kas paredzēta jauniešiem ar invaliditāti, kā arī politikai, kas vērsta uz cilvēkām, kam invaliditāte iestājusies nelaimes gadījuma vai slimības dēļ, ir jābūt prioritātei topošajā stratēģijā "ES 2020" un Komisijas jaunajā stratēģijā attiecībā uz ieām ar invaliditāti.

1.6. EESK aicina gada laikā izstrādāt paziņojumu par Direktīvas 2000/78 noteikumu, kas attiecas uz invaliditātriun nodarbinātību, īstenošanu.

1.7. EESK atgādina, ka pieņemšana darbā parastos darba apstākļos liek gādāt par atbilstošiem sociālajiem pakalpojumiem, stimuliem un motivāciju, vienlaikus atzīstot to uzņēmumu nozīmi, kuros galvenokārt nodarbina cilvēkus ar invaliditāti, kā arī sociālās ekonomikas uzņēmumu un MVU nozīmi, kuriem arī ir vajadzīgs atbilstošs sociālo dienestu atbalsts un stimuli. Komiteja uzsver arī sociālo partneru lomu.

1.8. EESK aicina īstenot izpratnes veidošanas politiku, lai novērstu vēl aizvien sastopamos stereotipus par darba ņēmējiem ar invaliditāti un uzsver plašsaziņas līdzekļu nozīmi daudzveidības pieņemšanā.

*Pieejamība*

1.9. EESK atkārtoti norāda, ka pieejamība ir ieguvums ne tikai cilvēkām ar invaliditāti, bet visai sabiedrībai kopumā, un nozīmē uzņēmumu klientu skaita palielināšanos

1.10. EESK iesaka pieejamību panākt pakāpeniski, izmantojot kopējus īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa mērķus (tostarp nosakot skaidrus un galīgus termiņus attiecībā uz jauniem un jau pastāvošiem produktiem, pakalpojumiem un infrastruktūrām).

1.11. Komiteja atbalsta universālās pieejamības galvaspilsētas izveidi Eiropā.

1.12. EESK norāda, ka steidzami jāpieņem tiesību akti par elektronisko pieejamību (e-pieejamība), un apstiprina, ka atbalstu principu "dizains visiem" un pieejamības standartu noteikšanu. Komiteja aicina līdz 2011. gadam izstrādāt attiecīgu intensīvas rīcības plānu, kā arī atbalsta "Eiropas invaliditātes apliecības" izveidi, kas atvieglotu cilvēku ar invaliditāti tiesību savstarpēju atzīšanu un viņu pārrobežu ceļojumus.

*Dzimums un invaliditāte*

1.13. Lai sekmētu sieviešu un meiteņu ar invaliditāti pamanāmību un novērstu vairākkārtēju diskrimināciju, dzimumu līdztiesības aspekts ir horizontāli jāiekļauj visu invaliditātes politiku izstrādē, īstenošanā un izvērtēšanā.

*Sociālais dialogs un invaliditāte*

1.14. EESK atzīst sociālo partneru nozīmi, lai nodrošinātu to, ka cilvēki ar invaliditāti strādā ar citiem līdzvērtīgos apstākļos, paredzot viņiem taisnīgus un labvēlīgus darba nosacījumus.

1.15. Sociālajiem partneriem invaliditātes aspekts būtu jāiekļauj visos starpnozaru, nozaru un uzņēmumu līmeņa pasākumos un sarunās, jo īpaši saistībā ar nodarbinātību, pieejamību un sociālo aizsardzību.

*Līdzdalība un pilsoniskais dialogs*

1.16. EESK pilnībā atbalsta principu "neko cilvēkiem ar invaliditāti bez viņu līdzdalības" un uzskata, ka minētais princips ir jāizmanto stratēģijā "ES 2020" un cilvēkiem ar invaliditāti paredzētās programmās, ko finansē no publiskajiem līdzekļiem.

1.17. ES un dalībvalstīs jāsekmē pilsoniskās sabiedrības attīstība un jāvelta nepieciešamie līdzekļi, lai nodrošinātu tās neatkarību un spēju iesaistīties rīcībpolitiku izstrādē un/vai sociālo pakalpojumu sniegšanā.

## 2. **Ievads.**

2.1. EESK ar gandarījumu pieņem prezidentvalsts Spānijas pieprasījumu izstrādāt atzinumu par tematu "*Cilvēki ar invaliditāti: nodarbinātība un pakāpeniska pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti ES. Lisabonas stratēģija pēc 2010. gada*".

2.2. Sākot ar 2002. gada jūlijā pieņemto pirmo pašiniciatīvas atzinumu, kas īpaši veltīts tematam "Cilvēku ar invaliditāti integrācija sabiedrībā" ([1]), EESK savos atzinumos pastāvīgi un horizontālā veidā ir radījusi patiesu ieteikumu krājumu, tādējādi atbalstot vienlīdzīgu attieksmi un nediskriminēciju attiecībā uz cilvēkiem ar invaliditāti un viņu ģimenēm ([2]).

2.3. Cilvēki ar invaliditāti veido vairāk nekā 16 % iedzīvotāju (vismaz 80 miljoni) ([3]), un viņu īpatsvars skaitliski palielinās līdz ar sabiedrības novecošanu.

2.4. EESK atzīst, ka progress gan likumdošanā ([4]), gan Eiropas politiku piemērošanā ([5]) un Madrides 2002. gada deklarācija ([6]) sekmē tādas ES veidošanu, kurā vairāk iesaistītas cilvēki ar invaliditāti. Tomēr vēl ir iespējami daudzi uzlabojumi, tā kā panākumi līdz šim vērojami tikai atsevišķās nozarēs un ir sadrumstaloti, jo trūkst vienotas stratēģijas, kā norādīts Eiropas Savienības rīcības plāna 2003.-2010. gadam ([7]) vidusposma novērtējumā. Tāpat jānostiprina Eiropas Komisijas dienesti, kas atbild par Kopienas politiku attiecībā uz cilvēkiem ar invaliditāti.

2.5. EESK norāda uz Eirobarometra 2009. gadā publicētajiem pēdējiem datiem ([8]), kas liecina par izjustās diskriminācijas invaliditātes dēļ būtisku palielināšanos (8 % pēdējā gada laikā, t. i. 53 % 2009. gadā salīdzinājumā ar 45 % 2008. gadā), un vairāk nekā 33 % cilvēku ar invaliditāti apliecina, ka 2009. gadā izjutuši diskrimināciju.

2.6. EESK atzīst, ka invaliditātes politikas progresu neapšaubāmi veicinājušas cilvēku ar invaliditāti kustības un tās pārstāvības organizāciju, kas apvienojušās Eiropas cilvēku ar invaliditāti forumā (*EDF*), izpratnes veidošanas kampaņas un spiediens, kā arī sociālo partneru atbalsts.

2.7. EESK atgādina Padomes prezidentvalstu trijotnei par to, ka viņu prezidentūras laikā ir svarīgi ņemt vērā šo atzinumu.

([1]) EESK atzinums, OV C 241, 7.10.2002., 89. lpp.

([2]) EESK atzinumi: OV C 182, 4.8.2009., 19. lpp. – OV C 10, 15.1.2008., 80. lpp. – OV C 93, 27.4.2007., 32. lpp. – OV C 256, 27.10.2007., 102. lpp. – OV C 185, 8.8.2006., 46. lpp. – OJ C 88, 11.4.2006., 22. lpp. – OV C 110, 9.5.2006., 26. lpp. – OV C 24, 31.1.2006., 15. lpp. – OJ C 110, 30.4.2004., 26 lpp.. – OV C 133, 6.6.2003., 50. lpp. – OV C 36, 8.2.2002., 72. lpp.

([3]) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/eu_silc

([4]) Padomes 2000. gada 27. novembra Direktīva 2000/78/EK – Padomes 2006. gada 11. jūlija Regula (EK) No 1083/2006; Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 5. jūlija Regula (EK) No 1107/2006 [OV L 204, 26.7.2006] un Telekomunikāciju pakete COM(2007) 697 galīgā redakcija – COD 2007/0247.

([5]) Komisijas paziņojums par Sociālo programmu COM(2005) 33 galīgā redakcija un Komisijas paziņojums "Vienlīdzīgas iespējas cilvēkiem ar invaliditāti: Eiropas rīcības plāns", COM(2003) 650 galīgā redakcija.

([6]) http://antiguo.cermi.es/graficos/declaracion-madrid.asp.

([7]) http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=3784&langId=en

([8]) *Eurobarometer*. Diskriminācija ES 2009. gadā (balstīts uz statistikas datiem periodā no 2009. gada 29. maija līdz14. jūnijam).

3. **Jauna Kopienas politika attiecībā uz invaliditāti topošajā stratēģijā "ES 2020".**

3.1. EESK piekrīt Komisija, ka jaunajai politikai, kas iezīmē stratēģiju "ES 2020", "ir acīmredzami jāveicina sociālā kohēzija, risinot bezdarba jautājumu un veicinot sociālo integrāciju […]. Šajā nolūkā ir jāizvērtē izglītības sistēmas un darba tirgi, jāuzlabo mobilitāte un jāsekmē Eiropas dinamisms, lai atbrīvotu mūsu inovāciju un radošo potenciālu" ([9]).

3.2. EESK uzskata, ka saistībā ar stratēģiju "ES 2020" ir jāpieņem Eiropas invaliditātes pakts, kā tas jau ir darīts attiecībā uz dzimumu līdztiesību un jaunatni.

3.3. Šāds pakts būtu kopēja vienošanās, ko apstiprinājusi Ministru Padome, dalībvalstu valdības, Komisija un Eiropas Cilvēku ar invaliditāti forums, iesaistoties Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un, attiecīgā gadījumā, sociālajiem partneriem un organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Pakts būtu jāpārvalda Eiropas Invaliditātes komitejai, kuru vada viens dalībvalstu pārstāvis un Komisijas nodrošināts izpildsekretārs. Pakts ietvertu dalībvalstu kopējos mērķus, izpildes rādītājus un pienākumu sniegt ziņojumu Eiropadomes pavasara sanāksmei ([10]). Tādējādi jautājumam par invaliditāti piemērotu sava veida atklāto koordinācijas metodi.

3.4. Paktā būtu jāiekļauj: vienlīdzīga piekļuve izglītībai, vienlīdzīga attieksme darba vietā un darba pieejamība, tiesību akti par minimālo darba algu un sociālo aizsardzību, pārvietošanās brīvība, neatkarīga dzīve un personīgā autonomija, vienlīdzīgas iespējas cilvēkiem ar invaliditāti saņemt preces un pakalpojumus, vienošanās par jauno tehnoloģiju, transporta un pilsētvides pieejamības programmu, veselības aprūpe un aprūpe saistībā ar visu veidu atkarību, nodokļu politikas, kas sekmē cilvēku ar invaliditāti iekļaušanu un tādu papildizmaksu segšanu, kas rodas, viņiem veicot lielāku daļu ikdienas aktivitāšu ([11]).

3.5. Paktā jāizmanto transversāla pieeja, ņemot vērā vajadzības, kas ir sievietēm un meitenēm, jauniešiem ar invaliditāti, gados veciem cilvēkiem ar invaliditāti, personām, kurām ir nepieciešams būtisks atbalsts, lai saglabātu personīgo neatkarību, un cilvēkiem ar invaliditāti, kuras dzīvo lauku apvidos. Paktam būtu jāsekmē arī pētniecība, izstrāde un inovācija jomās, kas saistītas ar invaliditāti.

3.6. Paktā jāietver vienošanās, kas īstenojama Lisabonas līguma ietvaros, Pamattiesību harta un ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām, pamatojoties uz trim pīlāriem.

3.6.1. *(i) Vēsturiski svarīga Kopienas politikas pārskatīšana – cilvēkus ar invaliditāti un viņu ģimenes izvirzīt Kopienas politiku fokusā*

3.6.1.1. EESK prasa, lai, pieņemot stratēģiju "ES 2020" un Sociālo programmu, tiktu uzlabota ierobežotā ietekme un koordinācija, kas raksturo pašreizējo Lisabonas stratēģiju un atjaunināto Sociālo programmu ([12]). Tāpēc jaunajā stratēģijā jāiekļauj īpaša nodaļa par cilvēkiem ar invaliditāti un viņu ģimenēm, citastarp aptverot tādus jautājumus kā nodarbinātība, izglītība, sociālā iekļaušana, sociālā aizsardzība un pieejamība, tādējādi nodrošinot to, ka invaliditātes jautājums ir ietverts stratēģijas trīs galvenajos virzienos ([13]).

3.6.1.2. EESK atgādina, ka invaliditātes politikas iekļaušana ES kompetenču jomā stratēģijā "ES 2020" veicinātu visas sabiedrības saimniecisko rentabilitāti un progresu sociālās integrācijas un nediskriminācijas jomā, kā to apliecina nesen veiktā izmaksu un ieguvumu izpēte ([14]).

3.6.1.3. Eiropas Invaliditātes pakts ir jāsaista ar apspriešanos par Komisijas turpmāko stratēģiju attiecībā uz cilvēkiem ar invaliditāti ([15]), kura aizstās pašreizējo attiecīgo rīcības plānu (2003.-2010. gadam).

3.6.1.4. Eiropas nodarbinātības stratēģija un atklātā koordinācijas metode sociālās iekļaušanas, sociālās aizsardzības, pensiju, izglītības, jaunatnes un citās jomās jāturpina un jāpilnveido, pamatnostādnēs un dalībvalstu kopējos mērķos norādot, ka invaliditātes temats ir iekļaujams valstu plānos, paplašinot analīzes iespējas un atspoguļojot rezultātus regulāros pārskatos.

3.6.1.5. Eiropas politikās jātiecas novērst visus būtiskus pamattiesību pārkāpumus, jo īpaši: cilvēku ar invaliditāti ievietošana lielās slēgta tipa iestādēs, nošķirta izglītība, tiesībspējas un rīcībspējas atņemšana un vardarbība pret cilvēkiem ar invaliditāti, ņemot vērā papildus grūtības, kam jo īpaši var tikt pakļautas sievietes un meitenes ar invaliditāti, kā arī cilvēki ar smagu invaliditāti ([16]).

3.6.1.6. Mums ir vajadzīgas politikas, kas sekmē inovāciju un kuru pamatā ir statistikas dati. Ar iepriekš minētā pakta starpniecību jācenšas panākt cilvēku ar invaliditāti pamanāmība visos attiecīgajos statistikas rīkos ([17]), izmantojot saskaņotus, aktuālus un uzticamus avotus, rādītājus un statistikas datus, citastarp Eiropas darbaspēka apsekojumā (*European Labour Force Survey*) izveidojot pastāvīgu invaliditātes moduli un cilvēku ar invaliditāti sociālās līdzdalības moduli, kā arī invaliditātes jautājumus iekļaujot attiecīgajos vispārīgajos moduļos.

([9]) COM(2009) 647 galīgā redakcija.
([10]) Padomes Rezolūcija (2008/C75/01).
([11]) EESK atzinums, OV C 93, 27.4.2007. (http://w3.bcn.es/fitxers/baccessible/greugecomparatiueconmic.683.pdf). http://www.feaps.org/actualidad/23_04_09/ultima_hora/sobreesfuerzo_15_04_09.pdf
([12]) COM(2009) 58 galīgā redakcija.
([13]) COM(2009) 647 galīgā redakcija.
([14]) "Cilvēkiem ar invaliditāti paredzēto nodarbinātības politiku izvērtējums un izstrāde un jauno priekšlikumu darba ņēmēju integrācijai saimnieciskās izmaksas", *Gregorio RODRÍGUEZ CAMPO, Carlos GARCÍA SERRANO, Luis TOHARIA, Colección Telefónica Accessible no. 9, Ediciones Cinca, April 2009 - ISBN: 978-84-96889-48-4.* Madride, Spānija.
([15]) Padomes Rezolūcija (2008/ C 75/01)
([16]) http://cms.horus.be/files/99909/MediaArchive/EDF%20declaration%20on%20girls%20and%20women%20with%20disabilities.doc.
([17]) EESK atzinums, OV C 10, 15.1.2008., 80. lpp.

3.6.1.7. EESK aicina ES pamatnostādnēs par cilvēktiesībām un starptautiskajām humanitārajām tiesībām, kuras pieņems ES Padome, iekļaut pamatnostādni par cilvēku ar invaliditāti tiesībām, pamatojoties uz ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām.

3.6.2. *(ii) Atbilstošs Eiropas līmeņa tiesiskais regulējums attiecībā uz invaliditāti*

3.6.2.1. EESK uzskata, ka līdz ar Lisabonas līguma stāšanos spēkā vairākos jautājumos ir izveidots jauns tiesiskais pamats. Komiteja arī uzsver Pamattiesību hartas 10. panta, 11. panta un 19. panta, kā arī 21. panta un 26. panta, kam ir līguma spēks, nozīmi.

3.6.2.2. ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām liek ES uzņemties jaunas saistības, tādēļ EESK aicina:

3.6.2.2.1. no ES puses pabeigt minētās konvencijas un tās protokola ratificēšanu atbilstoši Padomes lēmumam ([18]). Komiteja atgādina, ka konvencijai ir starptautiska līguma juridiskais statuss un aicina dalībvalstis apņemties to bez kavēšanās ratificēt;

3.6.2.2.2. pamatojoties uz ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, izanalizēt visus Kopienas tiesību aktus, kas attiecas uz iekšējo tirgu, transportu, nodokļiem, konkurenci, veselības aprūpi, patēriņu, digitālajiem un elektroniskajiem saziņas līdzekļiem un nediskrimināciju;

3.6.2.2.3. Komisijā izveidot koordinācijas mehānismu ([19]), iesaistot attiecīgos komisārus, kā arī izveidot neatkarīgu struktūru, kā noteikts ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ([20]).

3.6.2.3. EESK atzinīgi vērtē pašreizējo priekšlikumu direktīvai par nediskrimināciju ārpus darbavietas ([21]), tomēr norāda, ka tās atbilstība ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām ir nepietiekama. Ar minēto direktīvu, kuru pašlaik apspriež Padomē, jānodrošina, ka diskriminācijas jēdziens ietver atvieglojumus cilvēkiem ar invaliditāti noteiktos gadījumos; to attiecina uz tādiem aspektiem kā sociālā aizsardzība, veselības aprūpe un izglītība, norādot, ka nošķirta izglītība ir diskriminējoša; attiecībā uz cilvēkiem ar invaliditāti pieejamībai jābūt vispārējai; tāpat jāveic saprātīgi pielāgojumi visās jomās, šim nolūkam piešķirot valsts atbalstu; pieejamība jāattiecina arī uz sabiedrībai piedāvātajām precēm un pakalpojumiem un visbeidzot; saistībā ar īstenošanu ir jāprecizē attiecīgās ES saistības, nekavējoties tās pildot jaunceļamajās ēkās un iespēju robežās pielāgojot esošās ēkas.

3.6.3. *(iii) Pietiekams finansējums Eiropas Invaliditātes pakta īstenošanai*

3.6.3.1. Komiteja norāda, ka vispārējie struktūrfondu noteikumi attiecībā uz cilvēku ar invaliditāti nediskrimināciju un pieejamības nodrošināšanu ir jāsaglabā kā atlases kritēriji projektiem, kuri tiek līdzfinansēti no ES līdzekļiem ([22]), un tie jānostiprina turpmākajā kohēzijas politikā, ar kuru visās dalībvalstīs jānodrošina arī vairāk pasākumu cilvēkiem ar invaliditāti un viņu līdzdalība tajos, kā arī atbilstošs finansējums. Minētie principi ir jāattiecina arī uz Eiropas budžetu un citām Eiropas programmām saistībā ar pētniecību, konkurētspēju, apmācību, nodarbinātību, sociālajiem jautājumiem un sadarbību attīstības jomā, kā arī uz jaunajām programmām pēc 2014. gada.

3.6.3.2. EESK atzīst, ka pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Eiropas Sociālā fonda (apmācības un nodarbinātības jomā) un Eiropas Reģionālās attīstības fonda tiešā pārvaldībā ir devusi ļoti pozitīvus rezultātus, un aicina minēto modeli pēc 2013. gada izmantot struktūrfondu darbības programmās.

3.6.3.3. EESK uzskata, ka ar programmas *PROGRESS* starpniecību turpinot sniegt finansiālu atbalstu Eiropas organizācijām, kas apvieno cilvēkus ar invaliditāti, tostarp Eiropas Attīstības fondam, kā arī sociālajā integrācijā iesaistītām struktūrām, ES tiks stiprināta demokrātija un strukturēta pilsoniskā sabiedrība.

## 4. **ES un darbs cilvēkiem ar invaliditāti.**

4.1. Cilvēku ar invaliditāti nodarbinātībai ir jābūt Eiropas nodarbinātības stratēģijas neatņemamai sastāvdaļai. Eiropas darba ņēmēju nodarbinātības stāvoklis ir sarežģīts, bet darba ņēmējiem ar invaliditāti tas ir vēl grūtāks, un tādēļ ir jāstiprina visus iekļaujošs darba tirgus.

4.2. EESK pauž bažas par cilvēku ar invaliditāti bezdarba līmeni, jo pat pirms krīzes 78 % cilvēku ar smagu invaliditāti darba tirgus nebija pieejams un nestrādājošo līmenis viņu vidū bija divas reizes lielāks nekā pārējiem iedzīvotājiem, savukārt viņu nodarbinātības līmenis joprojām bija par 20 % zemāks par vidējo līmeni cilvēkiem bez invaliditātes ([23]) .

4.3. Krīze (kuras laikā ES bezdarba līmenis sasniedzis 10 % ([24]) cilvēku ar invaliditāti stāvokli darba tirgū vēl vairāk apgrūtina divējādi, proti, viņu iekļūšana darba tirgū būs vēl sarežģītāka ([25]), savukārt valdības centīsies pielāgot budžeta deficītus, ierobežojot visu veidu atbalstus un pensijas. EESK brīdina, ka cilvēki ar invaliditāti nedrīkst būt krīzes galvenie upuri, un neatbalsta viņiem paredzētā atbalsta samazināšanu ([26]).

([18]) Padomes 2009. gada 24. novembra Lēmums 15540/09.

([19]) http://cms.horus.be/files/99909/MediaArchive/library/EDF_contribution_OHCHR_contribution_national_frameworks_for_implementation_CRPD(final).doc.

([20]) http://www.efc.be/Networking/InterestGroupsAndFora/Disability/Pages/TheEuropeanConsortiumofFoundationsonHumanRightsandDisability.aspx.

([21]) Priekšlikums Padomes direktīvai (COM(2008) 426 galīgā redakcija, 2.7.2008.

([22]) http://www.observatoriodeladiscapacidad.es/?q=es/informacion/agenda/18112009/presentaci_n_de_innet16_european_inclusion_network_lanzamiento_del_obser

([23]) *Statistics in Focus*, 3. temats: "Cilvēku ar invaliditāti nodarbinātība Eiropā 2002. gadā", *Eurostat* 26/2003. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-NK-03-026/EN/KS-NK-03-026-EN.PDF.

([24]) Eiropas Kopienu Statistikas birojs (*Eurostat*) – 2010. gada janvāris. )

([25]) *Eurobarometer*, "Diskriminācija ES 2009. gadā" un EESK atzinums, OV C 256, 27.10.2007., 102. lpp.

([26]) http://www.cermi.es/NR/rdonlyres/6487C9F8-F423-493B-83B8-562CB09201B8/30184/EstudioCERMICrisisyDiscapacidad.doc www.cermi.es

4.4. Pastāv apdraudējums, ka krīzes dēļ varētu paaugstināties cilvēku ar invaliditāti un viņu ģimeņu nabadzības risks. Tomēr krīze varētu sniegt arī iespēju attīstīt iekļaujošāku uzņēmējdarbību, piedāvājot stimulus, kā arī veicināt uzņēmumu ražīgumu, tādējādi uzlabojot ekonomiku kopumā.

4.5. Komiteja ir pārliecināta, ka cilvēku ar invaliditāti nodarbinātības veicināšanai ir jābūt vienam no Eiropas nodarbinātības stratēģijas galvenajiem mērķiem, un aicina nodarbinātības pamatnostādnes papildināt ar vēl vienu mērķi, iekļaujot Eiropadomes 2006. gada pavasara sanāksmes 34. secinājumu ([27]), proti, "Svarīgs mērķis ir palielināt līdzdalību darba tirgū, īpaši attiecībā uz … invalīdiem … Lai sasniegtu šos mērķus, būtu jāveic cieša sadarbība ar sociālajiem partneriem". Jāizstrādā tādu pasākumu saraksts, kas dalībvalstīs piemērojami ar valsts līmeņa plānu starpniecību.

4.6. Sociālajiem partneriem ir izšķiroša nozīme, lai cilvēki ar invaliditāti, izmantojot kolektīvos līgumus, varētu iekļūt darba tirgū un iekļauties uzņēmumos. Sociālie partneri arī palīdz veidot daudzveidības politiku un apspriež daudzveidības plānus ar darba devējiem, kam ir vajadzīgi stimuli, lai minētajā jomā panāktu virzību, kuras īstenošanai viņi var izmantot uzņēmumu sociālās atbildības politiku. Tādēļ EESK atzinīgi vērtē veiksmīgo rezultātu, Eiropas sociālajiem partneriem 2009. gada decembrī noslēdzot sarunas, kuru temats bija jauns autonoms nolīgums par visiem pieejamu darba tirgu.

4.7. EESK aicina gada laikā izstrādāt ziņojumu par to, kā tiek īstenoti Direktīvas 2000/78 noteikumi par invaliditāti un nodarbinātību ([28]).

4.8. EESK atkārtoti uzsver, ka cilvēki ar invaliditāti tāpat kā jebkurš cits darba ņēmējs ir atbilstoši kvalificēti, lai viņiem būtu pilnvērtīga darba dzīve, un viņu spējas nevajadzētu novērtēt par zemu. Cilvēkiem ar invaliditāti ir tiesības uz darbu tāpat kā visiem pārējiem.

4.9. EESK vērš uzmanību uz *EUROFUND* pētījuma rezultātiem, kas liecina par aizvien lielāko garīgās veselības problēmu pieaugumu. Minētais invaliditātes veids kļūst par galveno iemeslu agrai aiziešanai no darba tirgus, dažās valstīs sasniedzot 40 % ([29]) no priekšlaicīgi pensionējušos cilvēku skaita. Sabiedrības un iestāžu izpratne par šo darba ņēmēju stāvokli ir jāmaina.

4.10. EESK atgādina — lai atzītu cilvēku ar invaliditāti prasmes, nepieciešami mehānismi ar pieredzi (neformālā veidā) vai ar formālo izglītību iegūtu zināšanu apliecināšanai. Tādēļ EESK uzstājīgi aicina ieviest "kvalifikācijas pasi" ([30]), kas cilvēkiem ar invaliditāti varētu nodrošināt darba mobilitāti ES.

4.11. Cilvēku ar invaliditāti nodarbinātības politikā jāņem vērā viss ar darbu saistītais dzīves posms (*lifestreaming* ([31]), risinot tādus jautājumus kā mājoklis, pamatizglītība, apmācība, mājsaimniecību parādsaistības, finanšu problēmas, veselības aprūpe, nelabvēlīga vide un vietējā ekonomika, kā arī pieņemšana darbā, darba saglabāšana un atkārtota iekļaušanās darbā.

4.12. Cilvēki ar invaliditāti nevar pilnībā izmantot pārvietošanās brīvību (Kopienas princips), un tas ietekmē viņu izvēli par pārcelšanos uz citu ES valsti, lai tur strādātu, kā arī studiju, pensionēšanās un citus plānus.

4.13. Viens no galvenajiem šķēršļiem pārvietošanās brīvībai ir tas, ka, piemēram, tiesības uz personīgu palīdzību vai atbalstu nevar eksportēt, bet tas būtu iespējams, paredzot konkrētus pasākumus sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšanai un organizējot Eiropas mēroga izpratnes veidošanas un apmācības kampaņas.

4.14. EESK norāda, ka aktīva iekļaušana ir jāsaista ar darba tirgu, kā arī jānodrošina atbilstošs ienākumu līmenis un augstas kvalitātes sociālo pakalpojumu pieejamība, kas ļauj uzlabot dzīves apstākļos arī tiem, kam nav darba ([32]).

4.15. EESK atgādina, ka pieņemšanai darbā parastā darba vidē vajadzīgi nodarbinātības dienesti, profesionālās rehabilitācijas pakalpojumi, sociālie un veselības aprūpes pakalpojumi, tāpat nepieciešams saglabāt un pārvaldīt ienākumus un paredzēt stimulējošus pasākumus ([33]).

4.16. EESK aicina sociālos atbalstus un nodokļu sistēmas pielāgot tā, lai iekļaušanās darba tirgū cilvēkiem ar invaliditāti nenozīmētu pirktspējas samazināšanos un veicinātu viņu motivāciju būt nodarbinātiem kvalitatīvā darbā, saņemot taisnīgu atalgojumu. Komiteja arī iesaka ieviest finanšu stimulus uzņēmumiem, lai sekmētu pieņemšanu darbā, un atbalstīt nodarbinātību parastajā darba tirgū, cilvēku ar invaliditāti pašnodarbinātību un viņu iesaistes uzņēmējdarbībā veicināšanu, cita starpā izmantojot mikrofinansējumu ([34]). Tas attiecas arī uz NVO, kuras sniedz atbalsta pakalpojumus darba ņēmējiem ar invaliditāti un viņu ģimenēm.

4.17. Jāievieš pasākumi, lai tie, kuri iegūst invaliditāti nelaimes gadījuma vai slimības dēļ, varētu saglabāt savu darba vietu vai pāriet citā darbā, un viņiem darba tirgus nebūtu jāpamet priekšlaicīgi. Tādēļ darba vietas un vide jāpielāgo cilvēkiem ar invaliditāti (pieņemami pielāgojumi) un jānodrošina viņiem arodapmācības un pārkvalificēšanās programmas, kas sekmē profesionālo virzību ([35]). Valstīs, kurās darbojas kvotu sistēma, jānodrošina, lai, personāla atlases mērķi tiktu īstenoti, izmantojot piemērotus atbalsta mehānismus. Arī sociālā dimensija publiskajā iepirkumā var veicināt cilvēku ar invaliditāti nodarbinātību.

([27]) Eiropadomes 2006. gada 23. un 24. marta Briseles sanāksmes prezidentūras secinājumi.
([28]) Padomes Direktīva 2000/78.
([29]) Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda sniegtā analīze, kas veikta pamatojoties uz Vācijas Federālā Veselības aizsardzības centra apkopotajiem datiem (2007). http://www.gbe-bund.de/gbe10/pkg_isgbe5.prc_isgbe?p_uid=gastd&p_sprache=E
([30]) Uzņēmumu ar valsts kapitāla daļu un vispārējās ekonomiskās intereses uzņēmumu Eiropas Centrs (*CEEP*). http://www.ceep.eu
([31]) Uzņēmumu ar valsts kapitāla daļu un vispārējās ekonomiskās intereses uzņēmumu Eiropas Centrs (*CEEP*). http://www.ceep.eu)
([32]) Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds.
([33]) Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds.
([34]) http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=es&catId=89&newsId=547.
([35]) Rokasgrāmata "Iekļaujošas sabiedrības veidošana: invaliditātes integrācija, pamatojoties uz sociālās ekonomikas piemēru" http://www.socialeconomy.eu.org/IMG/pdf/Guide_on_Disability_Mainstreaming_and_Social_Economy.pdf.

4.18. EESK ir pārliecināta par priekšrocībām, kas rodas, finansējot nodarbinātību, nevis bezdarbnieku pabalstus, un radot motivāciju, lai cilvēku ar invaliditāti vēlētos atrast darbu un darba ņēmēji vēlētos viņus nodarbināt, kā arī motivāciju cilvēku ar invaliditāti pašnodarbinātībai.

4.19. EESK pauž pārliecību par tādu politiku, tostarp agrīnās izglītības, lietderību, kas paredzētas jauniešiem ar invaliditāti un palīdz viņiem pēc mācībām iegūt pirmo darba vietu. Tāpat Komiteja atbalsta politiku, ko piemēro slimības dēļ iegūtas invaliditātes gadījumā un kas nodrošina darba vietas saglabāšanu vai pārcelšanu citā darbā. ES nākotnes stratēģijā "ES 2020" minētajām grupām ir jābūt prioritātēm, un tās ir jāiekļauj, veicot Komisijas stratēģijas cilvēkiem ar invaliditāti pārskatīšanu. EESK atgādina par tās atzinumā SOC/349 pausto, ka ne tikai jāizstrādā stratēģija jauniešiem, bet gan tas jādara KOPĀ ar jauniešiem ([36]).

4.20. EESK atzīst tādu uzņēmumu nozīmi, kuros lielākoties nodarbināti cilvēki ar invaliditāti, kā arī citu minētajā jomā aktīvu uzņēmumu un, vispārējā skatījumā, sociālās ekonomikas uzņēmumu nozīmi. Tādi ir, piemēram, kooperatīvi, apdrošināšanas sabiedrības, apvienības vai fondi, kas veicina sociālo iekļaušanu un cilvēku ar invaliditāti līdzdalību darba tirgū, pamatojoties uz līdzvērtīgām darbinieku tiesībām un paredzot īpašu atbalsta režīmu, kuru nosaka dalībvalsts.

4.21. EESK uzsver atbalstu MVU, lai tie, pieņemot iekļaujošu pieeju darbam, veiktu būtisku uzdevumu un nodrošinātu cilvēkiem ar invaliditāti paredzēto pasākumu efektivitāti darbā.

4.22. Eiropas un dalībvalstu iestādēm un organizācijām ir jāizprot stāvoklis un jābūt pirmajām, kas savos kolektīvos iekļauj cilvēkus ar invaliditāti, izmantojot konkrētu pasākumu plānu, lai uzlabotu pašreizējos viņu nodarbinātības rādītājus, kas kopumā ir ļoti zemi.

4.23. EESK uzsver, ka cilvēkiem ar invaliditāti daudz nozīmē elastdrošības koncepcija, proti, labāki elastīguma un pielāgošanās nosacījumi uzņēmumos attiecībā uz cilvēkresursiem un darba kvalitātes un apstākļu, kā arī nodarbinātības drošības uzlabošana. Pieņemot stratēģijas, visā cilvēku ar invaliditāti dzīves ciklā jānodrošina darba un privātās dzīves saskaņošana, mūžizglītība un procedūras pārejai starp dažādiem iespējamiem apstākļiem, sociālajiem resursiem un darba vietām.

4.24. EESK atbalsta jaunu videi draudzīgu nozaru un sociālā darba vietu izveidi, kā arī pieejamības veicināšanu un koncepciju "dizains visiem", paverot jaunas iespējas cilvēku ar invaliditāti nodarbinātībai.

4.25. EESK uzskata, ka darba ņēmējiem ar invaliditāti, kam vajadzīga palīdzība, tā ir jāsaņem, tāpat kā pakalpojumi, kas nepieciešami, lai viņu ģimenes locekļi varētu turpināt strādāt.

4.26. Izpratnes veidošanas politikai, lai novērstu stereotipus ([37]) par darbiniekiem ar invaliditāti, jābūt virzītai uz sociālajiem partneriem, vidējā un augstākā līmeņa vadību un visiem darbiniekiem, veselības aprūpes profesionāļiem un valsts pārvaldes iestādēm ([38]).

4.27. Iepriekš minētajiem veicināšanas instrumentiem ir jābūt ērti lietojamiem uzņēmumos un darbinieku vidū, tie atbilstoši jāreklamē un jāizmanto publiskās pārvaldes iestādēs.

4.28. Svarīgi ir uzsvērt plašsaziņas līdzekļu kā izpratnes veidošanas virzītājspēka būtisko nozīmi, sekmējot iecietības, sociālās integrācijas un daudzveidības pieņemšanas principu īstenošanu Eiropas sabiedrībā.

4.29. EESK atbalsta inovatīvu iniciatīvu izstrādi, piemēram, jau iepriekš minēto "kvalifikācijas pasi" un *lifestreaming* un turpmākajos apakšpunktos norāda uz dažiem citiem piemēriem.

4.29.1. Individuālās darba apmācības (*job coaching*) modelis, nodrošinot pastāvīgu atbalstu un palīdzību parastā darba vidē.

4.29.2. Tādas iepriekšējās apmācības akreditācijas sistēmas izveide ([39]), kas atspoguļo apmācības progresu.

4.29.3. Atbalsts uzņēmumos un publiskās pārvaldes iestādēs visas darba dzīves laikā.

4.29.4. Jaunu tehnoloģiju, kas ietver tādas atbalsta sistēmas kā videoapmācība (*video tutorial system*) ([40]), izmantošana un, vispārēji, atbalsta tehnoloģiju nodrošināšana un darba vietā izmantojamo tehnoloģiju pieejamības nodrošināšana.

4.29.5. Invaliditātes pārvaldības modeļa izstrāde (*disability management model*) ([41]) uzņēmuma vispārējās "dažādības politikas" ietvaros.

## 5. **Pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti.**

5.1. EESK atgādina par ES Padomes 2008. gada 17. marta rezolūciju, kurā noteikts, "pieejamība ir tādas sabiedrības patiess stūrakmens, kura nevienu neatstumj un kura tiecas novērst diskrimināciju" ([42]), un sociālajiem partneriem te ir īpaši svarīga nozīme, jo pieejamība ir nodarbinātības priekšnoteikums.

5.2. EESK izpētes atzinumā par tematu "Vienlīdzīgas iespējas cilvēkiem ar invaliditāti" ([43]) norāda uz vienādām tiesībām, bet atšķirīgām vajadzībām un dažādiem preču un pakalpojumu pieejamības veidiem.

5.3. Pieejamības jomā EESK ierosina tādu kopīgu mērķu pakāpenisku īstenošanu īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā (tostarp skaidrus un galīgus termiņus jaunu produktu, pakalpojumu un infrastruktūru ieviešanai), kas būtu saistoši dalībvalstīm un dotu iespēju izmantot arī publiskā iepirkuma potenciālu.

([36]) EESK atzinums, OV C 318, 23.12.2009., 113. lpp.
([37]) www.fundaciononce.es
([38]) Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds http://www.eurofound.europa.eu/.
([39]) Uzņēmumu ar valsts kapitāla daļu un vispārējās ekonomiskās intereses uzņēmumu Eiropas Centrs (*CEEP*) http://www.ceep.eu.
([40]) Uzņēmumu ar valsts kapitāla daļu un vispārējās ekonomiskās intereses uzņēmumu Eiropas Centrs (*CEEP*) http://www.ceep.eu.
([41]) Uzņēmumu ar valsts kapitāla daļu un vispārējās ekonomiskās intereses uzņēmumu Eiropas Centrs (*CEEP*) http://www.ceep.eu.
([42]) Padomes Rezolūcija (2008/C 75/01)
([43]) EESK atzinums, OV C 93, 27.4.2007., 32. lpp.

5.4. EESK atzīst, ka pieejamībai ir būtiska nozīme, lai varētu izmantoto tūlītēji piemērojamas politiskās un pilsoniskās tiesības, un tas jāatspoguļo īpašos plānos par pieejamību, kurus papildina standarti un sankcijas un kuri attiecas uz visām valsts pārvaldes iestādēm, kā arī dod iespēju visiem iedzīvotājiem ar invaliditāti izmantot mehānismus savu tiesību aizstāvībai. Vairs nedrīkstētu atkārtoties EP vēlēšanas bez garantētas piekļuves vēlēšanu iecirkņiem un bez cilvēku ar invaliditāti nozīmīgas līdzdalības kandidātu vidū; ir jāīsteno atbilstoši pasākumi valstu līmenī.

5.5. EESK norāda uz dalībvalstu un Komisijas centieniem nodrošināt pieejamību, kuras mērķim jābūt vispārējai pieejamībai (valsts pārvaldes iestādes, publiskās ēkas, privātuzņēmumi, preces un pakalpojumi, tūrisms, e-komercija, informācija, transports, tehnoloģijas un komunikācijas).

5.6. EESK apstiprina, ka pieejamība ir ieguvums sabiedrībai kopumā, ne tikai cilvēkiem ar invaliditāti (novecošana, sievietes gaidību laikā, ierobežotas pārvietošanās spējas u. c.). Turklāt uzņēmumi, kuri ir pieejami, piesaistīs vairāk klientu (15 % no patērētājiem). Jauni produkti rada vairāk tirgu un ir ilgtspējīgas ekonomikas izaugsmes pamatā.

5.7. EESK arī uzsver, ka saistības attiecībā uz pieejamību ir saistības attiecībā uz Eiropas iedzīvotāju pamattiesībām, kā norādīts Komitejas atzinumā par e-pieejamību ([44]).

5.8. EESK atgādina Eiropas iestādēm, jo īpaši Komisijai, ka piekļuve vairākām ēkām un informācijas tehnoloģiju sistēmām (piemēram, tīmekļa vietnēm un Komisijas sadaļai par sabiedrisko apspriešanu) ir ierobežota. Tādēļ ir jāizstrādā pieejamības plāns, kas liecina par patiesu atbalstu cilvēkiem ar invaliditāti ([45]).

5.9. EESK aicina piešķirt valsts atbalstu ([46]) privātajiem uzņēmumiem un dienestiem, lai īstenotu Direktīvā 2000/78 izvirzīto mērķi un veiktu atbilstošus pielāgojumus ([47]). Privāto pakalpojumu jomā ir jāattīsta turpmākas pieejamības princips.

5.10. Jāturpina pieejamības standartu izstrāde, lai palīdzētu īstenot tiesību aktus par publisko iepirkumu, par piemēru izmantojot sekmīgos ASV tiesību aktus. EESK atgādina par iestāžu, nozaru un pilsoniskās sabiedrības dialoga nozīmi minēto standartu noteikšanā ([48]).

([44]) EESK atzinums, OV C 110, 9.5.2006., 26. lpp. Un Padomes 2003. gada 6. februāra rezolūcija (OV C 39, 2003., 5. lpp.)
([45]) COM(2007) 501 galīgā redakcija.
([46]) Komisijas 2008. gada 6. augusta Regulas (EK) Nr. 800/2008 41. un 42. pants.
([47]) Padomes 2000. gada 27. novembra Direktīva 2000/78.
([48]) http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/archive/deploy/pubproc/eso-m376/index_en.htm http://cms.horus.be/files/99909/MediaArchive/M420%20Mandate%20Access%20Built%20Environment.pdf

5.11. Komiteja atbalsta universālas pieejamības Eiropas galvaspilsētas noteikšanu ar karogu piešķiršanas sistēmas starpniecību, tādējādi atzīstot Eiropas pilsētu un reģionu panākumus, tiecoties nodrošināt objektu, preču un pakalpojumu pieejamību, kā arī sekmējot vietējo pašvaldību ilgtspējīgu attīstību.

5.12. EESK izsaka cerību, ka jaunajās regulās par jūras transportu, pilsētu un starppilsētu autobusiem un taksometriem atbilstoši būs ņemtas vērā cilvēku ar invaliditāti dažādās vajadzības, paredzot visu transporta veidu un to pieejas vietu pielāgošanu, kā tas ir spēkā esošajās regulās par gaisa un dzelzceļa transportu.

5.13. EESK atzinīgi vērtēja Komisijas paziņojumu par "e-pieejamību" ([49]) un aicināja ES iestādes tajā minētos pasākumus ietvert Eiropas stratēģiskajās pamatnostādnēs par informācijas sabiedrību. Steidzami jāizstrādā tiesību akti par e-pieejamību, kuros jāiekļauj tādi aspekti kā pieejamība tīmekļa vietnēm, iekļaujoša saziņa, telepakalpojumi, mobilie telefoni, digitālā tehnoloģija un, piemēram, biļešu automāti. Minētie mērķi tika izvirzīti jau 2003. gadā Krētas ministru deklarācijā ([50]) un Rīgas deklarācijā. Šobrīd ir ļoti apšaubāms, vai tie tiks sasniegti noteiktajos termiņos, tādēļ EESK aicina paredzēt aktīvas rīcības plānu šo mērķu īstenošanai līdz 2011. gadam.

5.14. EESK atkārtoti uzsver, ka atbalsta principu "dizains visiem" un uzskata, ka ir būtiski , lai šo koncepciju iekļautu profesionālo un akadēmisko mācību programmās un lai to piemērotu visi profesionāļi.

5.15. EESK uzskata, ka "Eiropas invaliditātes apliecība" cilvēkiem ar invaliditāti pārrobežu ceļojumos nodrošinātu viņu tiesību savstarpēju atzīšanu, tostarp vienādu transporta, kultūras un atpūtas pieejamības līmeni, kā tas ir Eiropas autostāvvietu kartes gadījumā.

6. **Dzimums un invaliditāte.**

6.1. EEESK norāda, ka Eiropā 60 % cilvēku ar invaliditāti ir sievietes, un viņas saskaras ar nevienlīdzīgu attieksmi, vēl aizvien tiek diskriminētas tiesību atzīšanā un preču un pakalpojumu pieejamībā (citastarp jāmin veselības aprūpe, izglītība un vardarbības novēršana).

6.2. Nodarbinātības līmenis sievietēm ar invaliditāti desmit gadu laikā ir palicis nemainīgs, saglabājoties augstam nestrādājošo un bezdarba līmenim, zemākam atalgojumam un papildu problēmām saistībā ar iekļūšanu darba tirgū.

6.3. Dzimuma jautājums jāiekļauj invaliditātes politikas izstrādē, īstenošanā un novērtēšanā. Jāizstrādā īpaši līdzekļi un pasākumi, lai nodrošinātu darba pieejamību un sekmētu sieviešu ar invaliditāti pieņemšanu darbā.

([49]) COM(2005) 425 galīgā redakcija, COM (2008) 804 galīgā redakcija.
([50]) Deklarācija par e-iekļaušanu: ES transporta un komunikācijas lietu ministri. 2003. gada aprīlis.

7. **Sociālais dialogs un invaliditāte.**

7.1. EESK aicina sociālos partnerus cilvēkiem ar invaliditāti nodrošināt līdzvērtīgus nosacījumus, taisnīgus un labvēlīgus darba apstākļus, jo īpaši līdzvērtīgas iespējas un atalgojumu par vienlīdz vērtīgu darbu un to, lai viņi varētu izmantot savas darba un arodbiedrību tiesības. Komiteja īpaši mudina cilvēkus ar invaliditāti iesaistīties profesionālajās organizācijās un arodbiedrībās un prasa, lai darbs, pamatojoties uz apakšlīgumu, tiktu veikts ar tādiem pašiem nosacījumiem kā uzņēmumā ([51]) (Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 27. pants).

7.2. Aizstāvot cilvēku ar invaliditāti tiesības, vienlīdzīgas iespējas un nediskrimināciju, sociālo nodrošinājumu, drošību darbā, risinot citus jautājumus, kā arī darba attiecībās kopumā ļoti svarīgs ir sociālais dialogs. Tas ir būtisks, lai īstenotu lietderīgus, uz nodarbinātību un pieejamību virzītus pasākumus, kā arī darba ņēmēju ar invaliditāti apmācībā, atbalstā un darba karjeras virzībā.

7.3. Sociālajiem partneriem sadarbībā ar organizētu pilsonisko sabiedrību un cilvēkiem ar invaliditāti invaliditātes dimensija būtu jāiekļauj visos starpnozaru, nozaru un uzņēmuma līmeņa pasākumos un sarunās, jo īpaši saistībā ar nodarbinātību, pieejamību un sociālo aizsardzību.

7.4. Sociālajiem partneriem jāpiedalās ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām uzraudzībā un piemērošanā jautājumos, kas saitīti ar darba tiesībām un sociālo aizsardzību.

8. **Līdzdalība un pilsoniskais dialogs.**

8.1. EESK pilnībā atbalsta principu "neko cilvēkiem ar invaliditāti bez viņu līdzdalības" ([52]) un ir pārliecināta, ka ietekmīga politika ir virzīta uz cilvēka individuālo atbildību un savu tiesību aizstāvību.

8.2. EESK uzskata, ka pilsoniskais dialogs ar cilvēkiem ar invaliditāti un viņu ģimenēm ir piemērots pamats, lai uzlabotu ES pārvaldību, ieviešot saistošus mehānismus un protokolus un Eiropas Savienībā izveidojot *ad hoc* līdzdalības un konsultatīvas struktūras.

8.3. Organizācijas, kas apvieno cilvēkus ar invaliditāti, būtu jāiesaista tādu regulāru ziņojumu sagatavošanā, kuros izvērtēta nodarbinātības un pieejamības politika un ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām, kā arī Komisijas programmu un finanšu instrumentu īstenošana, lai, piemēram, ar alternatīvu ziņojumu starpniecību nodrošinātu to, ka tiek darīts zināms pilsoniskās sabiedrības redzējums.

8.4. ES un dalībvalstīm jāsekmē pilsoniskās sabiedrības attīstība un jānodrošina attiecīgs finansējums, lai garantētu tās neatkarību un spēju piedalīties politiku izstrādē un/vai sociālo pakalpojumu sniegšanā.

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

([51]) Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām (*UNCRPD*) 27. pants.

([52]) Eiropas Cilvēku ar invaliditāti foruma lozungs, *EDF* Ģenerālā Asambleja, 2009. gads.

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Imigrējušo darba ņēmēju integrācija" (izpētes atzinums)

(2010/C 354/03)

Ziņotājs: ***Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS* kgs**

Spānijas Ārlietu un sadarbības ministrijas valsts sekretārs Eiropas Savienības lietās *D. Diego López Garrido* kgs 2009. gada 23. jūlija vēstulē nākamās prezidentvalsts Spānijas vārdā un saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

"*Imigrējušo darba ņēmēju integrācija*".

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 23. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 461. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 17. un 18. martā (17. marta sēdē), ar 138 balsīm par, 5 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

## 1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1. EESK uzsver pievienoto vērtību, ko Eiropa sniedz nodarbinātības politikā un imigrācijas un integrācijas politikā. Tikai un vienīgi valsts līmeņa politikas nedarbojas, tāpēc būs jānostiprina minēto politiku Eiropas pamats.

1.2. Imigranti un imigrantes sniedz pozitīvu ieguldījumu Eiropas ekonomikas attīstībā un labklājības veicināšanā. Demogrāfiskā stāvokļa dēļ Eiropai būs jāuzņem vairāk jaunu imigrantu.

1.3. Integrācijas procesi jāuzlabo, lai sekmētu gan tautsaimniecības efektivitāti, gan sociālo kohēziju. Būtisks integrācijas aspekts ir nodarbinātība.

1.4. Integrācija ir divvirzienu sociāls savstarpējas pielāgošanās process, kas jāatvieglo ar labu pārvaldību un labiem tiesību aktiem. EESK aicina Padomi pieņemt direktīvu, ar ko nodrošina kopīgu tiesību sistēmu imigrējušajiem darba ņēmējiem, kā arī uzlabot pret diskrimināciju vērtos tiesību aktus.

1.5. Integrācija darba vietā, nodrošinot vienlīdzīgas iespējas un vienlīdzīgu attieksmi, ir uzdevums, kas jārisina arī sociālajiem partneriem, kuriem šie jautājumi ir jāizvirza sarunās par darba koplīgumu slēgšanu un sociālajā dialogā, tostarp Eiropas līmenī. Imigrējušo darba ņēmēju attieksmei pret integrāciju jābūt pozitīvai.

1.6. Uzņēmumi darbojas aizvien daudzveidīgākā vidē. Lai sekmētu integrāciju un lai paplašinātu savas iespējas, tajos jābūt labvēlīgai attieksmei pret kultūru daudzveidību.

1.7. EESK ierosina Komisijai pieprasīt izpētes atzinumu par Eiropas platformas dialogam par darbaspēka migrācijas pārvaldību izveidi, kā tas ir paredzēts Stokholmas programmā.

## 2. **Atzinumā ietvertie jautājumi**

2.1. Prezidentvalsts Spānija ir lūgusi EESK izstrādāt izpētes atzinumu, lai ES uzlabotu imigrējušo darba ņēmēju integrāciju, tāpēc šajā Komitejas atzinumā galvenā uzmanība pievērsta imigrējušo darba ņēmēju integrācijai darba tirgū un citiem ar darba tirgu tieši un netieši saistītiem aspektiem.

2.2. Imigrācijas un integrācijas politikas vispārējie aspekti tiks izskatīti tikai tiktāl, ciktāl tie ir tieši saistīti ar šo atzinumu. Komiteja ir pieņēmusi vairākus atzinumus par vispārējiem integrācijas jautājumiem [1] un ir izstrādājusi pašiniciatīvas atzinumu, kas virzīts uz integrācijas nostiprināšanu ES jaunajā sociālās politikas programmā tādās jomās kā izglītība un apmācība, dzimumu līdztiesība, veselības aprūpe, mājokļi, ģimenes un jaunatnes lietu politika, nabadzība, sociālā atstumtība utt.

2.3. Eiropai kopējā imigrācijas politikā jānostiprina integrācijas aspekts. Lai piedalītos Eiropas Integrācijas foruma darbā, Komitejā ir izveidota pastāvīga izpētes grupa integrācijas jautājumos.

---

[1] OV C 27, 3.2.2009. OV C 128, 18.5.2010., 29. lpp.
OV C 80, 30.3.2004.
OV C 318, 23.12.2006.
OV C 125, 27.5.2002.
OV C 208, 3.9.2003.

2.4. Lisabonas līgumā paredzēts stabilāks juridiskais pamats ([2]), lai ļautu ES atbalstīt "dalībvalstu rīcību, kuras mērķis ir veicināt to trešo valstu pilsoņu integrāciju, kuri likumīgi uzturas to teritorijā".

## 3. **Imigranti veicina Eiropas saimniecisko attīstību un labklājību**

3.1. Pēdējos gados Eiropa ir uzņēmusi daudzus trešo valstu valstspiederīgos, kas ieradušies kā emigranti, lai meklētu jaunas iespējas. Daudzu Eiropas valstu valdību piemērotā ierobežojošā politika tomēr mazina uzņēmumu iespējas legāli nodarbināt ieceļojušos darba ņēmējus.

3.2. Eiropas Komisijas 2008. gada ziņojumā par nodarbinātību Eiropā ([3]) norādīts, ka "imigranti kopš 2000. gada ir daudz devuši kopējam ekonomikas un nodarbinātības pieaugumam Eiropas Savienībā, risinot problēmas, kas saistītas ar nepietiekamu darbaspēku un prasmēm, un palielinot darba tirgus elastīgumu".

3.2.1. Vienotajā nodarbinātības ziņojumā par 2009. un 2010. gadu ([4]) Komisija norāda, ka, lai gan Eiropā darba vietu skaits sarūk, dažās dalībvalstīs un dažās profesijās trūkst darbaspēka. Tāpat Komisija ierosina pastiprināt to imigrantu integrāciju, kas jau dzīvo ES un kurus krīze skar īpaši. Komisija arī iesaka sekmēt to, lai uzņēmumi nodarbinātu daudzveidīgāku darbaspēku, piemēram, izmantojot "dažādības hartas".

3.3. Kopš 2000. gada ES IKP pieaugums 21 % apmērā un jaunu darbavietu skaita palielināšana par 25 % ir bijusi iespējama, pateicoties imigrantu ieguldījumam, kas ir bijis tik nozīmīgs, ka dažās tautsaimniecības nozarēs izaugsme būtu apstājusies vai palēninājusies, ja lielu daļu darba neveiktu imigrējušie darba ņēmēji.

3.4. Jāņem vērā, ka daudzās valstīs ir atcelti ierobežojumi jauno dalībvalstu pilsoņiem, kas vēlas strādāt kādā citā ES dalībvalstī (Apvienotā Karaliste, Īrija, Zviedrija u. c.).

3.5. Komiteja vēlas uzsvērt daudzu imigrantu uzņēmējdarbības entuziasma nozīmi, viņiem Eiropā veidojot uzņēmumus, palīdzot radīt darba vietas un labklājību, neraugoties uz ļoti grūti pārvaramajiem šķēršļiem imigrācijas noteikumos.

3.6. Lai gan migrācijas plūsmu intensitāte ES dalībvalstīs atšķiras, ir redzams, ka ekonomikas izaugsmes līmenis un nodarbinātības pieaugums ir lielāks valstīs, kuras uzņem vairāk imigrantu. Dažās dalībvalstīs, piemēram, Spānijā, Apvienotajā Karalistē, Īrijā, Itālijā u. c. imigrantu procentuālais daudzums ir lielāks ([5]).

3.7. Imigrācijas pieaugums Eiropas sabiedrībā rada arī jaunas problēmas un liek risināt nopietnus uzdevumus saistībā ar sociālo kohēziju. Sabiedrība Eiropas valstīs saskaras ar migrācijas izraisītām nopietnām sociālām problēmām, un to risināšanai ir vajadzīga integrēta pieeja, kā EESK ir ieteikusi citos atzinumos.

3.8. Komiteja uzskata, ka daudzas sociālās problēmas (rasisms, likumpārkāpumi, ar dzimumu saistīta vardarbība, sociālā atstumtība, nesekmība skolā u. c.) liecina par vajadzību uzlabot integrāciju. Bieži vien valsts pārvaldes iestādēm, īpaši vietējā līmenī, jārisina ārkārtīgi daudz problēmu.

3.9. Dažkārt plašsaziņas līdzekļi imigrācijas problēmas izmanto sensācijas radīšanai, sabiedrībā izraisot satraukumu. Tāpat daži vadošie politiķi minētās problēmas izmanto oportūnistiski un bezatbildīgi.

3.10. Komiteja ar bažām norāda, ka daudzās sabiedrības daļās izplatās rasisms un ksenofobija. Ekstrēmistu partijas un kustības izmanto imigrācijas izraisītās problēmas, lai sabiedrībā izplatītu bailes un veicinātu neiecietīgas, vardarbīgas un ar cilvēktiesībām nesaderīgas politikas.

3.11. Krimināltiesībās rasismu uzskata par likumpārkāpumu, tomēr daudzos gadījumos publiskās iestādes un sociālās jomas amatpersonas saistībā ar minēto izpausmi apliecina toleranci, kas nav pieņemama. Policijai un tiesu iestādēm, sabiedriskās domas veidotājiem, plašsaziņas līdzekļiem un politiķiem jāmaina attieksme un rasisms jāapkaro ar lielāku apņēmību un ar sociālās pedagoģijas metodēm.

## 4. **Nākotnē imigrācija uz Eiropu palielināsies**

4.1. Demogrāfiskais stāvoklis ES liecina, ka iedzīvotāju novecošanas un zemā dzimstības līmeņa dēļ darba tirgos būs vajadzīga daudzu imigrējušo darba ņēmēju dalība. Saskaņā ar *Eurostat* pēdējām demogrāfiskajām prognozēm pēc 2012. gada darbspējīgā vecuma cilvēku skaits samazināsies, pat ja šās desmitgades laikā imigrantu plūsma būtu 1,5 miljoni cilvēku gadā. Ja nākamajā desmitgadē migrācijas plūsma nepalielināsies, darbspējīgā vecuma iedzīvotāju skaits būs par 14 miljoniem mazāks.

4.2. Turklāt ir zināms, ka darba ņēmēju starptautiskā mobilitāte pasaulē palielināsies, jo daudzi būs spiesti emigrēt savās izcelsmes valstīs pastāvošā pienācīga darba trūkuma dēļ, un būs cilvēki, kas vēlēsies doties uz Eiropu, lai meklētu jaunas darba un personiskās iespējas.

4.3. EESK uzskata: pastāv liela iespēja, ka jaunie imigranti savus migrācijas nodomus vēlēsies īstenot Eiropā.

([2]) 79. pants.
([3]) COM(2008) 758 galīgā redakcija.
([4]) COM(2009) 674 galīgā redakcija.
([5]) *"The Economic and Fiscal Impact of Immigrants"*, *National Institute of Economic and Social Research* ("Imigrantu ietekme uz ekonomiku un budžetu", Ekonomikas un sociālo pētījumu valsts institūts), 2007. gada oktobris, un "*Coyuntura española - Los efectos de la inmigración sobre el empleo y los salarios" Informe Mensual de la Caixa* ("Konjunktūra Spānijā — Imigrācijas ietekme uz nodarbinātību un atalgojumu", Ieguldījumu bankas mēneša ziņojums), Nr. 295, 2006. gada oktobris.

4.4. Komiteja uzskata, ka ir vajadzīga politika imigrējušo darba ņēmēju sociālās integrācijas uzlabošanai, lai ieceļojušie darba ņēmēji atrastu meklētās iespējas un Eiropas sabiedrība uzlabotu sociālo kohēziju, jo migrācijas plānu sekmīgums gan imigrējušajiem darba ņēmējiem, gan uzņēmējai sabiedrībai ir atkarīgs no integrācijas procesu norises.

4.5. Ekonomikas krīze un pieaugošais bezdarbs ietekmē visas sabiedrības daļas, vietējos darba ņēmējus un imigrantus. Darba tirgus dati Eiropā liecina, ka pirmie krīzes upuri ir mazkvalificēti ieceļojušie darba ņēmēji, kas ir nodarbināti zemākas kvalitātes darba vietās, un ka sievietes imigrantes bezdarbs skar vairāk.

4.6. Neraugoties uz pašreizējo lejupslīdi un pieaugošo bezdarbu Eiropā, demogrāfiskās prognozes liecina, ka, beidzoties krīzei un atgūstot tautsaimniecības un nodarbinātības izaugsmes līmeni, būs vajadzīgs jaunu imigrantu ieguldījums, lai apmierinātu Eiropas darba tirgu prasības atbilstoši katras dalībvalsts īpatnībām.

5. **Eiropas tiesību akti par uzņemšanu: risināms uzdevums**

5.1. Kopš ES pirms desmit gadiem uzsāka virzību uz kopēju imigrācijas politiku, vislielākās grūtības saistītas ar tiesību aktu par jaunu imigrantu uzņemšanu izstrādi, jo katrā dalībvalstī ir savi tiesību akti ar ļoti atšķirīgu pieeju.

5.2. Imigrācijas politika un tiesību akti, kā arī darba iespējas ir saistītas ar darba tirgus attīstību, tādēļ ir aktīvi jāiesaistās sociālajiem partneriem, tomēr politikas un tiesību aktu pamatā jābūt arī ieceļojušo personu cilvēktiesību ievērošanai.

5.3. Komiteja uzskata, ka ar imigrācijas tiesību aktiem jāatvieglo integrācija un ieceļojušie darba ņēmēji jāuzskata par jauniem iedzīvotājiem un cilvēkiem, kuru tiesības ir jāaizsargā, nevis tikai par darbaspēku darba tirgus prasību apmierināšanai.

5.4. Sociālajiem partneriem ir jāpiedalās dažādos līmeņos. Komiteja ar interesi ņem vērā Komisijas priekšlikumu izveidot tādu Eiropas platformu dialogam par darbaspēka migrācijas pārvaldību, kurā varētu piedalīties sociālie partneri.

5.5. EESK ir ierosinājusi veidot kopēju imigrācijas politiku un saskaņotus tiesību aktus, lai imigranti varētu ieceļot, izmantojot legālas procedūras, un baudīt taisnīgu attieksmi un lai būtu aizsargātas viņu pamattiesības un uzlabota integrācija.

5.6. Šobrīd Eiropā attiecībā uz imigrantiem neizmanto piemērotus tiesību aktus un politikas, un, tā kā lielākajā daļā valstu tiesību akti un politika ir ierobežojoši, daudzi imigranti ir ieceļojuši nelegāli un ir spiesti iesaistīties ēnu ekonomikā. Komiteja uzskata, ka ES jāpieņem jaunas iniciatīvas, lai nelegālo darbu padarītu par legālu darbu.

5.7. Komiteja uzskata, ka, atvieglojot legālās imigrācijas procedūras, samazinātos nelegālā imigrācija un risks, ka daži nelegālie imigranti kļūst par nelegālās tirdzniecības un cilvēku tirdzniecības noziedzīgo tīklu upuriem. Stokholmas programmā ES uzņēmusies jaunas saistības, lai cīnītos ar šādiem noziedzības tīkliem.

5.8. EESK uzskata, ka ierobežojoša politika ļoti negatīvi ietekmē integrācijas procesu, jo liecina par to, ka imigranti ir personas, kas sabiedrībā nav ne vēlamas, ne labi uzņemtas.

5.9. Reizēm šādu politiku papildina politiska un sociāla nostāja, kas liek uzskatīt imigrāciju par likumpārkāpumu, rada atstumtību un veicina ksenofobiju un diskrimināciju.

5.10. Turpmākajos gados ar Stokholmas programmas starpniecību tiks īstenots Eiropas imigrācijas un patvēruma pakts. Paredzams, ka pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā Padomē lēmumu pieņemšana varētu būt vienkāršāka un ka koplēmuma procedūra Eiropas Parlamentā atvieglos tiesību aktu saskaņošanu.

5.11. EESK dotu priekšroku horizontāliem tiesību aktiem, bet Padome un Komisija ir izvēlējušās izstrādāt nozaru direktīvas. Nesen tika apstiprināta zilās karte ([6]), lai atvieglotu augsti kvalificētu darba ņēmēju uzņemšanu. Turpmākajos mēnešos Komisija plāno izstrādāt citus jaunus direktīvu priekšlikumus.

5.12. Komiteja uzskata, ka ir būtiski, lai ES būtu atbilstoši tiesību akti par uzņemšanu, jo integrācija ir lielā mērā saistīta ar vienlīdzīgu attieksmi un nediskrimināciju. Tādēļ EESK atbalstīja ([7]) (iesakot dažus uzlabojumus) Komisijas ierosināto pamatdirektīvu par imigrējušo darba ņēmēju tiesībām ([8]), kuru vēl apspriež Padomē. Dokumenta versijā, kuru izskata Padome, paustā pieeja nav apmierinoša, un pilsoniskajai sabiedrībai un Komitejai tā nav pieņemama.

5.13. Padomei pamatdirektīva jāpieņem, lai garantētu atbilstīgu tiesību līmeni visiem darba ņēmējiem imigrantiem un lai novērstu diskriminācijas gadījumus. Komiteja ierosina ES prezidentvalstij Spānijai diskusijas par pamatdirektīvu pārorientēt, lai to ātri apstiprinātu, ja vien tā ietver atbilstīgu vienotu tiesību sistēmu visā ES, pamatojoties uz vienlīdzīgu attieksmi, īpaši imigrējušo darba ņēmēju darba un sociālajās tiesībās.

([6]) Direktīva EK/2009/50.
([7]) OV C 27, 3.2.2009., 114. lpp.
([8]) COM(2007) 638 galīgā redakcija.

5.14. EESK nesen ir pieņēmusi pašiniciatīvas atzinumu, kurā aicina imigrācijas tiesību aktos ievērot pamattiesības ([9]), kā arī pilnveidot tiesību un pienākumu pamatsistēmu. Izmaiņas nepieciešamas arī direktīvā par ģimeņu atkalapvienošanos.

## 6. **Nodarbinātība ir būtiska integrācijas procesa sastāvdaļa**

6.1. Integrācija ir divvirzienu sociāls savstarpējas pielāgošanās process, kurā piedalās imigranti un vietējā sabiedrība. Tas ir pirmais no kopējiem integrācijas pamatprincipiem, ko Padome pieņēma 2004. gadā

6.2. Integrācija prasa pārliecinošu vadību, ko īsteno pārvaldes iestādes, sociālie partneri un organizācijas. Valsts politika var atvieglot šos sociālos procesus, un būtiska ir arī aktīva pilsoniskās sabiedrības līdzdalība. Vienā no iepriekšējiem atzinumiem ([10]) EESK ir uzsvērusi vietējo un reģionālo pašvaldību nozīmi.

6.3. Arī imigrējušo darba ņēmēju attieksmei pret integrāciju ir jābūt pozitīvai, cenšoties apgūt valodu un uzņēmējas sabiedrības likumus un paradumus.

6.4. EESK kopā ar Komisiju ir iesaistījusies Eiropas Integrācijas foruma pasākumos un atkārtoti vēlas uzsvērt, cik svarīga dažādos pārvaldības līmeņos ir pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalība un apspriešanās ar tām.

6.5. Imigrantu izcelsmes iedzīvotāju integrācija ir neaprobežojas vienīgi ar šajā atzinumā apskatīto nodarbinātības jomu, jo integrācija ir īpaši svarīga ģimenes dzīvē, skolās un augstskolās, pilsētās un kvartālos, reliģiskās iestādēs, sporta un kultūras organizācijās.

6.6. Darbs ir būtiska sociālās integrācijas procesa daļa, jo pienācīgos apstākļos veikts darbs ir neatņemami svarīgs imigrantu saimnieciskās patstāvības faktors un atvieglo sociālās attiecības un vietējās sabiedrības un imigrantu savstarpējo sapratni.

6.7. Sociālās Eiropas pamatu veido darbs, un būtisks sociālās Eiropas attīstības faktors ir integrācija. Eiropas uzņēmumi ir neatņemami sociālie dalībnieki, kas ir ieinteresēti un iesaistīti integrācijā.

6.8. Ekonomikas krīze un bezdarba palielināšanās vājina integrācijas procesu un sekmē dažāda veida konfliktus sabiedrībā un darba tirgū. EESK uzskata, ka šajos apstākļos visām iesaistītajām pusēm, proti, imigrantiem, valsts iestādēm, sociālajiem partneriem un pilsoniskajai sabiedrībai integrācijas centieni ir būtiski jāpalielina.

6.9. Attieksmei pret imigrējušajiem darba ņēmējiem Eiropā ir jābūt taisnīgai, turklāt viņus aizsargā starptautiskās cilvēktiesību konvencijas un *ILO* konvenciju principi un tiesības. Citā atzinumā ([11]) EESK ir minējusi tiesības un pienākumus, kas Eiropas tiesību aktos ir jānodrošina imigrējušiem darba ņēmējiem.

6.10. EESK uzskata, ka tiesību akti un valsts un pašvaldību politika jāpapildina ar sociālo partneru sadarbību, jo profesionālā integrācija ir atkarīga arī no sabiedrības attieksmes un saistībām, kuras uzņemas arodbiedrības un darba devēji.

6.11. Nodarbinātības dienestiem ir jāveicina programmas, lai uzlabotu imigrantu piekļuvi darbam, atvieglojot profesionālās kvalifikācijas atzīšanu, uzlabojot valodu apmācību un profesionālo apmācību bez diskriminācijas un sniedzot atbilstīgu informāciju par uzņēmējas valsts nodarbinātības sistēmām.

6.12. Arodbiedrībām, darba devēju organizācijām, imigrantu apvienībām un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir ļoti svarīga nozīme informācijas izplatīšanā un imigrantu nodarbinātības iespēju uzlabošanā.

6.13. Eiropā vairums uzņēmumu ir mazie vai vidējie uzņēmumi, un tie piedāvā darbu lielākajai daļai darbspējīgo iedzīvotāju un arī imigrantiem. Tādējādi sociālās integrācijas procesi lielā mērā noris mazajos un vidējos uzņēmumos.

## 7. **Integrācijas pīlāri ir vienlīdzīga attieksme un nediskriminācija**

7.1. EESK uzskata, ka iestāžu un uzņēmumu apliecinātajai attieksmei, uzņemot darba ņēmējus imigrantus, ir būtiska nozīme, un daudzos gadījumos viņu stāvoklis salīdzinājumā ar uzņēmējas valsts darba ņēmējiem ir nelabvēlīgs.

7.2. Dalībvalstīs stāvoklis atšķiras, jo arī darba tiesības un sociālā prakse ir atšķirīga, tomēr Eiropā daudzi imigrējušie darba ņēmēji atrodas nelabvēlīgā stāvoklī un viņiem ir grūtības, meklējot darbu, un netiek atzīta viņu profesionālā kvalifikācija. Turklāt bieži vien viņi nerunā attiecīgajā valodā un viņiem nav zināšanu par likumiem, paradumiem un sociālajām iestādēm.

7.3. Pirmais nepieciešamais nosacījums ir labi tiesību akti diskriminācijas novēršanai, tomēr joprojām dalībvalstīs pastāv tiesību akti, kas imigrantiem ir diskriminējoši salīdzinājumā ar vietējiem darba ņēmējiem, un jo īpaši tieši vai netieši diskriminējoša prakse attiecībā uz darba ņēmējiem viņu valstiskās, etniskās vai kultūras izcelsmes dēļ.

([9]) OV C 128, 18.5.2010., 29. lpp.
([10]) OV C 318, 23.12.2006.
([11]) OV C 128, 18.5.2010., 29. lpp.

7.4. Integrācijas politikas pīlāri ir vienlīdzīga attieksme un diskriminācijas apkarošana. Pieņemot divvirzienu pieeju integrācijai, Komiteja uzskata, ka uzņēmumiem, arodbiedrībām un pārvaldes iestādēm ir jāapliecina vienlīdzīga attieksme pret imigrējušiem darba ņēmējiem un jānovērš jebkāda veida diskriminācija.

7.5. Darba devējiem un imigrējušiem darba ņēmējiem ir jāievēro darba tiesības un katrā uzņēmumā vai nozarē spēkā esošie koplīgumi atbilstoši valstu likumiem un praksei. Komiteja vēlas uzsvērt, ka rasisms un diskriminācija ir noziedzīgi nodarījumi, par kuriem uzņēmumos jāsoda saskaņā ar darba tiesībām.

7.6. Lai atvieglotu integrāciju darbā, imigrējušie darba ņēmēji ir jāinformē par darba tiesībām un koplīgumiem, ar ko regulē viņu tiesības un pienākumus darbavietā.

7.7. Integrācijai labvēlīga politiskā un sociālā vide atvieglos imigrējušo darba ņēmēju iekļaušanos integrācijas plānos un programmās, kas jānodrošina valsts iestādēm (piemēram, valodas, likumu un tradīciju apguve).

7.8. ES direktīvas par vienlīdzīgu attieksmi darbā ([12]) un vienlīdzīgu attieksmi neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības ([13]) ir svarīgi juridiskie līdzekļi, lai dalībvalstīs paredzētu tiesību aktus un praksi diskriminācijas apkarošanai un profesionālās integrācijas veicināšanai.

7.9. Eiropas Parlaments nesen pieņēma rezolūciju par jauno direktīvu pret diskrimināciju ([14]), kas papildina līdzšinējās direktīvas. Arī EESK ir pieņēmusi atzinumu, kurā pausts atbalsts Komisijas priekšlikumam un izteikts ierosinājums ņemt vērā daudzkārtēju diskrimināciju. Kad jaunā direktīva tiks pieņemta, nediskriminācijas princips tiks piemērots plašāk, ietverot tādas jomas kā izglītība, veselības aprūpe, sociālā aizsardzība un mājoklis.

7.10. EESK uzskata, ka pret diskrimināciju vērstās direktīvas nav atbilstīgi transponētas valstu tiesību aktos un tāpēc vairākās dalībvalstīs nav pienācīgu tiesību aktu diskriminācijas novēršanai. Pieņemot jauno direktīvu, būs radīts ļoti vērtīgs juridisks instruments.

7.11. Sociālajiem partneriem, kas ir būtiski funkcionējoša darba tirgus dalībnieki un Eiropas saimnieciskās un sociālās dzīves galvenie pīlāri, ir ļoti liela nozīme integrācijā. Sarunās par koplīgumiem viņiem ir jāuzņemas sava atbildības daļa par imigrantu integrāciju, darba koplīgumos, tiesībās un praksē izslēdzot jebkādu tiešu vai netiešu diskriminācijas aspektu.

7.12. Kolektīvajos līgumos, īpaši uzņēmumos, ir jāiedibina mehānismi, lai nodrošinātu, ka piekļuve darbam un pieņemšana darbā būtu saskaņā ar vienlīdzīgu iespēju principu. Minētajā jomā ir ļoti svarīgi, lai rīcībā būtu instrumenti, kas ļauj novērst ne tikai tiešo, bet arī netiešo diskrimināciju.

7.13. Pašlaik daudziem imigrējušiem darba ņēmējiem tomēr faktiski netiek nodrošināts līdztiesīgs atalgojums un darba apstākļi. Sociālajiem partneriem un darba tiesību jomā kompetentajām iestādēm ir jāizstrādā procedūras diskriminācijas novēršanai un proaktīvi jāsekmē līdztiesība.

7.14. Eiropā veidojas divu veidu darba modeļi: augstas kvalitātes darba vietas lielākajai daļai Eiropas pilsoņu un augsti kvalificētu imigrantu un zemas kvalitātes darba vietas lielākajai daļai imigrantu. Tādējādi viens no diskriminācijas veidiem ir arī mazkvalificēts darbs, imigrantus izmantojot kā "neaizsargātāku" darbaspēku.

7.15. EESK vairākos atzinumos ir ierosinājusi dalībvalstīm uzlabot profesionālās kvalifikācijas atzīšanas sistēmas ([15]) un ES izveidot tādu kvalifikācijas atzīšanas sistēmu, kuru var izmantot ieceļojušie darba ņēmēji ([16]). Eiropas uzņēmumos daudzi imigranti veic savai kvalifikācijai neatbilstošu, mazāk kvalificētu darbu.

7.16. Daudzi darba ņēmēji imigranti saskaras ar nelabvēlīgu attieksmi un diskrimināciju arī viņu profesionālās karjeras virzībā lēmumos par dienesta pakāpes paaugstināšanu. Darba tiesībās, kolektīvajos līgumos un uzņēmumu praksē ir jānodrošina vienlīdzīgu iespēju principa ievērošana attiecībā uz darba ņēmēju dienesta pakāpes paaugstināšanu. Attiecīgu jaunu iniciatīvu izvirzīšana ir sociālo partneru uzdevums.

7.17. Profesionālā apmācība un apmācībā darba ir ļoti nozīmīgi līdzekļi imigrējušo darba ņēmēju nodarbinātības iespēju uzlabošanai, tomēr dažu valstu tiesību aktos un praksē noteikti izņēmumi vai ierobežojumi attiecībā uz trešo valstu pilsoņiem. EESK uzskata, ka publiskajām iestādēm un sociālajiem partneriem ir jāatvieglo apmācības pieejamība imigrējušiem darba ņēmējiem, nodrošinot līdztiesīgus nosacījumus un attieksmi.

7.18. Dažas dalībvalstis sadarbībā ar uzņēmumiem pirms uzturēšanas atļaujas izsniegšanas piedāvā apmācības programmas izcelsmes valstīs, lai palīdzētu trešo valstu valstspiederīgajiem iesaistīties darba tirgū, viņiem ierodoties Eiropā.

([12]) Direktīva EK/2000/78.
([13]) Direktīva EK/2000/43.
([14]) P6_TA (2009) 0211.
([15]) Īpaši skatīt OV C 162, 25.6.2008., 90. lpp.
([16]) Citastarp skatīt OV C 218, 11.9.2009.

7.19. Eiropas Savienība vēl nav apmierinoši atrisinājusi Eiropas darba ņēmēju pensijas tiesību pārnešanu. Arī imigrējušie darba ņēmēji saskaras ar daudzām grūtībām, jo valstu tiesību aktos nav pienācīgi nostiprinātas pensijas tiesības, kas iegūtas, strādājot Eiropā. Tam ir ļoti dažādi iemesli, kas atkarīgi no valstu tiesību aktiem un nolīgumiem ar trešām valstīm.

7.20. Komiteja ierosina Eiropas Komisijai paredzēt iniciatīvu, piemēram, tiesību aktu veidā, lai ES atvieglotu pensiju tiesību nodrošināšanu imigrējušiem darba ņēmējiem gadījumos, kad viņi maina dzīvesvietu Eiropas Savienībā, kad atgriežas izcelsmes valstī vai pārceļas uz dzīvi citā valstī.

7.21. Arodbiedrībām imigrējušie darba ņēmēji jāuzņem savu biedru rindās un jāatvieglo viņiem piekļuve pārstāvības un vadības posteņiem. Lielākā daļa arodbiedrību Eiropā ir ieviesušas labu praksi, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi un apkarotu diskrimināciju.

7.22. EESK uzskata, ka sociālajiem partneriem jāīsteno aktīva politika un jāuzņemas jaunas saistības, lai veicinātu tādu sociālu attieksmi, kas sekmē integrāciju, vienlīdzīgu attieksmi un diskriminācijas apkarošanu darbavietā. Eiropas sociālais dialogs var būt piemērots līdzeklis, lai sociālie partneri uzņemtos jaunas saistības līmenī, kuru tie uzskata par atbilstīgu.

7.23. Eiropas Pamattiesību aģentūra ir pētījusi ([17]) ar etnisko izcelsmi saistīto diskrimināciju darbā Eiropas darba tirgos un ir apstiprinājusi, ka, neraugoties uz tiesību aktiem, diskriminācija ir ļoti ievērojama.

## 8. **Daudzveidības pārvaldība**

8.1. Eiropas sabiedrība kļūst arvien daudzveidīgāka, un šī daudzveidība nākotnē palielināsies. Imigrantu atbilstoša integrācija darba tirgū nav iespējama, ja netiek ņemts vērā kultūras daudzveidības pozitīvais aspekts, kas arvien vairāk attiecas uz uzņēmumiem un darba ņēmējiem.

8.2. Lielajos uzņēmumos ir sava iekšējā kultūra, kas laika gaitā veidojusies darbinieku, sociālās vides un attiecību ar klientiem savstarpējā ietekmē.

8.3. Eiropas uzņēmumi darbojas pilsētās, kas kļūst arvien daudzveidīgākas. Reģionu komiteja un Dublinas fonds ar *CLIP* ([18]) tīkla starpniecību ir veikuši pieredzes apmaiņu, lai uzlabotu daudzveidību civildienestā.

8.4. Imigrācijas radīta kultūras daudzveidība izvirza jaunu uzdevumu, kuru ir svarīgi risināt, lai paplašinātu uzņēmumu kultūru, jaunus darbiniekus integrējot dažādos līmeņos: gan augstākajā un vidējā vadības līmenī, gan arī pārējo darbinieku vidū.

8.5. Globalizācija arī atvieglo uzņēmumu iespējas darboties jaunā sociālā un kultūras vidē, jaunos tirgos, ar jauniem klientiem, kas pārstāv dažādas kultūras.

8.6. Daudzi uzņēmumi atzīst daudzveidības pārvaldības nozīmi. Virzība uz pakalpojumu ekonomiku pēdējo gadu desmitu laikā ir likusi stiprināt uzņēmumu un klientu sakarus, turklāt globalizācijas ietekmē uzņēmumi cenšas meklēt jaunus tirgus visā pasaulē. Klienti un pakalpojumu lietotāji, pie kuriem vēršas uzņēmumi, ir arvien dažādāki.

8.7. Daudzveidības efektīva pārvaldība uzņēmumā dod iespēju labāk izmantot dažādas izcelsmes un dažādu kultūru darba ņēmēju prasmes un veicina uzņēmuma ārējo sakaru efektivitāti tirgū, kurš arī ir ļoti daudzveidīgs.

8.8. Uzņēmumi, kas veiksmīgi pārvalda daudzveidību, ir labākā stāvoklī, lai piesaistītu visspējīgākos darbiniekus no jebkuras pasaules daļas un iegūtu klientus jaunajos tirgos. Turklāt tie var veicināt darbinieku radošumu un inovācijas spēju, ja visi uzņēmuma darbinieki (tostarp arī imigranti) strādā vidē, kas ir tam labvēlīga.

8.9. Mazos Eiropas uzņēmumos daudzkārt nav atsevišķu nodaļu cilvēkresursu pārvaldībai, tādēļ ir svarīgi, lai tos atbalstītu specializētas struktūras, kuras nodrošina pārvaldes iestādes un darba devēju organizācijas.

8.10. Daudzveidības pārvaldības pamatā ir vienlīdzīgas attieksmes un diskriminācijas apkarošanas līdzekļu stingra piemērošana. Turklāt tā ietver arī imigrējušo darba ņēmēju uzņemšanas programmu ieviešanu, kultūras daudzveidības pieņemšanas pasākumus, komunikācijas sistēmas, kurās ņemta vērā valodu daudzveidība, starpniecības procedūras konfliktu risināšanai utt.

8.11. Lai pārvaldītu daudzveidību, ir vajadzīga attiecīga apmācība. Apmācība uzņēmumā var būt paredzēta dažādām grupām: augstākā un vidējā līmeņa vadītājiem un visam personālam; tā var būt paredzēta arī arodbiedrībām un darba devēju organizācijām.

8.12. Uzņēmumos, darba devēju organizācijās un arodbiedrībās vajadzētu būt īpašām nodaļām dažādības pārvaldībai, lai veicinātu iniciatīvas, novērtētu rezultātus un sekmētu pārmaiņas.

([17]) Eiropas Savienības minoritāšu un diskriminācijas apsekojums (*EU-MIDIS*): Ziņojums par galvenajiem rezultātiem, Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra, 9.12.2009.

([18]) *Cities for Local Integration Policy* (Pilsētas vietējai migrantu integrācijas politikai). Vairāk nekā 30 *Eurofound* pārvaldītu Eiropas pilsētu tīkls.

8.13. Publiskās pārvaldes iestādēm daudzveidības pārvaldība būs jāatbalsta, paredzot saimnieciskus un fiskālus stimulus to uzņēmumu atbalstam, kas izstrādā attiecīgus plānus, un jāsekmē labas prakses apmaiņa, apmācības programmu īstenošana un veicināšanas kampaņu rīkošana.

9. **Integrācijas grūtības saistībā ar ēnu ekonomiku un nelegālo imigrāciju**

9.1. Imigrējušie darba ņēmēji "bez dokumentiem", uzturoties kādā teritorijā nelegāli, ir spiesti strādāt ēnu ekonomikā un veikt nelegālu darbu, un tas palielina viņu relatīvo nozīmi to dalībvalstu ekonomikā, kurās ir vairāk nelegālo imigrantu.

9.2. Daudzos gadījumos nelegālos imigrantus ārkārtīgā mērā izmanto daži darba devēji. EESK ir pieņēmusi atzinumu ([19]) par priekšlikumu direktīvai, ar ko nosaka sankcijas darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu piederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelegāli.

9.3. Mājsaimniecības darbos iesaistītas sievietes "bez dokumentiem" ir ļoti neaizsargātas, un viņu apstākļi dažos gadījumos gandrīz līdzinās verdzībai. Dažu valstu tiesību aktos attiecībā uz minētā veida darbu nav pilnībā garantētas darba un sociālās tiesības. Vēl asākas šīs problēmas ir personām, kas valstī uzturas nelegāli un ir nodarbinātas ēnu ekonomikā. Komiteja ierosina Eiropas Komisijai pieņemt jaunas iniciatīvas, lai atbilstīgi aizsargātu šādu darba ņēmēju sieviešu darba un profesionālās tiesības.

9.4. Pēdējos gados dažu valstu tiesību aktos par kriminālī sodāmu tiek atzīta tādu humānās palīdzības organizāciju darbība, kuras sniedz atbalstu nelegālajiem imigrantiem, lai novērstu viņu sociālo atstumtību un atvieglotu integrāciju. Komiteja brīdina, ka šādi tiesību akti ir pretrunā ar cilvēktiesībām un morālo solidaritātes principu. Eiropas Komisijai un Vīnes aģentūrai jāizvērtē iepriekš minētie apstākļi un jāveic vajadzīgie pasākumi.

9.5. Tā kā nelegālo imigrantu gadījumā sociālā integrācija ir grūtāka, Komiteja iepriekšējos atzinumos ir ierosinājusi piemērot individualizētas nelegālo imigrantu legalizācijas procedūras, ņemot vērā viņu iesaistīšanās līmeni sociālajā un darba vidē un pamatojoties uz Padomes saistībām Eiropas Imigrācijas un patvēruma pakta ietvaros ([20]), kurā pieņemta vienošanās par individuālu legalizācijas procedūru izmantošanu humānu vai saimniecisku apsvērumu dēļ atsevišķos gadījumos un atbilstoši valstu tiesību aktiem, jo īpaši darba nozarēs, kurās ir īpaši liels skaits personu, kuru statuss nav legalizēts.

10. **Dažas Stokholmas programmas iniciatīvas**

10.1. Komisija ir ierosinājusi izveidot tādu Eiropas platformu dialogam par darbaspēka migrācijas pārvaldību, kurā piedalītos darba devēji, arodbiedrības, nodarbinātības aģentūras un citas ieinteresētas puses.

10.2. EESK ierosina Komisijai izmantot tādu pašu procedūru kā Eiropas Integrācijas foruma izveides gadījumā un 2010. gadā pieprasīt izstrādāt izpētes atzinumu, lai Komiteja, izmantojot visu ieinteresēto pušu ieguldījumu, varētu izklāstīt priekšlikumus par to, kā izveidot Eiropas platformu, ar kuru Komiteja vēlas sadarboties.

10.3. Komisija ir arī ierosinājusi ES pieņemt Imigrācijas kodeksu, lai legālajiem imigrantiem nodrošinātu vienādu tiesību līmeni, kas ir pielīdzināms Eiropas pilsoņu tiesību līmenim. Šajā spēkā esošo tiesību aktu kodificētajā versijā vajadzības gadījumā tiks iekļauti vajadzīgie grozījumi, lai spēkā esošos noteikumus vienkāršotu vai papildinātu un uzlabotu to piemērošanu.

10.4. EESK uzskata, ka Eiropas tiesību akti imigrācijas jomā būtu jāpapildina ar horizontālu vienotu tiesību sistēmu (Eiropas statuss), ar ko Eiropā nodrošina imigrantu tiesību un brīvību ievērošanu un aizsardzību neatkarīgi no viņu profesionālās kategorijas vai juridiskā statusa. Ja Padomē apspriežamo pamatdirektīvu pieņemtu, nodrošinot augstu aizsardzības līmeni, tā būtu labs juridisks līdzeklis imigrantu tiesību aizsardzībai.

10.5. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu sagatavot Eiropas Imigrācijas kodeksu, ja tas ir tiesību akta priekšlikums, ar ko imigrantiem nodrošina pamattiesības un vienādu tiesību līmeni, kas ir pielīdzināms Kopienas pilsoņu tiesību līmenim.

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

([19]) OV C 204, 9.8.2008.

([20]) ES Padome, 13440/08, 2008. gada 24. septembris.

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas transporta politika saistībā ar Lisabonas stratēģiju laikposmam pēc 2010. gada un ilgtspējīgas attīstības stratēģiju" (izpētes atzinums)

(2010/C 354/04)

Ziņotājs: ***Stéphane BUFFETAUT*** *kgs*

Eiropas Savienības Padomes prezidentvalsts Spānija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2009. gada 23. jūlija vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

*"Eiropas transporta politika saistībā ar Lisabonas stratēģiju laikposmam pēc 2010. gada un ilgtspējīgas attīstības stratēģiju"*.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 24. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 461. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 17. martā un 18. martā (2010. gada 17. marta sēdē), ar 152 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Secinājumi un ieteikumi.**

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzsver, ka svarīgi priekšnoteikumi labklājībai Eiropā ir transporta konkurētspēja, uzticamība, brīva plūsma un rentabilitāte un ka personu brīva pārvietošanās un preču brīva aprite ir Eiropas Savienības pamatbrīvības. Līdz ar to transporta nozarei būs svarīga nozīme ES stratēģijas 2020. gadam mērķu īstenošanā. Komiteja arī norāda, ka pašreizējā ekonomikas krīze ir smagi skārusi transporta nozari kopumā. Komiteja tomēr apzinās, ka transporta nozare nav pietiekami ilgtspējīga.

1.2. Komiteja atbalsta centienus efektīvi kombinēt vairākveidu pārvadājumus, kā arī optimizēt un izveidot visu transporta veidu tīklu, lai radītu integrētu transporta sistēmu un nodrošinātu transporta saskaņotu darbību. Komiteja tomēr uzsver, ka nevajadzētu atteikties no mērķa veicināt kombinētos pārvadājumus, jo pretējā gadījumā tiks kavēta transporta veidu ar zemu oglekļa emisiju attīstība, savukārt sastrēgumu skaits un emisiju apjoms turpinās pieaugt.

1.3. Norādot uz transporta nozares atkarību no fosilajiem energoresursiem, kuru izmantošana negatīvi ietekmē emisijas, piegādes drošību un neatkarību, un apzinoties, ka resursi, īpaši naftas resursi, ir ierobežoti, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka turpmākajā Eiropas transporta politikā, vienlaikus saglabājot nozares konkurētspēju atbilstīgi stratēģijai 2020. gadam, jāizvirza četri galvenie mērķi: **transporta veidu ar zemu oglekļa emisiju plašāka izmantošana, energoefektivitāte, piegādes drošība un neatkarība, kā arī satiksmes sastrēgumu novēršana.**

1.4. Galvenie problēmjautājumi un mērķi, kas jāņem vērā transporta nozares ilgtspējīgā politikā, ir pieaugošā urbanizācija, prasība par ērtu pārvietošanos ikdienā, sabiedrības veselības aizsardzība, paredzot pasākumus piesārņojošu vielu un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai, tādas tirdzniecības ekonomikas saglabāšana, kurā ņemta vērā nepieciešamība samazināt emisiju līmeni, viendabīgu teritoriju noteikšana, lai izstrādātu patiesi integrētu transporta politiku, iedzīvotāju un ekonomikas dalībnieku izpratne un iesaistīšanās jaunu politiku īstenošanā un jaunu ieradumu veidošanā mobilitātes jomā. Taču jāsecina, ka Eiropas Savienības rīcība būs efektīva tikai tad, ja tai sekos arī citas valstis. Starptautisks nolīgums par siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanu vajadzīgs ne tikai globālās sasilšanas iemeslu, bet arī tradicionālo enerģijas resursu samazināšanās dēļ.

1.5. Šajā situācijā EESK ierosina ar Eiropas Savienības atbalstu un impulsu īstenot virkni konkrētu pasākumu kā vietējo pašvaldību, tā arī dalībvalstu līmenī. Eiropas Savienības rīcībā ir vairāki līdzekļi: tiesību akti, kohēzijas un reģionālās attīstības fondi, jaunas vadlīnijas Eiropas transporta tīklam, Eiropas Investīciju bankas finansējums. Minētie pasākumi, kas atbilst galvenajiem iepriekšminētajiem mērķiem, varētu būt šādi:

— mobilitātes un transporta jomā (dzinēju tehnoloģijas, dažādi degvielas veidi, emisiju samazināšana, energoefektivitāte) īstenot tālejošu pētniecības un izstrādes plānu;

— izveidot tīmekļa vietni apmaiņai ar pilsētas un tālsatiksmē izmantoto paraugpraksi;

— ierīkot transportmijas (*Park&Ride*) stāvparkus un uzlabot sabiedriskā transporta kustību, izveidojot atsevišķas braukšanas joslas autobusu satiksmei, kā arī metro un tramvaja līnijas;

— pilnveidot IKT instrumentus, lai sabiedriskais transports kļūtu efektīvāks, uzticamāks un drošāks;

— ieviest efektīvus mobilitātes pārvaldes pakalpojumus pietiekami plašām teritorijām, lai panāktu satiksmes brīvu plūsmu, kā arī nodrošinātu dažādu transporta veidu labus savienojumus un optimizētu tos;

— lielu apdzīvoto vietu centrālo daļu tuvumā izveidot pilsētu loģistikas centrus;

— saglabāt pilsētu dzelzceļa līnijas preču pārvadājumiem;

— ar nodokļu politikas pasākumiem atbalstīt energoefektīvākus transporta veidus un tehnoloģijas ar mazāku CO2 un citu piesārņojošu vielu emisiju līmeni;

— ierīkot drošas un ērtas atpūtas vietas kravas automobiļu vadītājiem, uzlabot viņu darba apstākļus un izglītības iespējas;

— steidzami izveidot galvenokārt kravu pārvadājumiem paredzētus dzelzceļa tīklus un šajā īpašajā nozarē veicināt patiešam uz klientu interesēm vērstu pakalpojumu kultūru;

— veicināt, vajadzības gadījumā izmantojot nodokļu politikas pasākumus, ar alternatīvu degvielu un trešās paaudzes biodegvielu darbināmu transportlīdzekļu izmantošanu;

— izstrādāt vērienīgu Eiropas plānu elektrisko transportlīdzekļu attīstībai, tādējādi nodrošinot Eiropas Savienībai pozīciju, lai tā varētu noteikt standartus šajā topošajā nozarē vai dot ieguldījumu to noteikšanā;

— veicināt "zaļo ostu" koncepcijas izstrādi un jūras ātrgaitas maģistrāļu ieceres īstenošanu;

— uzlabot jūrnieku darba apstākļus un izglītības iespējas;

— nodrošināt kravu ātrgaitas pārvadājumus pa iekšējiem ūdensceļiem un jūras–iekšējo ūdensceļu satiksmē, kā arī tādu jauna veida kuģu izmantošanu, kas ir labāk piemēroti puspiekabju un konteineru transportēšanai;

— izvēloties konkrētu satiksmes infrastruktūru, ņemt vērā ilgtspējas un vides aizsardzības vajadzības;

— internalizēt ārējās izmaksas visās transporta nozarēs, lai izvairītos no nelabvēlīgākiem apstākļiem kādam noteiktam transporta veidam un noteiktu patiesās transporta izmaksas;

— publiskajām pārvaldes iestādēm pieņemt īstenojamus mērķus siltumnīcefekta gāzu un citu piesārņojošu vielu emisiju samazināšanai un ilgtspējīgai vietējā transporta nozarei;

— ņemt vērā šos mērķus sabiedriskā transporta sistēmas izveidē un infrastruktūras izvēlē;

— pirms ierosināto politiku un pasākumu īstenošanas sistemātiski izstrādāt detalizētus un pamatotus ietekmes novērtējumus.

1.6. Īstenojot praksē jaunu transporta politiku, jāsaglabā šīs nozares attīstības dinamika un konkurētspēja, taču vienlaicīgi arī jācenšas samazināt siltumnīcefekta gāzu un citu kaitīgu vielu emisijas, atvieglot pārvadājumu novirzīšanu uz citiem transporta veidiem, samazināt veicamo pārvadājumu attālumu, veicināt pilnībā integrētu transporta sistēmu un pasažieru vēlmi izmantot videi nekaitīgākus transporta veidus (aprēķinot uz pārvadātajiem pasažieriem/km vai kravu/km).

1.7. Šos mērķus var sasniegt ar vienkāršām metodēm, kuras var īstenot ar nelielām izmaksām un kuru ietekme ir tūlītēja, tieša un reāla, proti, videi nekaitīgāko un no visātrāk atjaunojamiem enerģijas avotiem iegūto degvielas veidu, kā arī no atkritumu pārstrādes iegūtas biogāzes izmantošana, agrāk attīstītu teritoriju (piemēram, pamestas ostu vai dzelzceļa infrastruktūras) atkārtota izmantošana mobilitātes pakalpojumu sniegšanai, jau izveidoto satiksmes mezglu darbības uzlabošana, vienotas biļešu tirdzniecības apvienību izveides atvieglošana reģionālajā un tuvsatiksmē, automobiļu koplietojuma izmantošanas veicināšana, informācijas apmaiņas starp dzelzceļa pakalpojumu uzņēmumiem uzlabošana u. c.

1.8. Tomēr ir arī risinājumi, kuriem vajadzīga spēcīga politiskā griba un lielāks finansējums: transportmijas stāvparku, kas atrodas ērtu transporta maršrutu tuvumā, izveide; centralizētas informācijas sistēmas izveide, ar kuru regulē visu transporta veidu iebraukšanu un izbraukšanu no noteiktām teritorijām; pēc iespējas piemērotāka pilsētplānošana, lai samazinātu piespiedu mobilitāti; investīcijas tramvaja un metro līnijās; ārējo izmaksu iekļaušana pārvadājumu cenā; IKT izstrāde uzticamas informācijas piedāvāšanai mobilitātes ķēdes dalībniekiem; izvēlēto transporta veidu efektivitātes mērīšana; atjaunojamas enerģijas izmantošanas un optimāla pielietojuma koncepciju (piemēram, elektrība tramvajos, gāze atsevišķos transportlīdzekļos utt.) izstrāde.

## 2. **Ievads.**

2.1. Vienotā tirgus izveidei ir vajadzīgas efektīvas un uzticamas transporta sistēmas personu un kravu pārvadājumiem. Tirdzniecības globalizācija varēja notikt, pateicoties "transporta nozares revolūcijai" un izmaksu samazināšanai, uzņēmumu skaita būtiskam pieaugumam, konkurencei un infrastruktūras izbūvei.

2.2. Transporta nozare ir katrā ziņā vajadzīga ne tikai ekonomikas un profesionālo norišu nodrošināšanai, bet arī privātajā dzīvē. Tā ir savstarpējas mijiedarbības galvenais priekšnoteikums, un pārvietošanās brīvība ir viena no pamatbrīvībām.

2.3. Tādēļ pārvadājumu darbības ir viens no Eiropas ekonomikas pamatelementiem. To īpatsvars kopējā IKP ir aptuveni 7 %, un tās nodrošina aptuveni 5 % no visām darbavietām, kā arī 30 % no kopējā IKP rūpniecības un lauksaimniecības nozarēs un 70 % no pakalpojumu nozares IKP.

2.4. Jāuzsver, ka dažādās dalībvalstīs atšķirīgais un apjomīgais administratīvais slogs rada slēptās izmaksas un šķēršļus Kopienas iekšējā tirdzniecībā. Šīs izmaksas un birokrātija īpaši smagi gulstas uz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

2.5. Lai arī Eiropas Savienības transporta nozare ir ekonomiski efektīva un tai ir augsta konkurētspēja, tomēr tā vēl joprojām nav pietiekami ilgtspējīga. Ar ilgtspējīgai transporta sistēmu ne tikai jānodrošina dažādi transporta nozares ekonomiskie mērķu sasniegšana, bet arī jāievēro ilgtspējīgas attīstības sociālie un vides aspekti.

2.6. Ilgtspējīga transporta koncepcijas pamatā ir ekonomikas izaugsmei vajadzīgo nosacījumu radīšana, vienlaicīgi arī nodrošinot pienācīgus darba apstākļus un kvalificētas darbavietas tādas sociāli atbildīgas darbības veikšanai, kas nekādi nekaitē videi.

2.7. Neraugoties uz panākumiem transportlīdzekļu dzinēju tehnisko risinājumu un degvielas kvalitātes jomā, kā arī uz transportlīdzekļu ražotāju brīvprātīgajām saistībām, transporta nozarē joprojām vērojams vislielākais siltumnīcefekta gāzu emisiju pieaugums.

2.8. Kravu pārvadājumu apjoms pieaug nemitīgi un straujāk par IKP, savukārt personu pārvadājumu apjoms, lai arī laikposmā no 1995. līdz 2007. gadam ik gadus pieaudzis vidēji par 1,7 %, tomēr nav sasniedzis IKP pieauguma apjomu (2,7 %) šajā pašā laikposmā.

2.9. Kopš 2001. gada satiksmes novirzīšana no autoceļiem uz citiem transporta veidiem, piemēram, dzelzceļu un ūdensceļiem, nav bijusi pietiekama. Turklāt vērojama pretēja tendence, proti, cita veida transporta "atpakaļnovirzīšana" uz autoceļiem.

2.10. Transporta nozare ir par 97 % atkarīga no fosilajām degvielām, kam ir postoša ietekme uz vidi un kas būtiski palielina enerģētisko atkarību.

2.11. Tāpēc ir vajadzīga ilgtspējīga politika, ar kuras palīdzību varētu stiprināt transporta nozares efektivitāti, mazināt tās ietekmi uz vidi, paaugstināt drošības līmeni, veicināt komodalitāti, sekmēt vairākveidu pārvadājumus, uzlabot darba apstākļus un investēt vajadzīgos līdzekļus.

2.12. Tas ir sevišķi svarīgi tāpēc, ka Eiropas Komisijas veiktajos pētījumos prognozēts būtisks satiksmes plūsmas intensitātes pieaugums 2020. gadā, ja nenotiks nekādas izmaiņas:

— iekšzemes satiksmes pieaugums Rietumeiropā paredzēts 33 % apmērā;

— iekšzemes satiksmes pieaugums Austrumeiropā – 77 % apmērā;

— satiksmes pieaugums no Rietumeiropas uz Austrumeiropu – 68 % apmērā un

— satiksmes pieaugums no Austrumeiropas un Rietumeiropu – 55 % apmērā.

2.13. Ja šīs prognozes piepildīsies, mums neizdosies izvairīties no svarīgāko satiksmes koridoru vispārējas pārslogotības. Pārlieku intensīva satiksme nozīmēs satiksmes sabrukumu. Tādēļ pastiprināti centieni jāvelta transporta tehnoloģiju (dzinēju tehnoloģijas, dažādi degvielas veidi, energoefektivitāte, vides aizsardzība u. c.) pētniecībai un izstrādei, investīcijām infrastruktūrā, plašākai vairākveidu pārvadājumu kombinēšanai, dzelzceļa kravu pārvadājumu atjaunošanai, kā arī apjomīgākai satiksmei pa iekšējiem un jūras ūdensceļiem. Īstens Maršala plāns būtu vajadzīgs jaunajām transporta tehnoloģijām un investīcijām, lai varētu sasniegt Eiropas Komisijas izvirzītos mērķus oglekļa emisiju samazināšanas jomā. Transporta uzņēmumi ir izstrādājuši "optimizētas modalitātes" (*opti-modality*) koncepciju, kas nozīmē kravu pārvadājumu ķēžu sniegto tehnisko, ekonomisko un vides pakalpojumu optimizāciju un Eiropas transporta optimizētas modalitātes apvienības (*Cercle de l'Optimodalité en Europe – COE*) izveidi. Tas paredzēts, lai nošķirtu ekonomikas izaugsmi no transporta radītajām negatīvajām sekām.

2.14. Turklāt jārod atbilde uz jautājumu par transporta nozares būtību un tās ekonomisko un sabiedrisko lietderību. Tas ir delikāts jautājums. Pārvietošanās brīvība ir viena no pamatbrīvībām, un personu brīva pārvietošanās, preču un pakalpojumu brīva aprite ir Eiropas Savienības dibināšanas pamatprincipi, un tie ir arī Pasaules tirdzniecības organizācijas (PTO) noteikumu galvenie aspekti. Kurš būtu tiesīgs lemt par transporta lietderību vai nelietderību? Bet vai šis jautājums tāpēc ir mazsvarīgs? Nekādā ziņā, jo, šķiet, ka neizdosies izvairīties no transporta patieso izmaksu noteikšanas, tas nozīmē atsevišķu transporta veidu tādu ārējo izmaksu iekļaušanu, kas pašlaik jāsedz sabiedrībai, galvenokārt tās ir ar vidi, sabiedrības veselību un drošību saistītas izmaksas. Precīzāk apzinot transporta patiesās izmaksas, varētu samazināt atsevišķas transporta plūsmas, attiecīgi palielinot tuvsatiksmes nozīmi.

3. **Autopārvadājumi.**

3.1. Šobrīd ES prioritāte ir vairākveidu pārvadājumu kombinēšana, proti, katra transporta veida optimizācija, kā arī to iespējami labākas savietojamības un efektīvas mijiedarbības veicināšana. 80 % autopārvadājumu maršrutu garums nepārsniedz 100 km. Šim pieprasījumam ir vajadzīgs piemērots risinājums; šo pieprasījumu var apmierināt ne tikai ar autopārvadājumiem, bet arī ar dzelzceļa pārvadājumiem nelielos attālumos, iekšējo ūdensceļu vai jūras transportu, kaut gan tas, šķiet, nebūtu tik lietderīgi ļoti mazos attālumos. Jebkurā gadījumā ir pārliecinoši jārosina pārvadājumu novirzīšana, kad tas ir lietderīgi, jo pretējā gadījumā Eiropas Savienībā nebūs iespējams izveidot zemas oglekļa emisijas transporta ekonomiku.

3.2. *Pilsētas un reģionālais transports.*

3.2.1. Šim transporta veidam ir īpašas iezīmes. Tuvsatiksme izraisa 40 % no kopējās autotransporta radītās $CO_2$ emisijas un 70 % no kopējās autotransporta radītās citu kaitīgo vielu emisijas. Turklāt satiksmes sastrēgumi pilsētās ne tikai kaitē sabiedrības veselībai un videi, bet tiek lēsts, ka to izmaksas veido 2 % no Eiropas Savienības IKP. Sabiedriskā transporta plašāks pielietojums ir noteikti vajadzīgs, taču tam ir jāatbilst vispārējas nozīmes pakalpojumu prasībām, lai to patiešām varētu uzskatīt par alternatīvu privātajiem transportlīdzekļiem: kustības biežums, ātrums, drošība, ērtums, pieejamība, pieņemama cena, plašs maršrutu tīkls un labi savienojumi. Sabiedriskais transports sekmē vides problēmu risināšanu un arī sociālo kohēziju, piemēram, novēršot piepilsētu izolētību.

3.2.2. Elektrisku transportlīdzekļu izmantošana ir vēlama, taču to piedziņai vajadzīgā elektrība jāiegūst ilgtspējīgā veidā un, ja iespējams, neradot $CO_2$ emisiju. Jāsekmē arī automobiļu koplietojuma (*car sharing*) izmantošana un viena transportlīdzekļa vienlaicīga izmantošana vairāku personu vajadzībām (*car pooling*).

3.2.3. Jāsāk īstenot tādu politiku, kas patiešām palīdzētu nodrošināt ilgtspējīgu mobilitāti pilsētās. Tas nozīmē personīgā transporta satiksmes ierobežojumus, ko var panākt, piemēram, nosakot maksu par iebraukšanu pilsētā, taču pirmām kārtām ir jāuzlabo sabiedriskā transporta kvalitāte un pieejamība. Lai to panāktu, jāizveido un jāpilnveido efektīvai intermodalitātei vajadzīgā infrastruktūra un pakalpojumi. Ņemot vērā daudzu dalībvalstu finansiālo situāciju, to atsevišķos gadījumos varētu sekmēt publiskā un privātā sektora partnerība, lai veidotu jaunu infrastruktūru, piemēram, autobusa līnijas ar atsevišķu braukšanas joslu, tramvaja, trolejbusa vai metro līnijas, jaunas reģionālās dzelzceļa satiksmes līnijas vai slēgtu līniju darbības atjaunošana, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju attīstīšana satiksmes vajadzībām, biļešu tirdzniecības modernizācija un vienkāršošana u. c.

3.2.4. Lai varētu gūt reālus panākumus ar salīdzinoši nelielām izmaksām, var īstenot tādus lietderīgus pasākumus kā transportmijas stāvparku ierīkošana, no kuriem nodrošināta laba satiksme ar pilsētas centru, autobusa līniju ar atsevišķu braukšanas joslu izveide, slēgtu dzelzceļa līniju atjaunošana.

3.2.5. Turpinot uzlabot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT), ar teritoriālās transporta pārvaldības politikas palīdzību var efektīvi pilnveidot intermodālo satiksmi. Šīs tehnoloģijas ļauj īstenot ļoti precīzu satiksmes vadību, un tās var būt instruments tādu sistēmu izveidei, kas ļaus optimizēt transportlīdzekļu plūsmai vajadzīgo enerģijas patēriņu autotransporta satiksmē. Ar to palīdzību arī būs iespējams sniegt pasažieriem informāciju reālajā laikā visa brauciena laikā, vienkāršot un optimizēt biļešu iegādi un atvieglot rezervēšanas kārtību. Izmantojot šādas tehnoloģijas, pasažieris varēs labāk izplānot savu maršrutu, aplūkot precīzu kustības grafiku un reisu biežumu un pat iepazīties ar izvēlētā transporta veida enerģijas bilanci. Tādēļ IKT var radīt dažādu transporta veidu, infrastruktūras izmantošanas un energoefektivitātes sinerģiju.

3.2.6. Satiksmes vadības problēmas bieži vien ir aktuālas ne tikai atsevišķās apdzīvotās vietās, bet arī plašākās piepilsētas teritorijās. Pēc attiecīgo vietējo pašvaldību ierosinājuma lielās un savstarpēji saistītās teritorijās varētu ieviest reālus mobilitātes vadības pakalpojumus, piemēram, deleģējot pienākumu sniegt sabiedriskos pakalpojumus. Šāda mobilitātes vadības pakalpojumu sniedzēja svarīgākie uzdevumi būtu:

— analizēt mobilitāti attiecīgajā teritorijā, ņemot vērā tostarp vietējo transporta uzņēmumu vajadzības, satiksmes intensitāti, apdzīvotās vietas ģeogrāfiskās īpatnības u. c.;

— optimizēt piedāvājumu mobilitātes jomā un pielāgot to apzinātajām vajadzībām;

— pārvaldīt pārnozaru pakalpojumus, lai atvieglotu intermodalitāti: informācija, biļešu tirdzniecība, elektroniska biļešu tirdzniecība, pārvadājumi uz pasūtījumu, personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām pārvadāšana, automobiļu koplietojums u. c.;

— veikt mobilitātes vadības un tās ietekmes uz vidi revīziju.

3.2.7. Atbildīgajām iestādēm, protams, arī turpmāk būtu tiesības izvēlēties vietējos transporta pakalpojumu sniedzējus, noteikt tarifus un izstrādāt savu transporta, pārvadājumu un teritoriālā plānojuma politiku. Tās būtu atbildīgas par līgumu pārredzamību un par to, lai attiecīgās pašvaldības un mobilitātes vadības pakalpojumu sniedzēja noslēgtie līgumi būtu vērsti uz konkrētu mērķu sasniegšanu, kā arī par pakalpojumu kvalitātes kritēriju noteikšanu.

3.2.8. Komiteja jau ir uzsvērusi vietējo pašvaldību svarīgo lomu sabiedriskā transporta pakalpojumu un teritoriālās plānošanas organizēšanā. Šajā nozarē subsidiaritātes principam ir svarīga nozīme, tomēr Eiropas Savienība pamatoti vēlas veicināt ilgtspējīgākos pilsētu satiksmes modeļus. Tā jau piešķīrusi finansējumu no struktūrfondu un Kohēzijas fonda, kā arī no *Civitas* programmas līdzekļiem. ES būtu jāsekmē apmaiņa ar pilsētu satiksmē izmantoto paraugpraksi un nākamajā P&I pamatprogrammā jāparedz līdzekļi satiksmes un pilsētplānošanas mijiedarbības izpētei.

3.3. *Kravu pārvadājumi pilsētās.*

3.3.1. Šie pārvadājumi rada ļoti lielu satiksmes intensitāti. Piemēram, Parīzē 20 % no visas satiksmes plūsmas veido kravu pārvadājumi, un tie rada 26 % no kopējās siltumnīcefekta gāzu emisijas. Tādēļ jāuzlabo pārvadājumu organizācija pilsētās, un, kur tas ir iespējams, jāveicina pārvadājumu plūsmas novirzīšana uz dzelzceļu un iekšējiem ūdensceļiem.

3.3.2. Varētu īstenot, piemēram, šādas ieceres:

— vairāku piegāžu apvienošana, ierīkojot izplatīšanas centrus, kā arī stāvlaukumu un pārkraušanas vietu izveide iestāžu un uzņēmumu tuvumā;

— pilsētu izplatīšanas centru izveide, lai nodrošinātu piegādes lielu pilsētu centrālajās daļās, kur noteikti transporta kravnesības ierobežojumi, loģistikas platformu obligāta izmantošana, transportlīdzekļu noslogojuma optimizēšana un elektrisku transportlīdzekļu izmantošana;

— ja iespējams, preču pārvadāšanai paredzēto pilsētu dzelzceļa līniju saglabāšana, nodrošinot pieeju visiem pārvadātājiem;

— ostu infrastruktūras izveidošana lielpilsētās, kuras atrodas upju krastos.

3.4. *Kravu pārvadājumi ar autotransportu.*

3.4.1. Kravu pārvadājumu ar autotransportu plūsmas pieaugums rada virkni problēmu: palielinās $CO_2$ emisijas, transporta nozares ievērojama atkarība no fosilajām degvielām, vajadzība uzlabot infrastruktūru, īpaši pievēršoties drošības aspektiem, kā arī nodrošināt labus darba apstākļus un pienācīgu darba vidi autovadītājiem.

3.4.2. Lai varētu samazināt $CO_2$ emisiju, jāveic intensīvāka pētniecība un izstrāde un jo īpaši jāizstrādā jauna veida dzinēji un jāizmanto alternatīvi enerģijas avoti. Nodokļu politikas radīti stimuli tādiem produktiem un/vai pasākumiem, kuri vērsti uz alternatīvu piedziņas veidu izmantošanu un $CO_2$ emisijas samazināšanu, būs īpaši iedarbīgi, ja vienlaicīgi tiks īstenota arī tālejoša pētniecības politika. Tādēļ ārējo izmaksu internalizācija ([1]) vienādi jāattiecina uz visiem transporta veidiem.

3.4.3. Kravu pārvadājumu ar autotransportu jomā sevišķi svarīgi ir izstrādāt tehnoloģiskus risinājumus un izmantot IKT, lai varētu atrisināt šīs nozares problēmas, t. i., mazināt enerģētisko atkarību, satiksmes radīto emisiju daudzumu un satiksmes pārslogotību. Līdz ar atvērtu standartu izstrādi būtu jāizstrādā skaidri pamatnosacījumi jaunu tehnoloģiju ieviešanai ar mērķi nodrošināt savstarpējo izmantojamību. Turklāt arī jāpalielina P&I pieejamais finansējums tehnoloģijām, kuras vēl jāpilnveido pirms laišanas tirgū. Šīs tehnoloģijas, efektīvāk ievadot loģistikas informāciju, jāizmanto arī, lai mazinātu tukša kravas autotransporta satiksmi. Šīs tehnoloģijas būtu ļoti noderīgas transporta drošības uzlabošanai.

3.4.4. Jāuzlabo arī infrastruktūra, sevišķi, ierīkojot labi aprīkotus, drošus un apsargātus stāvlaukumus un atpūtas laukumus, lai autovadītājus pasargātu no zādzībām un citiem noziedzīgiem nodarījumiem, tādējādi gādājot par viņu drošību atpūtas brīžos.

3.4.5. Svarīgi saglabāt autovadītāja profesijas pievilcību, nodrošinot labus darba apstākļus un pienācīgu darba vidi, ar ko jāsaprot, piemēram, darba laika regulējums, kā arī vienoti noteikumi par ceļā pavadāmo laiku un atpūtas ilgumu, turklāt jāpanāk, ka tie nav tikai tukši solījumi, bet gan patiešām ieviesti tiesību akti ([2]).

3.5. *Dzelzceļa satiksme.*

3.5.1. Pasažieru dzelzceļa pārvadājumos vērojams pasažieru skaita pieaugums, sevišķi tālsatiksmes maršrutos ar ātrgaitas savienojumiem, savukārt kravu pārvadājumu apjoms pa dzelzceļu joprojām ir pārāk mazs. Tikai 8 % no kopējiem kravu pārvadājumiem veic pa sliežu ceļiem. Plašākā nozīmē jāraugās, lai dzelzceļa modernizācijā un konkurētspējas palielināšanā tiktu ņemtas vērā drošības prasības, kā arī prasība nodrošināt pakalpojumu kontinuitāti arī ar gadalaiku saistītos nelabvēlīgos laika apstākļos.

3.5.2. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu izveidot galvenokārt kravu pārvadājumiem paredzētu sliežu tīklu, tomēr jāveido tāda uzņēmējdarbības kultūra, kuras stūrakmens ir klientiem piedāvātie pakalpojumi, kā arī ekonomiski un konkurētspējas aspekti. Tirgu liberalizācija varētu atvieglot šādu attieksmes maiņu.

3.5.3. Galvenokārt kravu pārvadājumiem paredzēta dzelzceļa tīkla koncepcija nozīmē noteikt laika un ģeogrāfiskas nišas, kurās prioritāte ir kravu pārvadājumiem, vienlaicīgi tomēr neierobežojot pasažieru satiksmi.

3.5.4. Jāatgādina, ka Eiropas Savienībā vairākas šādas sistēmas šobrīd jau ir ieviestas. Pa atsevišķiem dzelzceļa posmiem ir atļauti tikai kravu pārvadājumi, piemēram, *Betuwe* līnija, kas savieno Roterdamas ostu un Vāciju. Jānorāda arī uz tādiem projektiem kā *New Opera* un *Ferrmed*.

3.5.5. Dzelzceļa kravu pārvadājumu apjomu var palielināt, ja ir nodrošināti daži nosacījumi:

— reāls loģistikas pakalpojumu piedāvājums, nevis tikai vienkārši pārvadājumu pakalpojumi;

— samazinātas izmaksas, lai paaugstinātu konkurētspēju;

— uzticamāku pakalpojumu piedāvājums;

— pietiekami īsu pārvadājumu izpildes (no iekraušanas vietas līdz galamērķim) termiņu nodrošināšana;

— elastīgāks piedāvājums un labākas iespējas attiecīgi reaģēt satiksmes traucējumu gadījumā.

([1]) EESK atzinums 1947/2009 par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 1999/62/EK par dažu infrastruktūru lietošanas maksas noteikšanu smagajiem kravas transportlīdzekļiem" – vēl nav publicēts *Oficiālajā Vēstnesī*; OV C 317, 23.12.2009, 80. lpp.

([2]) OV C 161, 13.7.2007., 89. lpp., OV C 27, 3.2.2009., 49. lpp., OV C 228, 22.9.2009., 78. lpp.

3.5.6. Dzelzceļa kravu pārvadājumu apjoma palielināšanai jāievieš arī intermodālas sistēmas, kas vajadzīgas kombinētiem autotransporta–dzelzceļa pārvadājumiem. Šajā ziņā atzinīgi jāvērtē tas, ka ir uzsākta Lionas–Turīnas kombinētiem autotransporta–dzelzceļa pārvadājumiem paredzētās dzelzceļa līnijas projekta realizācija. Neraugoties uz dzelzceļa/autopārvadājumu attīstības nepārliecinošajiem rezultātiem, ir jāveicina kravu pārvadājumi pa dzelzceļa maģistrālēm (piemēram, Alpu maģistrāli vai *Lorry rail*, kas savieno Perpiņānu un Luksemburgu) un jūras maģistrālēm (piemēram, Francijas un Spānijas projekts *Fres Mos*, kas savieno Sennazēru un Hihonu).

3.6. *Privātā autotransporta satiksme.*

3.6.1. Enerģētikas un klimata dokumentu paketē automobiļu ražotājiem noteikti stingri ierobežojumi. Ir jārada jauni, ar alternatīvām degvielām darbināmi transportlīdzekļi, proti, elektriski un hibrīdi transportlīdzekļi. Turklāt jāturpina izskatīt arī biodegvielas izmantošanas iespējas. Pašlaik noris darbs jau pie enerģētiski efektīvāko trešās paaudzes biodegvielu izstrādes, ko iegūst galvenokārt no aļģēm, un tādējādi ir novērsta konkurence par lauksaimniecības platību izmantošanu pārtikas audzēšanai, no vienas puses, un bioenerģijas produktu iegūšanai, no otras puses.

3.6.2. Līdztekus tirgū jau pieejamajām tehnoloģijām un transportlīdzekļiem panākumus var gūt arī citās nozarēs, tostarp energoefektivitātes un efektīvas teritoriju izmantošanas jomā, ņemot vērā autotransporta radītos sastrēgumus. Te jāmin lielu uzņēmumu vai attiecīgu iestāžu rīkoti energoefektīvas braukšanas kursi autovadītājiem, automobiļu koplietojums (*car sharing*) un viena automobiļa vienlaicīga izmantošana vairāku personu vajadzībām (*car pooling*), kā arī nelielu elektrisku automobiļu iznomāšanas iespējas dažās pilsētās.

3.7. *Gājēju un velosipēdistu satiksme.*

3.7.1. Pilsētās jāveicina arī pārvietošanās ar kājām un velosipēdu, tomēr jāņem vērā ar topogrāfiskiem, klimatiskiem un demogrāfiskiem apstākļiem saistīti ierobežojumi. Vietējām pašvaldībām jāierīko droši veloceliņi, jo autosatiksmes radītais iespējamais apdraudējums ir viens no šķēršļiem velosipēdu plašākai izmantošanai.

## 4. **Jūras transports.**

4.1. Lielāko daļu starptautiskās tirdzniecības pārvadājumu nodrošina jūras transports. Krīze ir būtiski ietekmējusi šo nozari, un tās problēma šobrīd ir pārvadājumu kapacitātes pārpalikums. Nedrīkst pieļaut šobrīd neizmantoto flotes vienību pārdošanu, prasmju un zināšanu zaudēšanu, kam, atsākoties ekonomikas izaugsmei, būtu ļoti nelabvēlīgas sekas, jo sevišķi tādēļ, ka Eiropas jūras transporta uzņēmumi ir vadošie tirgus dalībnieki, turklāt jānodrošina vienlīdzīgi konkurences apstākļi un Eiropas flotes, kas ir būtiska Eiropas Savienības vērtība, konkurētspēja.

4.2. *Degviela.*

4.2.1. Kuģos izmanto videi ļoti kaitīgus naftas pārstrādes blakusproduktus. Līdztekus nepieciešamajai tehnoloģiju pilnveidei ir arī jāapspriežas ar nozares pārstāvjiem un jāmeklē risinājumi, kā kompensēt nelabvēlīgo ietekmi uz vidi. Ja izrādīsies, ka CO2 emisiju kvotu tirdzniecības sistēma nav piemērota, varētu apsvērt vides nodokļa ieviešanas lietderību. Šis jautājums būtu jāapspriež starptautiskajās jūrniecības iestādēs.

4.2.2. Komiteja atkārtoti pauž savu atbalstu investīcijām pētniecībā un izstrādē, lai kuģubūves prakse, degvielas un ostu infrastruktūra kļūtu videi nekaitīgāka. Tā vēlreiz aicina beidzot izveidot P&I pamatprogrammā ieplānotās jūras ātrgaitas maģistrāles.

4.3. *Drošība.*

4.3.1. No jūras satiksmes riskiem un kuģu avārijām pilnībā izvairīties nevar, bet jādara viss iespējamais, lai nodrošinātu pasažieru un kuģu apkalpes locekļu drošību gan kuģubūves, gan kuģu apkopes nozarē. Eiropas tiesiskais regulējums jūras transporta drošības jomā ir viens no vispilnīgākajiem pasaulē. Kuģu tukšo tilpņu nelikumīga tīrīšana atklātā jūrā savukārt izlēmīgi jāapkaro un stingri jāsoda.

4.4. *Apmācība un tālākizglītība.*

4.4.1. Lai Eiropas jūras satiksmi varētu saglabāt un pilnveidot, arī turpmāk būs vajadzīgi jauni cilvēki, kurus interesē jūrniecības profesijas un kuri patiešām vēlas ar to ilgstoši nodarboties. Tādēļ jāuzlabo jūrnieku apmācības un izglītības kvalitāte, kā arī darba un sadzīves apstākļi uz kuģiem. Jāpalielina arī kuģu apkalpes skaitliskais sastāvs.

## 5. **Kuģu satiksme pa iekšējiem ūdensceļiem.**

5.1. Sevišķi Ziemeļeiropā kuģu satiksme pa iekšējiem ūdensceļiem ir ļoti labi attīstīta, taču to varētu plašāk izmantot arī citās valstīs. Līdzīgi jūras satiksmē jau īstenotajiem pasākumiem varētu arī apsvērt kravu ātrgaitas pārvadājumu uzsākšanu pa iekšējiem ūdensceļiem un jūras–iekšējo ūdensceļu satiksmē jo īpaši tādēļ, ka šādiem pārvadājumiem salīdzinājumā ar autotransportu ir trīs līdz četras reizes augstāka energoefektivitāte un mazāks emisiju daudzums. Šādu novatorisku koncepciju varēs īstenot tikai gadījumā, ja tiks izmantoti jauna veida kuģi un izveidotas ostu un loģistikas platformas.

5.2. Tādu jaunu, efektīvu un rentablu iekšējo ūdeņu transporta pakalpojumu, kas atbilst satiksmes vajadzībām kā pārvadājamo kravu apjoma un kustības ātruma, tā arī ostu piemērotības un navigācijas prasību izpratnē, priekšnoteikums ir jauna veida kuģu ieviešana upju–jūras un iekšējo ūdeņu pārvadājumos. Pirmām kārtām jānosaka, kādi būtu piemērotākie izmēri šāda veida kuģiem, lai ar tiem varētu pārvadāt puspiekabes un konteinerus.

## 6. **Gaisa satiksme.**

6.1. Gaisa satiksme rada aptuveni 3 % no kopējās $CO_2$ emisijas. Salīdzinājumā ar satiksmes apjoma pieaugumu emisiju daudzums kopš 1990. gada ir pieaudzis divas reizes lēnāk. Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā iekļaus arī gaisa satiksmi, un Eiropas Komisija aktualizējusi jautājumus par petrolejas nodokli un par PVN piemērošanu lidojumiem Kopienas teritorijā.

6.2. Gaisa satiksmes apjoma pieaugums izskaidrojams ar tirgus liberalizāciju un zemo cenu aviokompāniju attīstību, kuru ienākšana konkrētā tirgū bieži vien tika panākta ar valsts atbalsta palīdzību. Valsts atbalsta piešķiršana būtu jāpapildina ar prasību uzņēmumiem, kas saņem valsts atbalstu, veikt kompensējošus pasākumus.

6.3. Gaisa transporta politikas jomā būtisks jautājums, protams, ir aviācijas drošība. Eiropas Savienībai jābūt vadošajā pozīcijā starptautiskas aviācijas drošības sistēmas izveidē un jāaizstāv šis mērķis Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas (*ICAO*) starptautiskajā konferencē, kas martā notiks Monreālā.

6.4. Visbeidzot, ir nopietni jāgatavojas pārejai uz vienotas gaisa telpas izveides otro posmu pēc 2012. gada un jāpanāk pozitīvi rezultāti ASV un Eiropas Savienības sarežģītajās sarunās par gaisa transportu.

7. **Infrastruktūra.**

7.1. Komiteja ir vienmēr atbalstījusi Eiropas transporta tīkla projektu. Arī šajā atzinumā EESK vēlreiz apliecina savu atbalstu, taču vienlaicīgi arī pauž bažas par finansiālajām problēmām un projekta īstenošanas aizkavēšanos.

7.2. Komiteja norāda, ka paplašinātajā Eiropas Savienībā vēl daudz kas jāpaveic transporta infrastruktūras jomā un jāizvērtē iespēja pielāgot esošos finanšu instrumentus vai izstrādāt jaunus instrumentus. Šo pārdomu mērķis ir izveidot ilgtspējīgu infrastruktūru: publiskā un privātā sektora finansējuma piesaiste, jaunu, ar budžetu nesaistītu resursu mobilizēšana u. c.

7.3. Jāatzīmē, ka transporta infrastruktūrai ir īpaši svarīga nozīme sociālekonomiskās attīstības un reģionālās kohēzijas nodrošināšanā, turklāt tā ir arī ilgtspējīgas un videi nekaitīgas transporta nozares pamatnosacījums. Tādēļ ļoti svarīga ir infrastruktūras izvēle. Sekmējot ilgtspējīgas un videi nekaitīgas infrastruktūras uzveidošanu, ir jānodrošina reģionu pieejamība un to iekļaušana valstu un Eiropas transporta sistēmā.

7.4. Jaunajās TEN-T vadlīnijās, kuras paredzēts iesniegt 2011. gada sākumā, būtu skaidri jānorāda, ka zemas oglekļa emisijas transportlīdzekļi ir Eiropas Savienības prioritāte.

7.5. EESK atkārtoti pauž stingru atbalstu *Galileo* programmai un uzsver, ka tā jāīsteno bez tālākas kavēšanās.

8. **Vides izmaksu internalizācija.**

8.1. Vides izmaksu internalizācija ir nepieciešamība, ko neviens neapšauba. Neveicot internalizāciju, izmaksas ir jāuzņemas sabiedrībai. Turklāt tas var veicināt absurdu uzņēmējdarbības praksi, proti, produktus, ko varētu piegādāt tuvākos attālumos, piegādā, veicot ļoti lielus attālumus. EESK uzskata, ka efektīvākais veids, kā internalizēt lielu daļu videi nodarītā kaitējuma, ir oglekļa dioksīda nodokļa ieviešana. Tas dotu spēcīgu stimulu uzņēmumiem pašiem meklēt veidus, kā samazināt savu CO2 emisiju un tās izraisīto vides piesārņojumu.

8.2. Pilnībā nevar izslēgt ekomarķējuma sistēmas ieviešanu, taču ir rūpīgi jāpārbauda tās īstenošanas nosacījumi un ietekme. Kompetentajās starptautiskajās organizācijās (*ICAO* un Starptautiskajā jūrniecības organizācijā (SJO)) šis princips būtu jāattiecina gan uz gaisa, gan jūras transportu. Ir jāatsāk debates par "*Eurovignette*" direktīvas pārskatīšanu, bet jāņem vērā, ka ārējo izmaksu internalizācija ir pamatprincips, kas vispārēji jāattiecina uz visiem transporta veidiem.

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Rūpniecības pārmaiņas un divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecības perspektīvas Eiropā" (pašiniciatīvas atzinums)

(2010/C 354/05)

Ziņotājs: ***RANOCCHIARI* kgs**

Līdzziņotājs: ***PESCI* kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2009. gada 16. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"*Rūpniecības pārmaiņas un divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecības perspektīvas Eiropā*".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komiteja savu atzinumu pieņēma 2010. gada 4. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 461. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 17. martā un 18. martā (18. marta sēdē), ar 140 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

## 1. **Secinājumi un ieteikumi.**

1.1. Divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecībai ir svarīga nozīme Eiropas Savienības ekonomikā un nodarbinātības jomā. Ražotāju darbība ir atšķirīga — daži no tiem darbojas pasaules mērogā visos segmentos vai ļoti specializētos segmentos, savukārt citi ir valstu vai pat vietēja mēroga uzņēmumi, kas bieži vien līdzinās amatnieku uzņēmumiem. Tas attiecas arī uz komplektējošo daļu ražošanas, izplatīšanas un pēcpārdošanas sektoriem, kur darbojas ievērojams skaits MVU ([1]).

1.2. Šī rūpniecības nozare cieta krīzes rezultātā 2008. gada pēdējā ceturksnī, un pieprasījuma samazināšanās negatīvās sekas bija jūtamas visā nozarē, radot nopietnu negatīvu strukturālo ietekmi un nodarbinātības samazināšanos (pieprasījums samazinājās par 31 %, izraisot apgrozījuma kritumu par 35 %, kas savukārt nelabvēlīgi ietekmēja nodarbinātību). Provizoriskie dati par 2009. gadu apstiprina negatīvo tendenci tirgū, kura apjoms salīdzinājumā ar 2008. gadu samazinājies par 21 % un salīdzinājumā ar 2007. gadu — par 25 %.

1.3. EESK pauž bažas, ka 2010. gadā nodarbinātība var vēl vairāk samazināties, ja netiks nekavējoties izstrādāta politika, lai atbalstītu šo nozari.

1.4. EESK 67. Starptautiskās motociklu izstādes ietvaros 2009. gada 12. novembrī Milānā rīkoja atklātu uzklausīšanas sanāksmi, kurā tika gūtas atsauksmes no ražotājiem, komplektējošo daļu piegādātājiem, arodbiedrībām, lietotājiem, NVO un augstskolām. Uzklausīšanas sanāksme lielā mērā apstiprināja izpētes grupā izskanējušos viedokļus.

1.5. Šajā sakarā EESK

a) uzskata, ka jāveic attiecīgi pasākumi, lai dalībvalstīs veicinātu pieprasījumu pēc divriteņu mehāniskajiem transportlīdzekļiem, un aicina Komisiju un dalībvalstis rosināt šādu pasākumu īstenošanu vai atjaunošanu vidējā termiņā, īpaši attiecībā uz transportlīdzekļiem ar mazu ietekmi uz vidi un ar uzlabotām drošības īpašībām;

b) aicina Komisiju, izstrādājot priekšlikumu regulai par divriteņu mehāniskajiem transportlīdzekļiem, izvirzīt mērķus, kādus šī nozare spēj sasniegt un kas ir saskaņoti ar izstrādāšanas, ražošanas un tirgus prasībām, nodrošinot elastīgus risinājumus nozarei un tādējādi samazinot izmaksu pieaugumu patērētājiem, kā arī ņemot vērā saimnieciskos apstākļus un dažādu izstrādājumu daudzveidību;

c) uzskata — lai nodrošinātu vienādus darbības nosacījumus, jāpievērš lielāka uzmanība tipa apstiprināšanas un tirgu uzraudzībai, un brīvās tirdzniecības nolīgumiem starp ES un Dienvidaustrumu Āziju jābūt abpusējiem;

d) aicina Komisiju izstrādāt *CARS 21* ([2]) līdzīgu pieeju attiecībā uz divriteņu mehānisko transportlīdzekļu nozari, lai šajā nozarē atbalstītu partnerību, veicinātu konkurētspēju un nodarbinātību;

e) uzskata, ka Septītā pamatprogramma var sekmēt šo mērķu sasniegšanu, un aicina izveidot īpašu platformu divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecības veicināšanai, atbalstot uzņēmumus, kas veic ražošanu Eiropā un izmanto Eiropas ražošanas ķēdes;

f) aicina nozarē veikt pārstrukturēšanu, apvienošanās un pārņemšanas, kā arī tālāk attīstīt sadarbību, tostarp ar komplektējošo daļu piegādātājiem, lai panāktu visu iespējamo sinerģijas veidu maksimālu izmantošanu;

([1]) Ražotāju saraksts un cita informācija par divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecību atrodama *CCMI* tīmekļa vietnē: http://www.eesc.europa.eu/sections/ccmi/opinions_reports/total_list/index_fr.asp#PTW

([2]) Konkurētspējīgas autobūves nozares tiesiskais regulējums 21. gadsimtam (Augsta līmeņa darba grupa *CARS 21*, 2007.g.).

g) uzskata, ka jāattīsta "sociālais dialogs", lai nozarē veicinātu nodarbinātību, nodrošinot Eiropas standartus mūžizglītības un strādājošo kvalifikācijas jomā un vienlaikus sekmējot nepastāvīgu darba attiecību izskaušanu;

h) aicina Komisiju veltīt īpašu uzmanību divriteņu mehāniskajiem transportlīdzekļiem Rīcības plānā mobilitātes veicināšanai pilsētās, jo divriteņu mehāniskie transportlīdzekļi neapšaubāmi veicina ilgtspējīgāku mobilitāti.

2. **Divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecība Eiropā.**

2.1. Divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecībai ir svarīga nozīme Eiropas Savienības ekonomikā un nodarbinātības jomā. Kaut gan divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecībai ir dažas kopīgas iezīmes ar autorūpniecību ([3]), tomēr tai piemīt noteiktas īpatnības — mazāks apjoms, sadrumstalotāka struktūra un diversificētāka ražošana.

2.2. Tā kā ilggadējie Eiropas zīmoli nonāca arvien lielākā konkurencē ar Japānas ražotājiem, šajā nozarē pēdējo desmitgažu laikā ir notikušas ievērojamas pārmaiņas. Japānas ražotāji, kas patlaban ierindojas starp līderiem šajā nozarē, ir izvērsuši ražošanu tieši ES. Laika gaitā ir notikusi Eiropas rūpniecības reorganizācija, veicot pārstrukturēšanu, uzņēmumu apvienošanu un pārņemšanu un izveidojoties vidēja lieluma rūpniecības grupām, kas darbojas līdzās "nišas produktu" ražotājiem, kā arī daudziem MVU.

Patlaban "tradicionālie" Eiropas ražotāji, Japānas un ASV uzņēmumi cīnās par līderpozīcijām Eiropas tirgū, taču kopš divdesmitā gadsimta deviņdesmitajiem gadiem tie ir nonākuši arvien lielākā konkurencē ar jaunās tirgus ekonomikas valstīm. Saražoto transportlīdzekļu skaita ziņā ES ražošanas apjoms ir relatīvi zems (1,4 milj.) salīdzinājumā ar Ķīnu (vairāk nekā 20 milj.), Indiju (vairāk nekā 8 milj.) un Taivānu (1,5 milj.), kaut gan to raksturo lielāka pievienotā vērtība, jauninājumi, kvalitāte un drošība.

2.3. Eiropas Kopienu Statistikas birojs attiecina uz divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecību NACE kodu 35.41. Jaunākie dati, kas attiecas uz 2006. gadu, rāda, ka ES 27 dalībvalstīs divriteņu mehānisko transportlīdzekļu nozarē darbojas 870 uzņēmumi, no kuriem 80 % atrodas 6 dalībvalstīs (Itālijā, Apvienotajā Karalistē, Vācijā, Francijā, Spānijā un Austrijā). Vidējais apgrozījums — 8 miljoni EUR — liecina, ka nozarē darbojas daudzi MVU, proti, aptuveni 650 uzņēmumi, kas saražo 75 % no kopējā apjoma.

2.4. Eiropā 90 % ražošanas veic aptuveni 100 vidēji lieli vai vidēji mazi ražotāji, kas darbojas dažādās ES dalībvalstīs (iepriekš minētajās valstīs, kā arī Čehijas Republikā, Nīderlandē, Portugālē, Slovēnijā un Zviedrijā), kā arī Norvēģijā un Šveicē. Atlikušos 10 % ražošanas Eiropā veic mazi un ļoti mazi ražotāji.

([3]) *CCMI* informatīvais ziņojums "Autoindustrija Eiropā — pašreizējā situācija un nākotnes perspektīvas", pieņemts 2007. gada 13. novembrī.

2.5. Ražotāju darbība ir atšķirīga — daži pasaules mēroga uzņēmumi darbojas visos segmentos (dažādiem lietojumiem paredzēti motocikli ar dažādiem cilindru tilpumiem, motorolleri ar dažādiem cilindru tilpumiem, mopēdi, tricikli un kvadracikli) vai ļoti specializētos segmentos, savukārt citi ir valstu vai pat vietēja mēroga uzņēmumi, kas lieluma un ražošanas procesu ziņā bieži līdzinās amatnieku uzņēmumiem.

2.6. Tehniskajos noteikumos (Eiropas tipa apstiprināšana) noteiktas dažādas divriteņu mehānisko transportlīdzekļu kategorijas ar dažādām tehniskām īpašībām (cilindru tilpumi, paredzētais lietojums). Savukārt direktīva par Eiropas vadītāju apliecībām paredz atšķirīgus nosacījumus attiecībā uz tiesībām lietot divriteņu mehāniskos transportlīdzekļus (AM mopēdi; A1 motocikli; A2 motocikli; A motocikli). Šis sarežģītais iedalījums veicina ražošanas sadrumstalotību un mazina apjomradītus ietaupījumus.

2.7. Divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecības sadrumstalotība daļēji izskaidrojama ar vēsturiskiem iemesliem, taču tās galvenais cēlonis ir apstākļi divriteņu mehānisko transportlīdzekļu tirgū. Segmentos, kas vairāk orientēti uz pārvietošanās līdzekļu praktisko izmantošanu (īpaši uz mobilitāti pilsētās), piemēram, motorolleru ražošanā var panākt lielāku sinerģiju, jo īpaši attiecībā uz dzinējiem, savukārt ar motocikliem saistītajos segmentos ir grūtāk nodrošināt sinerģiju, piemēram, vienādu detaļu un dzinēju izmantošanu dažādu marku modeļiem. Atkarībā no transportlīdzekļu lieluma jo īpaši dinamikas īpašības var būt ļoti atšķirīgas, jāmin arī atšķirības, kuras nosaka transportlīdzekļu lietošanas mērķis, un, visbeidzot, dažādās lietotāju prasības. Daudzos gadījumos dažādus zīmolus cieši identificē ar noteiktām konstrukcijām vai dzinēju konfigurācijām (piemēram, *BMW* "boksera" tipa dzinējs, *Ducati* desmodromiskā sadale, *Moto Guzzi* v-dvīņveida dzinējs un *Triumph* trīs cilindru dzinējs) atkarībā no pieprasījuma tirgū, kuru gan Eiropā, gan visā pasaulē lielā mērā veido uzticīgie cienītāji.

2.8. Tā kā transportlīdzekļus ražo mazākās sērijās un ierobežotā skaitā, ieguldītā kapitāla ienesīgums salīdzinājumā ar autorūpniecības nozari ir mazāks. Tas daļēji izpaužas arī komplektējošo daļu ražošanas un izplatīšanas sektoros.

2.9. Pozitīva ietekme bijusi ES tirgum, kurš kopš 2002. gada ir paplašinājies (par 22 % no 2002. līdz 2007. gadam), un tāpēc Eiropas Savienībā ražoto divriteņu mehānisko transportlīdzekļu sektorā apgrozījums 2006. gadā sasniedza 7 miljardus EUR salīdzinājumā ar ES divriteņu mehānisko transportlīdzekļu sektora kopējo apgrozījumu 34 miljardu EUR apmērā. Jāatzīmē, ka no 2004. līdz 2006. gadam Eiropas Savienībā ražoto divriteņu mehānisko transportlīdzekļu sektorā pieaugums bija 12 %, un tas procentuālā ziņā ir vairāk nekā vidēji rūpniecībā un autorūpniecības nozarē (abās par 8 %), un tam bija pozitīva ietekme uz nodarbinātību.

3. **Divriteņu mehānisko transportlīdzekļu komplektējošo daļu, izplatīšanas un pēcpārdošanas pakalpojumu sektori.**

3.1. Komplektējošo daļu un izplatīšanas sektors arī ir diezgan sadrumstalots.

3.2. Dažas komplektējošās daļas nodrošina autorūpniecības piegādātāji, kas nedaudz darbojas arī divriteņu mehānisko transportlīdzekļu sektorā (ražo degvielas padeves sistēmas), taču nepieciešamā specializācijas līmeņa dēļ vairumu komplektējošo daļu (riteņus, izpūtējus, sajūgus u.c.) nodrošina noteikti piegādātāji. Nozarei ir aptuveni 500 piegādātāju. Šie piegādātāji tradicionāli darbojas Eiropā (galvenokārt Itālijā, Spānijā, Francijā, Apvienotajā Karalistē, Vācijā un Nīderlandē). Pēdējo gadu laikā ir palielinājusies konkurence ar piegādātājiem no Āzijas valstīm. Tāpēc daži Eiropas piegādātāji ir pārcēluši daļu savas darbības uz Āziju. Tomēr jāpiebilst, ka Eiropas komplektējošo daļu piegādātāji izpilda tikai Eiropas ražotāju pasūtījumus.

3.3. Izplatīšanas un palīdzības tīkls atbilst tuvuma prasībai, kas ir raksturīga divriteņu mehānisko transportlīdzekļu nozarei (īpaši attiecībā uz mopēdiem un motorolleriem): ES darbojas aptuveni 37 000 pārdošanas un pēcpārdošanas pakalpojumu punktu, kas bieži ir ģimenes uzņēmumi. Itālijā, Francijā, Apvienotajā Karalistē, Vācijā, Spānijā, Nīderlandē, Grieķijā un Zviedrijā rodas 91 % no apgrozījuma izplatīšanas un pēcpārdošanas pakalpojumu sektorā; 2004.–2006. gadā šis skaitlis pieauga par 5 %.

4. **Nodarbinātība un sociālie aspekti.**

4.1. Divriteņu mehānisko transportlīdzekļu nozarē no 2002. līdz 2007. gadam bija vērojams pastāvīgs nodarbinātības pieaugums, un 2007. gadā Eiropas Savienībā šajā nozarē strādāja 150 000 cilvēku. Jāatzīmē, ka no 2004. līdz 2006. gadam nodarbinātība šajā nozarē Eiropas Savienībā palielinājās par 4 % salīdzinājumā ar kritumu par 3 % rūpniecībā kopumā un par 5 % autorūpniecības nozarē. Tas liecina par šīs nozares dinamiskumu un novatorismu, ko grūtajos apstākļos veicināja arvien lielākais pieprasījums pēc mobilitātei pilsētās un vaļaspriekam piemērotiem transportlīdzekļiem.

4.2. Ar divriteņu mehānisko transportlīdzekļu ražošanu, kas notiek galvenokārt Itālijā, Spānijā, Francijā, Apvienotajā Karalistē, Vācijā, Austrijā un Nīderlandē, ir tieši saistīti 25 000 minēto darba vietu. Divriteņu mehānisko transportlīdzekļu tirgum ir sezonāls raksturs (vislielākais pieprasījums pavasarī un vasarā), un tāpēc gada laikā ir brīži, kad ražošanas apjoms sasniedz visaugstāko līmeni un ražotāji mēdz pieņemt darbā arī sezonas strādniekus. Tāpēc ir vajadzīga lielāka elastība, lai apmierinātu tirgus periodisko pieprasījumu.

4.3. Ar komplektējošo daļu ražošanas un izplatīšanas sektoru saistīti 20 000 minēto darba vietu, kas galvenokārt atrodas Itālijā, Spānijā, Francijā, Apvienotajā Karalistē, Vācijā, Nīderlandē un Ungārijā.

4.4. Ar pārdošanas un pēcpārdošanas pakalpojumu sektoru saistīti 105 000 minēto darba vietu. Ņemot vērā to raksturu, tās ir izvietotas visā ES, kaut gan 92 % darbaspēka ir nodarbināti Itālijā, Vācijā, Francijā, Apvienotajā Karalistē, Spānijā, Nīderlandē, Grieķijā, Beļģijā un Zviedrijā.

5. **Pašreizējais ekonomikas stāvoklis un starptautiskās attīstības tendences.**

5.1. Minētie dati liecina, ka divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecība pēdējo gadu laikā ir bijusi ļoti dinamiska un Eiropas tirgus ir palielinājies, sasniedzot vairāk nekā 2,7 miljonus transportlīdzekļu 2007. gadā (aprēķināts, ka Eiropas Savienībā ir aptuveni 34 miljoni šādu transportlīdzekļu). Tomēr saistībā ar krīzi, kas skāra ES pēdējo divu gadu laikā, 2008. gadā tirgus apjoms samazinājās par 7,4 % salīdzinājumā ar 2007. gadu. Jo īpaši jāatzīmē, ka pārdošanas apjoms 2008. gada pirmajā ceturksnī salīdzinājumā ar to pašu periodu 2007. gadā samazinājās par veseliem 34 %. Šī negatīvā attīstības tendence nemainījās arī 2009. gada pirmajā ceturksnī, kad divriteņu mehānisko transportlīdzekļu pārdošanas apjoms salīdzinājumā ar to pašu periodu 2008. gadā samazinājās par 37 %. Vēl provizoriskie dati par 2009. gadu apstiprina tirgus negatīvo tendenci, un tie liecina, ka kopējais samazinājums salīdzinājumā ar 2008. gadu ir 21 % un ar 2007. gadu — 25 %.

5.2. Krīzes sekas ir jūtamas visā nozarē. Pārdošanas apjoma samazināšanās ne tikai būtiski ietekmējusi ražotāju ieņēmumus, bet arī izraisījusi ražošanas ierobežošanu, lai nepieļautu pārprodukcijas veidošanos. Savukārt ražošanas ierobežošanas dēļ bija jāsaīsina darba laiks, veidojās dīkstāves, samazinājās sezonas strādnieku nodarbinātība un bija jāpārskata īstermiņa un vidējā termiņa ražošanas plāni. Dažos gadījumos nācās pavisam atlaist līdz 25 % darbinieku. Tiesas ir pārņēmušas vairāku mazo un vidējo uzņēmumu administrēšanu, un patlaban notiek to izpārdošana; savukārt citi pat ir beiguši savu darbību. Šīs norises liecina, ka pārstrukturēšanās process turpināsies, kaut gan ir grūti prognozēt, kā uzņēmumu iespējamā pārvietošana uz ārpuskopienas valstīm ietekmēs sociālo un ekonomisko struktūru.

5.3. Arī komplektējošo daļu piegādātājiem, saskaroties ar pieprasījuma samazināšanos no ražotāju puses, ir jāierobežo ražošana, un tas ietekmē nodarbinātību. Daži komplektējošo daļu piegādātāji ir beiguši saimniecisko darbību, un tiek prognozēts, ka patlaban aptuveni 10 % nozares piegādātāju draud bankrots. Šāds stāvoklis rada papildu izmaksas arī ražotājiem, kuriem jāveic iepriekš neparedzēti ieguldījumi, lai atbalstītu komplektējošo daļu piegādātājus vai atrastu citus piegādātājus, un kuri pat spiesti izstrādāt jaunas preses alumīnija vai plastmasas detaļu ražošanai, jo to piegādi vairs nevar nodrošināt. Patlaban pasūtījumu un pārdošanas ieņēmumu apjoms ir samazinājies par aptuveni 40 %. Nereti daudzi ražotāji, lai nezaudētu konkurētspēju, vēršas pie Dienvidaustrumu Āzijas piegādātājiem.

5.4. Krīze un saimnieciskās aktivitātes kritums smagi skar pārdošanas un pēcpārdošanas pakalpojumu sektoru daļēji tāpēc, ka tajā darbojas mazāki uzņēmumi (pārsvarā MVU un ģimenes uzņēmumi). Piemēram, Spānijā produkcijas noiets samazinājās par 25 % salīdzinājumā ar 2008. gadu, izraisot darba vietu skaita samazināšanos par vairāk nekā 6 000. Ja šī tendence turpināsies, paredzams, ka 2009. un 2010. gadā Spānijā beigs saimniecisko darbību aptuveni 25 % uzņēmumu un izplatītāju un 60 % aģentu. Krīze izplatīšanas tīklā rada papildu izmaksas arī ražotājiem, kuriem jāuztur tīkls, lai saglabātu preču noieta iespējas un spētu gūt labumu no ekonomikas atveseļošanās, lai kad tā arī sāktos.

5.5. EESK pauž bažas, ka būtiska nodarbinātības samazināšanās turpināsies arī 2010. gadā, ja nekavējoties netiks izstrādāta politika, lai atbalstītu šo nozari. Turklāt, lai nodarbinātības līmenis nozarē nepazeminātos, jāpaplašina "sociālais dialogs", veicinot mūžizglītību un strādājošo kvalifikācijas celšanu, tostarp augstskolu līmenī, un vienlaikus sekmējot nepastāvīgu darba attiecību mazināšanos.

5.6. Vidējā termiņa pasākumi divriteņu mehānisko transportlīdzekļu pieprasījuma veicināšanai līdz šim īstenoti reti un bijuši nepietiekami. Atšķirībā no autorūpniecības šajā nozarē tikai Itālija nezaudēja laiku un ieviesa prēmiju par vecu transportlīdzekļu nodošanu lūžņos, un tā pozitīvi ietekmēja Itālijas un tāpēc arī Eiropas tirgu kopumā, veicinot to transportlīdzekļu izslēgšanu no aprites, kuri rada vislielāko piesārņojumu. Itālija izkļuva no situācijas, kāda bija 2009. gada pirmajos divos mēnešos, kad tirgus lejupslīde sasniedza aptuveni 35 %, panākot pozitīvu tendenci attiecībā uz motorolleriem ar maziem cilindru tilpumiem, kuriem piemēroja 500 EUR kompensāciju par novecojušu transportlīdzekļu nodošanu lūžņos, savukārt motociklu un mopēdu noiets samazinājies par vairāk nekā 20 %, un stāvoklis šajā segmentā joprojām ir slikts. Spānija jūlijā pieņēma mēnešiem ilgi solīto lēmumu maksāt kompensāciju par nolietoto divriteņu mehānisko transportlīdzekļu nodošanu lūžņos, bet vēl nav sākusi to darīt, tādējādi liekot patērētājiem gaidīt un palēninot jaunu transportlīdzekļu iegādi (no 2009. gada janvāra līdz augustam mopēdu pārdošanas apjoms samazinājās par 52 %, savukārt motociklu pārdošanas apjoms saruka par 43 % salīdzinājumā ar to pašu periodu 2008. gadā). Šis piemērs skaidri parāda, cik svarīga nozīme ir Eiropas tiesiskā regulējuma sistēmai, kas sekmē stabilitāti valstu tirgos, veicinot patērētāju uzticību.

5.7. Pieprasījuma veicināšanas pasākumi neapšaubāmi sniedz labumu lietotājiem, taču ne vienmēr atrisina komplektējošo daļu piegādātāju vai Eiropas divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecības problēmas. Piemēram, Itālijā vienotas likmes 500 EUR kompensācija būtiski uzlaboja stāvokli attiecībā uz maziem no Taivānas importētiem 125 un 150 $cm^3$ motorolleriem, kuru cena ir no 1 500 līdz 2 000 EUR, un mazākā mērā — attiecībā uz Eiropas ražojumiem, kuru cenas ir augstākas, taču tā neveicināja pieprasījumu pēc vidēja lieluma divriteņu mehāniskajiem transportlīdzekļiem, kuru cena ir no 6 000 līdz 8 000 EUR. Eiropas komplektējošo daļu piegādātāji vispār neguva labumu, jo tie neapgādā Āzijas ražotājus. Lai labumu gūtu visa nozare, jāīsteno pasākumi pieprasījuma veicināšanai, nodrošinot atbalsta kompensācijas, kuru likme pieaug līdz ar transportlīdzekļu cenu, īpaši veicinot to transportlīdzekļu pārdošanu, kuros ieviesti progresīvi risinājumi, kas samazina ietekmi uz vidi, un progresīvas drošības sistēmas.

5.8. Steidzami jāatvieglo finansējuma pieejamība ES uzņēmumiem, kuri darbojas šajā nozarē, lai tie spētu tikt galā ar krīzes radītajām papildu izmaksām, turpinātu veikt ieguldījumus pētniecībā, izstrādē un inovācijā (ražotāji kopā ar komplektējošo daļu piegādātājiem) un nezaudētu konkurētspēju, īpašu uzmanību veltot kvalitātei un jauninājumiem un izstrādājot drošākus transportlīdzekļus, kas nodara mazāku kaitējumu videi.

## 6. **Nozares nākotnes perspektīvas — problēmas un iespējas.**

6.1. Ja 2009. gada pirmā pusgada sliktie rezultāti nebūs uzlabojušies arī gada otrajā pusē, visai nozarei jārēķinās ar to, ka bankas 2010. gadā samazinās tās kredītspēju. Pat ja atveseļošanās ir pavisam tuvu, nozares spēja piesaistīt ieguldījumus un veikt pētniecību un izstrādi samazināsies, radot negatīvas sekas vidējā termiņā un padarot uzņēmumus nedrošākus, kas savukārt var ietekmēt nodarbinātības iespējas.

6.2. Pēdējā desmitgadē no *Euro 1* standarta ieviešanas 1999. gadā līdz pašreizējiem standartiem nozare ir panākusi piesārņojošo emisiju ievērojamu samazinājumu, kas veido aptuveni 90 % attiecībā uz CO un HC un vairāk nekā 50 % attiecībā uz $NO_x$. Atzinīgi vērtējami rezultāti ir panākti trokšņu piesārņojuma novēršanas jomā; nozare kopumā (tostarp patērētāju apvienības) turpina darbu pie uzlabojumiem, kurus ceļu satiksmē var panākt, izmantojot tikai izpūtējus ar tipa apstiprinājumu un vadot transportlīdzekļus tā, lai nodarītu mazāku kaitējumu videi. Nozare ir radījusi jauninājumus drošības jomā, izstrādājot progresīvākas bremžu sistēmas, ko pakāpeniski ievieš dažāda veida divriteņu mehāniskajos transportlīdzekļos, kā arī jaunajos transportlīdzekļos, piemēram, triciklos un kvadraciklos.

6.3. Komisija izstrādā priekšlikumu regulai par divriteņu mehāniskajiem transportlīdzekļiem, un to paredzēts publicēt 2010. gada sākumā. Kaut gan ir jāturpina progress vides un drošības jomā, pašreizējā ekonomiskajā situācijā ir būtiski novērst izmaiņas, kurām ir negatīva ietekme, un ņemt vērā nozares reālās iespējas un uzņēmumu lielumu. Saistībā ar jaunajiem *Euro* standartiem jāizvirza tādi mērķi, kurus nozare spēj sasniegt, ņemot vērā nepieciešamo laiku, ko nosaka izstrāde, ražošana un tirgus. Regulējumam jābūt balstītam uz pieeju, kas ļauj nozarei izmantot savu inovācijas spēju, nodrošinot elastīguma iespējas, kas ņem vērā ekonomisko klimatu un plašo produkcijas spektru (tirgus un tehnisko īpašību ziņā), īpaši attiecībā uz uzlabotu bremžu sistēmu uzstādīšanu. Šajā sakarā nozare jau ir iesniegusi Komisijai priekšlikumus attiecībā uz vides un drošības aspektiem.

6.4. "Tradicionālajiem" ražotājiem — it īpaši pašreizējos ekonomiskajos apstākļos — arvien vairāk būs jākonkurē ar ražotājiem (galvenokārt no Dienvidaustrumu Āzijas), kuri piedāvā zemu cenu un zemu kvalitāti; tas īpaši attiecas uz divriteņu mehāniskajiem transportlīdzekļiem ar maziem vai vidējiem cilindru tilpumiem, kuru ražošanā peļņas iespējas ir mazākas. Apsekojumi liecina, ka šī importētā produkcija nereti neatbilst Eiropā ieviestās tipa apstiprināšanas sistēmas prasībām, apdraudot patērētāju drošību un vidi. Pārbaudot Ķīnā ražoto divriteņu mehānisko transportlīdzekļu paraugus, kas bija ievesti Eiropas Savienībā, tika konstatēta neatbilstība, proti, bremzēšanas ceļš bija par 35 % garāks un emisijas 20 reizes lielākas nekā noteikts Eiropas tipa apstiprināšanas prasībās. Pastāv arī problēmas saistībā ar Eiropas transportlīdzekļu vai to komplektējošo daļu viltošanu, ko veic ražotāji jaunās tirgus ekonomikas valstīs. Turklāt tirdzniecības uzņēmumi, kas standartiem neatbilstošus transportlīdzekļus ieved Eiropas Savienībā, vilto atbilstības sertifikātus. Lai nodrošinātu vienādus darbības nosacījumus šajā ES tirgus segmentā, kurā cenai ir ļoti liela nozīme, vairāk uzmanības jāpievērš tipa apstiprināšanas un tirgu uzraudzībai, nodrošinot, lai kompetentās iestādes un/vai tehniskie kontroles dienesti rūpīgi kontrolētu pārdodamo transportlīdzekļu "ražojumu atbilstību", pārbaudot to atbilstību tipa apstiprināšanas un intelektuālā īpašuma aizsardzības prasībām.

6.5. No otras puses, "tradicionālie" ražotāji bauda patērētāju atzinību par produkcijas kvalitāti, dizaina, inovatīvu risinājumu un drošības līmeni. Tas attiecas uz populārākajiem transportlīdzekļiem ar mazu vai vidēju darba tilpumu un jo īpaši uz transportlīdzekļiem ar lielu darba tilpumu, kuriem ir augsta pievienotā vērtība un kuri izceļas ar tajos ieviestajiem tehniskajiem risinājumiem un zīmola atpazīstamību. Šos ražojumus pašreizējā ekonomiskā situācija ietekme vissmagāk. Tehnoloģiski progresīvu transportlīdzekļu, piemēram, tirgū ienākošo elektrotransportlīdzekļu un hibrīdtransportlīdzekļu ražošana ir lielā mērā atkarīga no publiskā sektora atbalsta un spējas rast izeju no pašreizējās krīzes.

6.6. Īpaša uzmanība būtu pievēršama brīvās tirdzniecības nolīgumiem, lai nodrošinātu, ka muitas tarifu liberalizācija starp ES un Dienvidaustrumu Āzijas valstīm sniegtu labumu abām pusēm, likvidējot arī beztarifu barjeras (piemēram, Ķīnā noteiktais aizliegums ceļu satiksmē izmantot divriteņu mehāniskos transportlīdzekļus, kuru cilindru tilpums pārsniedz 250 $cm^3$), kas rada nopietnas problēmas Eiropas eksportētājiem.

6.7. Lai pašlaik risinātu problēmas, Eiropas ražotājiem tāpat kā līdz šim jāveic pārstrukturēšana, jāapvienojas, jāiegādājas citi uzņēmumi un jāturpina ciešāka sadarbība, kas ļaus panākt pēc iespējas lielāku sinerģiju.

6.8. Lai saglabātu Eiropas produkcijas izcilās īpašības, kas bauda lietotāju atzinību, būtiski ir nepieļaut, ka darbību pārtrauc Eiropas komplektējošo daļu piegādātāji. Tas nozīmē, ka nedrīkst atkārtoties tas, kas notika, piemēram, velosipēdu rūpniecībā, — svarīgāko komplektējošo daļu, tostarp rāmju, piegādātāji ir pārtraukuši darbību, un tagad Eiropas velosipēdu ražotāji ir atkarīgi no Ķīnas.

6.9. Lai nezaudētu konkurences cīņā, Eiropas komplektējošo daļu piegādātājiem vairāk uzmanības jāvelta inovācijai, jāattīsta kopīgi projekti sadarbībā ar ražotājiem, lai panāktu apjomradītus ietaupījumus, kur vien tas ir iespējams, reālā partnerībā, kas nodrošina pasūtījumu plūsmu starp ražotājiem un augstākā līmeņa izstrādājumu piegādātājiem.

6.10. Jāizstrādā *CARS 21* līdzīga pieeja attiecībā uz divriteņu mehānisko transportlīdzekļu nozari, lai pēc iespējas ātrāk risinātu minētos uzdevumus, kā arī stiprinātu nozares konkurētspēju un veicinātu nodarbinātību.

6.11. Ar Septītās pamatprogrammas līdzekļiem, kas paredzēti pētniecībai, var sekmēt šo mērķu sasniegšanu, atbalstot uzņēmumus, kas veic ražošanu Eiropā un izmanto Eiropas ražošanas ķēdes. Šajā nolūkā nozīmīgu ieguldījumu varētu sniegt tieši divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecībai — jo īpaši MVU — paredzēta pētniecības platforma, kas sekmē uzņēmu sadarbību, lai noteiktu pētniecības prioritātes, kā tas notiek autorūpniecības nozarē.

6.12. Komisija nesen nāca klajā ar Rīcības plānu mobilitātes veicināšanai pilsētās, kurā viens no izvirzītajiem mērķiem ir satiksmes plūsmas uzlabošana, ko divriteņu mehāniskie transportlīdzekļi sekmē pēc savas būtības. Krīze ir skārusi divriteņu mehānisko transportlīdzekļu rūpniecību, taču ilgtermiņā tā gūs labumu, jo arvien pieaugs vajadzība pēc alternatīviem zemu emisiju transportlīdzekļiem, kas nodrošina ilgtspējīgu mobilitāti, īpaši pilsētās, ar nosacījumu, ka pašreizējās ekonomiskās problēmas tiks pārvarētas vidējā termiņā, pirms tās radītu neatgriezeniskās sekas.

Briselē, 2010. gada 18. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kopējās lauksaimniecības politikas reforma 2013. gadā" (pašiniciatīvas atzinums)

(2010/C 354/06)

Ziņotājs: ***Lutz RIBBE* kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2009. gada 16. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

*"Kopējās lauksaimniecības politikas reforma 2013. gadā".*

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 25. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 461. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 17. martā un 18. martā (18. marta sēdē), ar 163 balsīm par, 5 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

## 1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1. EESK ar bažām secina, ka neatbilstība starp politiķu izteikumiem par Eiropas lauksaimniecības modeli un daudzfunkcionalitāti, no vienas puses, un ikdienas realitāti lauksaimniecības uzņēmumos, no otras puses, kļūst aizvien lielāka. Tā kā pašreizējās attīstības tendences apdraud Eiropas lauksaimniecības modeli vairāk nekā jebkad agrāk, šobrīd tas jāstiprina un jāpilnveido ar sevišķi lielu apņēmību un mērķtiecību, īstenojot pārdomātu kopējo lauksaimniecības politiku.

1.2. Tirgus — bieži tās ir zemās cenas vai lielās cenu svārstības — būtiski ietekmē lauksaimniekus, kuri spiesti pielāgoties, specializējot un racionalizējot ražošanu. Šādas attīstības tendences var sekmēt nevēlamu reģionālo koncentrāciju un lauksaimnieciskās ražošanas pārtraukšanu mazāk attīstītajos reģionos. Ņemot vērā iepriekš minētās lauksaimnieku grūtības, EESK uzskata, ka turpmāk, īstenojot kopējo lauksaimniecības politiku, visā ES teritorijā noteikti ir jāsaglabā un jāattīsta daudzfunkcionāla un ilgtspējīgas attīstības principiem atbilstoša lauksaimniecība.

1.3. EESK ir pārliecināta, ka konkurētspējas uzlabošana, lai saražoto produkciju varētu piedāvāt pasaules tirgū, nedrīkst būt vienīgais mērķis. Vēlme nodrošināt zemākās cenas, iespējami efektīvāka saimnieciskā darbība, specializēta un reģionāli koncentrēta ražošana nedrīkst būt KLP vadmotīvs laikposmā pēc 2013. gada; tās mērķim jābūt saglabāt Eiropas lauksaimniecības modeli, kas jābalsta uz tādiem principiem kā pārtikas nodrošināšanas neatkarība, ilgtspēja un lauksaimnieku un patērētāju faktiskās vajadzības.

1.4. Tāpēc jāmaina lauksaimniecības politikas pamatnostādnes, jo pasaules tirgū ir tādi nosacījumi un cenas, kas neļauj nodrošināt vēlamo lauksaimniecības daudzfunkcionalitāti.

1.5. EESK aicina Komisiju, Padomi un Parlamentu vispirms skaidri definēt KLP mērķi un pēc tam apzināt šā mērķa sasniegšanai vajadzīgos instrumentus un darīt zināmu līdzekļu apjomu. Tikai tad, kad tas būs paveikts, būtu jārisina finansējuma jautājums. EESK uzskata, ka nav pareizi vispirms noteikt kādai nozarei vajadzīgo finanšu līdzekļu apjomu un tad šos līdzekļus sadalīt konkrētiem pasākumiem un dalībvalstīm.

1.6. Saskaņā ar Līgumu "tirgu stabilizācija" ir viens no KLP mērķiem. Ir svarīgi, lai tirgus būtu stabils. Tāpēc EESK uzskata, ka arī turpmāk ir jālieto tirgus regulēšanas instrumenti, lai nodrošinātu cenu stabilitāti un nepieļautu pārāk lielas cenu svārstības. Tomēr pasākumi tirgu regulēšanai un ražotāju cenu līmeņa nodrošināšanai tika ļoti ierobežoti, un no trešo valstu viedokļa ES lauksaimniecības tirgus ir viens no atvērtākajiem. Tieši tāpēc rodas lielākā daļa problēmu, ko ilgtermiņā nevarēs atrisināt tikai ar maksājumu palīdzību.

1.7. Līdzekļu sadale nav vienīgais lauksaimniecības politikas uzdevums. Pilnīgi pamatota ir lauksaimnieku vēlme gūt taisnīgus ienākumus, tirgū pārdodot saražotās preces un saņemot atalgojumu par sabiedrībai sniegtajiem pakalpojumiem, kā to paredz Eiropas lauksaimniecības modelis.

1.8. Tādēļ ir jāveicina un jāatbalsta tādu augstas kvalitātes preču ražošana un tirdzniecība, kas uzsver reģioniem raksturīgās iezīmes un ES lauku teritoriju daudzveidību, sekmējot īsus izplatīšanas ceļus un atbalstot lauksaimnieku vai ražotāju apvienību tiešu pieeju patēriņa tirgiem, lai uzlabotu uzņēmumu konkurētspēju un pretotos lielo tirdzniecības ķēžu ietekmei uz līgumu nosacījumiem. Jāaizsargā Eiropas preču daudzveidība un raksturīgās iezīmes, tostarp godīgi informējot patērētājus.

1.9. Veicot reformu, svarīgs uzdevums būs šobrīd nesaskaņoto ES lauksaimniecības atbalsta sistēmu pārveidot vienotā, uz objektīviem kritērijiem balstītā un sabiedrības atzītā sistēmā.

1.10. Maksājumus lauksaimniekiem turpmāk vairs nevar pamatot ar sen pieņemtiem lēmumiem vai nostiprinātām tiesībām, bet ar tiem ir jāatlīdzina pakalpojumi (tie ir precīzi jādefinē), kurus lauksaimnieki sniedz sabiedrībai, lai saglabātu Eiropas lauksaimniecības modeli, un kurus nevar iekļaut tirgus cenās. Tāpēc šie maksājumi ir jāsaista ar konkrētiem mērķiem.

1.11. Visā Eiropā vienotiem platībmaksājumiem nav pamatojuma, jo, cita starpā, strukturālie un agroklimatiskie apstākļi ir ļoti dažādi, vidējais ienākumu līmenis valstīs un reģionos ir ļoti atšķirīgs un būtiski atšķiras ražošanas līdzekļu un procesu izmaksas un tie pakalpojumi, ko sniedz dažāda veida uzņēmumi, lai saglabātu Eiropas lauksaimniecības modeli. Tāpēc ir jāmeklē konkrētiem reģioniem un dažādiem uzņēmumiem piemēroti risinājumi.

1.12. Jāpilnveido un jāoptimizē lauku attīstības programmas. Nekādā ziņā nav atbalstāma attiecīgo uzdevumu nodošana vispārējās strukturālās vai reģionālās politikas pārziņā. Komiteja tomēr uzskata, ka no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) finansētajiem pasākumiem jābūt tieši saistītiem ar lauksaimniecību un no šī fonda nav jāfinansē ceļu būve un platjoslas savienojumu nodrošināšana.

## 2. **Veicamie uzdevumi**

2.1. Eiropas Komisija 2010. gadā publicēs paziņojumu par prioritātēm turpmākajā politikā un finanšu shēmu laikposmam pēc 2014. gada. Paziņojumā būs precizēta arī Kopienas rīcībpolitiku (piemēram, KLP un struktūrfondu izmantošana) turpmākā virzība.

2.2. Šā pašiniciatīvas atzinuma mērķis ir paust organizētās pilsoniskās sabiedrības **būtiskākos apsvērumus** par KLP turpmāko virzību un saturu. Komiteja vēlas sniegt ieteikumus un minēt argumentus, kurus Komisija varētu ņemt vērā minētā paziņojuma izstrādē.

## 3. **Stāvokļa raksturojums: "Eiropas lauksaimniecības modelis" — Eiropas lauksaimniecības politikas koncepcija ir apdraudēta**

3.1. Prasības, kuras sabiedrība izvirza lauksaimniecībai, ir būtiski mainījušās. EK līguma 33. pantā izvirzītie un arī Lisabonas līgumā bez izmaiņām pārņemtie mērķi, piemēram, paaugstinot ražīgumu, saražot pietiekami daudz pārtikas preču par samērīgām cenām, jau sen vairs nav vienīgie mērķi.

3.2. Tos papildinājuši citi mērķi, proti, bioloģiskās daudzveidības nodrošināšana, kultūrainavas saglabāšana visā ES, lauku teritoriju attīstība, ieskaitot darba vietu izveidošanu un saglabāšanu, reģionālas produkcijas atzīšana par kultūras vērtību utt. Lauksaimniecībai jāspēj arī pārvarēt klimata pārmaiņu ietekme un jāsekmē oglekļa dioksīda piesaiste.

3.3. Pārtikas trūkums visā pasaulē un problēmas enerģētikas tirgos aizvien skaidrāk iezīmē vēl vairākus sevišķi svarīgus vietējās, proti, reģionāli orientētas lauksaimniecības uzdevumus, piemēram, tādās jomās kā nodrošinātība ar pārtiku un/vai pārtikas apgādes suverenitāte, kā arī energoapgāde.

3.4. Nodrošinātībai ar pārtiku jābūt vienām no cilvēku pamattiesībām. Lai arī pilnīga pašapgāde nav nepieciešama, jāizvirza mērķis panākt iespējami augstāku pašapgādes, proti, pārtikas apgādes suverenitātes līmeni.

3.5. Bieži lauksaimniecības preču ražošana ir cieši saistīta ar reģionālo kultūru un identitāti, un pārtikas preces var liecināt par dažādu valstu un reģionu atšķirībām un vēsturi. Pārtikas preces vienmēr var importēt, savukārt kultūrainavas, bioloģisko daudzveidību un kultūru var saglabāt tikai ar aktīvas un tradicionālas lauksaimniecības palīdzību; šīs vērtības nevar importēt un iegādāties. Pārtikas preces nevar salīdzināt, piemēram, ar rūpniecības precēm, jo rūpniecības preču ražošanas vietu nosaka galvenokārt ar ražošanu saistītās izmaksas.

3.6. Debates par ilgtspējīgu saimniekošanu tagad sākušās arī lauksaimniecības nozarē. Saimniekošanu laukos, stingri ievērojot ilgtspējīgas attīstības principus, politiķi dēvē par "Eiropas lauksaimniecības modeli".

3.7. EESK uzskata — lai pārtikas preču ražošanas apjomi arī turpmāk būtu pietiekami, lai preces būtu kvalitatīvi augstvērtīgas un reģionāli atšķirīgas, lai ražošana notiktu visā ES teritorijā un nenodarītu kaitējumu videi, vienlaicīgi sargājot un kopjot Eiropas telpu, saglabājot preču daudzveidību un atšķirīgās iezīmes, kā arī Eiropas daudzveidīgās un ar dažādām sugām bagātās kultūrainavas un lauku teritorijas, ES jāsaglabā un jāturpina pilnveidot "Eiropas lauksaimniecības modelis", proti, tradicionāla ([1]) un daudzfunkcionāla lauksaimniecība, kur lauksaimnieku ienākumi ir pielīdzināmi attiecīgās valsts vai reģiona vidējiem ienākumiem.

3.8. Komiteja uzsver, ka jau šobrīd — arī Eiropā — daudzfunkcionāla lauksaimniecība būtiski atšķiras no tādas lauksaimniecības, kurai pirmām kārtām jāpielāgojas vai kura ir spiesta pielāgoties globalizētu un liberalizētu tirgu prasībām.

3.9. Komiteja ar bažām secina, ka aizvien lielāka kļūst neatbilstība starp politiķu izteikumiem par Eiropas lauksaimniecības modeli un daudzfunkcionalitāti, no vienas puses, un ikdienas realitāti lauksaimniecības uzņēmumos, no otras puses.

3.10. Tas izskaidrojams arī ar to, ka lauksaimniekiem, kuriem ne tikai jāražo lauksaimniecības preces, bet arī jāpilda "daudzfunkcionāli pienākumi" lauku teritorijās un jāveic uzdevumi, kas neļauj gūt peļņu, bet ir saistīti ar izdevumiem, jo lauksaimniecības preču tirgus cenās nav iekļautas lauksaimniecības daudzfunkcionālo pakalpojumu izmaksas.

3.11. Tāpēc uzņēmumi ir spiesti veikt visdažādākos ražīguma paaugstināšanas pasākumus, lai tikai varētu turpināt saimniecisko darbību. Tādējādi ES gandrīz nemanāmi un pakāpeniski attālinās no Eiropas lauksaimniecības modeļa, un ir vērojama lauksaimniecības industrializācijas tendence. Pirmkārt, ražošanā izmanto metodes, kas liecina par ASV lietoto metožu pārņemšanu Eiropas lauksaimniecībā, un, otrkārt, darbību spiesti pārtraukt daudzi uzņēmumi, kuru pastāvēšana būtu svarīga daudzfunkcionālas lauksaimniecības saglabāšanai.

([1]) Jēdziens "tradicionāla lauksaimniecība" (vācu val. — *bäuerlich*) nerakstu zemnieku saimniecību lielumu, bet gan to darbības un domāšanas metodes un veidu. Lauksaimniecisko darbību organizē savstarpēji saistītos un papildinošos ciklos iespējami tuvāk saimniecībai, lai saglabātu kvalificētu un daudzveidīgu nodarbinātību un saikni ar attiecīgo apdzīvoto vietu un reģionu, ņemot vērā ekoloģiskās un dzīvnieku labturības prasības, kā arī turpmāko paaudžu intereses.

3.12. Šie procesi norit ļoti atšķirīgi kā dažādās nozarēs, tā arī dažādos reģionos. Pēdējo gadu laikā stāvoklis ir strauji mainījies, un dažās vietās notikušas patiešām strukturālas pārmaiņas, piemēram, 2008. gadā tikai Lejassaksijā vien saimniecisko darbību pārtrauca 20 % cūkkopības uzņēmumu, lai gan audzēto cūku skaits nesamazinājās.

3.13. Nav paredzams, kādas būs šādas attīstības sekas. Jau ilgāku laiku neviens nešaubās, ka Eiropā var izzust veselas ražošanas nozares, kā tas noticis rūpniecībā. Pirmais piemērs varētu būt putnkopības nozare, kas salīdzinājumā ar citām nozarēm jau ir lielā mērā "industrializēta". Viens no lielākajiem Eiropas koncerniem — Francijas putnkopības uzņēmums *Doux* — jau pārcēlis vairākas ražotnes no Francijas uz Brazīliju, jo tur ražošanas izmaksas ir zemākas.

3.14. Tas nozīmē, ka pat ar nepārtrauktiem ražīguma paaugstināšanas pasākumiem nevar nodrošināt Eiropas lauksaimniecības dzīvotspēju neregulētajos pasaules tirgos. Turklāt tie nekad nav spējuši nodrošināt iespēju nodarboties ar lauksaimniecību visā Eiropas teritorijā.

3.15. EESK uzsver, ka ražošanas lielā koncentrācija mazina Eiropas lauksaimniecības spēju pretoties krīzes ietekmei.

3.16. Eiropas lauksaimniecības modeli raksturo apzinātais lēmums samierināties ar zemāku ražīgumu, kas, protams, mazina konkurētspēju. Tomēr tieši tāda ir politikas veidotāju un visas sabiedrības vēlme. Tas izskaidrojams ar faktu, ka Eiropas iedzīvotāju uzskati par ģenētiski modificētu organismu, hormonu un augšanas stimulatoru izmantošanu, salmonellas kontroli vai ainavas saglabāšanu atšķiras no uzskatiem, kas izplatīti citviet pasaulē. Taču nav šaubu, ka šādas — salīdzinājumā ar citām pasaules valstīm augstākas — prasības pret ražošanu rada izmaksas, un nav pieļaujams, ka šo izmaksu segšana ir tikai lauksaimnieku pienākums!

3.16.1. Tādēļ ir īpaši svarīgi pastiprināt robežkontroles mehānismus, izmantojot nekaitīgumu veselībai apliecinošus protokolus, kas dod iespēju nodrošināt izsekojamību un drošumu un pārbaudīt to, vai netiek lietoti ES aizliegti produkti, turklāt gan uz Kopienā ražotiem, gan importētiem produktiem jāattiecina vienādas prasības.

3.17. Tātad Eiropas politiķu uzdevums ir saglabāt tādu lauksaimniecības modeli, kas neļauj iesaistīties visos ražīguma paaugstināšanas pasākumos, bet tomēr nodrošina pietiekamus ienākumus uzņēmumu īpašniekiem.

3.18. Pasaules tirgū ir tādi nosacījumi un cenas, kas neļauj saglabāt Eiropas lauksaimniecības modeli. Nevaram cerēt, ka lauksaimniecības nozare spēs:

— visos Eiropas reģionos ražot atbilstoši (bieži vien izkropļotiem) pasaules tirgus nosacījumiem,

— panākt atbilstību prasībām attiecībā uz saražoto produkciju (kvalitāte, drošums, dabas resursu saudzēšana, dzīvnieku labturība u. c.) un vienlaicīgi segt Eiropas līmeņa izmaksas,

— nodrošināt arī pietiekami augstu atalgojumu mūsdienīgā darba tirgū, kuram raksturīgs augsts nodarbinātības un drošības, kā arī izglītības un tālākizglītības līmenis.

3.19. Pašreizējās attīstības tendences Eiropas lauksaimniecības modeli apdraud vairāk nekā jebkad agrāk, un tādēļ tas jāstiprina un jāpilnveido, īstenojot pārdomātu KLP.

## 4. **Politika laikposmam pēc 2014. gada — stratēģisks lēmums par KLP turpmāko virzību**

4.1. Lai arī laika gaitā kopējā lauksaimniecības politika piedzīvojusi vairākas dažreiz būtiskas pārmaiņas un reformas, ir uzsāktas aizvien jaunas debates par reformām — laikposmam pēc 2000., 2003. un 2008. gada. Tas apliecina, ka līdz šim nav izdevies pienācīgi atrisināt visus ar KLP saistītos sabiedriski svarīgos jautājumus. Tāpēc kopējo lauksamniecības politiku ļoti bieži un asi kritizē, un izskan pat zināmas šaubas, vai tā vispār vajadzīga. EESK uzskata, ka lauksaimniecība nedrīkst būt orientēta vienīgi uz tirgu, ja vēlamies saglabāt Eiropas lauksaimniecības modeli.

4.2. Iesaistītajām personām ne tikai katrā ziņā jāpiedalās šajās publiskajās debatēs, bet arī aktīvi jāietekmē to virzība. Debates paver iespēju informēt sabiedrību par lauksaimniecības īpašo nozīmi. Eiropas lauksaimniecības modeļa principiem atbilstoša ilgtspējīga lauksaimniecība un lopkopība ir pamatposms sabiedrības apgādē ar pārtiku, un minētajām nozarēm ir stratēģiska nozīme saistībā ar teritorijas pārvaldību un plānošanu, ainavu saglabāšanu, vides aizsardzību un klimata pārmaiņu radītās negatīvās ietekmes novēršanu.

4.3. EESK uzskata, ka sabiedrībā noteikti ir jāpanāk vienprātība par Eiropas lauksaimniecības turpmāko modeli, proti, par to, kādiem jābūt Eiropas lauksaimniecības politikas pamatmērķiem. Precīzāk sakot, vai KLP mērķis būs stiprināt un pilnveidot Eiropas lauksaimniecības modeli, vai arī tās prioritāte būs atbalstīt aizvien šaurāk specializētus, noteiktos reģionos koncentrētus un optimizētus uzņēmumus, lai tie, globālajai konkurencei arvien saasinoties, spētu piedāvāt zemākās cenas?

4.4. EESK ir pārliecināta, ka konkurētspējas uzlabošana, lai saražoto produkciju varētu piedāvāt pasaules tirgū, nedrīkst būt vienīgais mērķis. Vēlme nodrošināt zemākās cenas, iespējami efektīvāka saimnieciskā darbība, specializēta un reģionāli koncentrēta ražošana nedrīkst būt KLP vadmotīvs laikposmā pēc 2013. gada; tās mērķim jābūt saglabāt Eiropas lauksaimniecības modeli, kas jābalsta uz tādiem principiem kā pārtikas nodrošināšanas neatkarība, ilgtspēja un lauksaimnieku un patērētāju faktiskās vajadzības.

4.5. Eiropas lauksaimniecības modeli nevarēs saglabāt, ja neuzlabosim daudzfunkcionālās lauksaimniecības spēju konkurēt ar lauksaimniecību, kas vērsta tikai uz iespējami efektīvāku saimniecisko darbību. Tam jākļūst par KLP svarīgāko uzdevumu, kura izpildei jāizmanto lauksaimniecības politikas instrumenti, un tāpēc būs ievērojami jāmaina visa atbalsta sniegšanas sistēma. Turpmāka atteikšanās no regulējošiem instrumentiem būtu pretrunā šim uzdevumam.

4.6. EESK aicina Komisiju, Padomi un Parlamentu vispirms skaidri definēt KLP mērķi un pēc tam apzināt šā mērķa sasniegšanai vajadzīgos instrumentus un darīt zināmu līdzekļu apjomu. Tikai, kad tas būs paveikts, būtu jārisina finansējuma jautājums. EESK uzskata, ka nav pareizi vispirms noteikt kādai nozarei vajadzīgo finanšu līdzekļu apjomu un tad šos līdzekļus sadalīt konkrētiem pasākumiem un dalībvalstīm.

4.7. EESK norāda: diskusijās par KLP virzību pēc 2013. gada ir jāņem vērā, ka sestā daļa darba vietu Eiropā ir tieši vai netieši saistīta ar lauksaimniecības produkcijas ražošanu. Tādēļ KLP ir svarīga nozīme nodarbinātības nodrošināšanā ES, jo īpaši lauku rajonos. Pārtraucot lauksaimniecības produkcijas ražošanu, tiks zaudētas darba vietas arī ar lauksaimniecību saistītās augšupējās un lejupējās nozarēs, tai skaitā arī pārtikas rūpniecībā! Turklāt lauksaimnieki apsaimnieko apmēram 80 % ES teritorijas, un minētajai nozarei ir liela nozīme resursu ilgtspējīgā izmantošanā, dabisko biotopu saglabāšanā, bioloģiskās daudzveidības jomā, u.c. Lauksaimniecībai ir aizvien lielāka nozīme arī klimata pārmaiņu radītās negatīvās ietekmes novēršanā.

## 5. **Daudzveidīgu lauksaimniecības politikas pasākumu kopums**

5.1. Tirgū visu nosaka cena, bet vērtībām nav gandrīz nekādas nozīmes. Cenas, par kādām lauksaimnieki var pārdot savu produkciju, aizvien vairāk tuvinās līmenim, ko nosaka pasaulē visizdevīgākie ražošanas nosacījumi un izmaksas. Eiropas lauksaimniecības modelī tomēr īpaša nozīme ir vērtībām, kas neatspoguļojas pasaules tirgū noteiktajās cenās.

5.2. Saskaņā ar Līgumu "tirgu stabilizācija" ir viens no KLP mērķiem. Tāpēc EESK uzskata, ka arī turpmāk ir jālieto tirgus regulēšanas instrumenti, lai nodrošinātu cenu stabilitāti un nepieļautu pārāk lielas cenu svārstības. Tomēr pasākumi tirgu regulēšanai un ražotāju cenu līmeņa nodrošināšanai tika ļoti ierobežoti, un no trešo valstu viedokļa ES lauksaimniecības tirgus ir viens no atvērtākajiem. Tieši tādēļ rodas lielākā daļa problēmu, ko ilgtermiņā nevarēs atrisināt tikai ar maksājumu palīdzību.

5.3. Līdzekļu sadale nav vienīgais lauksaimniecības politikas uzdevums. Pilnīgi pamatota ir lauksaimnieku vēlme gūt taisnīgus ienākumus, tirgū pārdodot saražotās preces un saņemot atalgojumu par sabiedrībai sniegtajiem pakalpojumiem, kā to paredz Eiropas lauksaimniecības modelis.

5.4. Ja sabiedrības vēlas saglabāt Eiropas lauksaimniecības modeli, tai šāda saimniekošana ir jāatbalsta, īstenojot lauksaimniecības politiku. Savukārt lauksaimniecības nozarei būs jāsaprot sabiedrības vēlme, ka ar tās atbalstu tiek īstenotas arī ar daudzfunkcionālu lauksaimniecību saistītās cerības.

5.5. *Tirdzniecība, tirgi un to organizācija*

Svārstīgi/stabili tirgi

5.5.1. Saistībā ar tirgiem un cenām būtu jāņem vērā un jārisina vismaz trīs atšķirīgas problēmas:

— aizvien svārstīgāki tirgi ar ražošanas cenu samazinājuma tendenci,

— izplatītāju un tirgotāju aizvien lielākā ietekme tirgū salīdzinājumā ar ražotājiem un

— neapšaubāmās problēmas kvalitatīvu, konkrētām apdzīvotajām vietām un reģioniem raksturīgu produktu ražošanā un tirdzniecībā. Šajā jomā ir vajadzīgi attiecīgi noteikumi, kas paredzēti tieši uz vietējiem un reģionālajiem tirgiem vērstai lauksaimniecībai.

5.5.2. Plaša atteikšanās no efektīviem tirgu stabilizācijas instrumentiem ir veicinājusi spekulāciju un tirgu svārstīgumu. Taču šāda rīcība ir pretrunā ES līgumiem, kas ir spēkā pašlaik un bija spēkā agrāk!

5.5.3. Lielās cenu svārstības parasti samazina ražotāju daļu vērtību ķēdē un palielina peļņas daļu, ko gūst tirdzniecības uzņēmumi.

5.5.4. Pēdējo gadu pieredze liecina, ka arī patērētājiem tas nesniedz gandrīz nekādus ieguvumus: cukurbiešu cenu samazināšanās par 40 % mazumtirdzniecības cenās gandrīz neapspoguļojās, un tas pats sakāms par piena un labības cenu kritumu.

5.5.5. Līdzšinējā pieredze liecina, ka regulatīva iejaukšanās — piemērotā laikposmā īstenoti atbilstoši pasākumi — no saimnieciskā viedokļa ir izdevīgāka nekā kaitējumu novēršana vēlākā laikposmā.

5.5.6. Piena tirgus krīze ir nepārprotams pierādījums tam, ka nav iespējams, no vienas puses, būtiski samazināt iespējas regulatīvi iejaukties tirgū un ietekmēt saražotās produkcijas daudzumu un, no otras puses, neapdraudēt produkcijas augstos kvalitātes standartus un iedzīvotājiem svarīgo daudzfunkcionalitāti.

5.5.7. Likvidējot piena kvotu sistēmu, rodas draudi, ka daudzi piena ražotāji, sevišķi no mazāk attīstītajiem reģioniem, pārstās nodarboties ar piensaimniecību, kas bieži nozīmēs arī to, ka zemi viņi vispār vairs neapstrādās. Nav šaubu, ka, piemēram, Igaunijā patērēto pienu lētāk nekā pašā Igaunijā var saražot citos Eiropas reģionos, kuros ražīgums ir augstāks. Tomēr šāda uz izmaksu samazināšanu vērsta ražošanas pārvietošana nekādā gadījumā neatbilst Eiropas lauksaimniecības modeļa mērķiem, tādēļ EESK rosina īstenot tādu lauksaimniecības politiku, kas sniedz iespēju visā ES teritorijā nodarboties ar lauksaimniecību, kas balstīta uz pārtikas nodrošināšanas neatkarības principiem! Vēlreiz jāatkārto, kas tas nav panākams tikai ar maksājumu palīdzību, un tādēļ ir jāregulē tirgi un ražošana.

5.5.8. Tādēļ vienam no KLP reformas svarīgākajiem uzdevumiem jābūt tirgu stabilizācijai, tai skaitā arī tā dēvētā "drošības tīkla" radīšanai!

5.5.9. Tāpēc EESK rosina:

— ne tikai saglabāt un īstenot nedaudzos vēl pastāvošos tirgus stabilizācijas pasākumus tad, kad tie tirgū ir vajadzīgi, bet arī izstrādāt un ieviest jaunus un PTO nostādnēm atbilstošus risinājumus, kas ļauj stabilizēt tirgu,

— nodrošināt stratēģisku gatavību krīzes situācijām un veidot lauksaimniecības produktu uzkrājumus, ņemot vērā aizvien lielākās grūtības prognozēt attīstību starptautiskajos lauksaimniecības produktu tirgos,

— meklēt risinājumus, kā ar ražotāju organizāciju un nozares nolīgumu palīdzību varētu stabilizēt stāvokli tirgos.

Problēmas pārtikas produktu ķēdē

5.5.10. Lauksaimnieki norāda, ka sarunās par cenām iesaistīto dalībnieku stāvoklis nav vienlīdzīgs un līgumu nosacījumi nav taisnīgi, jo pārtikas preču vairumtirgotājiem sarunās ir nesamērīgi liela ietekme.

5.5.11. Šobrīd atbilstoši brīva tirgus principiem tikai tirgus sniedz atbildi uz būtisko jautājumu, cik liela būs katra tirgus dalībnieka daļa vērtību radīšanas ķēdē. Šāds stāvoklis nekādā ziņā nav pieņemams, sevišķi tiem zemniekiem, kuri par (nereti ar augstākām izmaksām uz vienu vienību) saražoto produkciju bieži vien saņem aizvien zemāku samaksu un tāpēc nereti ir spiesti veikt pasākumus, kas ir pretrunā ar Eiropas lauksaimniecības modeļa mērķiem.

5.5.12. Tā kā 27 valstu Eiropas Savienībā tikai 15 tirdzniecības ķēdes jau kontrolē 77 % no pārtikas preču tirgus, EESK uzskata, ka jāseko ASV piemēram un jāpārbauda, vai konkurenci regulējošie tiesību akti ir pietiekami efektīvs līdzeklis, lai tirgū nepieļautu dominējošu struktūru veidošanos un negodīgu līgumu slēgšanas praksi. Svarīgi ir pārbaudes procesā iesaistīt visas ieinteresētās grupas. Pēc šādas analīzes būtu jāizdara izmaiņas Kopienas konkurences tiesību aktu jomā saistībā ar lauksaimniecības un pārtikas produktu ražošanu, nodrošinot, ka tiek ņemtas vērā šīm nozarēm raksturīgās īpatnības, turklāt šie konkurences noteikumi, kā to jau secinājusi augsta līmeņa ekspertu grupa par piensaimniecības jautājumiem, būtu jāpielāgo to valstu noteikumiem, kuras konkurē ar ES pasaules tirgū.

5.5.13. EESK pauž cerību, ka Komisija centīsies palielināt cenu veidošanas pārredzamību un ieteiks risinājumus, kā novērst tā dēvēto "asimetrisko cenu veidošanos" ([2]).

Vietējo, reģionālo, specializēto un sevišķi augstas kvalitātes preču tirdzniecība

5.5.14. Pārtikas tirdzniecības lielveikalu ķēdes un nozīmīgākie pārtikas pārstrādātāji pieprasa vienotas formas, gandrīz standartizētas un lētas izejvielas. Šādos apstākļos ir ļoti ierobežotas iespējas ražot reģioniem raksturīgas un daudzveidīgas pārtikas preces.

5.5.15. Taču, lai saglabātu Eiropas lauksaimniecības modeli, ļoti svarīga ir tieši augstas kvalitātes preču ražošana un tirdzniecība, tādējādi uzsverot reģioniem raksturīgās iezīmes un ES lauku teritoriju daudzveidību. Tādēļ tā ir jāatbalsta daudz plašāk. Nelielu uzņēmumu, kuros ražošanas process ir darbietilpīgāks, konkurētspēju varētu uzlabot, ja saīsinātu izplatīšanas ceļus un lauksaimniekiem vai ražotāju apvienībām nodrošinātu tiešu pieeju patēriņa tirgum.

5.5.16. Daudz vairāk uzmanības jāvelta ģeogrāfiskajām norādēm un atšķirībām ražošanas tehnoloģijā. Jāatzīst, ka tas ir "intelektuālais īpašums", kas ir jāaizsargā. Attiecīgas norādes var kļūt par lauksaimniecības produkcijas un tās izcelsmes reģiona sasaistes elementu, t. i., ražojumu izcelsme ir "droša", un tiem piemīt īpašas kvalitātes pazīmes, kas gadu gaitā ir "guvušas atzinību". Svarīgi ir skaidri definēt jēdzienu "reģionālie produkti".

5.5.17. Produktu marķēšanas jomā šobrīd visai bieži ir vērojama maldinoša un apšaubāma prakse. Turpmāk būtu jāaizliedz, piemēram:

— uz piena iepakojuma attēlot govis ganībās, ja piens iegūts no dzīvniekiem, kurus vairs nelaiž ganībās. Tirgus jāietekmē, atbalstot diferencētākus risinājumus (programmas piena iegūšanai no govīm, kas barotas ar sienu vai ganībās; reģionāla līmeņa tirdzniecība, ko īsteno ražotāji vai nelieli kooperatīvi),

— reklāmā izmantot norādes uz konkrētu reģionu, lai gan preces ir ražotas citur.

5.5.18. Jāuzlabo un jākontrolē tirgus pārredzamība, un patērētājiem jāsniedz precīzāka informācija (piemēram, izcelsmes norādes). Lai sabiedrību plašāk iepazīstinātu ar Eiropas lauksaimniekiem saistošajiem noteikumiem, ir jāuzsāk attiecīgas kampaņas patērētāju informēšanai par Eiropas ražošanas sistēmām. Turklāt īpaša uzmanība jāvelta marķēšanas sistēmai; šajā sakarā EESK uzskata, ka ir lietderīgi ņemt vērā atzinumā ([3]) par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem izklāstītos apsvērumus.

5.5.19. Nodokļu ieņēmumi turpmāk būtu jāizlieto galvenokārt reģionālo produktu un tirgu nostiprināšanai.

5.6. *KLP finanšu instrumenti*

Pašreizējais stāvoklis

5.6.1. Šobrīd Eiropas Savienībā nav vienotas sistēmas lauksaimniecības atbalstam — ES-15 izmanto vienreizējo maksājumu modeli, kura pamatā ir agrāk nostiprinātas tiesības saņemt maksājumus un kurš aizvien vairāk līdzinās vienotu platībmaksājumu sistēmai. ES-12 uzreiz ieviesa platībmaksājumu sistēmu, tomēr šajās valstīs maksājumu apmērs ir mazāks nekā ES-15 valstīs.

([2]) Pieaugot ražotāju cenām, strauji palielinās arī patēriņa cenas, savukārt, ja ražotāji cenas samazina, patēriņa cenas samazinās ļoti lēni.

([3]) OV C 77, 31.3.2009., 81. lpp.

5.6.2. Līdz ar to lauksaimniekiem atbilstoši pašreizējai sistēmai izmaksāto summu apmērs ir ļoti atšķirīgs. Pirmkārt, daudzi uzskata, ka šāda sistēma nav taisnīga, un, otrkārt, to ir ļoti grūti izskaidrot nodokļu maksātājiem.

5.6.3. Svarīgam gaidāmās reformas uzdevumam jābūt izveidot vienotu, uz objektīviem kritērijiem balstītu un sabiedrības atzītu sistēmu.

5.6.4. Pirmā pīlāra tiešo maksājumu sākotnējais pamatojums bija 1992. gadā īstenotais garantēto cenu samazinājums. Līdz 2003. gadam, kad Luksemburgā pieņēma lēmumu par "atsaistīšanu", tos piešķīra kā saistītus cenu kompensācijas maksājumus. Tomēr, tā kā lielākā daļa dalībvalstu ir izvēlējušās tā dēvēto "vēsturisko vienreizējo maksājumu modeli", lauksaimnieku saņemto līdzekļu apjoms, izmantojot pašreizējo sistēmu, joprojām ir ļoti atšķirīgs. Līdz ar atsaistīšanas principa ieviešanu tas ražošanas metodes un paņēmienus vairs tieši neietekmē.

5.6.5. Otrā pīlāra tiešos maksājumus (platībmaksājumus) piešķir, lai lauksaimnieki saņemtu atlīdzību par tādu noteiktu papildu pakalpojumu sniegšanu sabiedrībai, kas pārsniedz pamatprasības un maksa par kuriem nav ietverta tirgus cenā, un lai, ievērojot sabiedrības intereses, lauksaimniekus mazāk attīstītos reģionos motivētu turpināt ražošanu.

5.6.6. Pirmā pīlāra tiešos maksājumus šobrīd 100 % apjomā finansē ES, savukārt otrā pīlāra tiešo maksājumu finansēšanā jāpiedalās arī dalībvalstīm. Šie atšķirīgie finansējuma mehānismi daudzās dalībvalstīs ietekmē to, cik "pievilcīgas" ir attiecīgās programmas. EESK aicina Komisiju, izstrādājot turpmākās programmas, gādāt par to, lai atšķirīgas līdzfinansēšanas pieejas neveicinātu situāciju, kad dalībvalstis noteiktas programmas daļas izvēlas labprāt, bet citas — nelabprāt.

5.6.7. Papildus tiešajiem maksājumiem piešķir arī finansējumu lauku attīstībai (otrā pīlāra trešais prioritārais virziens), atbalstu investīciju veikšanai uzņēmumos (otrā pīlāra pirmais prioritārais virziens) un *LEADER* programmai.

5.6.8. Ņemot vērā tirgu nestabilitāti un svārstīgumu, kā arī citus apstākļus, tiešie finanšu līdzekļu pārskaitījumi ir kļuvuši ļoti svarīgi daudzu uzņēmumu ienākumu nodrošināšanai. Bez finanšu pārskaitījumiem lauksaimniecībā būtu vērojamas vēl būtiskākas strukturālās pārmaiņas, taču jāsecina, ka atsevišķu uzņēmumu ieguvums no šobrīd svarīgākā instrumenta — pirmā pīlāra tiešajiem maksājumiem — ir ļoti atšķirīgs.

Jaunas maksājumu shēmas

5.6.9. EESK nav mainījusi iepriekš pausto viedokli par pirmā pīlāra tiešajiem maksājumiem. Tā vienmēr uzsvērusi, ka **konkrētiem mērķiem paredzētajiem** tiešajiem maksājumiem " (…) ir svarīga, taču tikai papildinoša funkcija" ([4]). Lauksaimnieku ienākumu galvenajam avotam jābūt peļņai no tirgū pārdotajām precēm un sabiedrībai sniegtajiem pakalpojumiem, kurus nevar pārdot par tirgus cenām.

5.6.10. Lai varētu atlīdzināt šos līdz šim neapmaksātos, bet vajadzīgos pakalpojumus, ir jāpanāk vienprātība par to, tieši kādi pakalpojumi lauksaimniekiem — individuāli vai kolektīvi — būtu jāsniedz. Tas būs svarīgi, lai varētu izstrādāt skaidrus pamatprincipus turpmāko tiešo maksājumu piešķiršanai. Tiem jābūt balstītiem uz objektīviem kritērijiem, turklāt maksājumiem jābūt "piesaistītiem" kādam nosacījumam, lai tie gūtu arī sabiedrības atbalstu.

5.6.11. Jānosaka šādi pamatprincipi:

— pirmā un otrā pīlāra tiešos maksājumus piešķirt vienīgi lauksaimniekiem, kuri aktīvi nodarbojas ar lauksaimniecību, ainavas saglabāšanas apvienībām vai citām organizācijām, kas nodarbojas ar kultūrvides jautājumiem,

— piešķirot pirmā un otrā pīlāra tiešos maksājumus, jāņem vērā katrā saimniecībā radītās darba vietas,

— pirmā un otrā pīlāra tiešajiem maksājumiem būtu jāatlīdzina lauksaimnieku sniegtie pakalpojumi sabiedrībai, kuri ir vajadzīgi Eiropas lauksaimniecības modeļa saglabāšanai. Lauksaimniekiem ienākumi galvenokārt būtu jāgūst no cenām regulētā tirgū, kurā tiek atzītas ražošanas izmaksas,

— ņemot vērā agroklimatisko apstākļu atšķirības Eiropas Savienībā, pirmā un otrā pīlāra tiešajos maksājumos būtu jāiekļauj arī faktors, kas ļautu kompensēt izmaksas, kas dažādu dalībvalstu lauksaimniekiem rodas atšķirīgo agroklimatisko apstākļu dēļ ([5]).

5.6.12. Tātad ir jāizlemj, par kādiem pakalpojumiem (un kādā apjomā) var saņemt tiešos maksājumus. Uzņēmumiem un ražotnēm, kas minētos pakalpojumus nevar vai nevēlas sniegt un tādējādi neveicina Eiropas lauksaimniecības modeļa saglabāšanu, nevajadzētu piešķirt tiešos maksājumus.

5.6.13. Nav apšaubāma tādu tiešo maksājumu lietderība, kas veido atlīdzību par pakalpojumiem, kuriem nevar noteikt tirgus cenu (piemēram, konkrēti un precīzi noteikti pakalpojumi vides jomā). EESK uzskata, ka atbilstošas programmas ir ne tikai jāpaplašina, bet arī jāpadara pievilcīgākas un elastīgākas. Tāpēc noteikti ir atkal jāievieš "stimulu elementi". Svarīgs aspekts būtu arī spēja elastīgāk reaģēt uz lauksaimnieku konkrētu rīcību. Jāizstrādā tādas programmas, kuras vairāk vērstas uz konkrētu rezultātu sasniegšanu un mazāk — uz pasākumu īstenošanu.

5.6.14. Daudzi pasākumi turpmāk būs pieskaitāmi tieši šai grupai, piemēram, tādas lauksaimniecības metodes, kuras palīdz mazināt klimata pārmaiņas vai veicina oglekļa absorbēšanu augsnē, šai grupai, protams, pieskaitāma arī ganību apsaimniekošana.

([4]) OV C 368, 20.12.1999., 76.–86. lpp., sk. 7.6.1. punktu.

([5]) OV C 318, 23.12.2009., 35. lpp.

5.6.15. Pilnībā pamatoti ir arī tādi tiešie maksājumi, ko piešķir kā kompensāciju par pastāvīgām, dabas apstākļu radītām grūtībām, no kurām nevar izvairīties, un kā kompensāciju par zemes izmantošanas ierobežojumiem, kas saistīti ar apgrūtinājumiem, piemēram, dabas aizsardzības jomā. Daudzās aizsargājamās teritorijās ir svarīgi izmantot noteiktas lauksaimniecības metodes, lai saglabātu konkrētajam apgabalam raksturīgās iezīmes. EESK uzskata, ka nedrīkst atteikt maksājumu piešķiršanu ar pamatojumu, ka lauksaimniekiem jāievēro Aizsargājamo teritoriju regulā iekļautie noteikumi.

5.6.16. Konkrētiem mērķiem paredzētiem un tātad diferencētiem tiešajiem maksājumiem, kas atkarīgi no noteiktu, sabiedrībai vajadzīgu pakalpojumu sniegšanas, jābūt turpmākās lauksaimniecības atbalsta politikas stūrakmenim tiešo maksājumu jomā. Pie šādiem maksājumiem noteikti pieskaitāmi arī kompensācijas pabalsti.

5.7. *Vienoti platībmaksājumi — kompensācija par neizdevīgiem konkurences apstākļiem?*

5.7.1. Debatēs pausts arī viedoklis, ka pirmā pīlāra tiešie maksājumi jāpārveido par visā Eiropā vienotiem platībmaksājumiem, ko varētu piešķirt ar pamatojumu, ka Eiropas lauksaimniekiem salīdzinājumā ar ārvalstu konkurentiem ražošanas procesā ir jāievēro stingrākas prasības, kuras mazina viņu konkurētspēju.

5.7.2. EESK pilnībā piekrīt, ka jāapsver attiecīgas kompensācijas par neizdevīgiem konkurences apstākļiem. Tirdzniecības nolīgumos paredzēts, ka sociālie un vides standarti, kas ir neatņemama Eiropas lauksaimniecības modeļa sastāvdaļa, ir ar tarifiem nesaistīti tirdzniecības šķēršļi, un šāda nostāja nekādā gadījumā nav atbalstāma. PTO sistēma ir steidzami jāreformē, jo globāla tirdzniecības sistēma bez sociālajiem un vides standartiem nav pieņemama.

5.7.3. Lai varētu kompensēt neizdevīgus konkurences apstākļus, svarīgi atbildēt uz šādiem jautājumiem:

— tieši kādās ražošanas nozarēs Eiropā spēkā esošie noteikumi atšķiras no tiem, kas jāievēro svarīgākajiem konkurentiem, un

— kādas pierādāmas papildu izmaksas tas rada atsevišķiem uzņēmumiem / uzņēmumu veidiem / ražošanas veidiem.

5.7.4. Ražošanas nosacījumi un tātad arī ražošanas izmaksas Eiropas lauksaimniekiem ir ļoti dažādas — pastāv lielas strukturālas un (agro)klimatiskas atšķirības, kā arī ļoti atšķirīga dzīves dārdzība un ražošanas līdzekļu izmaksas dažādos reģionos. Arī papildu izmaksas, kuras ietekmē apjomradīti ietaupījumi, dalībvalstīs, reģionos un dažāda veida uzņēmumos ir ļoti atšķirīgas.

5.7.5. Skaidri saprotams arī tas, ka, piemēram, uzskatāmus apstākļus, kas kavē lopkopības uzņēmumu darbību, nevar kompensēt, izmaksājot vienotus platībmaksājumus, kurus saņemtu arī uzņēmumi, kas nenodarbojas ar lopkopību.

5.7.6. No iepriekšminētā jāsecina, ka konkurencei nelabvēlīgus apstākļus nevar kompensēt ar visā Eiropā vienotiem platībmaksājumiem; tas būtu jādara atbilstīgi reģioniem raksturīgām iezīmēm, agroklimatiskajiem apstākļiem un dažādu uzņēmumu veidu īpatnībām.

5.8. *Vienoti platībmaksājumi ienākumu nodrošināšanai?*

5.8.1. Nav šaubu, ka no ES lauksaimniecības budžeta Eiropas lauksaimniecības nozarei katru gadu piešķirtie aptuveni EUR 50 miljardi šobrīd nodrošina daudzu uzņēmumu pastāvēšanu.

5.8.2. Tātad, pašreizējais lauksaimniecības produktu cenu līmenis ir ne tikai pārāk zems, lai saglabātu Eiropas lauksaimniecības modeli, bet tas arī rada draudus visai Eiropas lauksaimniecības nozarei.

5.8.3. Tādēļ ir ierosināts visiem lauksaimniekiem piešķirt vienotu Eiropas platībmaksājumu kā "pamata un iztikas nodrošinājuma piemaksu".

5.8.4. Ienākumu līmenis dažādos uzņēmumos un dažādos reģionos ir ļoti atšķirīgs. Arī šajā ziņā īpaša nozīme ir 5.7.4. punktā minētajām atšķirībām. Tas nozīme, ka ienākumu problēma jārisina ļoti diferencēti. Arī šo problēmu nevar atrisināt ar vienotu Eiropas platībmaksājumu palīdzību, no kuriem nesamērīgi lielu labumu gūtu, piemēram, uzņēmumi, kam pieder ļoti lielas zemes platības, un uzņēmumi, kuros nodarbināts neliels darbinieku skaits.

5.8.5. Būtu jāpārdomā, vai vienotu platībmaksājumu vietā nevajadzētu apsvērt maksājumus, kuri atkarīgi no personu/nodarbināto skaita, bet kuru maksimālais apjoms būtu ierobežots. Arī šādā variantā, aprēķinot maksājumu apjomu, būtu jāievēro 5.7.4. punktā minētās atšķirības. Turklāt būtu jāņem vērā, ka ienākumu līmenis uzņēmumos ir ļoti lielā mērā atkarīgs no ražotāju cenām un ražošanas izmaksām, kuras pakļautas arvien lielākām svārstībām. Sistēmai, kuras pamatā ir ienākumu līmenis, jānodrošina iespēja pietiekami elastīgi reaģēt uz aizvien lielākajām cenu svārstībām.

Pārejas periodi

5.9. Eiropā ieviešot vienotu maksājumu sistēmu (to nedrīkst jaukt ar Eiropas vienotajiem platībmaksājumiem), kuras pamatā vairs nav sen nostiprinātas tiesības saņemt maksājumus, bet gan konkrēti definējami un pašreizējos apstākļos vajadzīgi pakalpojumi, būtiski mainīsies finansējuma sadalījums starp dalībvalstīm un arī atsevišķiem uzņēmumiem. Tāpēc no finansējuma apjoma viedokļa būs gan ieguvēji, gan arī zaudētāji. EESK aicina ņemt vērā šo apstākli un vajadzības gadījumā paredzēt pārejas periodus. Tomēr, nosakot pārejas periodus, jānodrošina efektīva sistēmas darbība jaunā plānošanas perioda vidusposmā vai vēlākais — tā beigās.

5.10. Otrā pīlāra nākotne

5.10.1. Daudziem iedzīvotājiem izveidojies viedoklis, ka ar KLP otrā pīlāra līdzekļu palīdzību iecerēts daļēji kompensēt to kaitējumu, ko ar neatbilstošiem pamatnosacījumiem ir radījuši paši politiķi.

5.10.2. Sabiedrībai ir saprotami jāizskaidro, ka turpmāk īstenotie KLP otrā pīlāra pasākumi papildinās konkrētu uzdevumu veikšanai paredzētos tiešos maksājumus un turpmāk šos pasākumus izmantos vēl mērķtiecīgāk, lai varētu saglabāt, aizsargāt un piemērot Eiropas lauksaimniecības modeli. Tas nozīmē, ka jāpaaugstina visu pasākumu efektivitāte.

5.10.3. Tas attiecas ne tikai uz pašreizējo otrā pīlāra otro prioritāro virzienu. Arī lauksaimniecības uzņēmumiem sniegtajam investīciju atbalstam jābūt vēl vairāk vērstam uz "ilgtspēju". EESK ir arī pārliecināta, ka Eiropā ir jāveic lieli ieguldījumi, lai lauksaimniecības uzņēmumi, ievērojot ilgtspējas principus, darbotos pēc iespējas efektīvāk un zināmā mērā pārveidotu arī mūsu kultūrainavu (skatīt, piemēram, Ūdens apsaimniekošanas direktīvu/Ūdens pamatdirektīvu), ko agrāk dažos gadījumos pielāgoja ražošanas tehniskajām vajadzībām.

5.10.4. EESK atbalsta pašlaik otrā pīlāra trešajā prioritārajā virzienā paredzēto uzdevumu kopuma paplašināšanu un optimizēšanu. Tā nekādā ziņā nepiekrīt attiecīgo uzdevumu nodošanai vispārējās strukturālās vai reģionālās politikas pārziņā. Komiteja arī uzskata, ka ar pašreizējā ELFLA atbalstu īstenojamajiem pasākumiem jābūt tieši saistītiem ar lauksaimniecību un ka par tādiem nevar uzskatīt ceļu būvi un platjoslas savienojumu nodrošināšanu!

Briselē, 2010. gada 18. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Par jaunu pārvaldību starptautiskajās organizācijās"

(2010/C 354/07)

Ziņotāja: ***VAN WEZEL* kdze**

Līdzziņotājs: ***CAPPELLINI* kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2009. gada 25. februāra plenārajā sesijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"*Par jaunu pārvaldību starptautiskajās organizācijās*".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 4. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja.. plenārajā sesijā, kas notika .. gada .. (.. sēdē), ar .. balsīm par, .. balsīm pret un .. atturoties, pieņēma šo atzinumu.

## 1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1. Pasaules ekonomika mūsdienās ir kļuvusi vairāk integrēta nekā jebkad agrāk. Daudzpolārā pasaulē, kurā notiek dziļas, visu pasauli aptverošas krīzes, starptautiskām organizācijām nepieciešama jauna pārvaldība un lielāka leģitimitāte. Šīs leģitimitātes pamatā jābūt kopīgām vērtībām, standartiem un mērķiem, saskaņotībai un efektivitātei, kā arī atvērtībai iepretim visām valstīm un to iedzīvotājiem. **EESK atbalsta Eiropas Savienības aktīvo līdzdalību šādas jaunas pārvaldības veidošanā starptautiskajās organizācijās.**

1.2. Pat pirms pašreizējās krīzes tika atzīts, ka nepieciešama starptautisko organizāciju, ANO organizāciju un Bretonvudsas institūciju reforma, taču kopš finanšu un ekonomikas krīzes sākuma reformu process ir guvis papildu stimulu. Kad kļuva skaidrs, ka finanšu krīzes sekas ir neatgriezeniskas, aktīvu rīcību uzsāka **G20 valstis**. G20 apspriežu rezultāti tika vērtēti pozitīvi, taču tika apšaubīta to lēmumu leģitimitāte. **EESK aicina Eiropas Savienību veidot efektīvu saikni starp G20 procesu un ANO pārstāvības iestādēm un stiprināt ANO Ekonomikas un Sociālo lietu padomi (*ECOSOC*).**

1.3. Jaunajām tirgus ekonomikas valstīm un attīstības valstīm jāparedz nozīmīgāka loma starptautisko organizāciju pārvaldībā. EESK atbalsta Pasaules bankas un Starptautiskā valūtas fonda tālāku pārstrukturēšanu, lai palielinātu minēto valstu pārstāvību.

1.4. Starptautisko organizāciju pārvaldībai jābalstās uz ANO Statūtiem un ANO Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju. ES vienmēr aktīvi veicinājusi daudzpusēju sadarbību, un EESK pilnībā atbalsta šādu politiku. **EESK tomēr atzīmē, ka mainījušies apstākļi, kādos notiek daudzpusējo vērtību veicināšana, un tādēļ EESK uzskata, ka jāpārskata Eiropas Komisijas paziņojumi par ES politiku attiecībā uz daudzpusējas sadarbības veicināšanu** [1].

1.5. Lai gan starptautisko organizāciju mērķi ir skaidri, to efektivitāte ir nepietiekama, jo tās pienācīgi neuzrauga savu lēmumu tālāko izpildi un atbilstīgi nenovērtē to ietekmi. ES ir izstrādājusi uzraudzības sistēmas, kuras praksē ir izrādījušās efektīvas un varētu tikt pielāgotas izmantošanai starptautiskā līmenī, lai uzraudzītu sarežģītas daudzlīmeņu intervences. **EESK mudina Eiropas Savienību ieviest šādas uzraudzības sistēmas starptautiskajās organizācijās.**

1.6. **EESK atbalsta ieceri palielināt starptautisko organizāciju pilnvaras finanšu tirgus regulēšanā starptautiskā līmenī, lai novērstu jaunas finanšu krīzes rašanos.** EESK uzskata, ka Eiropas un starptautiskajā līmenī stingrāk jāregulē šādas jomas: uzkrājumu palielināšana, riska ieguldījumu fondi, "nodokļu oāzes", nesamērīgi augsts atalgojums, parādsaistību radītā riska samazināšana un pārvalstiska uzraudzības iestāžu konsolidācija.

1.7. **EESK atbalsta visas ES iniciatīvas sadarbības un saskaņotības veicināšanai starp starptautiskajām organizācijām.** EESK mudina Eiropas Savienību veikt pasākumus, lai turpinātu Merkeles kundzes iniciatīvu, un sekmēt oficiālu starptautisko organizāciju dialogu ar mērķi veicināt sadarbību, kuras pamatā būtu Starptautiskās Darba organizācijas (*ILO*) programma pienācīgas kvalitātes nodarbinātībai.

---

[1] COM(2001)231 — "*Building an effective partnership with the United Nations in the field of development and humanitarian affairs*" ( "Veidojot efektīvu partnerību ar Apvienoto Nāciju Organizāciju attīstības un humānās palīdzības jomā") un COM(2003)526 — "*The European Union and the United Nations: The choice for multilateralism*" ( "Eiropas Savienība un ANO — daudzpusības izvēle").

1.8. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Parlamenta rezolūciju, ar kuru ES dalībvalstis tiek aicinātas ratificēt atjauninātās *ILO* konvencijas, un atbalsta Eiropas Parlamenta aicinājumu Komisijai izstrādāt ieteikumu dalībvalstīm, aicinot tās ratificēt atjauninātās *ILO* konvencijas un aktīvi piedalīties to īstenošanā. **EESK vēlas aktīvi iesaistīties minētā ieteikuma sagatavošanā.**

1.9. EESK atzīmē, ka ES izmanto "miermīlīgus līdzekļus" (*soft power*), lai ietekmētu starptautisko organizāciju pārvaldību, taču Komiteja uzskata, ka Eiropas Savienībai būtu jāizstrādā stratēģijas, kā palielināt tās ietekmi un stiprināt tās pozīciju dažādās starptautiskās organizācijās. **Konsultatīvajās sanāksmēs par minēto stratēģiju sagatavošanu būtu jāapspriežas ar EESK.**

1.10. EESK pauž cerību, ka jaunais Lisabonas līgums, jaunā Savienības Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos un pastiprinātā diplomātiskā sadarbība Eiropas Savienībai ļaus paust vienotāku viedokli un uzlabos tās pozīciju starptautiskajās organizācijās. **EESK mudina Eiropas Savienību veidot saskaņotu ārpolitiku un rīkoties saskaņā ar izvirzītajiem mērķiem.**

1.11. Jaunās pārvaldības struktūras veidošanas process nav pietiekami pārredzams. Tajā jāiesaista sociālie partneri un organizācijas, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību, un **EESK pauž cerību, ka ES rūpēsies par to, lai informācija par šo procesu būtu viegli pieejama.**

1.12. Starptautiskas organizācijas var uzlabot darbības efektivitāti, ja tās nevairās apspriesties ar organizācijām, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību, arodbiedrībām un darba devēju organizācijām. Tās jāiesaista starptautisko organizāciju pārredzamajās konsultatīvajās struktūrās un pārraudzības sistēmā. **EESK aicina Eiropas Savienību (Eiropas Komisiju un dalībvalstis) jaunajās starptautisko organizāciju pārvaldības struktūrās veicināt un atbalstīt atziņu, ka apspriešanās ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem ir jāpilnveido.**

## 2. Ievads

2.1. Debates par starptautisko organizāciju pārvaldības sistēmu nav sākušās nesen, taču pasaules finanšu krīzes straujā izplatīšanās un dziļā ietekme atklāja starptautiskās pārvaldības nepilnības globalizētā ekonomikā, kā arī visu valstu ļoti lielo **savstarpējo atkarību**. Krīze ir smags trieciens visu valstu ekonomikai, turklāt tā izraisījusi arī visaptverošu nodarbinātības krīzi, kas skārusi miljoniem jau tā neaizsargāto darba ņēmēju un uzņēmumu. Lai pēc iespējas ierobežotu krīzes negatīvās sekas un izvairītos no tās atkārtošanās, būs stingrāk jāregulē finanšu sektors, jo tieši tajā krīze sākās. Taču ar to vien nepietiks. Lai veidotu ilgtspējīgu un vērtībās sakņotu ekonomiku, jārada jauna, efektīvāka, atbildīgāka un pārredzamāka sistēma pasaules ekonomikas pārvaldībai.

2.2. Šajā atzinumā aplūkotas starptautiskās organizācijas, kas darbojas sociālās, ekonomikas un finanšu politikas jomā, ievērojot tajās šobrīd notiekošās reformas un finanšu krīzi: ANO, Pasaules tirdzniecības organizācija (PTO), Starptautiskā darba organizācija (*ILO*), Pasaules banka, Starptautiskais valūtas fonds (SVF), Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO), G20 un Finanšu stabilitātes padome.

2.3. Pasauli skārušas **smagas un visaptverošas krīzes**, kuras var efektīvi pārvarēt vienīgi starptautiskā līmenī. Tas attiecas ne tikai uz pašreizējo finanšu un ekonomikas krīzi, bet arī uz pārtikas, ūdens un enerģijas apgādes krīzi, nabadzības palielināšanos, vides problēmām, tostarp klimata pārmaiņām, drošību un migrācijas palielināšanos.

2.4. Globalizācija ir mainījusi ekonomiskās attiecības, un šīm pārmaiņām jāatspoguļojas arī pasaules ekonomikas pārvaldības struktūrā. Mainās arī spēku samērs pasaulē — pieaug Brazīlijas, Krievijas, Indijas un Ķīnas ekonomiskā, politiskā un stratēģiskā ietekme. Pasaule, kas Aukstā kara laikā bija divpolāra, vēlāk — vienpolāra (ASV dominance), šobrīd kļūst **daudzpolāra**. Jaunajām tirgus ekonomikas valstīm un attīstības valstīm jābūt pārstāvētām organizācijās, kuras veido jauno globālās pārvaldības modeli.

2.5. Minētās problēmas var atrisināt vienīgi **leģitīmas** organizācijas. Jaunā pārvaldības struktūra kļūs leģitīma tikai tad, ja tās politika būs **saskaņota**, politikas īstenošana būs **efektīva** un struktūrā būs **iekļautas** visas valstis un to iedzīvotāji.

2.6. Pēdējos gados īstenotas vairākas iniciatīvas ar mērķi pārskatīt starptautisko organizāciju globālās pārvaldības sistēmu un veikt ANO reformu. Gūti panākumi, valstu līmenī īstenojot ANO iniciatīvu "*Delivering as One*" ("Rīkosimies vienoti"), ko vada ANO rezidējošais koordinators. ANO struktūru vadītāju padome 2009. gadā paziņoja, ka ANO struktūras un Bretonvudsas institūcijas kopīgi īstenos 9 iniciatīvas. Veidojot jaunu pasaules ekonomikas pārvaldības modeli, ierosināts palielināt Ekonomikas un sociālo lietu padomes (*ECOSOC*) nozīmi un paplašināt tās pilnvaras. Kopš finanšu un ekonomikas krīzes sākuma reformu process ir ieguvis jaunu stimulu, un G20 valstis ir uzņēmušās vadību.

2.7. Sanāksmē, kas 2009. gada 24.–25. septembrī notika Pitsburgā (ASV), G20 valstu vadītāji pieņēma lēmumus, kas būtiski mainīs starptautisko organizāciju pārvaldību. Viņi nolēma, ka G20 sanāksmes būs galvenais forums starptautiskās ekonomiskās sadarbības jautājumu risināšanai. G20 valstu vadītāji nolēma turpināt centienus regulēt finanšu tirgus un galveno uzmanību ekonomikas atveseļošanā pievērst kvalitatīvi augstvērtīgas nodarbinātības veicināšanai. Viņi arī nolēma izveidot ietvaru spēcīgai, ilgtspējīgai un līdzsvarotai ekonomiskai izaugsmei, apņemoties valstu makroekonomikas, nodokļu un tirdzniecības politikā izvirzīt kopīgus vidēja termiņa mērķus, kas sekmētu ilgtspējīgu un līdzsvarotu pasaules ekonomikas izaugsmi. Lai veicinātu savstarpējo dialogu, viņi pilnvaroja Starptautisko valūtas fondu palīdzēt G20 īstenotās politikas novērtēšanā. Šis lēmums, kā arī papildu finansējums 500 miljardu ASV dolāru apmērā būtiski palielināja SVF ietekmi. Piešķirot Pasaules bankai papildu aizdevumu 100 miljardu ASV dolāru apmērā un nosakot, ka tai īpaša uzmanība jāvelta energoapgādes un

pārtikai nodrošināšanai trūcīgajiem, vēlreiz uzsvērts, ka tai ir svarīga nozīme nabadzības samazināšanā. Nākamās G20 valstu vadītāju sanāksmes notiks 2010. gada jūnijā Kanādā, 2010. gada novembrī Korejā un 2011. gadā Francijā.

2.8. G20 valstu vadītāji vienojās modernizēt ekonomiskās sadarbības struktūru. Jauno tirgus ekonomikas valstu balsstiesības Starptautiskajā valūtas fondā tiks palielinātas par 5 %, samazinot mazo valstu neproporcionāli lielās balsstiesības. Arī Pasaules bankai lūgts nodrošināt, lai jaunās tirgus ekonomikas valstis būtu pietiekami pārstāvētas tās lēmumu pieņemšanas struktūrā.

2.9. Neraugoties uz to, ka G20 sanāksmēs pieņemtos lēmumus vērtē samērā atzinīgi, tiek paustas šaubas par šī valstu vadītāju foruma **leģitimitāti**. Šajās debatēs nav iesaistītas pasaules nabadzīgākās valstis. G20 darbības pamatā nav politikas, par kuru būtu panākta vispārēja vienošanās, turklāt G20 darbā aktīvi nepiedalās visas attiecīgās starptautiskās organizācijas. ANO struktūrās valda ievērojamas bažas par to, ka mazinās ANO nozīme, jo īpaši sociālās ekonomikas jautājumos. Jāatrod jauns līdzsvars, nosakot G20, ANO un tās aģentūru un Bretonvudsas institūciju jaunos uzdevumus. Paredzams, ka izskanēs jaunas ierosmes un idejas, jo ekonomiskās un politiskās attiecības pastāvīgi un strauji mainās.

2.10. G20 valstīm jāveido efektīva saikne ar ANO pārstāvības procesiem, lai jaunajā un iekļaujošajā pasaules struktūrā tiktu ņemtas vērā visu pasaules valstu intereses. Jāizveido arī ANO Ekonomikas un sociālās drošības padome, būtiski jāreformē *ECOSOC*, piešķirot padomei lielākas lēmumpieņemšanas pilnvaras, vai arī jāizveido "Pasaules ekonomikas padome" ([2]). Eiropas Savienībai ir jādomā par savu vietu šajā pārmaiņu procesā, un daži novērotāji pauž bažas, ka spēku samērs mainīsies uz Eiropas starptautiskās ietekmes rēķina.

2.11. Pietiekama uzmanība šajā procesā netiek pievērsta pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru nozīmei. EESK iesaka G20 forumā oficiāli iesaistīt pilsonisko sabiedrību un sociālos partnerus un mudina G20 valstu nodarbinātības ministrus savā darbā iesaistīt organizācijas, kas starptautiskā līmenī pārstāv sociālos partnerus. Lai gan dažas starptautiskās organizācijas ir piešķirušas sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām konsultatīvu statusu, process kopumā nav pārredzams, un aktīvāk būtu jāiesaista pārstāvības organizācijas, piemēram, EESK un ekonomikas un sociālo lietu padomes.

## 3. **Jaunās pārvaldības principi**

3.1. Veidojot jaunu pārvaldības sistēmu starptautiskajām organizācijām, ir jāievēro **ANO principi un vērtības**. Lai arī katrai starptautiskajai organizācijai ir sava pārvaldības struktūra, tām vienmēr jādarbojas, respektējot ANO Statūtus, cilvēka pamattiesības, cilvēka cieņu un vīriešu un sieviešu vienlīdzības principu. Pārvaldībā jāievēro tiesiskuma princips un starptautiskie līgumi un standarti. Tai jāveicina sociālā attīstība un dzīves līmeņa paaugstināšanās lielākas brīvības apstākļos. Jaunajai starptautisko organizāciju pārvaldības struktūrai ir jāveicina ilgtspējīga attīstība un sociālā integrācija un efektīvi jārisina galvenās globālās problēmas.

3.2. ANO Statūtos un ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā nostiprinātās vērtības ir arī Eiropas Savienības vērtības. ES pamatprincipi ir brīvība, cieņa, dialogs, stabilitāte un starptautisku nolīgumu ievērošana. Eiropas Savienība allaž ir atbalstījusi gan daudzpusējo sadarbību, gan ANO un tās nolīgumus. EESK atbalsta šādu politiku. **EESK tomēr norāda, ka ir mainījušies apstākļi, kādos notiek daudzpusējo vērtību veicināšana, un tāpēc Komiteja uzskata, ka jāpārskata Eiropas Komisijas paziņojumi par ES politiku attiecībā uz daudzpusējas sadarbības veicināšanu** (COM(2001)231 — "Veidojot efektīvu partnerību ar Apvienoto Nāciju Organizāciju attīstības un humānās palīdzības jautājumos", un COM(2003)526 — "Eiropas Savienība un ANO — daudzpusības izvēle").

3.3. Jaunajā pasaules ekonomikas pārvaldības struktūrā jāievēro Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām un galvenā uzmanība jāpievērš tādām neatliekamām sociālām problēmām kā bezdarbs, nabadzība, nodrošinātība ar pārtiku un pieaugošā nevienlīdzība. Jaunajai pārvaldības struktūrai jāsekmē sociālais taisnīgums un vienlīdzība pasaulē. Tai vairāk jāveicina vidi saudzējoša ekonomika un jāsargā sabiedriskās vērtības, piemēram, tīrs ūdens un gaiss, bioloģiskā daudzveidība un jāveicina CO2 emisijas samazināšana.

## 4. **Jaunā pārvaldība: ciešāka sadarbība, lielāka saskaņotība un augstāka efektivitāte**

4.1. EESK aicina Eiropas Komisiju un citas Eiropas iestādes aktīvi atbalstīt jaunas starptautisko organizāciju pārvaldības struktūras izveidi, lai šīs organizācijas darbotos **saskaņotāk** un **efektīvāk**, sekmētu ilgtspējīgu attīstību, kā arī radītu pienācīgas kvalitātes darba vietas un ilgtspējīgus uzņēmumus.

4.2. Starptautiskās organizācijas, īpaši ANO un tās aģentūras, ir izvirzījušas konkrētus mērķus, taču to darbība bieži nav pietiekami **efektīva**. Pat ja šie mērķi ir izvirzīti oficiālos starptautiskos nolīgumos un standartos, tos bieži neīsteno pietiekamā apjomā un nav izveidota efektīva sistēma to ietekmes novērtēšanai. Jaunajā starptautisko organizāciju pārvaldības struktūrā vairāk uzmanības jāpievērš lēmumu izpildei un lēmumu izpildes pārraudzībai.

([2]) Atbilstoši ieteikumam, ko pauda ekspertu komisija profesora *Joseph Stiglitz* vadībā, kas 2009. gada jūnijā konsultēja ANO konferenci par pasaules finanšu un ekonomikas krīzi un tās ietekmi uz attīstību. *Stiglitz* komisija arī ieteica izveidot ekspertu grupu, kas konsultētu Padomi.

4.3. Uzraudzība ir svarīgs instruments, lai nodrošinātu saskaņotību politikas īstenošanā un sniegtu vadītājiem un politikas veidotājiem norādes par to, kā koncentrēties uz jomām, kas viņiem ir vissvarīgākās. Uzraudzība nodrošina arī "agrās brīdināšanas sistēmu", kas ļauj savlaicīgi un atbilstoši rīkoties. Eiropas sekmīgā pieredze sarežģītu daudzlīmeņu pasākumu uzraudzībā ir uzlabojusi valsts iestāžu, speciālistu un privātā sektora spēju kopīgi veikt pārvaldību, un tāpēc EESK rosina plašāk un saskaņotāk izmantot šādu pieeju atbilstoši starptautisko organizāciju vajadzībām un pilnveidot to.

4.4. Starptautiskās organizācijas varētu darboties efektīvāk, ja to mērķi viens otru papildinātu. Dažās starptautiskajās organizācijās izveidotas apelācijas un šķīrējtiesas procedūras, kas obligāti jāievēro (PTO), savukārt citās darbojas ļoti pārdomāti pārraudzības mehānismi, taču tām nav piešķirtas īstenošanas pilnvaras (*ILO*). Starptautiskās organizācijas nedrīkst īstenot pretrunīgu politiku. Minētos mērķus varēs sasniegt, ja ANO aģentūras, starptautiskās finanšu institūcijas un ES sadarbosies, lai sekmētu to noteikto standartu ievērošanu tādās jomās kā dzimumu līdztiesība, ilgtspējīga attīstība, pienācīgs darbs un tirdzniecības liberalizācija.

4.5. Debatēs par pasaules ekonomikas starptautisko pārvaldību galvenā uzmanība pievērsta finanšu organizācijām — **SVF, Pasaules bankai un Finanšu stabilitātes padomei.** Finanšu tirgu regulēšana un to pārredzamības palielināšana ir neatliekams uzdevums, ko ar atbilstošiem pasākumiem valstu līmenī vairs nevar paveikt. EESK uzskata — lai starptautiskās organizācijas spētu efektīvāk novērst turpmākās krīzes, vienmērīgi jāpaplašina to pilnvaras regulēt starptautiskos finanšu tirgus, taču nepieļaujot, ka tās kļūst pārāk ierobežojošas, nospiedošas un birokrātiskas. EESK uzskata, ka Eiropas un starptautiskajā līmenī stingrāk jāregulē šādas jomas: uzkrājumu palielināšana, riska ieguldījumu fondi, "nodokļu oāzes", nesamērīgi augsts atalgojums, parādsaistību radītā riska samazināšana un uzraudzības iestāžu konsolidācija pārvalstiskā līmenī.

4.6. Lai novērstu finanšu krīzes ietekmi uz reālo ekonomiku, starptautiskā līmeni ir jāsadarbojas ciešāk. Pasaules ekonomikas stabilitāti var nodrošināt stingrāks regulējums, kura pamatā ir jābūt vērtībām. Vācijas kanclere *Merkel* kdze nākusi klajā ar nozīmīgu ierosmi. PTO, Pasaules bankas, SVF, *ILO* un ESAO sanāksmē, kas notika 2009. gada sākumā, viņa ierosināja izstrādāt Ekonomikas ilgtspējīgas pārvaldības hartu ([3]), kas veidotu pamatu **saskaņotai rīcībai, lai sasniegtu kopīgus mērķus,** katrai organizācijai darbojoties pilnvaru robežās. Pamatojoties uz minēto hartu, G20 valstu vadītāji Pitsburgas sanāksmē formulēja "Pamatvērtības ilgtspējīgai saimnieciskajai darbībai". Minētajā dokumentā, kas veltīts dažādām ieinteresētajām personām — patērētājiem, darba ņēmējiem, investoriem un uzņēmējiem, pausta apņēmība ekonomikas, sociālajā un vides jomā īstenot saskaņotas stratēģijas, kas vērstas uz iedzīvotāju labklājības paaugstināšanu. ESAO, pamatojoties uz korporatīvās pārvaldības, starptautiskās uzņēmējdarbības, korupcijas apkarošanas un fiskālās sadarbības standartiem, ir sagatavojusi "Pasaules standartus 21. gadsimtam" ([4]). Tā dēvētā *Stieglitz* komisija ieteikusi īstenot efektīvus pasākumus, lai aizkavētu pieprasījuma mazināšanos, radītu jaunas darbavietas un sasniegtu tūkstošgades attīstības mērķus. **EESK iesaka Eiropas Savienībai un dalībvalstīm atbalstīt minētās ierosmes.**

4.7. Jāparedz, ka jaunajā pārvaldības struktūrā īpaša nozīme ir **Starptautiskajai darba organizācijai**. Tās izstrādātie nodarbinātības pamatstandarti un koncepcijas par pienācīgas kvalitātes nodarbinātību un ilgstpējīgu uzņēmējdarbību ir pamatnostādnes centieniem pārvarēt nodarbinātības krīzi. Visi trīs sadarbības partneri, kas apvienojušies Starptautiskajā darba organizācijā, 98. konferencē, kura notika 2009. gada jūnijā, pieņēma Pasaules nodarbinātības paktu, tajā paredzot virkni pasākumu, lai ierobežotu negatīvās attīstības tendences nodarbinātības un izaugsmes jomā. EESK stingri norāda — Eiropas Savienībai jāpanāk, ka starptautiskās organizācijas sāk oficiālu dialogu, kura pamatā ir *ILO* Pienācīga darba nodrošināšanas programma, kas veltīta tādiem jautājumiem kā nodarbinātība, uzņēmējdarbības attīstība, sociālā aizsardzība, cilvēcīgi darba apstākļi, vispārpieņemtiem principiem atbilstošas darba attiecības un darba ņēmēju tiesības.

4.8. Lai palielinātu saskaņotību, EESK rosina Eiropas Savienību veicināt atjauninātu *ILO* konvenciju ratificēšanu un Programmas pienācīgas kvalitātes nodarbinātībai īstenošanu gan ES dalībvalstīs, gan trešās valstīs. EESK mudina vispirms ratificēt un īstenot konvencijas, kas cieši saistītas ar Programmu pienācīgas kvalitātes nodarbinātībai, tostarp konvencijas par arodveselību un darba drošību, konvencijas par sociālo drošību un 94. konvenciju par darbaspēka klauzulām valsts līgumos. ES noteikumi neatbrīvo dalībvalstis no saistībām, ko tām uzliek ratificētās *ILO* konvencijas. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Parlamenta 2009. gada 26. novembra rezolūciju, kurā Komisija rosināta sagatavot ieteikumu dalībvalstīm ratificēt atjauninātās *ILO* konvencijas un aktīvi iesaistīties to īstenošanā. Turpinot darbu, ko EESK ieguldīja, izstrādājot atzinumus par tematu "Globalizācijas sociālā dimensija" ([5]) un "Veicināt pienācīgas kvalitātes nodarbinātību visiem" ([6]), **Komiteja vēlas aktīvi iesaistīties šī ieteikuma sagatavošanā.**

4.9. EESK atbalsta arī visas ES ierosmes, kuru mērķis ir veicināt starptautisko organizāciju sadarbību konkrētos jautājumos. Labi piemēri ir PTO un *ILO* sadarbība nodarbinātības jautājumos, Pasaules bankas un *ILO* sadarbība sociālās drošības jautājumos, Pasaules bankas un SVF sadarbība, lai sekmētu nodarbinātības pamatstandartu ieviešanu. Vissvarīgākie jautājumi ir jaunatnes nodarbinātība, mikrofinansējums un sociālais nodrošinājums.

([3]) Kancleres *Merkel* kdzes kopīgs paziņojums presei, Berlīne, 2009. gada 5. februāris.

([4]) *Angel Gurria*, ESAO ģenerālsekretārs, Romā, 2009. gada 12. maijā.

([5]) OV C 234, 22.09.2005., 41. lpp.

([6]) OV C 93, 27.04.2007., 38. lpp.

5. **Jaunā pārvaldība: vairāk ievērot attīstības valstu intereses**

5.1. Jāpalielina jauno tirgus ekonomikas valstu un attīstības valstu ietekme jaunajās globālās pārvaldības struktūrās, ko grasās izveidot starptautiskās organizācijas. Integrējot jaunās tirgus ekonomikas un attīstības valstis, tomēr jāraugās, lai tās ievērotu ANO noteikumus un cilvēktiesības. Starptautisko organizāciju politikas mērķim jābūt nodrošināt pienācīgas kvalitātes nodarbinātību un panākt *ILO* pieņemto nodarbinātības pamatstandartu ievērošanu jaunajās tirgus ekonomikas un attīstības valstīs. Jāturpina Pasaules bankas un SVF pārstrukturēšanas process, lai palielinātu trūcīgo valstu pārstāvniecību un ietekmi to struktūrās un darbībā.

5.2. Jāatbalsta attīstības valstis, lai veicinātu to efektīvu līdzdalību PTO lēmumu pieņemšanas procesā. Attīstības valstīm jābūt labāk sagatavotām dalībai tirdzniecības sarunās, un tās jāmudina uzlabot zināšanas tirdzniecības jautājumos, kā arī tehniskās spējas un prasmes tirgus integrācijas jomā. Tirdzniecības attiecību jomā attīstības valstīm jānodrošina leģitīmas iespējas politikas īstenošanai.

5.3. SVF 2009. gada martā veica pētījumu par pasaules finanšu krīzes un tās izraisītās ekonomikas lejupslīdes negatīvo ietekmi uz valstīm ar zemiem ienākumiem ([7]). Saskaņā ar *ILO* aplēsēm vairāk nekā 200 miljoni cilvēku varētu nonākt galējā nabadzībā, un lielākā daļa no viņiem dzīvo attīstības un jaunās tirgus ekonomikas valstīs. Trūcīgo darba ņēmēju (cilvēki, kas pelna mazāk par diviem ASV dolāriem dienā) skaits varētu pieaugt līdz 1,4 miljardiem, un tas nozīmētu, ka zaudēti visi pēdējā desmitgadē gūtie panākumi, cenšoties mazināt nabadzību pasaulē. Nabadzības palielināšanās visvairāk ietekmēs sievietes, jo 60 % pasaules trūcīgo iedzīvotāju ir tieši sievietes. Šādos apstākļos jāpieliek papildu pūles, lai īstenotu tūkstošgades attīstības mērķus. **EESK mudina Eiropas Savienību aktīvi īstenot apņemšanos sasniegt tūkstošgades attīstības mērķus.**

6. **Kā ES varētu veicināt jaunas pārvaldības sistēmas ieviešanu dažādās starptautiskās organizācijās?**

6.1. Eiropas Savienībai ir īpaša nozīme starptautiskajā politikā. ES ir lielākā eksportētāja pasaulē, galvenā palīdzības sniedzēja attīstības valstīm un tirgus ar vislielāko globālo nozīmi. Daži pētījumi tomēr liecina, ka ES ietekme ANO samazinās ([8]). Salīdzinājumā ar stāvokli pirms desmit gadiem ANO Ģenerālajā Asamblejā ES šobrīd gūst mazāku atbalstu ierosinātajām rezolūcijām cilvēktiesību jomā, jo palielinājusies to valstu ietekme, kas "neļauj jaukties iekšējās lietās" (piemēram, Ķīna un Krievija) ([9]).

6.2. Jautājumi, kas saistīti ar globālās pārvaldības sistēmu, Eiropas Savienībai ir ļoti nozīmīgi. ES sociālās tirgus ekonomikas modelis ir unikāls, un esam pārliecinājušies, ka tas ir īpaši piemērots, lai risinātu sarežģītās problēmas, ko radījusi pašreizējā ekonomikas krīze. Eiropas Savienībai un tās iestādēm jārīkojas aktīvi, lai aizsargātu ES intereses un popularizētu ES vērtības.

6.3. Eiropas Savienība tā vai citādi ir pārstāvēta visās starptautiskajās organizācijās, kas iesaistītas globālās ekonomikas pārvaldībā, piemēram, Eiropas Savienības dalībvalstis var būt šo organizāciju valdē, ES var saskaņot dalībvalstu darbību šajās organizācijās, Eiropas Savienību kādā no organizācijām var pārstāvēt ES dalībvalsts, kas ir šīs organizācijas prezidējošā valsts, un Eiropas Savienību starptautiskajās organizācijās var tieši pārstāvēt Eiropas Komisija. Lielākajā daļā starptautisko organizāciju Eiropas Savienībai ir tikai novērotāja statuss (izņemot PTO un ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizāciju), un ES var ietekmēt šīs organizācijas, vienīgi paužot ieteikumus (*soft power*). Lai arī šāda ietekmēšanas politika un ES labās gribas izpausmes var būt efektīvas, Eiropas Savienībai, kur vien tas iespējams, jācenšas paust oficiālu viedokli. **Eiropas Savienībai jāizstrādā stratēģijas, kā palielināt ietekmi un stiprināt pozīcijas ikvienā no starptautiskajām organizācijām, lai tajās veicinātu efektīvāku un taisnīgāku pārvaldību.**

6.4. Eiropas Savienību Starptautiskajā valūtas fondā pārstāv dažādas personas (*EURIMF* priekšsēdētājs, Eiropas Centrālā banka, *Euro* grupas priekšsēdētājs, ES prezidentvalsts finanšu ministrs). Dalībvalstu atšķirīgie uzskati finanšu un attīstības jautājumos neļauj Eiropai paust vienotu viedokli. Eiropas Komisijai ir tiesības paust ES viedokli tirdzniecības jautājumos, taču citos finanšu un ekonomikas jautājumos ES dalībvalstīm var būt atšķirīgi viedokļi (pat tām 16 dalībvalstīm, kurām ir kopēja valūta un kuras daļu savu pilnvaru ir deleģējušas Eiropas Centrālajai bankai). Tā kā Bretonvudsas institūciju, īpaši SVF nozīme palielinās, EESK aicina Eiropas Savienību un tās iestādes uzlabot koordināciju šo institūciju pārvaldes struktūrās. Visām ES dalībvalstīm kopā pieder 32 % balsstiesību Starptautiskajā valūtas fondā, savukārt ASV — tikai 17 %. Eiropas Savienības mazo dalībvalstu ietekmes samazināšanu, lai palielinātu jauno tirgus ekonomikas valstu ietekmi, var kompensēt, uzlabojot ES politikas koordināciju.

6.5. EESK aicina Eiropas Savienību panākt, ka Starptautiskais valūtas fonds īsteno politiku, kas (īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un lauksaimniekiem) **nodrošina piekļuvi aizdevumiem** un finansējumam, jo šīs nozares ir visu valstu ekonomikas "mugurkauls" un lielākie darba devēji. EESK arī aicina Eiropas Savienību mudināt starptautiskās finanšu institūcijas piešķirt līdzekļus jaunattīstības valstīm, lai tās varētu īstenot uz ciklisku krīžu novēršanu orientētus pasākumus un **nepieņemtu noteikumus, kas šādas krīzes veicina.**

([7]) SVF, *"The Implications of the Global Financial Crisis for Low-Income Countries"*, 2009. gada marts.

([8]) *Richard Gowan, Franziska Brantner*: *"A global Force for Human Rights?"* Eiropas ietekmes audits ANO. Eiropadome starptautisko attiecību jautājumos, 2008. gada septembris. www.ecfr.eu

([9]) OV C 182, 04.08.2009., 13. lpp.

6.6. Kopš 2000. gada ES ir ievērojami palielinājusi iemaksas Pasaules bankā (2008. gadā tās sasniedza 241 miljonu *euro*). Tā kā Pasaules bankai ir liela nozīme nabadzības izskaušanā, EESK iesaka Eiropas Savienībai mudināt Pasaules banku īstenot tādu ekonomikas attīstības politiku, kuras mērķis ir arī nodrošināt pienācīgu darbu, kā arī piekļuvi veselības aprūpei, izglītībai un citiem sabiedriskajiem labumiem. **EESK mudina Eiropas Savienību palīdzēt Pasaules bankai finansēt atveseļošanās plānus** valstīs, kuras ietekmējusi pašreizējā finanšu un ekonomikas krīze, un galvenokārt atbalstīt uzņēmumu ilgtspējīgu attīstību, jaunu darbavietu radīšanu, publiskos ieguldījumus, aktīvu darba tirgus politiku, sociālās pamataizsardzības nodrošināšanu visiem iedzīvotājiem, papildu drošības tīklus neaizsargātajām sabiedrības grupām un ieguldījumus vidi saudzējošā ekonomikā.

6.7. Jaunajā Lisabonas līgumā Eiropas Parlamentam piešķirtas pilnvaras piedalīties to lēmumu pieņemšanā, kas skar tirdzniecības politiku. Komitejai tas paver jaunas iespējas paplašināt sadarbību ar Eiropas Parlamentu un Komisiju tirdzniecības jautājumos. EESK ir sagatavojusi vairākus atzinumus par nozīmīgiem tirdzniecības jautājumiem un atzinumos norādījusi, ka tirdzniecības politika ir jāsaskaņo ar ES sociālo un vides politiku ([10]).

6.8. ES velta daudz laika, lai saskaņotu dalībvalstu uzskatus un viedokļus starptautiskajās organizācijās, un tāpēc tai pietrūkst laika un enerģijas, lai panāktu, ka citi starptautisko organizāciju dalībnieki atbalsta ES viedokli. Nesen pieņemtā ANO konvencija par cilvēku ar invaliditāti tiesību aizsardzību ir pozitīvs izņēmums. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas var atbalstīt kopēju nostāju. EESK norāda, ka ES dalībvalstu balsojumi liecina par uzskatu tuvināšanos, un rosina Eiropas Savienību paust vienotu viedokli, lai nepieļautu ietekmes mazināšanos dalībvalstu nesaskaņu dēļ. Cerams, ka minēto procesu pozitīvi ietekmēs **Lisabonas līgums**. Jaunā līguma pieņemšana, jaunais Augstā pārstāvja amats un ciešāka diplomātiskā sadarbība paver jaunu iespēju nostiprināt Eiropas Savienības ietekmi pasaulē.

6.9. Pūliņiem uzlabot starptautisko organizāciju pārvaldību, to labāk saskaņojot un tādā veidā paaugstinot tās efektivitāti, ir jāsākas, novēršot nepilnības pašu mājās. Apvienoto Nāciju Organizācijā un tās aģentūrās, G20 valstu sarunās un Bretonvudsas institūcijās Eiropas Savienībai ir jāīsteno politika, kuras pamatā ir vienādi principi un vienādi mērķi, protams, ievērojot dažādo organizāciju pilnvaras un struktūru. Jāvelta daudz lielākas pūles, lai saskaņotu starptautisko organizāciju politiku. Šeit kā pozitīvs piemērs minami ES pūliņi saskaņot attīstības politiku. EESK norāda arī uz Lisabonas stratēģijas iekšējās un ārējās dimensijas saskaņotību ([11]).

([10]) OV C 211, 19.08.2008., 82. lpp.
([11]) OV C 128, 18.05.2010., 41. lpp.

## 7. **Vairāk uzklausīt un ciešāk iesaistīt sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības organizācijas**

7.1. Lai varētu aizstāvēt un popularizēt starptautisko organizāciju pamatvērtības, jāiesaista sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Starptautisko organizāciju pārvaldība ir jautājums, kas ir ļoti nozīmīgs pilsoniskajai sabiedrībai. Nesenā krīze parādīja, ka pilsoniskā sabiedrība — nodokļu maksātāji, darba ņēmēji, patērētāji, noguldītāji, namīpašnieki un uzņēmēji — smagi cieš no nepietiekamas un neefektīvas globālās pārvaldības.

7.2. Jauno pārvaldības struktūru veido augsta līmeņa diplomātu sanāksmēs. Šis process nav īpaši pārredzams. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem tikpat kā nav pieejama informācija par šo procesu, nemaz nerunājot par ietekmi lēmumu pieņemšanā. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas un arodbiedrības cenšas aktivizēt sabiedrisko domu un lobēt valdības, lai iepazīstinātu ar savām idejām par globālās ekonomikas turpmāko pārvaldības struktūru. Notiek konsultācijas ar dažiem uzņēmēju kopienas pārstāvjiem, savukārt citi netiek uzklausīti. Veidojot ES politiku attiecībā uz starptautiskajām organizācijām, vairāk jāuzklausa pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālie partneri.

7.3. Valstu, reģionālajā un starptautiskajā līmenī vairāki paraugprakses piemēri liecina par pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu starptautisko organizāciju pārvaldībā. Starptautiskajā līmenī ļoti pozitīvs piemērs ir *ILO*. Darba devēju un darba ņēmēju pārstāvji uz līdztiesīgiem pamatiem sadarbojas ar valdību pārstāvjiem visās *ILO* struktūrās, proti, pārvaldības, lēmumu pieņemšanas, standartu izstrādes un uzraudzības struktūrās. Labi piemēri ir arī ESAO Uzņēmējdarbības un rūpniecības konsultatīvās komiteja (*BIAC*) un ESAO Arodbiedrību padomdevēja komiteja (*TUAC*), kas izveidotas, lai apspriestos ar sociālajiem partneriem. Visas pārējās starptautiskās organizācijas ar sociālajiem partneriem un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām tik bieži neapspriežas, piemēram, ANO ir piešķīrusi konsultatīvu statusu nevalstiskajām organizācijām, savukārt G20 konsultācijas vispār nerīko. Starptautisko organizāciju pārvaldības efektivitāti varētu paaugstināt, izveidojot pārredzamas struktūras, kurās būtu iesaistītas pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālie partneri. Starptautisko organizāciju darbs var kļūt efektīvāks, nodrošinot pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālos partneru līdzdalību lēmumu īstenošanas pārraudzībā un uzraudzībā, kā arī agrās brīdināšanas sistēmās.

7.4. EESK pauž cerību, ka ES iesaistīs pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālos partnerus ar starptautisko organizāciju jauno pārvaldības struktūru saistītās politikas izstrādē un viedokļu formulēšanā. Komiteja arī uzskata — ES būtu jāpanāk, ka starptautiskās organizācijas debatēs par to pārvaldības struktūrām iesaistītu pilsonisko sabiedrību un sociālos partnerus.

**Apspriešanās nebūs lietderīga, ja konsultāciju process nebūs pārredzams un dokumenti nebūs viegli pieejamiem pietiekami ilgu laiku, lai varētu apsvērt un ņemt vērā ieinteresēto personu paustos viedokļus.**

7.5. **EESK rosina Eiropas Savienību (Eiropas Komisiju un dalībvalstis) veicināt un atbalstīt pūliņus izveidot starptautisko organizāciju pārvaldības jauno kārtību, kas paredz plašākas konsultācijas ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem.**

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Transporta politika Rietumbalkānos"

(2010/C 354/08)

Ziņotājs: **ZOLTVÁNY kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2009. gada 16. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

*"Transporta politika Rietumbalkānos"*.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 4. martā. Ziņotājs — *Zoltvány* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 461. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 17. un 18. martā (17. marta sēdē), ar 132 balsīm par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Ieteikumi.**

1.1. *Ieteikumi Eiropas Savienībai (Eiropas Komisijai):*

— turpināt paplašināšanās procesu;

— paātrināt vīzu režīma atcelšanu Albānijai un Bosnijai un Hercegovinai, ļaujot to pilsoņiem bez vīzas ieceļot Šengenas valstīs. Sarunas par vīzu režīma atcelšanu uzsākt arī ar Kosovu ([1]);

— izmantot visus pieejamos finansējuma avotus, lai pēc iespējas palielinātu ieguldījumus infrastruktūras projektos; lietot nesen izveidoto Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmu;

— īstenojot nolīgumu, ar ko izveido transporta kopienu, prioritāri pievērst uzmanību sociālajai dimensijai. Jāatbalsta sociālais forums, lai tas varētu kļūt par efektīvu instrumentu plašāka nozaru sociālā dialoga īstenošanai reģionālajā līmenī;

— atbalstīt pāreju uz "zaļākiem" transporta veidiem Rietumbalkānos, piemēram, uz iekšzemes ūdensceļiem un dzelzceļu;

— izstrādājot kopīgo transporta politiku, ņemt vērā transporta tīklu sociālās un ekonomiskās ietekmes novērtējumu;

— atbalstīt reģiona galvenā transporta tīkla pielāgošanu vajadzībām;

— pārskatot Eiropas transporta tīkla politiku, ņemt vērā Dienvidaustrumu Eiropas reģiona galvenā transporta tīkla kā Eiropas transporta tīkla turpmāku sastāvdaļu, lai atbalstītu Rietumbalkānu valstu tālāku integrāciju ES;

— uzsākt pētījumu par nodarbinātību Rietumbalkānu valstīs, kuras būs transporta kopienas dalībnieces. Pietiekamu uzmanību veltīt kā darba devēju, tā arī darba ņēmēju apmācības programmu izstrādei, lai sniegtu viņiem iespēju labāk reaģēt uz pārmaiņām darba tirgū un

— nodrošināt transporta kopienas sekretariātu ar pietiekamu skaitu darbinieku sociālo jautājumu risināšanai un sociālā dialoga īstenošanai.

1.2. *Ieteikumi EESK:*

— ar apvienoto konsultatīvo komiteju starpniecību mudināt sociālos partnerus Rietumbalkānu valstīs aktīvi iesaistīties sociālajā dialogā valsts un reģionālā līmenī;

— rīkot konferenci par transporta politiku Rietumbalkānos, kurā piedalītos Rietumbalkānu valstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju, Eiropas Komisijas un EESK pārstāvji un

— apzināt mehānismus, kas ļautu nākotnē izveidot un institucionalizēt sadarbību ar reģiona sociālo forumu, kuru paredzēts nodibināt ar nolīgumu, ar ko izveido transporta kopienu.

1.3. *Ieteikumi Rietumbalkānu valstu valdībām:*

— stiprināt reģionālo sadarbību transporta politikas un transporta infrastruktūras jomā;

— nodrošināt efektīvu plānošanu reģionāli nozīmīgiem publiskajiem ieguldījumiem transporta nozarē un paaugstināt transporta nozares veiktspēju;

— īstenot vajadzīgās reformas un pasteidzināt *acquis communautaire* pieņemšanu;

— izmantot iespējas prioritāro projektu un papildprojektu (publiskā un privātā sektora partnerība) privātam finansējumam/līdzfinansējumam un radīt atbilstošu vidi šādu projektu īstenošanai;

([1]) Saskaņā ar ANO Drošības padomes Rezolūciju Nr. 1244/1999.

— uzlabot publisko iepirkumu pārredzamību;

— uzlabot robežu pārvaldību un palielināt robežu caurlaidību, lai varētu augt reģionāla līmeņa pārvadājumu ātrums un kvalitāte;

— izstrādāt reģionāla līmeņa saskaņotu politiku, kas sekmētu kombinētos pārvadājumus un intelektisko transporta sistēmu (ITS) ieviešanu;

— turpināt uzlabot attiecības ar kaimiņvalstīm un atrisināt divpusējo attiecību problēmas;

— aktīvi iesaistīties šobrīd notiekošajā Donavas reģiona stratēģijas izstrādē, lai gūtu labumu no kopīgajiem infrastruktūras projektiem ar ES dalībvalstīm un kaimiņvalstīm un

— reģionālās transporta politikas izstrādē iesaistīt sociālos partnerus, kā arī citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjus un panākt nodarbinātības politikas un reformu konverģenci.

2. **Vispārīga informācija.**

2.1. Rietumbalkānu valstu sadarbību transporta un infrastruktūras jomā uzskata par galveno faktoru Rietumbalkānu ekonomikas, sociālajā un vides jomas vispārējā attīstībā. Dienvidaustrumu Eiropas reģiona galvenā transporta tīkla (galvenā tīkla) pilnveidošana sniedz Rietumbalkānu valstīm lielisku iespēju darboties kopīgās interesēs un meklēt visām reģiona valstīm ekonomiski un sociāli izdevīgākos un videi nekaitīgākos risinājumus. Reģiona infrastruktūras projekti pozitīvi ietekmē Rietumbalkānu valstu ekonomikas, sekmē valstu tirgu atvēršanu jaunām uzņēmējdarbības ierosmēm un uzlabo tirdzniecības apriti starp reģiona valstīm. Pilnveidojot reģiona transporta tīklu, Rietumbalkānu valstu valdības jo īpaši spēs risināt augstā bezdarba problēmu, tā paātrinot vispārējo ekonomikas attīstību reģionā. Labākas darba iespējas un lielāka darbaspēka mobilitāte sekmē arī sociālo attīstību. Reģiona transporta tīkls palīdz uzlabot arī pārrobežu sadarbību un cilvēku savstarpējos kontaktus. Tā kā transportam ir būtiska ietekme uz vidi, pilnveidojot reģiona galveno transporta tīklu, ir svarīgi pievērsties arī vides aizsardzības jautājumiem.

Reģionālā transporta tīkla attīstība spēcīgi ietekmē arī politiku. Īstenojot infrastruktūras projektus, Rietumbalkānu valstu valdības kopā ar citām iesaistītajām pusēm apliecinās, ka vēlas pārvarēt savstarpējo spriedzi un atrisināt nesenās pagātnes problēmas. Tātad reģiona transporta tīkla pilnveidošana sekmēs Rietumbalkānu reģiona valstu integrāciju.

2.2. *Eiropas Savienības uzdevums Rietumbalkānu transporta politikas izstrādē.*

2.2.1. Rietumbalkāni ietilpst Eiropas Savienības tiešo interešu lokā, jo minētais reģions atrodas pašā Eiropas centrā. Visas Rietumbalkānu valstis ir ES kandidātvalstis vai iespējamās kandidātvalstis. Lai pievienotos Eiropas Savienībai, reģiona valstīm ir jāatbilst visiem pievienošanās kritērijiem un nosacījumiem. Viens no priekšnoteikumiem veiksmīgai integrācijai Eiropas Savienībā ir reģiona valstu sadarbība, kas ir būtiska stabilizācijas un asociācijas procesa daļa. Tādēļ ES ir ieinteresēta atbalstīt reģionāla līmeņa projektus, to skaitā arī reģiona galveno transporta tīklu, kas ir īpaši svarīgs.

2.2.2. ES uzskata, ka transporta politika neapšaubāmi ir joma, kurā var īstenot efektīvu reģionālo sadarbību, tādējādi transporta politikai Rietumbalkānos ir tālejoša ietekme, un tā spēj sekmēt reģiona pielāgošanos *acquis*. Transporta politikas nozīmi pastiprina fakts, ka četri no desmit Eiropas transporta koridoriem šķērso Rietumbalkānus. ES transporta politikai Rietumbalkānos ir trīs mērķi. Pirmkārt, uzlabot un modernizēt Dienvidaustrumu Eiropas transporta tīklu, sekmējot sociālo un ekonomikas attīstību. Otrkārt, uzlabot satiksmi tīklā, īstenojot mērenus/horizontālus pasākumus. Treškārt, palīdzēt reģionam pielāgoties transporta *acquis*. Lai īstenotu šīs prioritātes, ES šobrīd notiek sarunas par nolīgumu, ar ko izveido transporta kopienu ar Rietumbalkānu valstīm (skat. 4.3. punktu).

3. **Reģiona galvenā transporta tīkla raksturojums.**

Saprašanās memorands par Dienvidaustrumu Eiropas reģiona galvenā transporta tīkla izveidi paredz izveidot kombinētā transporta tīklu, kas ietver autoceļu, dzelzceļa un iekšējo ūdensceļu savienojumus starp septiņām Rietumbalkānu valstīm — Albāniju, Bosniju un Hercegovinu, Horvātiju, Bijušo Dienvidslāvijas Republiku Maķedoniju, Melnkalni, Serbiju un Kosovu ([2]) — un izveidot noteiktu skaitu jūras ostu, upju ostu un lidostu.

Galvenais autoceļu un dzelzceļa tīkls sastāvēs no koridoriem un maršrutiem. Ar koridoriem jāsaprot Eiropas V, VII, VIII un X koridors, kas nodrošina savienojumus ar Eiropas Savienības valstīm. Maršruti, no kuriem septiņi ir autoceļu un seši — dzelzceļa maršruti, papildina galveno tīklu, savienojot reģiona valstu galvaspilsētas ar kaimiņvalstu galvaspilsētām. Mērķis ir arī izveidot savienojumus starp reģiona svarīgākajām pilsētām, lai nodrošinātu piekļuvi galvenā tīkla ostām (un lidostām) un pietiekamus transporta pakalpojumus attālākām reģiona teritorijām. Galvenais iekšzemes ūdensceļu tīkls sastāv no VII (Donavas) koridora un Savas upes.

([2]) Saskaņā ar ANO Drošības padomes Rezolūciju Nr. 1244/1999.

3.1. *Autoceļu galvenais tīkls.*

Autoceļu galvenā tīkla kopējais garums ir 5 975 km, no tā 3 019 km ir koridori un 2 956 km — maršruti. Saskaņā ar informāciju, kas iesniegta Dienvidaustrumu Eiropas transporta novērošanas centrā, 13,2 % galvenā tīkla ir sliktā vai ļoti sliktā stāvoklī, savukārt 87 % ceļu klasificēti kā viduvēji līdz ļoti labi ([3]).

Autoceļiem ir vislielākā nozīme, tādēļ tiem piešķirts vislielākais finansējums. Lai mazinātu kavēšanos, pārlieku noslogotību, piesārņojumu un uzlabotu autoceļu drošību, ir jāuzlabo autoceļu kvalitāte. Neraugoties uz iesaistīto valstu pūliņiem ieviest jaunu, stingrāku tiesisko regulējumu, autoceļu drošība joprojām ir viena no galvenajām problēmām ([4]). Informācija par autoceļu drošību liecina, ka situācija Dienvidaustrumu Eiropā ir satraucoša — ilgstoši nepietiekamo ieguldījumu, kā arī atbilstošas apkopes un īstenošanas pasākumu trūkuma dēļ pastāvīgi aug satiksmes negadījumu skaits.

3.2. *Dzelzceļa galvenais tīkls.*

3.2.1 Dzelzceļa galvenā tīkla kopējais garums ir 4 615 km, no tā 3 083 km ir koridori un 1 532 km — maršruti. Tikai 15 % no galvenā dzelzceļa tīkla ir labā stāvoklī, savukārt 19 % atzīti par sliktiem vai ļoti sliktiem ([5]).

3.2.2 Dzelzceļš, ja salīdzina ar citiem transporta veidiem, ir vissliktākajā stāvoklī. Piekļuves analīzes dati liecina, ka dzelzceļa pārvadājumi aizņem par 200 % vairāk laika nekā pārvadājumi pa autoceļiem tajā pašā maršrutā. Dzelzceļa infrastruktūra ir nepilnīga visās Rietumbalkānu valstīs. Tādēļ visās reģiona valstīs ir vajadzīgi apjomīgi ieguldījumi dzelzceļa tīklos. Vēl viens uzdevums ir pārstrukturēt dzelzceļa pakalpojumu uzņēmumus, kuros nereti ir pārāk daudz darbinieku.

3.3. *Citi transporta veidi (iekšzemes ūdensceļi, iekšzemes un jūras ostas).*

3.3.1. Donavas upes (VII koridora) ([6]) kopējais garums Horvātijā un Serbijā ir 588 km, un Savas upes kuģojamais garums ir 593 km. Galvenajā tīklā ietilpst arī septiņas jūras ostas un divas upju ostas ([7]). Donavas ūdensceļi, izņemot aptuveni 30 km garu posmu, ir labā stāvoklī, savukārt Savas ūdensceļu stāvoklis ir daudz sliktāks ([8]).

3.3.2. Iekšzemes ūdensceļi ir "zaļākais" un lētākais transporta veids. Tomēr pārvietošanās pa tiem ir gausa, kas jāuzskata par trūkumu.

3.3.3. Kombinētais transports ir vāji attīstīts un šobrīd galvenokārt izpaužas kā jūras transporta konteineru pārvadāšana pa sauszemi uz ostām un no tām. Pastāvošos kombinētās satiksmes terminālus joprojām izmanto nepilnīgi, tomēr potenciāli kombinētais transports varētu veidot 10 % pārvadājumu galvenajā transporta tīklā, un līdz 2015. gadam tā apjoms varētu pieaugt par 15 %.

3.3.4. Jānorāda, ka reģiona valstis pastāvīgi ar panākumiem veic reformas transporta nozarē, īstenojot valstu transporta stratēģijas un ieviešot jaunus tiesību aktus un noteikumus, kas ir saskaņā ar ES transporta *acquis* un politiku. Rietumbalkānu valstīs kopumā valda izpratne, ka reformām jāatbilst visa reģiona interesēm un nav jārada atšķirības, kas traucētu galvenā transporta tīkla attīstībai un efektīvai pārvaldībai. Integrācijas Eiropas Savienībā procesā dažas no Rietumbalkānu valstīm ir tikušas tālāk par citām.

4. **Pamatdokumenti un institucionālas vienošanās.**

4.1. Kopēju transporta politiku Rietumbalkānos aizsāka ar Dienvidaustrumu Eiropas Stabilitātes paktu, ko parakstīja 1999. gadā. Kā minēts iepriekš, ES uzskata, ka sadarbība reģionā ir priekšnoteikums Rietumbalkānu valstu nākotnes dalībai Eiropas Savienībā un reģiona transporta politikas attīstībai. Tādēļ ES ir mudinājusi Rietumbalkānu valstis savstarpēji sadarboties un pastiprināt kopējās transporta politikas koordināciju. Lai veicinātu transporta infrastruktūras attīstību Dienvidaustrumu Eiropā, Eiropas Komisija un reģiona valstis 2004. gadā parakstīja saprašanās memorandu par reģiona galvenā transporta tīkla pilnveidošanu. Līdz ar memorandu dažādus reģiona transporta infrastruktūras pasākumos iesaistītos forumus aizvietoja ar trim pamatstruktūrām. Stratēģiskus lēmumus pieņem ministru ikgadējā sanāksmē, saprašanās memoranda īstenošanu vada Koordinācijas komiteja, savukārt Dienvidaustrumu Eiropas transporta novērošanas centrs (*SEETO*) pilda pastāvīgā sekretariāta pienākumus ([9]). Parakstot saprašanās memorandu, tā dalībnieki apņēmušies kopīgi izstrādāt un īstenot daudzgadu elastīgos rīcības plānus, kas aptvertu piecu gadu periodu. Saprašanās memorands ir nozīmīgs arī tādēļ, ka ar to iedibina saskaņotu procedūru nolīguma izstrādei par transporta kopienas izveidošanu ar Rietumbalkāniem.

([3]) Dienvidaustrumu Eiropas reģiona galvenā transporta tīkla pilnveidošanas plāns, Dienvidaustrumu Eiropas Transporta novērošanas centrs (*SEETO*), 2008. gada decembris, www.seetoint.org/index.php?option=com_rubberdoc

([4]) Eiropas ceļu federācijas un Beļģijas/ Luksemburgas/ Dienvidaustrumu Eiropas tirdzniecības kameras ziņojums "Tīkli mieram un attīstībai" (*Networks for Peace and Development*) (2006), http://www.erf.be/index.php?option=com_content&view=article&id=157%3Anetworks-for-peace-and-development&catid=18&Itemid=31

([5]) Dienvidaustrumu Eiropas reģiona galvenā transporta tīkla izveides plāns, *SEETO*, 2008. gada decembris, www.seetoint.org/

([6]) Donavas upes nozīmība ir atzīta Donavas reģiona stratēģijā (Donavas stratēģija), ko pašlaik izstrādā ES līmenī.

([7]) Galvenajā tīklā ir šādas septiņas jūras ostas: Rijeka, Splita, Ploče, Dubrovnika (Horvātijā), Bara (Melnkalnē), Duresi un Vļore (Albānijā). Abas upju ostas atrodas Serbijā, Belgradā un Novi Sadā.

([8]) Dienvidaustrumu Eiropas reģiona galvenā transporta tīkla pilnveidošanas plāns, *SEETO*, 2009. gada decembris, www.seetoint.org/

([9]) *SEETO* mērķis ir arī veicināt sadarbību pamata un palīginfrastruktūru izveidošanā, pilnveidojot Dienvidaustrumu Eiropas reģiona galveno kombinētā transporta tīklu, kā arī veicināt un stiprināt vietējās kapacitātes izmantošanu ieguldījumu programmu īstenošanai, pārvaldīšanai un informācijas par reģionālā transporta galveno tīklu vākšanai un analīzei. www.seetoint.org

4.2. Šobrīd notiek sarunas par nolīgumu, ar ko izveido transporta kopienu ar Rietumbalkāniem, un tas aizvietos spēkā esošo saprašanās memorandu. Nolīguma mērķis ir izveidot integrētu transporta infrastruktūras un pakalpojumu (sauszemes, iekšējo ūdensceļu un jūras transporta pakalpojumu) tirgu, kas cieši saistīts ar atbilstošo iekšējo transporta tirgu Eiropas Savienībā. Transporta kopienas izveidošana paātrinātu transporta sistēmu integrāciju reģionā un Eiropas Savienībā. Transporta kopiena ne vien paātrinās tiesību aktu pielāgošanu atbilstoši *acquis*, tostarp sociālajam *acquis*, bet arī ļaus transporta lietotājiem un iedzīvotājiem drīzāk baudīt pievienošanas procesa priekšrocības. Transporta kopiena sniegs transporta nozares uzņēmējiem un investoriem arī tiesisko paļāvību, tā rosinot un paātrinot vajadzīgo ieguldījumu veikšanu un ekonomikas attīstību ([10]).

4.3. Nolīguma mērķis ir arī izveidot patstāvīgu normatīvo sistēmu un tirgu, kas spētu piesaistīt ieguldījumus visos transporta veidos un satiksmes pārvaldības sistēmās, palielināt pārvadājumu efektivitāti un sekmēt transporta veidu dažādības ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī līdzās transporta jomai attīstīt arī sociālo jomu un veidot saudzīgu attieksmi pret vidi. Jāuzsver, ka nolīgums stāsies spēkā vienīgi tajās Rietumbalkānu valstīs, kas būs pilnā apjomā ieviesušas vajadzīgo *acquis*.

5. **Rietumbalkānu transporta politikas galvenie uzdevumi.**

Infrastruktūras integrācija Rietumbalkānu valstīm būs sarežģīts uzdevums. Transporta infrastruktūra un pārvadājumu atvieglošana ir būtiskas ekonomikas attīstībai, sociālajai kohēzijai un integrācijai, bet Rietumbalkānu reģionam ir raksturīga ārkārtīgi sadrumstalota transporta sistēma, novājināta transporta infrastruktūra un neefektīvi transporta pakalpojumi. Lai mainītu pašreizējo situāciju, ir jāiegulda nopietns darbs — plānojot, izstrādājot tiesību aktus un ieguldot līdzekļus. Risinot minētos uzdevumus, jāievēro, ka Rietumbalkānu reģionu raksturo specifiskas — vēsturiskas, politiskas, ekonomiskas, sociālas vai ģeogrāfiskas — iezīmes, un tādēļ pieredze, kas gūta, izvēršot ES transporta politiku 12 jaunajās dalībvalstīs, noderēs tikai daļēji.

5.1. *Plānošana*.

5.1.1. Galvenais integrācijas faktors transporta nozarē ir normatīvo sistēmu un pārvaldes iestāžu rīcības saskaņošana. Reģiona transporta politikas izstrādē ir daudz iesaistīto pušu, tāpēc ir atbilstoši jāplāno un jāsaskaņo pasākumi.

5.1.2. *Acquis* īstenošana liek Rietumbalkānu valstu valdībām plānot un īstenot nozīmīgas reformas transporta nozarē un citās ar to saistītajās nozarēs. Rūpīgi veiktam ietekmes novērtējumam jākļūst par neatņemamu minētā procesa daļu.

5.1.3. Lai transporta politikas izstrāde būtu efektīva, ir svarīgi, piemēram, efektīvi plānot publiskos izdevumus un sadarboties ar citām ieinteresētajām pusēm, tostarp sociālajiem partneriem un starptautiskajām finanšu iestādēm.

5.1.4. Vēl viens ar plānošanu saistīts uzdevums ir saskaņot valstu transporta stratēģijas ar reģiona interesēm un koordinēt galvenā transporta tīkla projekta īstenošanu, lai sekmētu galvenā transporta tīkla efektīvu pārvaldību un attīstību.

5.1.5. Visbeidzot, taču ne mazāk svarīgi ir efektīvi plānot un koordinēt pasākumus reģionālā līmenī, lai izstrādātu *SEETO* daudzgadu elastīgos rīcības plānus reģiona galvenā transporta tīkla pilnveidošanai. Līdzīgi būs jāsaskaņo arī darbs reģiona sociālajā forumā, kur piedalīsies Rietumbalkānu valstu sociālie partneri un citas atbilstošās iesaistītās puses, tostarp nevalstiskās organizācijas.

5.2. *Tiesību akti*.

5.2.1. Tiesību jomā galvenais transporta nozarē ir pielāgot valstu tiesību aktus *acquis communautaire* un ES standartiem. Transporta *acquis* ir īpaši apjomīgs, tas ietver noteikumus par piekļuvi tirgum, kā arī sociālās, tehniskās, fiskālās, drošības un vides aizsardzības prasības. Tādēļ Rietumbalkānu valstis gaida nopietns uzdevums — ieviest un īstenot lielu transporta *acquis* apjomu, kurā ir liels daudzums regulu, direktīvu un lēmumu. Vēl viens uzdevums ir Kopienas *acquis* selektīva transponēšana un īstenošana.

5.2.2. Tā kā Dienvidaustrumu Eiropa ir teritoriāli ļoti sadrumstalota, robežu šķērsošanas jautājumi ir ļoti svarīgi. Pašlaik robežu šķērsošanai nepieciešamais laiks ir faktors, kas ievērojami ietekmē galvenā transporta tīkla efektivitāti un konkurētspēju. Rietumbalkānu reģiona valstīm jāpieliek papildu centieni, lai uzlabotu robežu pārvaldību un to šķērsošanas kārtību, kā arī samazinātu gaidīšanas laiku.

5.2.3. Jāuzsver arī vides aizsardzība. Kļūst aizvien svarīgāk infrastruktūras projektus izstrādāt atbilstoši vides aizsardzības standartiem. Vides aizsardzības tiesību akti ir nozīmīga *acquis* daļa un tie neapšaubāmi ir jāievieš. Tomēr var apgalvot, ka Rietumbalkānu valstis ir saskārušās ar nopietniem sarežģījumiem vides aizsardzības tiesību aktu piemērošanā.

([10]) No paziņojuma "*Commission proposes a Transport Community with the Western Balkans and takes further steps in strengthening cooperation with neighbouring countries in the transport sector*" ("Komisija ierosina veidot Transporta kopienu ar Rietumbalkāniem un turpina pastiprināt sadarbību transporta jomā ar kaimiņvalstīm"), Brisele, 2008. gada 5. marts, http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/382&guiLanguage=en

5.3. *Finansējums.*

5.3.1. Transporta tīklu izveidei un uzturēšanai vajadzīgs finansējums, kas pārsniedz publiskā sektora iespējas. Tādēļ ir ļoti svarīgi koordinēt līdzekļu devēju rīcību. Ne vien Eiropas Savienībai, bet arī starptautiskajām finanšu iestādēm, piemēram, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankai (ERAB), Pasaules bankai (PB), Eiropas Investīciju bankai (EIB), Eiropas Padomes Attīstības bankai (*CEB*) un divpusējiem līdzekļu devējiem jārīkojas saskaņoti un jāpiešķir vajadzīgais finansējums. Rietumbalkānu valstu valdības varētu rast finansējumu transporta tīkliem, arī izmantojot iespējas, ko sniedz publiskā un privātā sektora partnerības.

5.3.2. Publiskās un privātās partnerības nozīmi uzsvēra ministru konferencē, kas notika Sarajevā 2009. gada septembrī. Ministru deklarācijā konferences dalībnieki atzinīgi novērtēja privātā sektora nozīmīgo ieguldījumu infrastruktūras izveidošanā un uzsvēra, ka jāveido tāda institucionāla un normatīva vide, kas ļautu privātā sektora pārstāvjiem iesaistīties infrastruktūras projektos, izmantojot publiskā un privātā sektora partnerības instrumentu. Konferences dalībnieki arī apņēmās izstrādāt reģionāla līmeņa infrastruktūras projektus un atbalstīja Dienvidaustrumu Eiropas publiskā un privātā sektora partnerības tīkla izveidošanu ([11]). Deklarācijā nodrošināts labs pamats, lai vairāk infrastruktūras attīstības projektu reģionā īstenotu ar publiskā un privātā sektora partnerības palīdzību. Lai īstenotu deklarāciju, tomēr vajadzīgas reformas, tostarp reformas tiesību aktu un regulatīvajā režīmā, kā arī aktīvs tehniskais un finansiālais atbalsts no starptautiskajiem partneriem — Eiropas Komisijas, starptautiskajām finanšu institūcijām un divpusējiem līdzekļu devējiem.

5.3.3. Svarīgs instruments, kam vajadzētu nodrošināt ciešāku sadarbību starp divpusējiem līdzekļu devējiem, starptautiskajām finanšu institūcijām un Eiropas Savienību, ir arī Rietumbalkānu ieguldījumu sistēma. Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmu izveidoja 2009. gada decembrī; tā paredz kopīgu subsīdiju sistēmu un kopīgu aizdevumu sistēmu prioritāro projektu finansēšanai reģionā; no minētajiem projektiem īpaši svarīgi ir infrastruktūras projekti ([12]).

## 6. **Ietekme uz ekonomiku un sociālo jomu/pilsoniskās sabiedrības nozīme.**

Reģiona transporta tīklu attīstība vienlaikus ir kā iespēja, tā arī jauns uzdevums gan darba devējiem, gan darba ņēmējiem. Ikviena infrastruktūras projekta veiksmīgai īstenošanai ir ļoti svarīgi, lai iesaistītos abas minētās grupas. Tomēr var apgalvot, ka ne darba devēju organizācijas, ne arodbiedrības aktīvi nepilda savu sociālā partnera funkciju un neiesaistās dialogā ar ES iestādēm, starptautiskajiem līdzekļu devējiem un finanšu iestādēm. No otras puses, infrastruktūras pārkārtošanas un ar to saistīto reformu veiksme lielā mērā atkarīga un visaptveroša un vispārēja atbalsta. To nevar panākt bez aktīvas pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšanās. Tādēļ izstrādājot jebkādu, tostarp arī transporta, politiku Rietumbalkānos, svarīga loma jāatvēl dialogam ar sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem. Rietumbalkānu valstīm raksturīga vāja sociālā un pilsoniskā dialoga tradīcija, vāji attīstīti konsultāciju mehānismi un nepietiekama izpratne par partnerību. Tādēļ Rietumbalkānu valstu valdības jāaicina sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjiem piedāvāt iespēju aktīvi piedalīties reģionālās transporta politikas izstrādes procesā un reformu stratēģiju sagatavošanā.

6.1. *Darba devēju organizācijas.*

6.1.1. Transports ir viena no galvenajām nozarēm, kur nodarbināti reģiona iedzīvotāji. Tādēļ darba devēji jāiesaista politikas veidošanā un jāļauj tiem ietekmēt reformas savu uzņēmumu interesēs, kas reizē ir arī darbinieku un valstu iedzīvotāju intereses. Transporta uzņēmumiem, kas darbojas noteiktās nozarēs, un individuāliem darba devējiem arī jādod vārds, apspriežot valstu un reģiona transporta tīklu prioritātes, analizējot to ietekmi uz mobilitātes veicināšanu, jaunu darbavietu radīšanu un saglabāšanu, kā arī vispārējo ieguvumu valsts ekonomikai.

6.1.2. Darba devēju organizāciju popularitāte un ietekme ikvienā reģiona valstī ir atšķirīga. Kopumā to pozīcija ir drīzāk vāja, pārsvarā tādēļ, ka tām trūkst iekšējas organizācijas spēju, ir grūtības nodrošināt efektīvu pārstāvību un tās nespēj efektīvi iestāties par savām interesēm attiecībās ar valdību un citām iesaistītajām pusēm.

6.1.3. Jāpilnveido darba devēju organizāciju locekļu argumentācijas un analīzes iemaņas, jo tas būtu ieguvums ne vien atsevišķajām valstīm, bet arī visai Eiropas Savienībai.

6.2. *Arodbiedrības.*

6.2.1. Transporta nozare ir viens no lielākajiem darbavietu nodrošinātājiem reģionā. Darba tirgus un sociālie apstākļi lielākajā daļā valstu ir nedroši, bezdarba līmenis ir pastāvīgi augsts, tāpat arī strādājošo nabadzības un migrācijas līmenis; sociālās nodrošināšanas sistēmas ir pārslogotas. Vidēji 50 % dzelzceļa nozarē nodarbināto pēdējo desmit gadu laikā ir aizgājuši no darba ([13]). Visām valstīm ir jāveic dzelzceļa nozares reformas, samazinot darbinieku skaitu, privatizējot kravu pārvadājumu operatorus un slēdzot neienesīgus vietējo sabiedriskā transporta maršrutus ([14]). Dzelzceļa pārvadājumu pakalpojumu liberalizācija ietekmēs nodarbinātību un darba apstākļus.

([11]) "*Ministerial Statement on Public-Private Partnerships for Infrastructure Development in Southeast Europe*" (Ministru deklarācija par publiskā un privātā sektora partnerību infrastruktūras attīstībai Dienvidaustrumu Eiropā), 2009. gada 25. septembris.

([12]) "*Introducing the Western Balkans Investment Framework*" ("Ievads Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmā"), http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/western-balkans-conference/wbif-a4-def_en.pdf, "*Western Balkans Investment Framework launched*" ("Rietumbalkānu ieguldījumu sistēma sāk darbu"), http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=BEI/09/246&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en

([13]) Saskaņā ar dokumentu, ko Eiropas Transporta darbinieku federācija iesniedza sabiedriskajā apspriešanā: "*The social impact of EU transport infrastructure policy*" ("ES transporta infrastruktūras politikas ietekme uz sociālo jomu"), 2005. gads.

([14]) Pasaules banka, "*Railway Reform in the Western Balkans*" ("Dzelzceļa reforma Rietumbalkānos"). Nepublicēts dokuments, Pasaules Banka, Vašingtona, 2005. gads.

6.2.2. Darbavietu skaita samazināšanās skar arī ostu nozari, kā arī tās kopienas un valstu ekonomikas sistēmas, kas atkarīgas no ostu darbības. Līdzīgā veidā darbu zaudējuši arī iekšzemes ūdensceļu nozarē strādājošie.

6.2.3. Svarīgi, lai arodbiedrības un citi sociālie partneri palīdzētu novērtēt, kā reģiona galvenā transporta tīkla pilnveidošana ietekmē nodarbinātību. Reģiona transporta nozares arodbiedrības ar Eiropas transporta darbinieku federācijas palīdzību gan ES, gan valstu līmenī ir iestājušās par to, lai, stratēģiski plānojot un īstenojot nolīgumu, ar ko izveido transporta kopienu, ņemtu vērā sociālās ietekmes novērtējumus ([15]). Arodbiedrību mērķis ir arī panākt nodarbinātības politikas un reformu konverģenci.

6.3. *Citas interešu grupas.*

Infrastruktūras pilnveidošana būtiski ietekmē vidi. Šajā procesā liela nozīme ir vides aizsardzībai, tādēļ, plānojot un pilnveidojot infrastruktūru, ir jādomā arī par minēto aspektu. Būtiska nozīme ir vides aizsardzības organizācijām. To vidū īpaši nozīmīgs ir Viduseiropas un Austrumeiropas reģiona vides centrs (*REC*). Tā uzdevums ir palīdzēt risināt vides problēmas reģionā. *REC* galvenais mērķis ir veicināt nevalstisko organizāciju, valdību, uzņēmumu un citu ar vidi saistītu struktūru sadarbību, kā arī veicināt informācijas apmaiņu un sabiedrības piedalīšanos ar vidi saistīto lēmumu pieņemšanā. *REC* un otra reģionā nozīmīga struktūra — Reģionālās sadarbības padome (*RCC*) — ir vienojušās īstenot pamatprogrammu "*Roadmap for Environmental Cooperation in South-Eastern Europe*" (Rokasgrāmata sadarbībai vides aizsardzības jomā Dienvidaustrumu Eiropā), kas paredz reizi ceturksnī rīkot vairākas augsta līmeņa tematiskas konferences.

Līdzās vides aizsardzības organizācijām infrastruktūras pilnveidošana ir sevišķi svarīga arī visa reģiona patērētāju aizsardzības organizācijām, dažādām nevalstiskām organizācijām, kas rūpējas par vietējo attīstību, kā arī apvienībām, kas atbalsta automobiļu lietošanu, piemēram, auto klubiem.

## 7. **EESK uzdevums Rietumbalkānu transporta politikas izstrādē.**

Rietumbalkānu valstīm raksturīga vāja sociālā dialoga tradīcija un vāji attīstīti sociālo partneru apspriešanās mehānismi. Tādēļ sociālo partneru iesaistīšana reformās ir svarīgs priekšnoteikums ilgtspējīgai transporta politikai Rietumbalkānos. EESK var pildīt nozīmīgu padomdevēja funkciju, stiprinot sociālo dialogu reģionā, tajā skaitā uzlabojot Rietumbalkānu pilsoniskās sabiedrības foruma darbību. EESK var palīdzēt atsevišķās Rietumbalkānu valstīs apzināt partnerus no pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kā arī sniegt atbalstu šo organizāciju un to locekļu veiktspējas uzlabošanā. Turklāt EESK pieredze var noderēt, veidojot reģiona sociālo forumu, kam vajadzētu būt daļai no nolīguma, ar kuru izveidos transporta kopienu.

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

([15]) Eiropas Transporta darbinieku federācija kopš 2003. gada janvāra koordinē arodbiedrību pasākumus, ko veic tās dalībnieki no Dienvidaustrumu Eiropas. Eiropas Transporta darbinieku federācija darbojas šādās nozarēs: autoceļu, dzelzceļa, jūras, iekšzemes ūdensceļu un aviācijas pārvadājumi. Ostu nozarē Eiropā darba devēju un darba ņēmēju dialogs nenotiek.

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības organizācijas un ES Padomes prezidentūra" (pašiniciatīvas atzinums)

(2010/C 354/09)

Ziņotājs: ***BARABÁS* kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2009. gada 25. martā nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

*"Pilsoniskās sabiedrības organizācijas un ES Padomes prezidentūra".*

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā apakškomiteja savu atzinumu pieņēma 2010. gada 12. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 461. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 17. un 18. martā (2010. gada 17. marta sēdē), ar 156 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

## 1. **Ievads**

1.1. Ar Lisabonas līguma stāšanos spēkā 2009. gada 1. decembrī, tostarp ar pastāvīga Eiropadomes priekšsēdētāja amata izveidošanu, ES institucionālajā sistēmā ir notikušas ievērojamas pārmaiņas. Ar Lisabonas līgumu ir arī izveidots tiesiskais pamats triju dalībvalstu prezidentūrai ([1]), kurā trīs dalībvalstis 18 mēnešus ilgā laikposmā un, pamatojoties uz iepriekš saskaņotu programmu, veic ES Padomes prezidentūras uzdevumus.

1.2. No pilsoniskās sabiedrības viedokļa īpaši svarīgs ir Lisabonas līguma 11. pants par līdzdalības demokrātijas stiprināšanu, dialoga ar pilsoņiem intensifikāciju un strukturēšanu, būtiskām konsultācijām par Savienības politiku veidošanu un pilsoniskās iniciatīvas institūcijas ieviešanu. Tas viss var palīdzēt stiprināt pilsonisko dialogu.

1.3. Šis dokuments izstrādāts ar mērķi izskatīt iepriekšējos punktos minētos tematus, uzsverot EESK īpašo nozīmi, tai Eiropas līmenī pārstāvot organizētu pilsonisko sabiedrību, izvirzot priekšlikumus par to, kā to stiprināt un vienlaikus uzsverot Lisabonas līguma mērķi ES darbību padarīt efektīvāku un palielināt tās leģitimitāti.

## 2. **Ceļā uz jauno rotējošās prezidentūras institūciju jeb prezidentvalstu "trio"**

2.1. Rotējošā prezidentūra, proti Eiropas Savienības Padomes rotējošā prezidentūra nav jauna institūcija. Tās svarīgs elements ir dalībvalstu vienlīdzīga rotācija katru pusgadu. Šajā laikā prezidentvalsts ir ES "seja un balss", kuras uzdevums ir izstrādāt stratēģijas, veikt organizatorisko darbu un pildīt pārstāvības funkcijas.

2.2. Prezidentvalsts uzdevumu pildīšana nozīmē nopietnu atbildību un balstās uz visas valdības kopīgiem centieniem. Pildot prezidentvalsts pienākumus, nedrīkst pārstāvēt dalībvalsts nostāju.

2.3. Noteikumi par prezidentūru mainīti ar Padomes 2006. gada 15. septembra Lēmumu (2006/683/EK), izveidojot pamatu trīs dalībvalstu grupas prezidentūrai. Tas nozīmē, ka reizi 18 mēnešos trīs kārtējās prezidentvalstis ciešā sadarbībā ar Eiropas Komisiju, veicot konsultācijas, sagatavo Padomes darba programmas projektu kārtējam pusotra gada laikposmam.

2.4. Kādas ir šīs jaunā veida prezidentūras priekšrocības? Tiek saglabātas rotējošās prezidentūras iezīmes un valsts, kura pusgadu pilda prezidentvalsts pienākumus patur zināmu rīcības brīvību. Prezidentvalstu "trio" kopīgi izstrādātā programma sekmē dalībvalstu labāku sadarbību, spējot nodrošinot lielāku pēctecību un saskaņotību Savienības politikā un līdz ar to Kopienas dzīvē.

2.5. Pirmā kārtējo prezidentvalstu grupa ("trio") Vācijas, Portugāles un Slovēnijas sastāvā sāka darbu 2007. gada 1. janvārī. No 2008. gada 1. jūlija līdz 2009. gada 31. decembrim tai sekoja Francijas, Čehijas un Zviedrijas trijotne. Tomēr vispārēji tiek vērtēts, ka dažādu iemeslu dēļ, bet galvenokārt atbilstoša tiesiskā pamata trūkuma dēļ, prezidentvalstu trijotnes darbu mazāk nosaka kopīgā pieeja un tajā dominē dalībvalstu atsevišķie apsvērumi un centieni.

([1]) "Padomes prezidentūru … katrā 18 mēnešu laikposmā kopīgi nodrošina iepriekš izveidota trīs valstu grupa". (OV C 115, 5.9.2008., 341. lpp. Deklarācija par 16. panta 9. punktu Līgumā par Eiropas Savienību attiecībā uz Eiropadomes lēmumu par Padomes prezidentūru, 1. panta 1. punkts). Ikdienā saukta par "trio" prezidentūru.

2.6. Pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā grupas prezidentūras uzdevumus no 2010. gada 1. janvāra pilda "trio" Spānija–Beļģija–Ungārija. Šīs prezidentūras pamatā ir Eiropadomes 2009. gada 17. decembra sanāksmē pieņemtā darba programma. Programmā ietvertas daudzas jomas un tā ir ļoti ambicioza. Svarīgs sekmīga darba elements ir "trio" sastāvs: viena liela un/vai dibinātājvalsts, kurai tādējādi ir liela pieredze, viena vēlāk pievienojusies valsts un viena "jauna" dalībvalsts.

2.7. Pieredze rāda, ka, lai gan politiski ietekmīgāko valstu ietekme arī sarunās ir lielāka, tomēr, pareizi izvēloties prioritātes, izmantojot labu sarunu stratēģiju un vienmēr svarīgo gatavību uz kompromisu, mazākās valstis var kompensēt bieži vien tikai šķietamās nepilnības un iespējamo pieredzes trūkumu.

2.8. Pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā jaunā triju valstu prezidentūras prakse radīs precedentu, lai izveidotu uz divarpus gadiem ievēlētā (un vienreiz atkārtoti ievēlējamā) Eiropadomes priekšsēdētāja un rotējošā "trio" uzdevumu sadali, kuras visus elementus iepriekš nevar skaidri paredzēt. Lai to veiktu sekmīgi, vajadzīga cieša sadarbība. Tā kā daudzos jautājumos ir saglabāta pašreizējā sistēma, var paredzēt, ka arī turpmāk jārēķinās ar dalībvalstu valdību saprotamajiem centieniem sešu mēnešu prezidentūras laikā "likt sevi saredzēt" un darboties sekmīgi. Tam visam ir svarīga nozīme attiecībā uz pilsonisko sabiedrību.

## 3. **Pilsoniskās sabiedrības organizācijas un pašreizējā prakse: dažas raksturīgas iezīmes**

3.1. Mēs pamatojamies uz to, ka Padomes rotējošās prezidentūras uzdevumus galvenokārt pilda valdība. Minētajā procesā noteicoša veidā piedalās ierēdņi (diplomāti), eksperti un politiķi. Dokumentos, kas regulē prezidentūras uzdevumu pildīšanu, arī Lisabonas līgumā, nav minēta pilsoniskās sabiedrības organizēta un institucionalizēta iesaistīšana.

3.2. Tajā pašā laikā gan ES iestādes, gan Padomes rotējošo prezidentvalstu valdības arvien vairāk apzinās, ka sekmīgā darbā nozīmīgu ieguldījumu var dot sabiedrība, proti, pilsoniskās sabiedrības organizāciju un iedzīvotāju līdzdalība. Tas viss apliecina līdzdalības demokrātijas vērtību un pilsoniskā dialoga nozīmi.

3.3. Iepriekš minētais tomēr nenozīmē, ka var runāt par vienotu, ES līmeņa politiku un praksi attiecībā uz to, kā pilsoniskās sabiedrības organizācijām iesaistīties un piedalīties Padomes prezidentvalstu programmu īstenošanā. Stāvoklis valstu līmenī var būt ļoti atšķirīgs, un to nosaka galvenokārt tas, cik organizēta un aktīva ir pilsoniskā sabiedrība Padomes prezidentvalstī un kādas ir tās attiecības ar valdību. Nevar uzskatīt, ka minēto jomu raksturo partnerattiecības.

3.4. No iepriekšējos punktos minētā izriet arī tas, ka pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu Padomes prezidentūras uzdevumus pildošās valsts ieteikto prioritāšu izstrādāšanā nevar uzskatīt par vispārpieņemtu praksi. Minētais stāvoklis loģiski nozīmē to, ka pilsoniskajā sabiedrībā vērojama vāja piederības izjūta (*ownership feeling*) vai tās trūkst.

3.5. Tā kā prezidenvalstu "trio" ir salīdzinoši jauna koncepcija, nav pārsteidzoši, ka šobrīd tikai reti tiek izvirzītas attiecīgo trīs valstu pilsoniskās sabiedrības iepriekš saskaņotas, kopīgas iniciatīvas. Pirmās iedrošinošās šādas darbības pazīmes var vērot Spānijas–Beļģijas–Ungārijas prezidentūru laikā, piemēram, ievērojamu (*high-visibility*) pilsoniskās sabiedrības pasākumu sagatavošana un rīkošana (Malagā 2010. gadā, Budapeštā 2011. gadā).

3.6. Pēdējo gadu praksi iezīmēja Francijas prezidentūras laikā rīkotais nozīmīgais pilsoniskās sabiedrības forums Larošelā (*La Rochelle*) 2008. gada septembrī, proti, Padomē prezidējošajai valstij ar Eiropas Komitejas atbalstu uzņemot reprezentablu Eiropas pilsoniskās sabiedrības forumu, kurā tiek apspriesti jautājumi, kas tieši skar pilsoniskās sabiedrības organizācijas un kas pēc iespējas ir saistīti ar dalībvalsts noteiktajām prioritātēm.

3.7. ES noteiktie tematiskie gadi (piemēram, 2010. gads — Eiropas gads cīņai ar nabadzību un sociālo atstumtību) ir laba iespēja, lai pilsoniskās sabiedrības organizācijas iesaistītos Padomes prezidentvalstu programmās un pasākumos.

## 4. **Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja un Padomes prezidentūra: pašreizējā prakse**

EESK gadu gaitā ir izveidojusi daudzveidīgas darbības praksi saistībā ar Padomes prezidentūru. Šī prakse citastarp ietver:

— Padomes prezidentvalsts augsta ranga pārstāvja uzaicināšana uz EESK plenārsesijām un citiem forumiem (specializēto nodaļu un grupu sanāksmēm u. c.);

— EESK prioritāšu noteikšana un īpašu pasākumu plānošana, ņemot vērā Padomes prezidentvalsts sešu mēnešu programmu;

— EESK nostājas noteikšana dažādos jautājumos, pamatojoties uz Padomes prezidentvalsts pieprasījumu un iniciatīvu;

— dalība dažādās Padomes prezidentvalsts programmās; EESK nostājas paušana par apspriežamajiem jautājumiem;

— Padomes prezidentvalsts apmeklējums; dalība nozaru programmās un attiecību ar dažādām pilsoniskās sabiedrības organizācijām stiprināšana;

— dalība īpaši nozīmīgos un Eiropas līmeņa pasākumos, ko organizē Padomes prezidentvalstī;

— konferenču, demonstrāciju, kultūras pasākumu, izstāžu rīkošana EESK mītnē, nodrošinot Padomes prezidentvalstij un tās pilsoniskajai sabiedrībai iespēju iepazīstināt ar sevi;

— apmeklētāju grupu (pilsoniskās sabiedrības pārstāvju) no Padomes prezidentvalsts uzņemšana EESK;

— EESK komunikācijas politikā īpašas uzmanības veltīšana Padomes prezidentvalstij un tās pilsoniskajai sabiedrībai.

5. **Turpmākie soļi: Lisabonas līgums, Padomes prezidentūra un organizēta pilsoniskā sabiedrība. Priekšlikumi**

5.1. Mūsu sākumpunkts ir Lisabonas līgums un tā stāšanās spēkā 2009. gada 1. decembrī, radot atbilstošus apstākļus, lai ES varētu tālejoši risināt tās daudzveidīgos uzdevumus.

5.2. Mūsu mērķis ir līdzdalības demokrātijas attīstīšana, dialoga ar pilsoņiem intensifikācija, pilsoniskā dialoga pastiprināšana, lai arī tādējādi palīdzētu stiprināt ES iestāžu demokrātisko leģitimitāti.

5.3. Labs pamats tam ir Lisabonas līguma 11. pants, kurā paredzētās jaunās iespējas pilnībā atbilst EESK iepriekš paustajai nostājai, piemēram, EESK 2000. gada 13. jūlija atzinumā "Komisija un nevalstiskās organizācijas: ceļā uz pastiprinātu partnerību" ([2]) un 2006. gada 14. februāra atzinumā par tematu "Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvība, risinot pilsonisko dialogu" ([3]). Minētā sakarā EESK kā iestādei, kas pārstāv pilsoniskās sabiedrības intereses Eiropas līmenī, ir ne tikai iespējams, bet arī nepieciešams aktīvi un ar iniciatīvu darboties, lai pēc iespējas pilnīgāk īstenotu Lisabonas līgumā un īpaši tā 11. pantā paredzētās iespējas, kā Komiteja to paudusi atzinumā par tematu "Lisabonas līguma īstenošana — līdzdalības demokrātija un Eiropas pilsoņu iniciatīva" (11. pants), kas arī tika pieņemts 2010. gada 17. marta plenārajā sesijā ([4]).

5.4. Minētā sakarā Padomes prezidentūra ir piemērots līdzeklis, lai:

— stiprinātu ticību Eiropas idejai un sekmētu to, ka mūsu ikdienu arvien vairāk iezīmē aktīvs Eiropas pilsoniskums;

— pilsoniskās sabiedrības organizācijas un iedzīvotāji būtu ES nākotnei svarīgu dažāda līmeņa politisko norišu tieši dalībnieki un veidotāji;

— stiprinātu pilsonisko dialogu;

— garantētu, ka EESK turpina, pastāvīgi atjauno un bagātina darbības veidus, kas tieši saistīti ar Padomes prezidentūru; tādēļ un, papildinot pēdējo minēto elementu un 4. punktā minēto, EESK:

a) jāatbalsta pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas un kopēja rīcība, tostarp nozīmīgu (*high visibility*) pilsoniskās sabiedrības pasākumu rīkošana Padomes prezidentvalstī;

b) jācenšas panākt, lai prezidentvalsts programmā tiktu iekļautas nozīmīgas pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas, kas radušās dialogā ar pārvaldes iestādēm, pamatojoties uz partnerību, arī tādējādi stiprinot pilsoniskās sabiedrības organizāciju nozīmi un atbalstu sabiedrībā;

c) grupā, kas atbild par saziņu ar Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijām un tīkliem, regulāri jāapspriež jautājumi, kuri saistīti ar kārtējo Padomes prezidentūru un ir svarīgi pilsoniskās sabiedrības organizācijām;

d) jāmudina Padomes prezidentvalstu Ekonomikas un sociālo lietu padomes un tām līdzīgas iestādes aktīvi iesaistīties tās skarošajos pasākumos un programmās;

e) jānodrošina, lai Padomes prezidentvalsti pārstāvošie EESK locekļi saņemtu visu iespējamo palīdzību un tādējādi varētu sekmīgi veikt savu darbu saistībā ar prezidentūru;

f) jāpalīdz, lai pilsoniskās sabiedrības organizācijas iepazītos ar vislabāko praksi un varētu efektīvi atbalstīt Padomes prezidenvalsti tās darbā.

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

([2]) OV C 268, 19.9.2000.
([3]) OV C 88, 11.4.2006.
([4]) Skatīt aktuālā Oficiālā Vēstneša 59. lpp.

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Lisabonas līguma īstenošana – līdzdalības demokrātija un Eiropas pilsoņu iniciatīva (11. pants)" (pašiniciatīvas atzinums)

(2010/C 354/10)

Ziņotāja: ***Anne-Marie SIGMUND***

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2009. gada 16. jūlijā nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu:

*"Lisabonas līguma īstenošana — līdzdalības demokrātija un Eiropas pilsoņu iniciatīva (11. pants)".*

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā apakškomiteja savu atzinumu pieņēma 2010. gada 11. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 461. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 17. un 18. martā (17. marta sēdē), ar 163 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Secinājumi un ieteikumi.**

1.1. Komiteja uzskata, kā ES līguma (ESL) noteikumi par Eiropas Savienības demokrātiskajiem pamatprincipiem, īpaši tā 11. pants, ir stūrakmens tādas Eiropas izveidei, kura ir tuva visiem iedzīvotājiem, sniedz reālu labumu un kuru iespējams veidot pašiem. Tomēr ir vajadzīga atsevišķu demokrātisko procesu juridiski saistošāka definīcija, turklāt jāparedz šiem procesiem nepieciešamās struktūras.

1.2. Komiteja aicina skaidri definēt horizontālā pilsoniskā dialoga (ESL 11. panta 1. punkts) un vertikālā pilsoniskā dialoga (ESL 11. panta 2. punkts) instrumentu, kā arī precizēt noteikumus par tā procedūrām un iesaistītajām personām. EESK rosina, lai Komisija — līdzīgi, kā tā jau rīkojusies ESL 11. panta 4. punkta gadījumā — uzsāk apspriešanās procedūru, iesniedzot zaļo grāmatu par pilsonisko dialogu, un atbilstoši apspriešanās rezultātiem lemj par vajadzīgajiem noteikumiem.

1.3. Komiteja vēlreiz atkārto savu jau pausto apņēmību kļūt par pilsoniskā dialoga partneri un starpnieku, kā arī uzņemties viedokļu apmaiņas foruma lomu, tādējādi sniedzot ieguldījumu pilsoniskā dialoga attīstībā. Komiteja piedāvā visām Eiropas Savienības iestādēm izmantot savu izveidoto tīklu un infrastruktūru, lai tās varētu pilnvērtīgi iesaistīties dialogā ar organizētu pilsonisko sabiedrību.

1.4. Ar ESL 11. panta 3. punktu ir nostiprināta Komisijas arī līdz šim jau plaši izmantotā apspriešanās prakse, ņemot vērā Eiropas demokrātijas modeļa šobrīd vēl vairāk uzsvērto līdzdalības pīlāru. Komiteja aicina arī šim instrumentam ieviest skaidrākus procedūras noteikumus, kas atbilst pārredzamības, atvērtības un pārstāvības principiem.

1.5. Līdz ar 11. panta 4. punktā ieviesto Eiropas pilsoņu iniciatīvu Līgumā pirmoreiz paredzēta tiešās demokrātijas principiem atbilstoša starptautiska pārrobežu procedūra. Komiteja šo jauno iespēju vērtē ļoti atzinīgi un vēlas sniegt konkrētu ieguldījumu šādas vēsturiski pirmreizējas iniciatīvas īstenošanā. EESK precizē savu viedokli par konkrētiem ieviešanas noteikumiem, kas jāpieņem vēl 2010. gadā. Šajā ziņā sevišķa uzmanība jāvelta tam, lai:

— īstenojot līdzdalības iespējas, iedzīvotāji nesaskartos ar nevajadzīgiem šķēršļiem, jo pilsoņu iniciatīva būtībā ir tikai iniciatīva jautājuma iekļaušanai darba kārtībā;

— attiecīgie noteikumi un nosacījumi būtu pietiekami skaidri, lai atvieglotu iniciatīvas iesniedzējiem iniciatīvas organizēšanu visās 27 dalībvalstīs, nesastopoties ar negaidītiem valsts līmeņa šķēršļiem;

— vajadzības gadījumā iniciatīvas iesniedzēji saņemtu finansiālu atbalstu, tiklīdz ir sasniegta noteikta robežvērtība.

1.6. Komiteja ir gatava būt par starptautiskas, demokrātiskās infrastruktūras galveno elementu Eiropā, un savus pienākumus atbilstoši ESL 11. panta noteikumiem tā pildīs mērķtiecīgi un efektīvi. EESK turklāt var pildīt informācijas palīdzības dienesta (*information helpdesk*) funkcijas, attiecīgā gadījumā ar atbilstošu atzinumu atbalstīt pilsoņu iniciatīvas, rīkot uzklausīšanu par sekmīgi ierosinātu iniciatīvu, kā arī, izstrādājot atzinumu, vajadzības gadījumā atbalstīt Komisijas veikto novērtējumu.

2. **Vispārīga informācija.**

2.1. Valstu un valdību vadītāji 2001. gada decembrī Lākenē vienojās par jaunu metodi Eiropas līgumu izstrādei un nolēma sasaukt "Konventu par Eiropas nākotni", kura darbība, pateicoties tā sastāvam [1], bija īpaši demokrātiska, un 2003. gada jūnijā Konventa darbs beidzot vainagojās ar tāda līguma teksta izstrādi, kurā bija ietverti novatoriski priekšlikumi lielākas pārredzmības un līdzdalības jomā.

2.2. Pēc tam, kad Konventa izstrādātais "Līgums par Konstitūciju Eiropai" bija noraidīts Francijā un Nīderlandē rīkotajos referendumos, 2007. gada 13. decembrī Lisabonā parakstīja pārstrādātu Eiropas Savienības līgumu, kurš stājās spēkā 2009. gada 1. decembrī.

3. **Ievads.**

3.1. Ar Lisabonas līguma stāšanos spēkā daudzas procedūras ir vienkāršotas un padarītas pārredzamākas, ir precīzāk noteikta dažādu iestāžu kompetence, paplašinātas Eiropas Parlamenta tiesības un palielināta Eiropas Savienības iekšējā un ārējā atpazīstamība.

3.2. Līdztekus parlamentārajai (netiešajai) demokrātijai [2] ESL ir iekļauts arī līdzdalības (tiešās) demokrātijas princips, tādējādi paplašinot un stiprinot Eiropas demokrātijas modeli, bet nekādā gadījumā to neaizvietojot.

3.3. Konkrēti noteikumi par līdzdalības demokrātiju ir saistīti ar:

— horizontālo pilsonisko dialogu;

— vertikālo pilsonisko dialogu;

— Komisijas jau īstenoto apspriešanās praksi un

— jauno Eiropas pilsoņu iniciatīvu.

3.4. Atbilstoši Līguma būtībai ESL 11. panta noteikumi ir tikai pamatnosacījumi, kas jādefinē, jāprecizē un jāievieš ar attiecīgu tiesību aktu palīdzību, un iesaistītajiem dalībniekiem jānodrošina to praktiskā īstenošana.

3.5. Jautājumā par pilsoņu iniciatīvu Komisija jau ir īstenojusi lietderīgu iniciatīvu un publicējusi zaļo grāmatu [3] Pēc apspriešanās procedūras tā iesniegs regulas priekšlikumu par ESL 11. panta 4. punkta īstenošanu. Šādi, gatavojoties ieviest jauno instrumentu, Komisija skaidri apliecinājusi vēlmi iesaistīties dialogā un ieklausījusies tieši tajos organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjos un ieinteresētajās personās no visas Eiropas Savienības, kas vēlāk piedalīsies Eiropas pilsoņu iniciatīvas īstenošanā.

4. **Lisabonas līgums — ESL 11. pants.**

4.1. *Horizontālais pilsoniskais dialogs.*

**ESL 11. panta 1. punkts: "Iestādes ar atbilstīgiem līdzekļiem dod pilsoņiem un apvienībām, kas tos pārstāv, iespēju izteikt savus viedokļus visās Savienības darbības jomās un publiski apmainīties ar tiem".**

4.1.1. Šāds regulējums ir horizontālā "pilsoniskā dialoga" juridiskais pamats, taču tas nesniedz precīzu pilsoniskā dialoga definīciju. Komiteja savos atzinumos [4] [5] [6] jau vairākkārt paudusi viedokli par pilsonisko dialogu un secinājusi, ka pilsoniskais dialogs ir Eiropas demokrātijas modelī nostiprinātās līdzdalības stūrakmens. EESK arī jau vairākkārt apliecinājusi gatavību darboties kā dialoga forums un tā ietekmes pastiprinātājs, kā arī veicināt dažādu jautājumu publisku apspriešanu Eiropas līmenī. Šajā sakarā Komiteja arī atkārtoti uzsvērusi savu vēlmi un apņēmību kļūt par partneri un starpnieku pilsoniskā dialoga attīstības procesā. Tādēļ tā pauž gatavību vēl aktīvāk uzņemties viedokļu apmaiņas foruma lomu un sniegt arī praktisku atbalstu, piemēram, ļaujot izmantot savu infrastruktūru. Komiteja uzskata, ka ir ļoti svarīgi sniegt ieguldījumu, lai pilsoniskais dialogs kļūtu publisks (Eiropas līmenī) un kļūtu par patiesi interaktīvu diskusiju.

4.1.2. Komiteja vēlreiz uzsver, ka ir vajadzīga šā līdzdalības demokrātijas instrumenta skaidra definīcija un ka ir jānosaka konkrēti tā darbības principi. Piemēram, ir jāprecizē, tieši kādiem pārstāvības kritērijiem jāatbilst izskatāmajā punktā minētajām apvienībām, lai tās varētu piedalīties dialogā. Arī pievēršoties organizētas pilsoniskās sabiedrības dalībnieku pārstāvības jautājumam, Komiteja jau iepriekš norādījusi [7], cik svarīgi ir izšķirt kvantitatīvu (ieinteresēto personu vairākuma likumīga pārstāvība) un kvalitatīvu (attiecīgo speciālo zināšanu apliecinājums) pārstāvību. EESK uzskata, ka dialogā iesaistāmajām apvienībām jāīsteno pietiekama kvantitatīvā un arī kvalitatīvā pārstāvība.

---

[1] Līdzās priekšsēdētājam *Valéry GISCARD D'ESTAING* un viņa abiem vietniekiem *Giuliano AMATO* un *Jean Luc DEHAENE* Konventa darba piedalījās:
— 15 valstu valsts un valdības vadītāju pārstāvji,
— 13 kandidātvalstu valsts un valdības vadītāju pārstāvji,
— 30 pārstāvji no dalībvalstu parlamentiem,
— 26 pārstāvji no kandidātvalstu parlamentiem,
— 16 Eiropas Parlamenta deputāti,
— 2 pārstāvji no Eiropas Komisijas.
Darbā piedalījās arī 13 novērotāji no EESK, RK, sociālajiem partneru aprindām, kā arī Eiropas ombuds. EESK izvirzītie pārstāvji bija *Göke FRERICHS*, *Roger BRIESCH* un *Anne-Marie SIGMUND*.

[2] LES 10. pantā teikts, ka "Savienības darbības pamatā ir pārstāvības demokrātija".

[3] COM(2009) 622 galīgā redakcija, 11.11.2009.

[4] Komitejas 25.04.2001. atzinums par tematu "Organizēta pilsoniskā sabiedrība un Eiropas pārvaldība — Komitejas ieguldījums baltās grāmatas izstrādē", OV C 193, 10.07.2001.

[5] Komitejas 14.02.2006. atzinums par tematu "Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvība, risinot pilsonisko dialogu", OV C 88, 11.04.2006.

[6] Komitejas 09.07.2009. atzinums (7.6. un 7.7. punkts) par tematu "Jauna ES sociālās politikas rīcības programma", OV C 27, 03.02.2009.

[7] Sk. 5. zemsvītras piezīmi.

4.1.3. Turklāt likumdevējam jāprecizē, kādi konkrēti pasākumi tam būtu jāveic, lai nodrošinātu "atbilstīgu līdzekļu" pieejamību (sk. ESL 11. panta 1. punktu).

4.1.4. Tādēļ Komitejai šķiet svarīgi vērst uzmanību uz atšķirību starp Eiropas pilsonisko dialogu un Eiropas sociālo dialogu un norādīt, ka nedrīkst šos abus jēdzienus savstarpēji sajaukt. Eiropas sociālais dialogs neapšaubāmi ir arī būtiskas līdzdalības svarīgs elements, tomēr uz to attiecināmi īpaši noteikumi par saturu, līdzdalību, procedūru un ietekmi. Eiropas sociālā dialoga nozīmīgumu apliecina tā iekļaušana Līgumā.

4.2. *Vertikālais pilsoniskais dialogs.*

**ESL 11. panta 2. punkts: "Iestādes uztur atklātu, pārredzamu un pastāvīgu dialogu ar minētajām apvienībām un pilsonisko sabiedrību".**

4.2.1. Šajā punktā ir paredzēts vertikālais pilsoniskais dialogs un Eiropas Savienības iestāžu pienākums to pastāvīgi uzturēt. Komiteja savu viedokli jau ir paudusi ([8]) arī par šādu pilsoniskā dialoga veidu un tā regulējumam aicina Komisiju precīzāk noteikt gan tā saturu, gan procesuālo kārtību.

4.2.2. Eiropas Parlaments jau pirms zināma laika — vēl pirms attiecīgu noteikumu iekļaušanas ESL — bija izveidojis tā dēvēto *"Agora"* instrumentu vertikālā pilsoniskā dialoga nodrošināšanai.

4.2.3. Tā kā ESL 11. panta 2. punktā paredzēts visu iestāžu pienākums iesaistīties dialogā ar pilsonisko sabiedrību, Komiteja aicina arī pārējās iestādes un sevišķi Padomi pēc iespējas ātrāk darīt zināmu savu viedokli par iecerēm īstenot minēto Līguma punktu.

4.2.4. Komiteja piedāvā visām Eiropas Savienības iestādēm izmantot savu izveidoto tīklu un infrastruktūru, lai tās varētu uzsākt šo vertikālo dialogu ar organizētu pilsonisko sabiedrību un/vai tajā aktīvi piedalīties.

4.3. *Eiropas Komisijas rīkota apspriešanās.*

**ESL 11. panta 3. punkts: "Eiropas Komisija veic plašas konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm, lai nodrošinātu Savienības darbību saskaņotību un pārredzamību".**

4.3.1. Citētajā punktā ir nostiprināta Komisijas arī līdz šim jau plaši izmantotā apspriešanās prakse, ņemot vērā Eiropas demokrātijas modeļa šobrīd vēl vairāk uzsvērto līdzdalības pīlāru. Komiteja atgādina ([9]) ([10]), ka šāda apspriešanās prakse būtībā ir Komisijas 2001. gadā aizsāktās "Eiropas pārvaldības" ([11]) koncepcijas svarīgs elements, kas ir lejupējs pasākums un tādēļ tikai netiešā veidā paredz pilsoniskās sabiedrības rīcības tiesības. EESK vēlreiz atgādina, ka "apspriešanās" — iestāžu iniciatīva — jānošķir no "līdzdalības" — pilsoņu tiesību izpausmes formas. Šis pasākums neietekmē organizētas pilsoniskās sabiedrības patstāvīgu ("augšupēju") iesaistīšanos noteiktās norisēs.

4.3.2. Komiteja, īstenojot savas pilnvaras, pauž gatavību sniegt atbalstu Eiropas Komisijai gadījumos, kad tā vēlas īstenot plašāku apspriešanos salīdzinājumā ar parasti izmantoto tiešsaistes procedūru, piemēram, rīkot kopīgas uzklausīšanas par specifiskiem tematiem vai ieinteresēto pušu forumos rīkot atklātas apspriešanās, izmantojot "atvērtās telpas" metodi.

4.3.3. Apspriešanās vien tomēr vēl nenozīmē patiesu dialogu ar organizētu pilsonisko sabiedrību. Tādēļ Komiteja aicina Komisiju pārstrādāt līdzšinējo apspriešanās praksi un mainīt tās struktūru — pirmkārt, apspriešanās procesam jāatvēl pietiekami ilgs laiks, lai organizētā pilsoniskā sabiedrība un iedzīvotāji patiešām varētu paspēt sagatavot savas atbildes un apspriešanās nebūtu tikai formāla. Otrkārt, izvērtēšanas procesam ir jābūt pārredzamākam. Lai patiešām veidotos dialogs, Komisijai vajadzētu atbildēt uz iesniegtajiem ierosinājumiem un paskaidrot savu nostāju, proti, kāpēc kāds ierosinājums ir pieņemts vai noraidīts. Šeit ieteiktie un arī citi uzlabojumi Komisijai būtu aktīvi jāapspriež ar organizētu pilsonisko sabiedrību.

4.4. *Eiropas pilsoņu iniciatīva.*

**ESL 11. panta 4. punkts: "Savienības pilsoņi, kuru skaits nav mazāks par vienu miljonu un kas pārstāv ievērojamu dalībvalstu skaitu, var izrādīt iniciatīvu un aicināt Eiropas Komisiju saskaņā ar tās pilnvarām iesniegt atbilstīgu priekšlikumu jautājumos, kuros pēc pilsoņu ieskata Līgumu īstenošanai ir nepieciešams Savienības tiesību akts".**

4.4.1. Komiteja piekrīt viedoklim, ka jaunā Eiropas pilsoņu iniciatīva ir ļoti svarīga Eiropas integrācijai — tās nozīmīgums ievērojami pārsniedz juridisko dimensiju, un tā ir uzskatāma par pirmo starptautiska līmeņa tiešās demokrātijas elementu, kas gan — atbilstoši punkta tekstam — attiecas tikai uz Eiropas Savienības pilsoņiem. Komiteja atzinīgi vērtētu iespēju Līguma pārskatīšanas procesā citētā panta adresātu lokā iekļaut arī Eiropas Savienības teritorijā pastāvīgi dzīvojošus trešo valstu pilsoņus.

([8]) Komitejas 13.07.2000. atzinums par tematu "Plašāka Komisijas un nevalstisko organizāciju sadarbība", OV C 268, 19.09.2000., un 24.09.1999. atzinums par tematu "Organizētas pilsoniskās sabiedrības loma un ieguldījums vienotas Eiropas izveidē", OV C 329, 17.11.1999.

([9]) Komitejas 25.04.2001. atzinums par tematu "Organizēta pilsoniskā sabiedrība un Eiropas pārvaldība — Komitejas ieguldījums baltās grāmatas izstrādē", OV C 193, 10.07.2001.

([10]) Komitejas 20.04.2002. atzinums par tematu "Baltā grāmata par Eiropas pārvaldību", OV C 125, 27.05.2002.

([11]) COM(2001) 428 galīgā redakcija, 25.07.2001.

4.4.2. Jāuzsver, ka Eiropas pilsoņu jaunās iniciatīvas tiesības nav pielīdzināmas daudzās dalībvalstīs paredzētajai "tautas iniciatīvai", kuras rezultāts ir juridiski saistošs tautas referendums; tās drīzāk nozīmē "darba kārtības iniciatīvu", proti, aicinājumu Komisijai ierosināt kādu noteiktu tiesību aktu. Tas ir mazākumam paredzēts instruments, kas tikai dod iespēju piedalīties politiskās darba kārtības izstrādē. Komisija arī turpmāk saglabā tiesības ierosināt tiesību aktu izstrādi, un tās iniciatīvai sekojošais tiesību aktu pieņemšanas process norit saskaņā ar paredzētajām procedūrām.

4.4.3. Protams, šim instrumentam ir vajadzīgi daži noteikumi un standarti. Tomēr, tā kā Eiropas līmeņa tiešās demokrātijas instrumenti vēl tikai jārada, būtu jāizveido sistēma Eiropas pilsoņu iniciatīvas patstāvīgai attīstībai. ESL 11. panta 4. punkta īstenošanas regulā būtu jānosaka pēc iespējas zemāki minimālie standarti un kvalifikācijas kritēriji, kā arī jāpieļauj pietiekama interpretācijas brīvība tajās jomās, kurās nevar izvērtēt iepriekšējo pieredzi, jo ar Eiropas pilsoņu iniciatīvas palīdzību var panākt tikai kāda noteikta jautājuma iekļaušanu Komisijas darba plānā.

4.4.4. Komiteja tomēr nekādā ziņā nepiekrīt Eiropas Parlamenta viedoklim ([12]), ka "Parlamenta politiskais uzdevums ir kontrolēt pilsoņu iniciatīvas procesu", un iebilst pret likumdevēja īstenotu konkrētu procesu kontroli pirmslikumdošanas posmā. Šāda "kontrole" būtu pretrunā ar varas dalīšanas principu, tādēļ Komiteja ierosina izveidot neatkarīgu "konsultatīvu struktūru" — "palīdzības dienestu", kurš iniciatīvas ierosinātājiem varētu sniegt atbalstu Eiropas pilsoņu iniciatīvas izstrādes un iesniegšanas procesā, lai tādējādi varētu, ja ne pilnībā, tad tomēr vairumā gadījumu izvairīties no acīmredzamas neatbilstības kvalifikācijas un īstenošanas noteikumiem.

4.4.5. Pilnībā pamatota ir jau minētajā Parlamenta ziņojumā ietvertā norāde, ka ir jānošķir, no vienas puses, petīcijas, kas iesniedzamas Parlamentam, un, no otras puses, pilsoņu iniciatīvas, kas ir Komisijai adresējami ierosinājumi. Tādēļ arī šiem abiem augšupējiem līdzdalības instrumentiem jāizstrādā pilnībā atšķirīgas procedūras un prasības.

4.4.6. Eiropas pilsoņu iniciatīva — tiešās demokrātijas instruments — ir arī efektīvs līdzeklis starptautisku, uz viedokļa paušanu vērstu (*deliberative*) procesu rosināšanai. "Politiskajā Eiropā" līdz šim visai maz ieinteresētie iedzīvotāji tagad var iesaistīties ar konkrētām iniciatīvām un mērķiem. Jo vairāk iedzīvotāji tiks aicināti un iedrošināti izmantot pilsoņu iniciatīvu bez nevajadzīgiem administratīviem šķēršļiem, jo mazāk viņi sevi uzskatīs par nesaprotamu lēmumu pieņemšanas procesa vērotājiem, un no pasīviem adresātiem kļūst par aktīviem visas Eiropas norišu dalībniekiem. Šāds pakāpeniski uzsākts process, kurā jārisina Eiropai svarīgi problēmjautājumi, likumsakarīgi veicina vienotas Eiropas apziņas veidošanos un Eiropas līmeņa publiskas diskusijas.

([12]) Eiropas Parlamenta 07.05.2009. rezolūcija, ziņotāja *Sylvia–Yvonne KAUFMANN* (T6–0389/2009).

4.4.7. Jānorāda, ka Eiropas pilsoņu iniciatīva saturiski, protams, nedrīkst būt pretrunā ar Līguma vai Eiropas Pamattiesību hartas noteikumiem. Tāpat kā netiešās/parlamentārās demokrātijas gadījumā arī tiešās demokrātijas/pilsoņu līdzdalības procesā tomēr ir iespējamas situācijas, kad ekstrēmistiski grupējumi viedokļa veidošanas kanālus (ļaunprātīgi) izmanto savu mērķu sasniegšanai. Tas ir viens no lielākajiem un svarīgākajiem katras demokrātiskas iekārtas problēmjautājumiem, taču vienlaicīgi tā ir arī galvenā priekšrocība salīdzinājumā ar nedemokrātiskām sistēmām. Mūsdienīgas pārstāvības demokrātijas sistēmā, kuras pamatā ir kā netiešās, tā arī tiešās līdzdalības pīlāri, ir jāspēj atklāti un pārredzami diskutēt arī par neērtiem un par ekstrēmistiskiem viedokļiem.

4.5. *Eiropas Komisijas Zaļā grāmata par Eiropas pilsoņu iniciatīvu.*

4.5.1. Lai arī Komiteja nebija tieši iesaistīta šobrīd jau pabeigtajā apspriešanās procedūrā, tā pirms gaidāmās regulas priekšlikumu izskatīšanas Parlamentā un Padomē vēlētos sniegt kvalificētu ieguldījumu viedokļa veidošanā un šā dokumenta turpinājumā paudīs savas domas par Zaļajā grāmatā izskatītajiem jautājumiem.

4.6. *Minimālais to valstu skaits, kurām jābūt pārstāvētām, lai iedzīvotāji būtu tiesīgi iesniegt iniciatīvu.*

4.6.1. Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka šāda robežvērtība jānosaka pēc objektīviem kritērijiem. Taču Komiteja nepiekrīt Komisijai, ka Savienības interešu pārstāvību var nodrošināt ar vismaz trešdaļu dalībvalstu, tātad iesniedzējiem jāpārstāv vismaz deviņas valstis, tomēr tā neatbalsta arī dažu organizāciju viedokli, ka pietiekamu pārstāvību nodrošina jau četras dalībvalstis.

4.6.2. Komiteja drīzāk pievienojas Eiropas Parlamenta viedoklim, ka piemērota robežvērtība būtu viena ceturtdaļa dalībvalstu, tātad šobrīd septiņas valstis. Šāda vērtība minēta LESD 76. pantā, kurā pēc vienas ceturtdaļas dalībvalstu iniciatīvas paredzēts pieņemt tiesību aktus par administratīvo sadarbību, īstenojot tiesu iestāžu un policijas sadarbību vai sadarbību krimināllietās. Komitejai šķiet, ka tā ir piemērota atsauces vērtība, lai pilsoņu iniciatīvai nodrošinātu patiešam visas Eiropas dimensiju.

4.7. *Minimālais iesniedzēju skaits no vienas dalībvalsts.*

4.7.1. Tā kā Lisabonas līgumā minēts tikai "ievērojams dalībvalstu skaits," varētu arī nenoteikt minimālo iesniedzēju skaitu no vienas dalībvalsts. Ņemot vērā Līgumā vairākkārt minēto dubultā vairākuma nepieciešamību, Komiteja tomēr piekrīt Komisijas viedoklim, ka atteikšanās no prasības par iesniedzēju minimālo skaitu no vienas dalībvalsts būtu pretrunā ar Līguma garu.

4.7.2. Komiteja rosina atteikties no nemainīgas skaitliskās robežvērtības — 0,2 % no dalībvalsts iedzīvotāju skaita — un izmantot mainīgu sistēmu, ar kuru varētu nodrošināt atbilstošu līdzsvaru starp valstīm. Lai par derīgiem atzītu kādā dalībvalstī savāktos parakstus, par minimālo robežu varētu noteikt 0,08 % no iedzīvotāju kopējā skaita ([13]). Kopējam parakstu skaitam pilsoņu iniciatīvas iesniegšanai, protams, jāsasniedz viens miljons. Apvienojot šos abus kritērijus, var panākt automātisku līdzsvaru, kas atbilst arī Līgumā ietvertajai prasībai par pietiekamu pārstāvību un nepieciešamībai aizstāvēt patiešām visas Eiropas intereses.

4.7.3. Komiteja uzskata, ka šāds elastīgs regulējums, kas atvieglotu Eiropas pilsoņu iniciatīvas praktisko īstenošanu, ir piemērots arī tādēļ, ka ar šo iniciatīvu nevar panākt saistošu lēmumu pieņemšanu, bet gan tikai izteikt aicinājumu Komisijai.

4.8. *Kritēriji dalībai pilsoņu iniciatīvā.*

4.8.1. Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim: lai varētu izvairīties no nevajadzīga administratīvā sloga, par vispārēju priekšnoteikumu pilsoņu iniciatīvas iesniegšanai būtu jāizvēlas iesniedzēja tiesības piedalīties Eiropas Parlamenta vēlēšanās viņa mītnes zemē. Lai arī jauniešu iesaistīšana vērtējama atzinīgi (piemēram, samazinot minimālo vecumu līdz 16 gadiem), tomēr šāda atšķirība no dalībai Eiropas Parlamenta vēlēšanās noteiktajiem kritērijiem nesamērīgi apgrūtinātu parakstu pārbaudi, jo gandrīz visās valstīs būtu jāizveido dubulti vēlētāju saraksti.

4.9. *Pilsoņu iniciatīvas forma un saturs.*

4.9.1. Komisija uzskata, ka arī šajā ziņā stingras prasības formai nav vēlamas. Jānosaka tikai oficiālu dokumentu iesniegšanai katrā ziņā vajadzīgās formālās prasības un attiecīgi minimālie noteikumi (sk. arī 4.13. punktu). Iniciatīvas saturam un vēlamajam lēmumam jābūt izklāstītam precīzi un nepārprotami. Vienmēr jābūt skaidri saprotamam, ko Eiropas pilsoņu iniciatīvu parakstījusī persona vēlas panākt.

4.10. *Prasības parakstu vākšanai, pārbaudei un autentifikācijai.*

4.10.1. Ir pieļaujams Kopienas līmenī izstrādāt no valstu tiesību sistēmām atšķirīgus kopīgus procesuālus noteikumus un standartus parakstu vākšanai, pārbaudei un autentifikācijai, jo Eiropas pilsoņu iniciatīva ir (jauns) starptautisks līdzdalības instruments.

4.10.2. Būtu jāatļauj izmantot visas parakstu vākšanas metodes, ja vien iespējams veikt personas identitātes pārbaudi; jābūt iespējai vākt parakstus gan tiešsaistes portālos, gan arī tieši, parakstoties sabiedriskās vietās. Tādas prasības kā valsts iestāžu vai notāra apliecinājumu par paraksta īstumu Komiteja uzskata par nepieņemamu šķērsli. Tomēr līdzās identitātes kontrolei jāpārliecinās arī, ka iniciatīvas atbalstītāji parakstījušies pašrocīgi un tā ir viņu brīvas gribas izpausme. Šajā nolūkā jāveic īpaši pasākumi, un sevišķi tie attiecināmi uz parakstu elektronisku vākšanu.

4.10.3. Par pietiekamiem drošības un autentifikācijas kritērijiem uzskatāmi tādi dati kā vārds, adrese, dzimšanas datums un verifikācijas e–pasts tiešsaistes parakstu vākšanas gadījumā. Mērķim jābūt nodrošināt to, lai nevienai iniciatīvai, kas atbilst regulā noteiktajām minimālajām parakstu vākšanas prasībām, nevienā Eiropas Savienības dalībvalstī nebūtu jāsaskaras ar jebkādiem papildu šķēršļiem. Iniciatīvas parakstīšanas izpratnē eiropieši, kas apmetušies uz dzīvi kādā citā Eiropas Savienības valstī, uzskatāmi par piederīgiem valstij, kurā atrodas viņu dzīvesvieta.

4.10.4. Savākto parakstu pārbaude būtu jāveic dalībvalstīm, šim mērķim izmantojot, piemēram, dažās Eiropas Savienības dalībvalstīs jau par veiksmīgu praksi atzītās izlases pārbaudes.

4.11. *Parakstu vākšanai atvēlētais termiņš.*

4.11.1. Pirms Lisabonas līguma spēkā stāšanās pilsoņu iniciatīvu jomā gūtā pieredze liecina, ka tieši iniciatīvas sagatavošana var būt ļoti laikietilpīga, tāpēc Komitejai šķiet, ka Komisijas ierosinātais termiņš — viens gads — ir pārāk īss, un tā atbalsta 18 mēnešu termiņu. Atsaucot atmiņā iepriekšteikto, ka pilsoņu iniciatīvas veicina procesu, kas ir tālejošāks par konkrēto izvirzīto mērķi, proti, tās rosina visas Eiropas līmeņa publiskas diskusijas, Komisijai šķiet, ka nedrīkstētu pieļaut, lai salīdzinoši īsā termiņa — viena gada — dēļ tiktu apdraudēts pilsoņu iniciatīvas pozitīvs iznākums, tajā skaitā ar to saistīto tiesisko un sabiedriski politisko aspektu labvēlīgā ietekme.

4.12. *Plānoto iniciatīvu reģistrēšana.*

4.12.1. Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka iniciatīvas ierosinātāju uzdevums ir pirms iniciatīvas iesniegšanas patstāvīgi pārbaudīt tās likumību un pieļaujamību. Jābūt iespējai iniciatīvas reģistrāciju veikt Komisijas izveidotā tīmekļa vietnē, kurā arī jābūt apkopotai informācijai par iniciatīvu saturu, lai visi iedzīvotāji varētu iepazīties ar aktuālajām iniciatīvām.

4.12.2. Tādēļ Komiteja ierosina Komisijai Eiropas pilsoņu iniciatīvas vajadzībām izveidojamajā tīmekļa vietnē piedāvāt arī tiešsaistes instrumentu, ar kura palīdzību varētu vākt iedzīvotāju parakstus. Turklāt šādu tīmekļa vietni varētu izmantot arī kā diskusiju forumu, lai apspriestu dažādas iniciatīvas un tādējādi daļēji veicinātu publisku apspriešanu visas Eiropas līmenī.

4.12.3. Komiteja tomēr uzskata, ka pilsoņu iniciatīvas ierosinātājiem jābūt pieejamam arī kontaktpunktam, kurā varētu saņemt konsultācijas ne tikai par procesuāliem, bet arī par saturiskiem jautājumiem. Komiteja pauž gatavību pildīt "palīdzības dienesta" funkcijas.

([13]) Par paraugu izmantota pilsoņu iniciatīvai Itālijā noteiktā minimālā robežvērtība — 0,08 %.

4.12.4. Iespējams, varētu apsvērt dzelteno/sarkano kartīšu sistēmu, tādējādi pilsoņu iniciatīvas ierosinātājus jau salīdzinoši savlaicīgi informējot, ka viņu iniciatīva, iespējams, nav pieļaujama formālu kritēriju neievērošanas dēļ, piemēram, tāpēc, ka lēmums par attiecīgo jautājumu nav Komisijas kompetencē vai iniciatīva neatbilst pamattiesību principiem.

4.13. *Organizētājiem izvirzītās prasības pārredzamības un finansējuma jomā.*

4.13.1. Komiteja uzskata, ka iniciatīvas ierosinātājiem būtu jāsniedz informācija par:

— iniciatīvas komiteju un tās pārstāvjiem sakariem ar citām struktūrām;

— visiem atbalstītājiem;

— finansējuma plānu;

— pārskatu par cilvēkresursiem un struktūrām.

4.13.2. Komiteja nekādā gadījumā nevar piekrist Komisijas paziņojumam, ka pilsoņu iniciatīvām nav paredzēts nekāda veida publisks atbalsts un finansējums, un jo īpaši norādei, ka tikai tā var nodrošināt šādu iniciatīvu neatkarību. Eiropas Komisija ar finansējumu atbalsta daudzu efektīvi strādājošu nevalstisko organizāciju struktūras un darbu, taču būtu nepieņemami no tā secināt, ka šie Komisijas finansētie pilsoniskās sabiedrības dalībnieki tāpēc kļūst atkarīgi no Komisijas. Turklāt, konsekventi izmantojot Komisijas pieeju, iespēja ierosināt Eiropas pilsoņu iniciatīvu būtu tikai tādām lielām organizācijām, kurām ir finansiāli spēcīgu struktūru atbalsts.

4.13.3. Tāpēc Komisija ierosina izskatīt jautājumu par to, ka ES sniedz finansiālu atbalstu iniciatīvas ierosināšanas sākotnēja posmā, tiklīdz ir savākti, piemēram, 50 000 paraksti no trim dalībvalstīm, lai tādējādi varētu izvairīties no potenciāli neveiksmīgām vai nenopietnām kampaņām. Arī šeit varētu izmantot ierosināto dzelteno/sarkano kartīšu sistēmu.

4.14. *Komisijas īstenota sekmīgi ierosināto pilsoņu iniciatīvu pārbaude.*

4.14.1. Komitejai šķiet, ka Komisijas ierosinātais laikposms — seši mēneši — ir maksimāli pieļaujamais termiņš, un tā atbalsta Eiropas Parlamenta rezolūcijā ietverto priekšlikumu izmantot divu līmeņu pieeju (divi mēneši formālo kritēriju pārbaudei un trīs mēneši lēmuma pieņemšanai pēc būtības ([14]). Komisijas iekšējai lēmuma pieņemšanas norisei jābūt pēc iespējas pārredzamākai.

4.14.2. Pēc veiksmīgi ierosinātas pilsoņu iniciatīvas iesniegšanas ir jāveic juridiskās pieļaujamības galīga pārbaude.

4.14.3. Komisijas veiktās politiskās izvērtēšanas laikā Komiteja rīkos, iespējams, iesaistot arī Parlamentu un Padomes prezidentvalsti, uzklausīšanas procedūru, un šajā posmā iniciatīvas organizētāji iepazīstinās Komisiju ar savu iniciatīvu. Vajadzības gadījumā EESK šo procesu varētu bagātināt ar savu izpētes vai pašiniciatīvas atzinumu par konkrēto tematu.

4.14.4. Komisijai iniciatīvas ierisinātājiem detalizēti un publiski jāpaskaidro iemesli, kāpēc viņu iniciatīva ir pieņemta, daļēji pieņemta vai noraidīta. Noraidīšanas gadījumā Komisijai jāpieņem oficiāls lēmums, kuru ir iespēja apstrīdēt Eiropas Savienības Tiesā.

4.15. *Iniciatīvas par vienu un to pašu jautājumu.*

4.15.1. Komiteja uzskata, ka pašiem ierosinātājiem jāizlemj, vai uzsākt iniciatīvu par tematu, kurš jau izskatīts līdzīgā iniciatīvā. Vēlreiz jāatgādina, ka jaunā Eiropas pilsoņu iniciatīva ir "darba kārtības iniciatīva". Tāpēc Komiteja uzskata, ka šajā jomā nav iemesla noteikt aizliegumus vai šķēršļus.

4.16. *Papildu piezīmes.*

4.16.1. Komiteja uzskata, ka Komisijai pilsoņu iniciatīvas organizētāju vajadzībām būtu jānodrošina iniciatīvas teksta tulkojums visās ES oficiālajās valodās gadījumā, ja viņiem izdevies atrast 50 000 atbalstītājus no vismaz trim dalībvalstīm.

## 5. **Nobeiguma piezīmes.**

5.1. Komiteja uzskata, ka noteikumi par Eiropas Savienības demokrātiskajiem pamatprincipiem, īpaši ESL 11. pants, ir stūrakmens tādas Eiropas izveidei, kura ir tuva visiem iedzīvotājiem sniedz reālu labumu un kuru iespējams veidot pašiem. Tomēr ir vajadzīga atsevišķu demokrātisko procesu juridiski saistošāka definīcija, turklāt jāparedz šiem procesiem nepieciešamās struktūras.

5.2. Tādēļ Komiteja aicina Komisiju pēc Zaļās grāmatas par Eiropas pilsoņu iniciatīvu iesniegt arī Zaļo grāmatu par pilsonisko dialogu, konkretizējot 11. panta 1. punkta un 11. panta 2. punkta saturu, lai analizētu jau šobrīd izmantoto praksi, izstrādātu procedūru un pamatprincipu definīcijas, tās izvērtētu un kopā ar organizētu pilsonisko sabiedrību paustu ierosinājumus par uzlabojumiem, kā izveidot struktūras ar skaidrām kompetences jomām. Komiteja atkārto gatavību atbilstoši savām pilnvarām sniegt ieguldījumu darbā ar šo jautājumu.

5.3. Tā arī aicina citas iestādes sniegt skaidrojumu par to, kā tās iecerējušas praktiski īstenot jaunos Līguma noteikumus.

5.4. Ar ESL 11. panta 4. punktu ir ieviests demokrātisks jauninājums, kuram pat starptautiskā līmenī nav precedenta. Pirmo reizi demokrātijas vēsturē vairāku valstu iedzīvotājiem ir paredzētas starptautiskas tiesības kopīgi piedalīties lēmumu pieņemšanā.

([14]) Būtu jāpiemēro tāda pati procedūra kā Eiropas Parlamenta iniciatīvu gadījumā saskaņā ar LESD 225. panta noteikumiem; sk. Eiropas Parlamenta 09.02.2010. rezolūciju par Eiropas Parlamenta un Komisijas pārskatīto vispārējo vienošanos par pilnvaru termiņu pēc nākamajām vēlēšanām (P7_TA(2010)0009).

5.5. Šīm demokrātiskajām pilsoņu tiesībām ir milzīgs potenciāls. Ar šādām tiesībām iecerēts pilnveidot pārstāvības demokrātiju Eiropā. Tās tiešā veidā stiprina Eiropas demokrātijas modeļa līdzdalības elementu. Netieši tās arī veicina un nostiprina ES integrāciju, rosina Eiropas līmeņa publiskas diskusijas un vairo iedzīvotāju izpratni par viņu piederību ES. Īpaši ņemot vērā Eiropas ģeogrāfisko mērogu un daudzveidību, uzmanība jāvelta tam, lai visi ES iedzīvotāji — arī tie, kuru finansiālie līdzekļi ir ierobežoti, un tie, kuri nav lielu un ietekmīgu organizāciju biedri, — varētu izmantot visus demokrātijas instrumentus. Iespējas izmantot demokrātijas instrumentus nedrīkst būt atkarīgas no apjomīgu finanšu resursu pieejamības.

5.6. Komiteja, kuras padomdevējas loma Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas darbības atbalstam vēlreiz nostiprināta Lisabonas līgumā, arī turpmāk pildīs savus pamata pienākumus, proti, izstrādās atzinumus atbilstoši Līgumā paredzētajām saistībām. Pildot tai uzticēto uzdevumu — tuvināt Eiropas Savienību un tās iedzīvotājus —, Komiteja kā viens no visaptverošas demokrātiskās infrastruktūras balstiem vēl aktīvāk nekā līdz šim sniegs savu ieguldījumu Eiropas līmenī.

5.7. Ar savu darbību tiecoties pēc iespējas efektīvāk atbalstīt minētās Eiropas Savienības iestādes un optimizēt savas darba metodes, Komiteja Eiropas pilsoņu iniciatīvas kontekstā arī ierosina:

— izvērtēšanas termiņa laikā izstrādāt atzinumu par Komisijas formāli pieņemtu pilsoņu iniciatīvu;

— vajadzības gadījumā izstrādāt atzinumu aktuālas pilsoņu iniciatīvas atbalstam;

— rīkot uzklausīšanu par sekmīgi ierosinātajām iniciatīvām (iesaistot ierosinātājus, Komisiju, Parlamentu, Padomi);

— izveidot informācijas palīdzības dienestu (kontaktpunkts iedzīvotāju informēšanai par procesuāliem un citiem līdzīgiem jautājumiem);

— nodrošināt papildu informāciju (rokasgrāmatas "Līdzdalības demokrātija" izdošana, konferenču par praktisko īstenošanu rīkošana u.c. pasākumi).

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

III

*(Sagatavošanā esoši tiesību akti)*

# EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

## 461. PLENĀRSESIJA 2010. GADA 17.–18. MARTĀ

## Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido ilgtermiņa plānu heka ziemeļu krājumam un zvejniecībām, kas šo krājumu izmanto"

*COM(2009) 122 galīgā redakcija – 2009/0039 (CNS)* (*)

(2010/C 354/11)

Padome un Eiropas Parlaments 2010. gada 18. janvārī un 2010. gada 5. martā saskaņā ar LESD 43. pantu, bijušo EKDL 37. pantu, nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

*"Priekšlikums Padomes regulai ar ko izveido ilgtermiņa plānu heka ziemeļu krājumam un zvejniecībām, kas šo krājumu izmanto"*

COM(2009) 122 galīgā redakcija – 2009/0039 (CNS) (*).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 461. plenārsesijā, kas notika 2010. gada 17. martā un 18. martā (17. marta sēdē), vienprātīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

(*) Saīsinājums jālasa *COD*.

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai par kontroles un noteikumu izpildes shēmu, kura piemērojama apgabalā, uz ko attiecas Konvencija par turpmāko daudzpusējo sadarbību Ziemeļaustrumu Atlantijas zvejniecībā"

*COM(2009) 151 galīgā redakcija – 2009/0051 (CNS)* (*)

(2010/C 354/12)

Padome un Eiropas Parlaments 2010. gada 18. janvārī un 2010. gada 5. martā saskaņā ar LESD 43. pantu, bijušo EKDL 37. pantu, nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

*"Priekšlikums Padomes regulai par kontroles un noteikumu izpildes shēmu, kura piemērojama apgabalā, uz ko attiecas Konvencija par turpmāko daudzpusējo sadarbību Ziemeļaustrumu Atlantijas zvejniecībā"*

COM(2009) 151 galīgā redakcija – 2009/0051 (CNS) (*).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 461. plenārsesijā, kas notika 2010. gada 17. martā un 18. martā (17. marta sēdē), vienprātīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

(*) Saīsinājums jālasa *COD*.

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido daudzgadu plānu stavridas rietumu krājumam un zvejniecībām, kas šo krājumu izmanto"

*COM(2009) 189 galīgā redakcija – 2009/0057 (CNS)* (*)

(2010/C 354/13)

Padome 2010. gada 18. janvārī un Eiropas Parlaments 2010. gada 5. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu (bijušais EKDL 37. pants) nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"*Priekšlikums Padomes Regulai, ar ko izveido daudzgadu plānu stavridas rietumu krājumam un zvejniecībām, kas šo krājumu izmanto*"

COM(2009) 189 galīgā redakcija – 2009/0057 (CNS) (*).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 461. plenārsesijā, kas notika 2010. gada 17. martā un 18. martā (2010. gada 17. marta sēdē), vienbalsīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

(*) Saīsinājums jālasa *COD*.

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido ilgtermiņa plānu anšovu krājumam Biskajas līcī un zvejniecībām, kas šo krājumu izmanto"**

*COM(2009) 399 galīgā redakcija – 2009/0112 (CNS)* (*)

(2010/C 354/14)

Padome 2010. gada 19. janvārī un Eiropas Parlaments 2010. gada 5. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu (bijušo Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. pantu) nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

*"Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido ilgtermiņa plānu anšovu krājumam Biskajas līcī un zvejniecībām, kas šo krājumu izmanto"*

COM(COM(2009) 399 galīgā redakcija – 2009/0112 (CNS) (*).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 461. plenārsesijā, kas notika 2010. gada 17. martā un 18. martā (2010. gada 17. marta sēdē), vienprātīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

(*) Saīsinājums jālasa *COD*.

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai ar ko izveido zilo tunzivju *Thunnus thynnus* nozvejas dokumentēšanas programmu un izdara grozījumus Regulā (EK) Nr. 1984/2003"

*COM(2009) 406 galīgā redakcija – 2009/0116 (CNS)* (*)

(2010/C 354/15)

Padome un Eiropas Parlaments 2010. gada 19. janvārī un 2010. gada 5. martā saskaņā ar LESD 43. pantu, bijušo EKDL 37. pantu, nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

*"Priekšlikums Padomes Regulai ar ko izveido zilo tunzivju* Thunnus thynnus *nozvejas dokumentēšanas programmu un izdara grozījumus Regulā (EK) Nr. 1984/2003"*

COM(2009) 406 galīgā redakcija – 2009/0116 (CNS) (*).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 461. plenārsesijā, kas notika 2010. gada 17. un 18. martā (17. marta sēdē), vienprātīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

(*) Saīsinājums jālasa *COD*.

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai par atsevišķiem noteikumiem attiecībā uz zveju *GFCM* (Vidusjūras Vispārējās zivsaimniecības komisijas) nolīguma apgabalā"**

*COM(2009) 477 galīgā redakcija – 2009/0129 (CNS)* (*)

(2010/C 354/16)

Padome 2010. gada 19. janvārī un Eiropas Parlaments 2010. gada 5. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu (bijušo Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. pantu) nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"*Priekšlikums Padomes regulai par atsevišķiem noteikumiem attiecībā uz zveju* GFCM *(Vidusjūras Vispārējās zivsaimniecības komisijas) nolīguma apgabalā*"

COM(2009) 477 galīgā redakcija – 2009/0129 (CNS) (*).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 461. plenārsesijā, kas notika 2010. gada 17. un 18. martā (2010. gada 17. marta sēdē), vienprātīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

(*) Saīsinājums jālasa *COD*.

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 247/2006, ar ko ievieš īpašus pasākumus lauksaimniecības jomā attālākajiem Eiropas Savienības reģioniem"

*COM(2009) 510 galīgā redakcija – 2009/0138 (CNS)* (*)

(2010/C 354/17)

Padome 2010. gada 19. februārī un Eiropas Parlaments 2010. gada 18. februārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu (bijušais EKDL 37. pants) nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

*"Priekšlikums Padomes Regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 247/2006, ar ko ievieš īpašus pasākumus lauksaimniecības jomā attālākajiem Eiropas Savienības reģioniem"*

COM(2009) 510 galīgā redakcija – 2009/0138 (CNS) (*).

Tā ka Komiteja priekšlikumu vertē pozitīvi un par šo tematu jau izstrādāts atzinums CESE 771/2008, kas pieņemts 2008. gada 22. aprīlī (**) un CESE 255/2010, kas pieņemts 2010. gada 17. februārī (***), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 461. plenārajā sesijā 2010. gada 17. un 18. martā (2010. gada 17. marta sēdē) vienbalsīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz nostāju, ko tā paudusi iepriekšminētajos atzinumos.

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

(*) Saīsinājums jālasa *COD*.

(**) EESK atzinums par tematu "Stratēģija attālākajiem reģioniem – novērtējums un perspektīvas", OV C 211, 19.8.2008., 72. lpp.

(***) EESK atzinums par tematu "Ekonomisko partnerattiecību nolīgumu ietekme uz attālākajiem reģioniem (Karību jūras reģions)" – OV C …, …. lpp.

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Nākamie reglamentējošie noteikumi konkurences tiesību jomā, kas piemērojami mehānisko transportlīdzekļu nozarē""

*COM(2009) 388 galīgā redakcija*

(2010/C 354/18)

Ziņotājs: ***Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER* kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2009. gada 22. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

*"Komisijas paziņojums "Nākamie reglamentējošie noteikumi konkurences tiesību jomā, kas piemērojami mehānisko transportlīdzekļu nozarē""*

COM(2009) 388 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 2. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 461. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 17. un 18. martā (18. marta sēdē), ar 84 balsīm par, 5 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

## 1. **Secinājumi.**

1.1 EESK piekrīt Komisijas viedoklim par situāciju nozarē un par jomām, kurās vajadzīga lielāka konkurence. Apsvērusi Komisijas ieteiktos variantus, EESK uzskata, ka vislabāk būtu pieņemt nozarei pielāgotus noteikumus, kas būtu veidoti kā pamatnostādnes un papildinātu vispārējo grupu atbrīvojumu. Tāpēc EESK pauž gandarījumu par regulas un papildu pamatnostādņu projektiem. Tomēr Komiteja uzsver, ka tie jāskata kopā ar vispārējām vertikālajām pamatnostādnēm kā to papildinājums; vispārējās pamatnostādnes vēl nav publicētas, tāpēc ir grūti šos dokumentus vērtēt atsevišķi.

1.2 EESK ir vienisprātis ar Komisiju, ka jāizveido tāds tiesiskais regulējums, kas kopumā pozitīvi ietekmētu patērētāju labklājību un nodrošinātu labāku viņu aizsardzību. Komiteja izmanto pieeju, kas jau izklāstīta iepriekšējos tās atzinumos par konkurences jautājumiem ([1]).

1.3 Tomēr tirgotājiem, kuru vairākums ir mazie un vidējie uzņēmumi, ir vajadzīgs divus gadus ilgs pārejas laiks. Lai nodrošinātu juridisko noteiktību un atbilstību tiesiskās paļāvības un proporcionalitātes principiem, tirgotājiem ir jādod pienācīgs laiks, kurā tie var atgūt ieguldītos līdzekļus, pielāgoties tehnoloģiskajām pārmaiņām tirgū un veikt ar satiksmes drošības uzlabošanu saistītus pasākumus.

1.4 EESK arī pauž cerību, ka jaunais tiesiskais regulējums atbildīs Mazās uzņēmējdarbības akta principiem un tiem konkurences mērķiem, kas izklāstīti Regulā Nr. 1400/2002, tādējādi nodrošinot visiem uzņēmumiem tiesisko noteiktību un neradot jaunus šķēršļus uzņēmējdarbībai.

1.5 EESK uzskata, ka ar papildu pamatnostādnēm nedrīkst radīt ierobežojumus viena zīmola veicināšanas līgumiem. Tādējādi tiks panākta lielāka atbilstība jaunajai grupu atbrīvojuma regulai.

1.6 Uz līgumiem, kas saistīti ar komerciālajiem transportlīdzekļiem (KT), varētu attiecināt vispārīgo regulu par vertikālo vienošanos kategorijām pēcpārdošanas pakalpojumu tirgū.

## 2. **Ievads.**

2.1 Komisijas 2002. gada 31. jūnija Regulā (EK) Nr. 1400/2002 par Līguma 81. panta 3. punkta piemērošanu vertikālu vienošanos un saskaņotu darbību kategorijām mehānisko transportlīdzekļu nozarē ([2]) paredzēti stingrāki noteikumi nekā Komisijas 1999. gada 22. decembra Regulā (EK) Nr. 2790/1999 par Līguma 81. panta 3. punkta piemērošanu vertikālu vienošanos un saskaņotu darbību kategorijām mehānisko transportlīdzekļu nozarē ([3]).

2.2 Komisijas Regulā (EK) Nr. 1400/2002 uzmanība galvenokārt pievērsta tādai praksei un rīcībai, kas var nopietni ierobežot konkurenci, un identificēti vairāki ierobežojumi, kuru rezultātā regulu nevar piemērot nevienai līguma daļai ("skaidri definēti ierobežojumi"), kā arī tādi ierobežojumi, kas ir aizliegti, bet nerada šķēršļus regulā paredzēto atbrīvojumu piemērošanai citām līguma daļām ("īpaši nosacījumi").

([1]) OV C 228, 22.9.2009, 47. lpp.; OV C 175, 28.7.2009., 20. lpp.

([2]) OV L 203, 1.8.2002., 30. lpp.

([3]) OV L 336, 29.12.1999., 21. lpp.

2.3 Komisijas Regulas Nr. 1400/2002 svarīgākās iezīmes ir šādas:

— tā attiecas ne tikai uz pasažieru automobiļiem, bet arī uz citiem automobiļu veidiem, piemēram, autobusiem un kravas furgoniem;

— tajā paredzēti divi atšķirīgi izplatīšanas sistēmu veidi, kam piemērojams atbrīvojums — selektīvās un ekskluzīvās izplatīšanas sistēmas —, un noteikts, ka katram ražotājam obligāti jāizvēlas kāda no minētajām sistēmām:

  — *ekskluzīvā* sistēma, ja ražotājs katram izplatītājam vai remontētājam nosaka ekskluzīvu teritoriju (vai ekskluzīvu pircēju grupu). Noteiktajā teritorijā nevar iecelt nevienu citu izplatītāju. Izplatītājiem var noteikt arī obligātās kvalitātes prasības. Konkurence tiek pastiprināta, ekskluzīvajā teritorijā veicinot pasīvo tirdzniecību un it īpaši pārdošanu tādiem tālākpārdevējiem, kas atrodas ārpus tīkla;

  — *selektīvā* sistēma, ja piegādātājs apņemas tieši vai netieši pārdot līgumā paredzētās preces vai pakalpojumus tikai tādiem izplatītājiem vai remontētājiem, kas izraudzīti saskaņā ar konkrētiem kritērijiem. Selektīvās izplatīšanas sistēmas pamatā var būt gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi kritēriji, gan abu veidu kritēriju apvienojums;

— vienā un tajā pašā līgumā nedrīkst ietvert gan selektīvās, gan ekskluzīvās izplatīšanas klauzulu. Selektīvās izplatīšanas sistēmā tā sauktā atrašanās vietas klauzula faktiski nav atļauta, taču to drīkst attiecināt uz ekskluzīvajiem izplatītājiem;

— Regulas 8. panta 1. punktā noteiktas trīs dažādu produktu tirgu atšķirības:

  — jaunu mehānisko transportlīdzekļu izplatīšana; tirgus daļu aprēķina, pamatojoties uz piegādātāja pārdoto līguma preču un pakalpojumu apjomu, kopā ar piegādātāja pārdoto to citu preču apjomu, kuras pircējs uzskata par savstarpēji apmaināmām vai aizstājamām to īpašību, cenas vai paredzētā izmantojuma dēļ;

  — rezerves daļu izplatīšana; tirgus daļu aprēķina, pamatojoties uz piegādātāja pārdoto līguma preču un atbilstošo preču vērtību, kopā ar piegādātāja pārdoto to citu preču vērtību, kuras pircējs uzskata par savstarpēji apmaināmām vai aizstājamām to īpašību, cenas vai paredzētā izmantojuma dēļ;

  — remonta un tehniskās apkopes pakalpojumu sniegšana; tirgus daļu aprēķina, pamatojoties uz piegādātāja izplatīšanas tīkla dalībnieku pārdoto līguma pakalpojumu vērtību, kopā ar šo dalībnieku pārdoto to citu pakalpojumu vērtību, kurus pircējs uzskata par savstarpēji apmaināmiem vai aizstājamiem to īpašību, cenas vai paredzētā izmantojuma dēļ;

— papildus tirgus daļas maksimālajam lielumam regulas 6. panta 1. punkta c) apakšpunktā noteikts, ka neatbilstība noteikumiem ir arī tad, ja "būtiski atšķiras līguma preču vai atbilstošo preču cenas vai piegādes nosacījumi starp ģeogrāfiskiem tirgiem". Šādos gadījumos Komisija var atsaukt regulas piešķirto atbrīvojumu;

— Komisija ir centusies novērst šķēršļus paralēlajai tirdzniecībai, un Regulā Nr. 1400/2002 paredzēts, ka piegādātāju noteiktie ierobežojumi attiecībā uz pārdošanu tiešajiem patērētājiem citās dalībvalstīs (piemēram, ja pirkšanas cena vai samaksa izplatītājam ir atkarīga no transportlīdzekļa galamērķa vai tiešā patērētāja pastāvīgās dzīvesvietas) ir pielīdzināmi pārdošanas netiešai ierobežošanai. Turklāt tādi pārdošanas mērķi, ražojumu sadale vai premiālā samaksas sistēma, kuras pamatā ir teritorija, kas mazāka nekā kopējais tirgus, nav atļauti.

2.4 Mehānisko transportlīdzekļu jomas tiesiskais regulējums pēdējos gados ir mainījies, it īpaši, kopš pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 20. jūnija Regula (EK) par tipa apstiprinājumu mehāniskiem transportlīdzekļiem attiecībā uz emisijām no vieglajiem pasažieru un komerciālajiem transportlīdzekļiem un par piekļuvi transportlīdzekļa remonta un tehniskās apkopes informācijai ([4]), kuras noteikumi bija fakultatīvi, bet kopš 2009. gada septembra ir kļuvuši obligāti ([5]). Tomēr vēl vairākus gadus apritē būs ļoti daudz tādu transportlīdzekļu, uz kuriem minētā regula neattiecas, un neatkarīgajiem remontētājiem tie nozīmē ievērojamu tirgu.

2.4.1 Attiecībā uz konkurenci transportlīdzekļu rezerves daļu tirgū, kuras pamatā ir gan ražotāja rūpnieciskā īpašuma tiesības, gan plaši izmantotie apakšuzņēmuma līgumi ar pamataprīkojuma piegādātājiem (t.s. komplektācijas līgumi (*tooling arrangements*)), norādīts, ka autoražotāju tīkli zināmā mērā kontrolē rezerves daļu apriti.

2.4.2 Minētā iemesla dēļ pārskatītajā direktīvas par dizainparaugiem priekšlikumā Komisija ierosināja iekļaut "remontdarbu atrunu"; EESK ierosinājumu vērtēja atzinīgi un apliecināja ([6]), ka "dizainparauga īpašniekam piešķirtais monopols ir attiecināms tikai uz ārējo izskatu, bet nevis uz pašu produktu" un ka "dizainparaugu tiesiskās aizsardzības paplašināšana uz rezerves daļām, kas pakļautas remontdarbu atrunai, radītu produktu monopolu sekundārajā tirgū, kas būtu pretrunā ar faktisko dizainparaugu aizsardzības būtību".

([4]) OV L 171, 29.6.2007., 1. lpp.
([5]) OV C 318, 23.12.2006., 62. lpp.
([6]) Sk. EESK atzinumus OV C 388, 31.12.1994., 9. lpp. un OV C 286, 17.11.2005., 8. lpp.

2.5 Attiecībā uz autorūpniecības nozari EESK ir pieņēmusi atzinumu par tematu "Autorūpniecībai pakārtotie tirgi un komplektējošo daļu ražošana" ([7]), kurā norādīts, ka pakārtotā tirgus dalībnieki ir transportlīdzekļu ražotāji, komplektējošo daļu piegādātāji un neatkarīgie vai pilnvarotie tirgus dalībnieki transportlīdzekļu tehniskās apkopes, rezerves daļu, papildu aprīkojuma, kā arī ražošanas, izplatīšanas un mazumtirdzniecības jomā un ka šajā tirgū darbojas 834 700 uzņēmumu (pārsvarā MVU), kuru kopējais apgrozījums ir 1 107 miljardi *euro* un kuros nodarbināti apmēram 4,6 miljoni cilvēku.

3. **Jaunākās norises saistībā ar Komisijas dokumentiem.**

3.1 Komisija 2009. gada 21. decembrī pieņēma

— projektu Komisijas regulai par Līguma 101. panta 3. punkta piemērošanu vertikālu vienošanos un saskaņotu darbību kategorijām mehānisko transportlīdzekļu nozarē un

— projektu Komisijas paziņojumam "Papildu pamatnostādnes attiecībā uz vertikāliem ierobežojumiem mehānisko transportlīdzekļu pārdošanas un remonta līgumu jomā".

Komisija ir uzsākusi minēto dokumentu sabiedrisko apspriešanu.

3.2 Par konkurenci atbildīgā Komisijas locekle 2010. gada 15. janvārī nolēma nosūtīt abus iepriekš minētos dokumentus Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, lūdzot tās viedokli par minētajām likumdošanas iniciatīvām.

3.3 Tāpēc šajā atzinumā par dokumenta COM(2009) 388 galīgo redakciju ziņotājs vienlaikus analizēs arī 3.1. punktā minētos priekšlikumus tiesību aktiem.

4. **Komisijas dokumentu kopsavilkums.**

4.1 **Komisijas paziņojumā** "Nākamie reglamentējošie noteikumi konkurences tiesību jomā, kas piemērojami mehānisko transportlīdzekļu nozarē", ietverti vairāki ierosinājumi.

a) Attiecībā uz līgumiem par jaunu transportlīdzekļu pārdošanu (no 2013. gada 31. maija):

— piemērot vispārējos noteikumus, kas paredzēti ierosinātajā jaunajā grupu atbrīvojumā vertikālo vienošanos jomā;

— pieņemt nozarei pielāgotas pamatnostādnes, lai novērstu konkurējošu transportlīdzekļu ražotāju izslēgšanu no tirgus un nodrošinātu tiem piekļuvi transportlīdzekļu mazumtirdzniecības un remonta pakalpojumu tirgiem, kā arī, lai aizsargātu zīmola iekšējo konkurenci un saglabātu 81. panta preventīvo ietekmi;

— līdz 2013. gada 31. maijam turpināt piemērot regulas noteikumus, kas attiecas uz mehānisko transportlīdzekļu izplatīšanas līgumiem.

b) Attiecībā uz līgumiem remonta un tehniskās apkopes pakalpojumu un/vai rezerves daļu piegādes un izplatīšanas jomā (no 2013. gada 31. maija):

— piemērot vispārējos noteikumus, kas paredzēti ierosinātajā jaunajā grupu atbrīvojumā vertikālo vienošanos jomā;

— pieņemt nozarei pielāgotas pamatnostādnes, kas papildinātu īpašu grupu atbrīvojuma regulējumu, vai arī apvienot abus instrumentus, lai uzlabotu konkurences iestāžu spējas plašāk un vispusīgāk risināt ar konkurenci saistītas problēmas, it īpaši šādos aspektos: i) piekļuve tehniskajai informācijai, ii) piekļuve rezerves daļām, iii) garantiju ļaunprātīga izmantošana un iv) piekļuve pilnvaroto remontētāju tīkliem.

4.2 *Grupu atbrīvojuma regulas projekts.*

4.2.1 Sekmējot dalībuzņēmumu labāku koordināciju, vertikālās vienošanās var veicināt saimniecisko efektivitāti ražošanas vai izplatīšanas ķēdē, taču tas atkarīgs no tā, cik liela ir līgumslēdzēju pušu ietekme tirgū.

4.2.2 Turklāt grupu atbrīvojums nebūtu piemērojams tādām vertikālām vienošanām, kas ietver ierobežojumus, kuri var kavēt konkurenci un kaitēt patērētājiem vai kuri nav obligāti nepieciešami iepriekš minētās pozitīvās ietekmes panākšanai.

4.2.3 Projektā ir nošķirti līgumi jaunu mehānisko transportlīdzekļu izplatīšanas jomā ("primārais tirgus") un līgumi remonta un tehniskās apkopes pakalpojumu un rezerves daļu izplatīšanas jomā ("sekundārais tirgus").

4.2.4 Primārajā tirgū piemēros vispārīgajā regulā paredzētos vertikālo vienošanos noteikumus, proti, tirgus daļu ierobežojumus, atbrīvojuma nepiemērošanu atsevišķām vertikālām vienošanām un tos minētajā regulā ietvertos nosacījumus, kuru pilnīgas izpildes gadījumā vispārīgajā regulā paredzēto atbrīvojumu šīm vertikālajām vienošanām var piemērot. Šāds risinājums uzskatāms par pamatotu, jo ir runa par tirgu, kurā ir konkurence.

4.2.5 Saistībā ar sekundāro tirgu jāņem vērā vairākas mehānisko transportlīdzekļu pakārtotā tirgus īpatnības, kas saistītas ar tehnikas attīstību un arvien sarežģītākajām un drošākajām automobiļu komplektējošām daļām, ko autoražotāji iegādājas no pamataprīkojuma piegādātājiem.

([7]) OV C 317, 23.12.2009, 29.–36. lpp

4.2.6 EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka konkurences situācija mehānisko transportlīdzekļu pakārtotajā tirgū var arī tieši ietekmēt gan sabiedrības drošību, jo nepareizi remontētu transportlīdzekļu izmantošana var būt bīstama, gan — oglekļa dioksīda un citu piesārņojošu vielu emisijas dēļ — arī sabiedrības veselību un vidi, tāpēc vajadzīga transportlīdzekļu regulāra tehniskā apkope.

4.2.7 Vertikālajām vienošanām rezerves daļu izplatīšanas un remonta / tehniskās apkopes pakalpojumu jomā grupu atbrīvojums ir piemērojams tikai tad, ja minētās vienošanās atbilst ne tikai atbrīvojuma nosacījumiem, kas izklāstīti šīs vienošanās reglamentējošajā vispārīgajā regulā, bet arī stingrākām prasībām attiecībā uz atsevišķiem nopietnu konkurences ierobežojumu veidiem, kuri var mazināt rezerves daļu daudzumu, kāds pieejams transportlīdzekļu nozares pakārtotajā tirgū, proti:

— līgumi, kuros ierobežotas autoražotāja selektīvās izplatīšanas sistēmas dalībnieku tiesības pārdot rezerves daļas neatkarīgajiem remontētājiem, kuri tās izmanto remonta vai tehniskās apkopes pakalpojumu sniegšanai;

— līgumi, kuri atbilst vispārīgās regulas noteikumiem, tomēr ierobežo rezerves daļu ražotāja iespējas pārdot rezerves daļas pilnvarotajiem remontētājiem, kas ir autoražotāja izplatīšanas sistēmas dalībnieki, neatkarīgajiem rezerves daļu izplatītājiem, neatkarīgajiem remontētājiem vai tiešajiem patērētājiem; iepriekš minētais neskar privāttiesiskās atbildības normu piemērošanu, tiesības pieprasīt tādu rezerves daļu izmantošanu, kuru kvalitāte atbilst montāžā izmantoto detaļu kvalitātei, un pat tādus līgumus, kuros pilnvarotajiem remontētājiem garantijas laikā ir atļauts izmantot tikai tādas rezerves daļas, ko garantijas remonta nolūkā piegādājis autoražotājs;

— līgumi, kuros ir ierobežotas detaļu vai oriģinālo rezerves daļu ražotāju iespējas efektīvi un viegli pamanāmi izvietot uz tām savu preču zīmi vai logotipu.

4.3 *Papildu pamatnostādņu projekts.*

4.3.1 Pamatnostādnēs izklāstīti principi, pēc kuriem atbilstīgi LESD 101. pantam izvērtēt jautājumus, kas radušies saistībā ar vertikāliem ierobežojumiem mehānisko transportlīdzekļu pārdošanas un remonta līgumu vai rezerves daļu izplatīšanas līgumu jomā. Minētās pamatnostādnes veidotas kā papildinājums vispārējām pamatnostādnēm vertikālu vienošanos jomā, un to piemērošana neskar vispārējo pamatnostādņu piemērojamību.

4.3.2 Iepriekš minēto pamatnostādņu interpretēšanā Komisija ņems vērā arī autoražotāju apvienību *ACEA* (Eiropas Automobiļu ražotāju apvienība) un *JAMA* (Japānas Automobiļu ražotāju apvienība) izstrādāto rīcības kodeksu, kam atbilstīgi mehānisko transportlīdzekļu ražotāji apņemas rīkoties saskaņā ar noteiktiem labas uzņēmējdarbības prakses paraugiem un tādējādi godprātīgi pildīt līgumsaistības pret saviem pilnvarotajiem izplatītājiem un remontētājiem.

4.3.3 Pamatnostādnes ir strukturētas šādi:

— mehānisko transportlīdzekļu nozares grupu atbrīvojuma piemērošanas joma un saistība ar vispārējo grupu atbrīvojumu vertikālo vienošanos jomā;

— papildu noteikumu piemērošana grupu atbrīvojumam mehānisko transportlīdzekļu jomā;

— īpaši ierobežojumi: viena zīmola veicināšana un selektīvā izplatīšanas sistēma.

4.3.4 Ir ieviests jauninājums saistībā ar viena zīmola veicināšanu, proti, piecu gadu periods sākas brīdī, kad puses nodibina līgumattiecības, nevis tad, kad vienu līgumisku dokumentu aizstāj ar citu dokumentu par to pašu priekšmetu. Tomēr tas secināms tikai no 9. zemsvītras piezīmes, nevis no pamatnostādņu teksta. Minētās izmaiņas ir nozīmīgas, tāpēc tās būtu jāietver pamattekstā.

4.3.5 Pamatnostādnēs aplūkoti arī konkurences aizliegumi un to ietekme — gan negatīvā (šķēršļi konkurējošu piegādātāju ienākšanai tirgū vai to darbības izvēršanai), gan pozitīvā (spekulatīvu izmantotāju darbības ierobežošana, izplatīšanas tīkla reputācijas uzlabošana un zīmola tēla stiprināšana).

4.3.6 Selektīvajā izplatīšanas sistēmā ir svarīgi, lai neatkarīgie remontētāji varētu piekļūt tehniskajai informācijai un lai garantijas netiktu izmantotas ļaunprātīgi.

5. **Piezīmes.**

5.1 Konkurences ziņā autorūpniecības nozare — gan pasažieru automobiļu, gan komerciālo transportlīdzekļu joma — vairāk nekā divdesmit gadus ir varējusi izmantot īpašu grupu atbrīvojuma regulējumu.

5.2 Novērtējuma ziņojumā, ko Komisija sagatavoja 2008. gada 31. maijā, izvērtēta grupu atbrīvojuma ietekme uz autorūpniecības nozares praksi. Ziņojums raisīja plašas ieinteresēto pušu diskusijas, kas savukārt kļuva par pamatu Komisijas dienestu sagatavotajam ietekmes novērtējumam (SEC(2009) 1052, SEC(2009) 1053); šos dokumentus ieteicams skatīt kopā ar Komisijas paziņojumu COM(2009) 388 galīgā redakcija.

5.3 Vienlaikus tiek izskatīts un gatavots pieņemšanai jauns vispārējs grupu atbrīvojums, kas stāsies spēkā 2010. gada maijā un aizstās pašreizējo Regulu (EK) Nr. 2790/1999, ko pieņēma 1999. gada 22. decembrī. Pieņemot, ka minēto regulu pārskatīs, Komisija ierosina:

— mehānisko transportlīdzekļu nozarē sākotnēji izvirzīt trīs šādus apakšvariantus: ii) vertikālo vienošanos jomā piemērot tikai grupu atbrīvojumu, iii) līdzās vispārējam grupu atbrīvojumam pieņemt nozarei pielāgotas pamatnostādnes un iv) pieņemt grupu atbrīvojuma regulu, galveno uzmanību pievēršot konkurences ierobežojumiem pēcpārdošanas pakalpojumu jomā;

— pēc tam, kā paredzēts regulas un pamatnostādņu projektos, pieņemt gan regulu ar nozarei pielāgotiem noteikumiem, gan pamatnostādnes.

5.4 Mehāniskā transportlīdzekļa iegāde, tāpat kā dzīvojamās mājas pirkšana, ir ne vien lielākais no Eiropas patērētāju mājsaimniecības budžeta tēriņiem, bet arī nepārprotami skaidri parāda vienotā tirgus izveides nozīmi un mērogu. Nozarē lēš, ka no visām izmaksām, kas rodas transportlīdzekļa ekspluatācijas laikā, 40 % ir saistītas ar tā iegādi, 40 % — ar apkopi un 20 % — ar apdrošināšanu.

5.5 Saistībā ar konkurenci mehānisko transportlīdzekļu nozarē Eiropas patērētāju būtiskās intereses var definēt šādi: izvēlēties, kur iegādāties vai vajadzības gadījumā remontēt automobili par labāko cenu, kā arī baudīt drošāku ceļu satiksmi.

5.6 Dinamisks, konkurences piesātināts tirgus, kurā tiek izmantoti jaunākie tehnikas sasniegumi un kurš aptver visus ekonomikas dalībniekus autorūpniecības nozarē — it sevišķi mazos un vidējos autoremonta uzņēmumus —, ir būtiski svarīgs, taču ne mazāk svarīgi ir patērētājiem dot pārliecinošu signālu.

5.7 Spēkā esošajā Regulā (EK) Nr. 1400/2002 ir vairāki šādi pozitīvi signāli, piemēram, paredzēts, ka garantijas, ko kādā dalībvalstī izdevis kāds ražotājs, ar tādiem pašiem nosacījumiem ir spēkā arī citās dalībvalstīs, ka patērētājam, kuram ir citas dalībvalsts tirgotāja aizpildīts garantijas dokuments, vairs nav jāgaida uz garantijas atzīšanu viņa valstī un ka tirgotājs vai pilnvarota remontdarbnīca, kam patērētājs uzticējis savu automašīnu, vairs nevar aprēķināt papildu maksu vai pieprasīt papildu dokumentus.

5.8 Tomēr joprojām ir problēmas tādās jomās kā, piemēram, jaunu transportlīdzekļu tālāka pārdošana starpniekiem, piegādātāju izvirzītie noteikumi saviem tirgotājiem nodrošināt atbilstību "zīmola identitātes" prasībām, iespēja izraudzīties par piegādātājiem citus pilnvarotos tirgotājus vai attiecīgās valsts importētājus, kā arī netieši ierobežojumi attiecībā uz pilnvaroto tirgotāju savstarpējām transportlīdzekļu piegādēm.

5.9 Komisija ļoti rūpīgi uzraudzīja Regulas (EK) Nr. 1400/2002 piemērošanu un pieņēma vairākus parauga lēmumus, piemēram, četrus 2007. gadā pieņemtos lēmumus, kuros ietverti vērtīgi norādījumi, ko nozares dalībnieki var izmantot jautājumā par piekļuvi tehniskajai informācijai (Lieta COMP/39.140-39.143 — *DaimlerChrysler, Fiat, Toyota* un *Opel* ([8])).

5.10 Astoņus gadus pēc Regulas (EK) Nr. 1400/2002 pieņemšanas ekonomiskie rādītāji liecina, ka konkurences līmenis attiecīgajos tirgos, kurš savulaik noteica Komisijas izvēli par labu stingrākam, nozarei pielāgotam grupu atbrīvojumam, ir ievērojami uzlabojies.

5.11 Dinamiskajai un komplicētajai konkurences videi īpaši raksturīgs jaunu mehānisko transportlīdzekļu faktisko cenu kritums, jaunu zīmolu ienākšana tirgū, konkurējošo zīmolu tirgus daļu svārstīgums, mērena koncentrācija ar tendenci samazināties, kā arī plašākas izvēles iespējas patērētājiem dažādos līdzvērtīgos tirgus segmentos. Tomēr iekšējā tirgus sistēmā saglabājas dalībvalstu tirgu atšķirīgās īpatnības; sevišķi tas attiecas uz jaunajām dalībvalstīm, kurās ir attīstītāks lietoto automobiļu un neatkarīgo remontētāju tirgus.

5.12 Neatkarīgajiem remontētājiem ir grūti sagādāt rezerves daļas un piekļūt tehniskajai informācijai; tas neļauj palielināties konkurencei, un zaudētāji neapšaubāmi ir patērētāji. Problēmas nozarei joprojām sagādā viltotas un pirātiskas rezerves daļas, kas dažkārt ir nekvalitatīvas, bet citkārt to izmantošana var pat apdraudēt ceļu satiksmes drošību.

5.13 Komisijas ierosinātie nākamie reglamentējošie noteikumi konkurences tiesību jomā, kas piemērojami mehānisko transportlīdzekļu nozarē, saskan ar minēto īstenošanas pieeju un politiku. Šajā saistībā EESK norāda uz saviem iepriekš pieņemtajiem atzinumiem, kuros pausts atbalsts Komisijas darbam kolektīvo prasību jomā gan vispār, gan konkrēti attiecībā uz konkurences noteikumu pārkāpumiem.

6. **Īpašas piezīmes.**

6.1 Komisijas ieteikto īpašas regulas un pamatnostādņu pieņemšanu EESK uzskata par līdzsvarotu variantu, jo tajā ņemtas vērā gan iespējamās saimnieciskās sekas, gan ietekme uz maziem un vidējiem uzņēmumiem, kuri veido lielu daļu no remonta, tehniskās apkopes pakalpojumu un rezerves daļu izplatīšanas tirgus, gan iespējamā vides un sociālā ietekme, kā arī ietekme uz ceļu satiksmes drošību.

EESK vēlētos uzsvērt šādus priekšlikuma aspektus.

6.2 **Īpaša kārtība mehānisko transportlīdzekļu nozarē kā vispārējās grupu atbrīvojuma regulas (GAR) papildinājums** — EESK norāda, ka Komisijas ierosinātās papildu pamatnostādnes mehānisko transportlīdzekļu nozarē ir skatāmas kopā ar vispārējām vertikālajām pamatnostādnēm kā to papildinājums (sk. pamatnostādņu I nodaļas 1. punkta 1) apakšpunktu); vispārējās pamatnostādnes vēl nav publicētas, un tas neapšaubāmi apgrūtina papildu pamatnostādņu neatkarīgu un atsevišķu izvērtēšanu.

([8]) OV C 66, 22.3.2007., 18. lpp.

6.3 **Jaunās kārtības stāšanās spēkā** — regulas projektā paredzēti divi spēkā stāšanās varianti atkarībā no attiecīgā tirgus. Pirmais risinājums — rezerves daļu, remonta un tehniskās apkopes tirgum — paredz tūlītēju piemērošanu no 2010. gada 1. jūnija, savukārt otrajā — jaunu transportlīdzekļu pārdošanas un tālākas pārdošanas tirgū — paredzēts līdz 2013. gada 31. maijam pagarināt Regulas Nr. 1400/2002 darbības laiku.

6.3.1 EESK piekrīt, ka pirmajā no minētajiem tirgiem šobrīd konkurence ir vājāka un ka tā jāstimulē, tomēr divu dažādu kārtību līdzāspastāvēšana var radīt grūtības, jo tirgotāju un izplatītāju savstarpējie līgumi bieži ietver abus elementus.

6.3.2 Atbalstot patērētāju interešu ievērošanu strauji mainīgajā konkurences situācijā rezerves daļu / remonta / tehniskās apkopes tirgū, EESK piekrīt, ka varētu pieņemt pārejas noteikumus, kas ļautu izvairīties no papildu šķēršļiem izplatītāju un tirgotāju līgumu pārslēgšanai atbilstīgi jaunajiem noteikumiem.

6.3.3 EESK aicina Eiropas Komisiju mehānisko transportlīdzekļu nozares jauno GAR pilnībā īstenot no 2010. gada 1. jūnija, vienlaikus primārajam tirgum paredzot divus gadus ilgu pārejas posmu, kurā pašreizējos izplatīšanas līgumus pielāgot jaunajām prasībām.

6.3.4 Jāatceras, ka ražotāji var lauzt līgumu, par to paziņojot divus gadus iepriekš. Tas nozīmē, ka tirgotājiem, kuri, pamatojoties uz pašreizējo GAR, ir pieņēmuši noteiktus lēmumus un veikuši attiecīgus ieguldījumus, būtu jāgaida līdz 2013. gada jūnijam, lai varētu parakstīt jaunu izplatīšanas līgumu, ja vien ražotājiem un tirgotājiem netiks dota atļauja pielāgot līgumus jau pirms šī termiņa, ja viņi to uzskata par nepieciešamu sakarā ar jaunajiem noteikumiem un iespējamajām tirgus situācijas izmaiņām.

6.3.5 Jaunās GAR piemērošanai primārajā tirgū no 2010. gada 1. jūnija būtu vēl viena priekšrocība — vienlaikus stātos spēkā jaunā GAR un pamatnostādnes attiecībā uz pakārtoto tirgu.

6.3.6 Tā kā vairums tirgotāju nodarbojas arī ar garantijas remonta pakalpojumiem, ir viegli saprotams, kāpēc EESK dod priekšroku jaunās GAR vienlaicīgai piemērošanai gan primārajā, gan sekundārajā tirgū. Šāds risinājums būs vienkāršāks, elastīgāks un — galu galā — ar mazākām pārejas izmaksām.

6.4 *Viena zīmola veicināšana.*

Pamatnostādnēs (25. punktā un 9. zemsvītras piezīmē) paredzēts, ka pēc jaunās GAR stāšanās spēkā jaunos līgumos, ko ražotāji slēgs ar saviem pašreizējiem tirgotājiem, nevarēs ietvert viena zīmola veicināšanas saistības. Tā kā vairums ražotāju arī turpmākajos gados turpinās darboties tajā pašā izplatīšanas tīklā, minētais lēmums faktiski nozīmē viena zīmola veicināšanas atcelšanu. Šāda veida ierobežojums ir pretrunā ne tikai EESK ieteikumam (sk. šā dokumenta 1. punktu), bet arī jaunajai vispārējai 2009. gada 28. jūlija GAR, kurā nav paredzēts ierobežot vienošanās par viena zīmola veicināšanu.

6.5 *Pasažieru automobiļi un komerciālie transportlīdzekļi.*

Tāpat kā spēkā esošajā regulā, Komisija ir apvienojusi vienā grupā gan vieglos automobiļus, gan komerciālos transportlīdzekļus (KT), lai gan pirmie pieskaitāmi patēriņa precēm, bet otrie — ražošanas līdzekļiem, ko izmanto uzņēmējdarbības vidē, kurā pircējs iegādājas ne tikai transportlīdzekli, bet arī pakalpojumus; pakalpojumiem ir būtiska nozīme, izvēloties pēc iespējas pilnvērtīgāk izmantojamu KT, kā tas vērojams saistībā ar lauksaimniecības traktoriem vai celtniecības tehniku. Šāda tirgus atšķirība liecina, ka pat konkurences aspekti abu produktu veidu tirgos nav vienādi.

6.5.1 KT nozarē — gan primārajā, gan sekundārajā tirgū — faktiski nav novērotas konkurences problēmas vai tiešo patērētāju pausta kritika, jo šajā tirgū valda sīva konkurence, un liela tirgus daļa vēsturiski pieder neatkarīgajiem rezerves daļu piegādātājiem.

6.5.2 Tāpēc EESK uzskata, ka uz KT līgumiem arī pakārtotajā tirgū būtu jāattiecina vispārējā GAR, kā tas jau tiek darīts traktoru un celtniecības tehnikas jomā.

6.6 *Rezerves daļu piegāde.*

6.6.1 Saskaņā ar regulas projekta 5. panta b) apakšpunktu "atbrīvojuma piemērošanas jomā nav ietverta […] tā vienošanās starp rezerves daļu, remonta instrumentu, diagnostikas vai cita aprīkojuma piegādātāju un mehānisko transportlīdzekļu ražotāju, kas sašaurina piegādātāja iespējas pārdot šīs preces vai pakalpojumus pilnvarotiem vai neatkarīgiem izplatītājiem, vai pilnvarotiem vai neatkarīgiem remontētājiem, vai tiešajiem patērētājiem".

6.6.2 Minētā ierobežojuma formulējums, šķiet, neatbilst Komisijas izvirzītajam mērķim.

6.6.3 Spēkā esošās GAR klauzula par rezerves daļu iegādi neļauj ražotājiem piespiest pircējus iegādāties no tiem vairāk nekā 30 % rezerves daļu. Tādējādi tīklu piegādes avotu dažādošana nozīmē cenu samazināšanos. Lai gan ražotāji joprojām kontrolē vairāk nekā 30 % no piegādes apjoma, tas skaidrojams ar ražotāju noteiktajiem tirdzniecības mērķiem un prēmiju vai

atlaižu sistēmām. Minētā situācija liecina par konkurences spiedienu, ko rezerves daļu ražotāji izdara uz transportlīdzekļu ražotājiem.

6.6.4 Tomēr ierosinātajā 5. panta b) apakšpunktā nav minēts nekāds procentuāls rādītājs, kas noteiktu maksimālo apjomu, kādā izplatītājiem vai remontētājiem rezerves daļas jāiegādājas no ražotāja (kā tas paredzēts pašreizējā klauzulā par 30 %).

6.6.5 Turklāt norādīts, ka rezerves daļu ražotājiem jāspēj nodrošināt piegādes pilnvarotajiem remontētājiem. Taču šāda iespēja būs tikai teorētiska, ja ražotāji saviem rezerves daļu tīkliem varēs izvirzīt noteikumus par ekskluzīvu vai daļēji ekskluzīvu piegādi.

6.7 *Garantijas.*

Visbeidzot, EESK norāda arī uz Komisijas nostāju jautājumā par mehānisko transportlīdzekļu garantijām. Ņemot vērā ražotāja tiešo atbildību par pareizu darbību un par defektu remontu, Komisija ir paredzējusi, ka uz remontētāju pienākumu oficiālajā garantijas laikā izmantot tikai ražotāja piegādātās rezerves daļas ir attiecināms atbrīvojums. Minēto nostāju EESK uzskata par atbalstāmu, taču tās rezultātā patērētājiem nedrīkst tikt atņemtas iespējas transportlīdzekļu regulārās tehniskās apkopes vajadzībām izmantot neatkarīgos remontētājus, jo tādējādi varētu tikt ierobežotas patērētāju tiesības uz kvalitatīvu preci un attiecīgajām garantijām.

Briselē, 2010 gada 18. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Kopienas inovāciju politikas pārskatīšana mainīgajā pasaulē"

*COM(2009) 442 galīgā redakcija*

(2010/C 354/19)

Ziņotājs: **MALOSSE** kgs

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2009. gada 2. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

*"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Kopienas inovāciju politikas pārskatīšana mainīgajā pasaulē"*

COM(2009) 442 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 2. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 461. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 17 un 18. martā (17. marta sēdē), ar 108 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. **Inovācijas definēšana.**

1.1. Saskaņā ar paziņojumā ietverto definīciju "inovācija ir spēja gūt jaunas idejas un pārvērst tās komerciālos rezultātos, izmantojot jaunus procesus, ražojumus vai pakalpojumus labākā un ātrākā veidā nekā konkurence" ([1]).

1.1.1. Inovācija ir ne tikai spēja, tā galvenokārt ir rīcība un process, kas ļauj esošās vai jaunās idejas pārvērst konkrētā rezultātā.

1.1.2. Bieži vien inovācija ir kopīga darba rezultāts (uzņēmumu apvienības, sociālie partneri un pētnieki); to var piemērot arī uzņēmuma iekšējā darbībā ar pašu darbinieku ideju palīdzību. Globālās konkurences apstākļos Eiropas uzņēmumiem jāmeklē labākas metodes, lai ieinteresētu darbiniekus uzņēmuma rezultātos un veicinātu viņu radošumu.

1.1.3. Inovāciju var attiecināt arī uz jomām, kurām nav tiešas saiknes ar tirgu, piemēram, sabiedrības attīstību, veselības aprūpi, sociālo inovāciju, ekoinovāciju, vispārējas nozīmes pakalpojumiem, pilsoniskumu un attīstības palīdzību.

1.2. Inovācija būtībā ir sabiedrisks mērķis – cilvēku radošuma izmantošana, lai veicinātu ilgtspējīgu un līdzsvarotu ekonomikas attīstību.

1.2.1. Ar inovācijas palīdzību jārod risinājumi šā gadsimta problēmām: energoapgādes stabilitāte un klimata pārmaiņu ierobežošana, demogrāfiskā attīstība, globalizācija, reģionu spēja piesaistīt, darba vietu radīšana, sociālā kohēzija un sociālais taisnīgums.

1.3. Inovācija nav pašmērķis. Ar tās palīdzību iespējams sasniegt sabiedrības mērķus, kurus kopumā var raksturot ar diviem jēdzieniem — progresu un ilgtspējīgu attīstību, taču ir jāvienojas par šo jēdzienu definīciju un novērtēšanas iespējām.

EESK uzskata, ka Savienība varētu būt pirmā, kas šajā jomā izstrādātu un piemērotu jaunus ekonomikas un sabiedrības rādītājus, ar kuriem varētu noteikt izaugsmes apjomu un tās attīstības gaitu ([2]).

2. **Eiropas Savienības veikums.**

Paziņojumā nepārprotami pozitīvi vērtēta Savienības darbība saistībā ar pamatnosacījumu pilnveidošanu, atbalstu inovatīvu ražojumu un pakalpojumu plašākai ieviešanai tirgū, sinerģijas veidošanu un finanšu aspektiem. Jāatzīmē, ka paziņojumā galvenokārt apskatīta inovācija tehnoloģijas jomā.

Vārdkopas "kopienas politika" lietojums saistībā ar inovāciju ir nedaudz pārspīlēts, jo šajā paziņojumā ietvertie novērtējuma rezultāti liecina, ka inovācija drīzāk ir koordinētu pasākumu un darbību kopums. Eiropas Savienībai nav juridisku pilnvaru šajā jomā (atbalsta pilnvaras).

([1]) "*Creating a National Innovation Framework*", *Science Progress, Richard Nedis & Ethan Byler,* 2009. gada aprīlis.

([2]) Saskaņā ar Komisijas ziņojuma ieteikumiem par saimnieciskās darbības un sociālā progresa noteikšanu (www.stiglitz-sen-fitoussi.fr) šiem rādītajiem jābūt plašākiem nekā IKP rādītājam, un tajos jāņem vērā arī precīzi un diferencēti pieejamo ienākumu, izglītības, vides un bagātību sadales rādītāji.

2.1. *Pamatnosacījumu pilnveidošana.*

2.1.1. Daži ES īstenotie pasākumi, piemēram, valsts atbalsta noteikumu pārskatīšana nolūkā veicināt ekoinvestīcijas un ieguldījumus pētniecībā un izstrādē, kā arī *Euro Info* centru un Inovāciju rosināšanas centru tīklu apvienošana Eiropas uzņēmumu tīklā, devuši pozitīvus rezultātus. Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta pieņemšana rosināja jaunas cerības. Diemžēl attiecībā uz MVU tās līdz šim nav piepildījušās, jo nav īstenots pietiekams skaits konkrētu un pārredzamu pasākumu ([3]). Varētu minēt arī paziņojumu "Jaunas iemaņas jaunām darba vietām", kas ir solis pareizajā virzienā, diemžēl tas ir tikai paziņojums, un līdz šim nav rasti līdzekļi tā īstenošanai.

2.1.2. Savukārt vēl joprojām nepieņemtais lēmums par Kopienas patentu nepārprotami liecina par Eiropadomes nespēju veikt vajadzīgos pasākumus, kuriem būtu tieša ietekme uz inovāciju. Par to liecina Eiropā reģistrēto patentu skaita nepārtraukta samazināšanās salīdzinājumā ar pārējām pasaules valstīm un ievērojami augstākas izmaksas, kas jāsedz Eiropas iedzīvotājiem. Līdz ar to nepietiekamais aizsardzības līmenis Eiropas Savienībā rada problēmas uzņēmumiem, īpaši MVU.

2.1.3. Eiropas Komisijas ierosinātie pasākumi un instrumenti joprojām ir galvenokārt orientēti uz inovācijas sagatavošanas posmiem un uz lielajām publiskajām vai privātajām pētniecības struktūrām. Šī pieeja jāpapildina ar citiem pasākumiem un instrumentiem, piemēram, standartu izstrādi, kas lielākā mērā un sistemātiski orientēti uz inovatīviem procesiem.

2.1.4. Arī pārvaldes iestādes, īpaši vietējā līmenī, var veikt inovatīvus pasākumus visās jomās.

2.1.4.1. Publiskā iepirkuma jomā līgumslēdzēji bieži vien izvēlas nevis kvalitatīvāko, bet lētāko piedāvājumu. Uz inovāciju orientēti valsts pasūtījumi var veicināt inovāciju ieviešanu, uzlabojot tādējādi iedzīvotājiem sniegto pakalpojumu kvalitāti ([4]).

2.2. *Inovāciju politikas īstenošana.*

2.2.1. Paziņojumā uzsvērts, ka 2007.–2013. gada finanšu plānā ir palielinātas finansēšanas iespējas no Eiropas Savienības budžeta.

2.2.1.1. Diemžēl laikietilpīgo un sarežģīto procedūru dēļ šo palielinājumu ir grūti pamanīt, īpaši attiecībā uz Septīto pamatprogrammu pētniecībai, tehnoloģiju attīstībai un demonstrējumu pasākumiem. Arī Eiropas struktūrfondu izmantošana nedod inovācijai pietiekamu impulsu, ņemot vērā smago administratīvo slogu un pārredzamības trūkumu, ko rada atbalsta sadrumstalotība un atbalsta papildināmības nosacījumi.

2.2.1.2. Drīzumā pārskatot finanšu regulu, ir jāvienkāršo, jāapvieno un jāstrukturē līdzdalības, atbilstības un pārskatu sagatavošanas noteikumi.

2.2.2. Tas pats attiecināms arī uz Eiropas Investīciju bankas (EIB) finanšu instrumentiem, jo tā parasti izmanto starpniekus, kas piemēro savus nosacījumus. EIB un Komisijas kopīgie centieni veicināt inovatīvu MVU finansēšanu ir vērtējami pozitīvi, taču rezultāti pagaidām nav manāmi. Eiropas finansējuma tirgus ir sadrumstalots un mazāk labvēlīgs ar tehnoloģijām nesaistītiem inovatīviem MVU. Valstu līmenī banku iestādes ir jārosina uzņemties lielāku risku MVU finansēšanā.

2.2.3. Jaunajā Konkurētspējas un inovāciju pamatprogrammā (*CIP*) bija paredzēts apvienot esošos, bet izkliedētos pasākumus un programmas. Praksē darbības joprojām ir iedalītas apakšprogrammās, un nav vērojama to konsekvence. Turklāt Konkurētspējas un inovāciju pamatprogrammai septiņiem gadiem piešķirtais finansējums 3,6 miljardu EUR apmērā nav pietiekams, lai īstenotu ES mērķus.

2.2.4. Eiropas programmu mērķu sasniegšanu kavē privātā sektora un MVU nepietiekamā līdzdalība. Pieejamie līdzekļi prioritārā kārtībā tiek piešķirti valsts iestādēm, bet ne privātajam sektoram. EESK pauž nopietnas bažas par pētniecībai un inovācijai piešķirtā publiskā finansējuma efektīvu pārvaldību un šo ieguldījumu reālo ietekmi uz Eiropas ekonomiku.

2.2.5. Valstu programmu un Eiropas programmu savstarpējā koordinācija nav efektīva. Nav arī kopīgas ES un dalībvalstu plānošanas sistēmas, kas novērstu neskaidrības par papildināmības un komplementaritātes jēdzieniem.

2.3. *Sinerģijas veidošana.*

2.3.1. Lisabonas stratēģijas ietvaros izstrādātajās nacionālajās reformu programmās dalībvalstīm noteiktas vadlīnijas inovācijas jomā. Taču atšķirīgās pieejas, kā arī sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības dalībnieku nepietiekama iesaistīšana programmu izstrādē un īstenošanā, mazina to ietekmi un efektivitāti.

2.3.2. Lai veicinātu sistēmu saskaņotību un sinerģiju ar dalībvalstīm, ir izveidota "Eiropas Pētniecības telpa". EESK uzskata, ka šim aspektam turpmāk vajadzētu kļūt par prioritāti, uzņemoties lielākas saistības.

([3]) OV C 182, 4.8.2009, 30. lpp.

([4]) Pirmie pasākumi veikti Pirmtirgus iniciatīvas ietvaros (tuvināšanās līgumslēdzējiem, lai veicinātu valsts pasūtījumu līgumu piešķiršanu inovatīviem uzņēmumiem), un to rezultāti būs rūpīgi jāizvērtē vēlāk (iniciatīva uzsākta 2009. gada septembrī).

2.3.2.1. Piemēram, Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts (ETI) tā pašreizējā struktūrā nepilda savu pamatuzdevumu — nodrošināt pētniecības nozares, uzņēmumu un akadēmisko aprindu savstarpējo saikni. ETI ar salīdzinoši nelielo budžetu (2,8 miljardi EUR no 2008. līdz 2013. gadam ([5]) vēl arvien ir virtuāls instruments, kas grūti pieejams uzņēmumiem, kuri labi nepārzina Eiropas programmas.

2.3.3. Jaunākais inovācijas progresa ziņojums ([6]) liecina, ka inovāciju ziņā vadošajās Eiropas valstīs vērojamas kopīgas iezīmes: apjomīgs finansējums izglītībai, mūžizglītībai, pētniecībai un izstrādei, kā arī inovāciju atbalsta instrumentiem. Minēto iezīmju uzskaitījumu varētu vēl papildināt ar sociālā un pilsoniskā dialoga labu praksi.

Ir jāmeklē efektīvāka sinerģija, lai šo labo praksi izplatītu visā Eiropā un lai aktīvāk veicinātu ES un dalībvalstu saskaņotu nostāju, pieņemot kopīgus un koordinētus politiskus lēmumus minēto svarīgo panākumu faktoru atbalstam.

2.3.4. Sinerģija jāattiecina arī uz pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, kā arī publiskā un privātā sektora partnerību.

Klasteri, piemēram, dod iespēju universitātēm un pētniecības iestādēm efektīvi sadarboties ar uzņēmumiem publiskā un privātā sektora finansēto struktūru ietvaros. Valstu līmenī klasteru pieredze ir pozitīva, taču ES nevar izmantot priekšrocības, ko sniedz šāda pieredze, jo Kopienas līmenī nav atbalsta politikas. ES būtu jāveic pasākumi, lai veicinātu klasteru attīstību Eiropas mērogā, nodrošinot to profesionālu pārvaldību, attīstību starptautiskajā līmenī, optimālu darbību un finansēšanu.

2.3.5. Sabiedrības mērķu aspektā priekšroka jādod sinerģijai starp dažādu Eiropas inovāciju atbalsta programmu prioritātēm. Vairākām Kopienas programmām ir vienādas prioritātes, taču tām trūkst savstarpējās saiknes.

## 3. **EESK ieteikumi.**

EESK atbalsta vērienīgas Eiropas inovāciju stratēģijas ieviešanu, kas sniegtu plašāku un integrētāku redzējumu.

3.1. *Pamatprincipi.*

— Inovācija jāskata plašā nozīmē – gan saistībā ar tirgū laistajām precēm un pakalpojumiem, gan saistībā ar bezpeļņas sektoru, sabiedrisko un sociālo jomu.

— Ar Lisabonas līgumu ir paplašinātas Kopienas politikas darbības jomas inovācijai labvēlīgās nozarēs: tirdzniecības politikā, enerģētikā, kosmosa izpētē, tūrismā, kultūrā, veselības aizsardzībā utt.

— Tā kā inovācijai pēc būtības ir starpnozaru un transversāls raksturs, tādai jābūt arī stratēģijai un tās īstenošanas instrumentiem.

— Inovācijai jābūt atbilstīgai Savienības principiem un vērtībām. Inovācija var būt tehnoloģiski "efektīva", bet negatīvi ietekmēt vidi vai sabiedrības kohēziju.

— Iedzīvotāji ir jāiepazīstina ar jaunajām tehnoloģijām, iesaistot viņus publiskajās debatēs (par ĢMO, kodolenerģiju utt.).

— Ir vajadzīgs mērķtiecīgs atbalsts pamattehnoloģiju (nanotehnoloģiju, mikroelektronikas un nanoelektronikas, fotonikas, uzlabotu materiālu, biotehnoloģiju, informācijas tehnoloģiju, skaitliskās modelēšanas) attīstībai ([7]), jo tās tiek izmantotas daudzās nozarēs. Ir jāpanāk, lai Eiropas pētniecības programmās būtu iekļauts starpnozaru aspekts un lai pamattehnoloģiju lietojumus varētu izmantot tradicionālajās nozarēs.

— Prioritātes ir jānosaka saistībā ar ES sabiedrības mērķiem (veselības aizsardzība, vide, enerģētika u.c.).

— Eiropas inovāciju stratēģijai jābalstās uz sinerģiju un partnerību ar privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem.

— Topošā Eiropas inovāciju plāna izstrādē galvenā uzmanība jāvelta MVU. Priekšroka jādod visiem pamatpasākumiem, programmām un nosacījumiem, kas veicinātu inovāciju mazajos un vidējos uzņēmumos.

3.2. *Priekšlikumi.*

3.2.1. EESK 2009. gada 14. janvārī izpētes grupas darba ietvaros rīkoja atklātu uzklausīšanas sanāksmi Seviļas Perspektīvo tehnoloģiju pētījumu institūtā (*IPTS*). Šī sanāksme, kurā piedalījās Institūta pārstāvji un vietējā līmeņa dalībnieki inovācijas atbalsta jomā, ļāva izstrādāt konkrētus priekšlikumus.

([5]) Salīdzinājumam var minēt, ka *MIT* (*Massachusetts Institute of Technology*) *ikgadējais* budžets ir 2,4 miljardi dolāru.

([6]) Progresa ziņojums par inovāciju Eiropā — *Pro Inno Europe*.

([7]) Skat. Komisijas paziņojumu "Gatavojoties nākotnei: kopējas stratēģijas izstrādāšana svarīgām pamattehnoloģijām ES", COM(2009) 512 galīgā redakcija.

3.2.2. Jebkuras politikas pamatā ir jābūt atbilstošiem rādītājiem un analīzes instrumentiem. Pašlaik ES rīcībā ir vairāki analīzes instrumenti: Eiropas inovācijas progresa ziņojums, Inovāciju politikas progresa ziņojums, Eiropas klasteru novērošanas centrs, *Innobarometer*, *Sectoral Innovation watch* un Pārskats par ES ieguldījumiem rūpnieciskās pētniecības un izstrādes jomā. Konsekvences nolūkā EESK iesaka izveidot vienotu Eiropas inovācijas novērošanas centru, kas pārņemtu esošos instrumentus un padarītu tos saskaņotākus un pārredzamākus. Turklāt izvērtēšana ir lietderīga tikai tad, ja tās rezultātus salīdzina ar izvirzītajiem mērķiem; topošajā Eiropas inovācijas plānā ir jābūt skaidri noteiktiem mērķiem, tostarp kvantitatīvo rādītāju aspektā. Lai nodrošinātu objektīvu politikas novērtējumu, novērošanas centra darbībai, kas balstīta uz konkrētiem mērķiem un rādītājiem, jābūt pārredzamai un neatkarīgai.

3.2.3. Fundamentālie pētījumi ir pamats turpmāko inovāciju izstrādei. Tāpēc EESK atbalsta Eiropas finansējuma palielināšanu pētniecībai šajā jomā, īpaši jaunajai ES pētniecības pamatprogrammai, ar nosacījumu, ka tiks skaidri noteiktas prioritātes (atbilstīgi sabiedrības problēmām) un nodrošināts sviras efekts attiecībā uz valstu programmām un privāto sektoru.

3.2.3.1. Turklāt EESK ierosina izskatīt iespējamās jaunās pieejas, piemēram, atbildīgas partnerības koncepciju, lai veicinātu MVU līdzdalību Kopienas programmās. Izstrādājot kopīgu hartu, varētu vienkāršot administratīvās formalitātes (revīzija, pārskatu sagatavošana).

3.2.4. Pētniecības un izglītības iestāžu, galvenokārt universitāšu, un ekonomikas un sociālās jomas dalībnieku partnerība arī ir laba iespēja veidot pozitīvu sinerģiju inovācijas veicināšanai uzņēmumos un izglītības iestādēs ([8])

3.2.4.1. Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūtam (ETI) ir jākļūst par jau izveidoto struktūru tīkla vadošo iestādi, lai sekmētu jauno tehnoloģiju izplatību visās nozarēs. Turpmāk ETI būtu jānodrošina līdzekļi ieguldījumiem tādās Eiropas mēroga struktūrās, kurās būtu apvienotas pētniecības, izglītības un inovāciju politikas.

3.2.4.2. Turklāt ir jāatbalsta programmas pētnieku mobilitātes veicināšanai ne tikai starp dalībvalstīm, bet arī starp privāto un publisko sektoru. Lai saņemtu doktora grādu rūpniecības nozarē, Dānijas uzņēmumu inženieriem, piemēram, ir dota iespēja sagatavot augstskolas doktora disertāciju, studējot kādā citā dalībvalstī ([9]). Šis piemērs ir laba prakse, ko vajadzētu izmēģināt Eiropas mērogā.

([8]) Izpētes atzinums "Izglītības iestāžu un darba devēju partnerība", OV C 228, 22.9.2009, 9. lpp.

([9]) Marijas Kirī Eiropas stipendiju finansējums.

3.2.5. EESK uzskata, ka topošajā programmā prioritāte būtu jāpiešķir instrumentiem, kas paredzēti "barjeru" likvidēšanai starp Eiropas Savienību un dalībvalstīm atbalsta pasākumu jomā. Šai nolūkā vajadzētu stiprināt vietējos tīklus, kas veido saikni starp Eiropas un vietējo līmeni, veicinot tādējādi ideju un projektu apmaiņu. EESK arī iesaka izveidot Eiropas partnerības forumus, kas būtu pieejami pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem. Eiropas Uzņēmumu tīkls, kas darbojas uzņēmumu nozarē, varētu būt šāda foruma pamatā.

3.2.6. Lai sekmētu inovatīvu MVU un jaunizveidoto uzņēmumu attīstību, ir svarīgi uzlabot piekļuvi finansējumam. Jānostiprina EIB loma, plašāk piemērojot riska dalīšanas finanšu mehānismu, un jāveido Eiropas riska kapitāla tirgus.

3.2.6.1. EESK arī iesaka īpašus pasākumus Mazās uzņēmējdarbības akta ietvaros, piemēram, veicināt Eiropas "otrā vērtspapīru tirgus" izveidi, nodokļu atvieglojumus privātpersonām, kas iegulda līdzekļus inovācijā, un darba ņēmēju iesaistīšanu.

3.2.7. Jāsecina, ka daudzās valstīs inovācija un uzņēmējdarbība jauniešus interesē krietni mazāk nekā agrāk. Mācību programmu ietvaros ir jāveicina radošums un pašiniciatīva.

3.2.7.1. Balstoties uz Sieviešu uzņēmējdarbības pārstāvju pieredzi, EESK ierosina ar Eiropas iestāžu atbalstu veidot Jauno uzņēmēju pārstāvju tīklu.

3.2.8. Lai veicinātu inovāciju kohēzijas politikas valstīs, ir efektīvāk jāizmanto struktūrfondu līdzekļi. To varētu panākt ar mērķtiecīgākiem pasākumiem, izvairoties no obligātā papildināmības principa, kas ir kavēšanās un pārredzamības trūkuma iemesls. EESK uzsver, ka pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem piemīt uz sabiedrību orientētas inovācijas potenciāls, kas līdz šim nav ņemts vērā ne struktūrfondu, ne arī izglītības programmās.

3.2.9. Arī ES konkurences politikā (valsts atbalsts, uzņēmumu sadarbība) vajadzīgi pielāgojumi, lai sekmētu atbalstu inovācijai un tehnoloģiju pārņemšanai. Īpaša uzmanība jāvelta tādām nozarēm kā mājokļu būvniecība, infrastruktūra un transportlīdzekļi, jo tās ir saistītas ar klimata pārmaiņu jautājumu.

3.2.10. Lisabonas līgums paredz plašākas ES pilnvaras tirdzniecības politikas un ārējās sadarbības jomā. Šī iespēja ir jāizmanto, lai izstrādātu ar dalībvalstu politiku saskaņotu Eiropas politiku zinātniskās un tehniskās apmaiņas jomā. Īpaša uzmanība jāvelta apmaiņas un sadarbības veicināšanai ar ES kaimiņvalstīm.

4. **Secinājumi.**

4.1. Šīs stratēģijas veiksmīga īstenošana būs atkarīga ne tikai no tai piešķirtā finansējuma, bet galvenokārt no Eiropas Komisijas un dalībvalstu politiskās gribas nodrošināt tās īstenošanu, no kvalitatīvām partnerattiecībām, īpaši ar pilsonisko sabiedrību, un no dialoga ar iedzīvotājiem. Tāpēc EESK aicina Padomi un Eiropas Komisiju iesniegt rīcības plānu inovāciju jomā, kas būtu viens no Eiropas izaugsmes un nodarbinātības stratēģijas (ES 2020) pamatelementiem.

4.2. Topošais Eiropas inovācijas plāns būtu jāpapildina ar precīzu rīcības plānu, pasākumu īstenošanas grafiku un panāktā progresa uzraudzību. Minētā plāna juridiskajai formai (ieteikumi, "akts" vai jebkura cita forma) ir otršķirīga nozīme. Plāna efektivitāte būs atkarīga no tā satura un konkrētiem mērķiem, kas izteikti skaitļos un kuriem noteikti īstenošanas termiņi.

4.3. Par šīs stratēģijas tālejošu mērķi ir jāizvirza patiesas "kopienas" politikas īstenošana, kas veicinātu Eiropas ekonomikas atveseļošanu.

Briselē, 2010. gada 18. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izdara grozījumus Direktīvā 1998/26/EK, 2002/87/EK, 2003/6/EK, 2003/41/EK, 2003/71/EK, 2004/39/EK, 2004/109/EK, 2005/60/EK, 2006/48/EK, 2006/49/EK un 2009/65/EK attiecībā uz Eiropas Banku iestādes, Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādes un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes pilnvarām"

*COM(2009) 576 galīgā redakcija – 2009/0161 (COD)*

(2010/C 354/20)

Vienīgais ziņotājs: ***ROBYNS DE SCHNEIDAUER* kgs**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2009. gada 25. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izdara grozījumus Direktīvā 1998/26/EK, 2002/87/EK, 2003/6/EK, 2003/41/EK, 2003/71/EK, 2004/39/EK, 2004/109/EK, 2005/60/EK, 2006/48/EK, 2006/49/EK un 2009/65/EK attiecībā uz Eiropas Banku iestādes, Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādes un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes pilnvarām*"

COM(2009) 576 galīgā redakcija – 2009/0161 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 3. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 461. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 17. un 18. martā (18. marta sēdē), ar 115 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

## 1. **Secinājumi un ieteikumi.**

1.1. EESK uzskata, ka krīze ir iemesls, lai steidzami īstenotu nozīmīgu uzraudzības sistēmas reformu. Šīs reformas mērķis ir novērst gan atsevišķus incidentus, gan plašāka apmēra krīzes, un tās pārvarēt. Lai to panāktu, ir jābalstās uz Kopienas līmenī noteiktajām pamatnostādnēm un stabilas Kopienas sistēmas saikni ar līdzīgām sistēmām citās valstīs.

1.2. EESK pauž nožēlu, ka tirgus piekļuves nosacījumu un piesardzības prasību nepilnīga saskaņošana joprojām pieļauj regulējuma arbitrāžu un rada konkurences traucējumus. Lai nodrošinātu interešu kopību Eiropas Ekonomikas zonā, minētās prasības ir jāsaskaņo, pamatojoties uz finanšu tirgu dalībnieku stabilitāti, riska pārvaldību un sabiedrības informēšanas kvalitāti. Papildus iepriekšminētajam pastāvīga uzmanība jāvelta uzraudzītāju kvalifikācijai, balstoties, piemēram, uz savstarpējo sadarbību.

1.3. Tādēļ EESK atbalsta Komisijas darbību, lai nodrošinātu nozaru uzraudzības iestādēm pilnvaras noteikt kopīgus tehniskus standartus un izšķirt strīdus starp valstu iestādēm. Komiteja atbalsta kontroles iestāžu savstarpējo attiecību virzību uz iespējamo strīdu koleģiālu izšķiršanu attiecībā uz praksi, ko tās piemēro darbības jomās, kurās ir paredzēti kopīgi lēmumu pieņemšanas procesi. Komiteja piekrīt Komisijai, ka ir skaidri jānošķir tehniskie aspekti, no vienas puses, un politiskie aspekti, kas ir politiski pilnvarotu Kopienas iestāžu pārziņā, no otras puses.

1.4. EESK aicina Komisiju mērķtiecīgāk īstenot tās darba programmā paredzētos pasākumus, lai pabeigtu uzsāktās reformas vērtspapīru nozarē piemērojamo tehnisko standartu jomā, kā arī saistībā ar gaidāmajām direktīvām apdrošināšanas un fondēto pensiju jomā.

## 2. **Pamatojums.**

2.1. Eiropas Komisija 2009. gada 26. oktobrī nāca klajā ar priekšlikumu direktīvai *Omnibus I*, ar kuru paredzēts grozīt vairākas direktīvas par finanšu pakalpojumu darbībām, proti, direktīvas par kapitāla prasībām, finanšu konglomerātiem, fondētajām pensijām, tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, finanšu instrumentu tirgu, prospektiem, norēķinu galīgumu, pārredzamību, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un ieguldījumu fondiem.

2.2. Komisija izvirzījusi par mērķi sabiedrības aizsardzību, finanšu stabilitāti un vienotā tirgus darbības uzlabošanu, jo valstu uzraudzības sistēmas, pat ja tās ir daļēji saskaņotas, nevar nodrošināt šo mērķu īstenošanu.

2.3. Lai šos mērķus sasniegtu, ir jānosaka normatīvajos aktos paredzētās pilnvaru jomas, lai varētu izveidot minētās iestādes, pārveidojot esošās Eiropas uzraudzības komitejas. Saskaņotības nodrošināšanas nolūkā priekšlikums direktīvai, ar ko izdara grozījumus, ļaus ieviest vēlamās izmaiņas pašreizējos tiesību aktos.

2.4. Šis priekšlikums pilnībā atbilst Komisijas politikai, kas izstrādāta pēc *Jacques de Larosière* kga vadītās augsta līmeņa ekspertu grupas ziņojuma secinājumu analīzes, lai izveidotu efektīvāku, integrētāku un ilgtspējīgāku Eiropas uzraudzības sistēmu. Saskaņā ar Komisijas 2009. gada maija paziņojumu minētajā sistēmā būtu jāiekļauj Eiropas sistēmisko risku komiteju, kas veiktu makroekonomisko uzraudzību un noteiktu riska faktorus, kas var apdraudēt finanšu stabilitāti, kā arī Eiropas Finanšu uzraudzības sistēmu, kuru veidotu valstu finanšu uzraudzības iestāžu tīkls, kas cieši sadarbotos ar jaunajām Eiropas uzraudzības iestādēm.

2.5. Minētās iestādes būtu jāizraugās no trim "3. līmeņa" uzraudzības komitejām lēmumu pieņemšanas procesā, kas nosaukts profesora *Lamfalussy* vārdā, un kuru kompetences jomā attiecīgi būtu banku darbība, apdrošināšana, fondētās pensijas un finanšu tirgi.

2.6. Lai ieviestu Eiropā saskaņotāku finanšu noteikumu kopumu, Komisijas 2009. maija paziņojumā par tematu "Eiropas finanšu uzraudzība" ([1]) tika izvirzīts mērķis dot iestādēm iespēju izstrādāt tehnisko standartu projektus un veicināt ar mikrouzraudzību saistītas informācijas apmaiņu.

2.7. Izskatāmajā priekšlikumā ietverti trīs galvenie aspekti, proti, tajā noteikta tehniska rakstura standartu piemērošanas joma (līdzekļi, metodes, statistika, veidlapas u. c.) saskaņotākas uzraudzības nodrošināšanai; Komisijai vēlāk būs jāapstiprina šie standarti.

2.8. Priekšlikumā paredzēts, ka minētās iestādes ir tiesīgas atrisināt strīdus starp valstu iestādēm gadījumos, kad nepieciešama sadarbība, kopīgām interesēm gūstot pārsvaru pār valstu interesēm, un kad pirms saistoša lēmuma pieņemšanas vajadzīga saskaņošana.

2.9. Visbeidzot, priekšlikumā paredzēti informācijas apmaiņas kanāli, kas dod iespēju bez juridiskiem šķēršļiem vienoties par kopēju doktrīnu, īpaši attiecībās starp valstu iestādēm un jaunajām Eiropas iestādēm.

2.10. Šīm jaunizveidotajām Eiropas iestādēm vajadzētu būt pilnvarotām sadarboties ar atbilstoša līmeņa iestādēm trešās valstīs, publicēt atzinumus par tādiem jautājumiem kā piesardzīga pieeja pārrobežu apvienošanās un pārņemšanas darījumos, kā arī sagatavot Kopienas sarakstus par atzītiem finanšu jomas dalībniekiem.

3. **Vispārīgas piezīmes.**

3.1. Arī šis EESK atzinums veltīts tematikai, kas apskatīta pēc 2007.-2008. gada finanšu krīzes pieņemtajos atzinumos, proti, atzinumā par *Larosière* grupas ziņojumu ([2]) un par makro- un mikrouzraudzību. Lai arī par minētās krīzes tiešajiem un galvenajiem iemesliem varētu uzskatīt ASV finanšu sistēmas nepilnības, krīze parādīja arī Eiropas uzraudzības sistēmu trūkumus un būtiskas atšķirības starp tām. Komiteja izsaka nožēlu, ka ne krīzes, ne arī iepriekšējā pieredze (piemēram, *Equitable Life* lieta) netika pietiekami ņemta vērā, lai jau agrāk uzsāktu vajadzīgās reformas.

3.2. Problēmas, ar ko saskārušies finanšu iestāžu, kas veic pārrobežu darījumus, klienti, apdraud patērētāju uzticēšanos vienotajam tirgum.

3.3. Jauno iestāžu rīcībā jābūt struktūrām, lai konsultētos ar attiecīgo nozaru profesionāļiem, arodbiedrību organizācijām, finanšu pakalpojumu lietotājiem, un tām jāveido dialogs ar EESK, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību.

3.4. EESK uzsver triju jauno struktūru tehnisko raksturu. Neatkarīgo iestāžu statusam arī turpmāk jābūt pakļautam Komisijas un pēdējā instancē – Eiropas Parlamenta politiskajai kompetencei.

3.5. EESK norāda, ka tām finanšu iestādēm, kas darbojas vairākās dalībvalstīs, būtu plašāk jāsaskaņo uzraudzības prakse. Komiteja īpašu uzmanību vērš uz to, ka ierosinātā sistēma pati par sevi nerada nekādus jaunus ierobežojumus finanšu jomas dalībniekiem, ja izmaksas tiek novirzītas uz patērētājiem, izņemot gadījumus, kad saskaņošanas pasākumi attiecas uz valstīm, kas izmantojušas regulējuma arbitrāžu un konkurences traucējumus.

3.6. EESK atbalsta labāka regulējuma principa iekļaušanu ierosinātajā shēmā, jau pasākumu izstrādes sākumposmā

([1]) COM(2009) 252 galīgā redakcija.

([2]) OV C 318, 23.12.2009., 57. lpp.

izmantojot sabiedrisko apspriešanu un izstrādājot ietekmes novērtējumu. Komiteja arī atzinīgi vērtē, ka Komisija iecerējusi veicināt šo pasākumu elastīgumu un to īstenošanu.

3.7. Ņemot vērā triju jauno iestāžu koleģiālo raksturu, Komiteja atbalsta līdzsvarotību starp dažādām valstu iestādēm strīdus gadījumā. EESK uzskata, ka koleģialitāte izpaužas valstu iestāžu kopīgu lēmumu pieņemšanā neatkarīgi no tirgus apmēra un tirgus dalībnieku darbības ārpus to izcelsmes valsts.

Briselē, 2010. gada 18. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 708/2007 par svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu izmantošanu akvakultūrā"

*COM(2009) 541 galīgā redakcija – 2009/0153 (CNS)*

(2010/C 354/21)

Ziņotājs: ***Valerio SALVATORE* kgs**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. pantu 2009. gada 11. novembrī un Eiropas Parlaments saskaņā ar LESD 43. panta 2. punktu 2010. gada 5. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"*Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 708/2007 par svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu izmantošanu akvakultūrā*"

COM (2009) 541 galīgā redakcija — 2009/0153 (CNS).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 25. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 461. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 17. un 18. martā (17. marta sēdē), ar 130 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

## 1. **Secinājumi un ieteikumi.**

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta grozījumus Regulā (EK) Nr. 708/2007 par svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu izmantošanu akvakultūrā, ņemot vērā jaunākos zinātnes sasniegumus, tostarp Sestās pamatprogrammas finansētā projekta *IMPASSE* saskaņotas rīcības rezultātus.

1.2. Arī Komiteja cer, ka tiks īstenots regulā norādītais divkāršais mērķis: pēc iespējas samazināt riska pakāpi saistībā ar svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu audzēšanu un atvieglot nozares dalībniekiem apgrūtinošo administratīvo praksi. Birokrātiskais slogs ir saistīts ar valstu atļauju iegūšanu, kas ir vajadzīgas akvakultūras platībām, kurās audzē svešzemju un vietējā areālā nesastopamas sugas.

1.3. Šajā sakarā primāra ir platību bioloģiskās drošības nodrošināšana. Tādēļ ir jāveic atbilstoši pasākumi: a) transportēšanas laikā, b) piemērojot precīzi definētus protokolus akvakultūras saņēmējā platībā un c) ievērojot atbilstošas procedūras līdz pat zvejas produktu nonākšanai patēriņā.

1.4. Šajā sakarā slēgto akvakultūras platību jaunā definīcija ir labi strukturēta un atbilst projekta *IMPASSE* rezultātiem, tomēr izmantotā ļoti tehniskā valoda varētu būt par iemeslu ne vienmēr pareizai interpretācijai. Lai piemērošanas posmā novērstu iespējamās neskaidrības, jauno regulu vajadzētu papildināt ar skaidru norādi, ka slēgtās akvakultūras platības par tādām uzskatāmas, ja tās atrodas uz sauszemes.

1.5. Jaunajā regulā ir arī noteikts, ka slēgtajās akvakultūras platībās to applūšanas gadījumā jānovērš audzētu svešu sugu vai bioloģiskā materiāla nokļūšana atklātos ūdeņos. Šajā sakarā vajadzētu noteikt drošības attālumu starp minētajām platībām un atklātajiem ūdeņiem atkarībā no platības veida, atrašanās vietas un konfigurācijas.

1.6. Tā kā ūdens nav vienīgais riska faktors nokļūšanai savvaļā, līdzīgā veidā jānodrošina visas sistēmas slēgto akvakultūras platību aizsardzībai pret plēsīgajiem dzīvniekiem, kas var izplatīt audzētās sugas.

1.7. Visbeidzot, Komiteja piekrīt pieņēmumam, ka transportēšana no slēgtas akvakultūras platības uz atklātu akvakultūras platību nav uzskatāma par parastu transportēšanu. Šajā sakarā Komiteja iesaka papildināt: ja ražošanas cikls to atļauj, būtu vēlams slēgtas akvakultūras platības pārvaldīt un apsaimniekot šķirti no atklātām akvakultūras platībām, lai mazinātu katru iespējamo ūdens ekosistēmu piesārņojuma risku.

2. **Ievads.**

2.1. Sakarā ar pieaugošo pieprasījumu pēc zvejas produktu olbaltumvielām un nozvejas samazināšanos, ko izraisa pārmērīga jūru un iekšējo ūdeņu izmantošana, akvakultūra var sniegt pozitīvu ieguldījumu, lai apmierinātu pieaugošo pieprasījumu pēc šādiem pārtikas produktiem. Pēdējās trijās desmitgadēs pasaules līmenī ir konstatēts akvakultūras ražošanas apjoma pieaugums par 11 % gadā (*Naylor & M. Burke,* 2005) ([1]).

2.2. Šādos apstākļos svešzemju vai vietējā areālā nesastopamu sugu ieviešana un audzēšana Eiropā ir stingri atbalstāma no ekonomisko un tirdzniecības interešu aspekta. Tomēr minētajām interesēm jāatbilst ekosistēmu aizsardzības mērķiem, jo tās ir potenciāli neaizsargātas pret šādu darbību nepareizu veikšanu.

2.3. Svešzemju sugu ieviešana ir viens no galvenajiem traucējumiem, ko ūdens ekosistēmām rada cilvēks, un uzreiz aiz dabisko biotopu iznīcināšanas tas ir bioloģiskās daudzveidības izzušanas otrais cēlonis. Visās ekosistēmās pastāv smalks, lēnas evolūcijas rezultātā izveidojies līdzsvars, kas ļauj katram organismam mijiedarboties ar savu vidi, veidojot virkni attiecību ar telpu, kurā tas atrodas, kā arī ar citiem klātesošajiem organismiem. Šādā situācijā katram organismam ir sava precīzi noteikta loma un sava konkrēta ekoloģiskā niša. Interesanti ir arī pētīt klimata pārmaiņu ietekmi uz ūdens sugu migrāciju dažādās ūdens vidēs.

2.4. Kad kāda svešzemju suga kļūst par jaunas kopienas sastāvdaļu, tā mijiedarbojas ar tur jau esošām sugām un tādējādi var neprognozējami iztraucēt iepriekš iedibināto līdzsvaru. Jaunie iemītnieki var būt plēsoņas un konkurēt ar vietējām sugām par barību un telpu, tie var pārnēsāt jaunus parazītus un citus patogēnus organismus no to izcelsmes valsts vai arī sakrustoties ar vietējām sugām.

2.5. Tāpēc ir jānosaka slēgto akvakultūras platību galvenās iezīmes: fiziskas barjeras esamība starp savvaļas un saimniecībās audzētajiem organismiem, cieto atkritumu apstrāde, mirušo organismu pienācīga izvākšana, ieplūstošā un izplūstošā ūdens kontrole un apstrāde.

3. **Vispārīgas piezīmes.**

3.1. Jo vairāk samazinās kontroles sistēmas, jo vairāk palielinās risks, ka svešzemju un vietējā areālā nesastopamas sugas var izkļūt no audzēšanas platībām. Slēgtās sistēmas, kurās akvakultūru ierobežo drošas, ar fiziskām un ķīmiskām barjerām aizsargātas struktūras, mazina izkļūšanas risku. Savukārt ekstensīvām atklātām akvakultūras platībām ir zemāks drošības līmenis, un tās dažkārt arī neapzināti veicina ievesto sugu izplatīšanu dabiskajā vidē.

3.2. Tiek lēsts, ka aptuveni 20 % no vietējai videi neraksturīgajām sugām audzē atklātās sistēmās, bet intensīvās slēgtās sistēmās — mazāk nekā 10 %; savukārt gan slēgto, gan atklāto platību attīrīšanas posmos dažos gadījumos (divvārstuļu moluski) dzīvi dzīvnieki uz laiku tiek pārvietoti, arī lielos attālumos, un ar to saistīts liels izplatīšanās risks (*IMPASSE*) ([2]).

3.3. Esošajās slēgtajās sistēmās izmanto dažādas tehnoloģijas ieplūstošā un izplūstošā ūdens attīrīšanai. Tomēr visās sistēmās ir paredzēta fiziska nodalīšana starp akvakultūru un dabīgajām ūdens ekosistēmām. Neraugoties uz to, minēto audzēšanas tehnoloģiju ātrā attīstība un pārmaiņas dažādajās akvakultūras sistēmās ir mudinājušas Padomi izstrādāt šajā atzinumā izskatāmo regulu.

3.4. Ar Regulu (EK) Nr. 708/2007 ir izveidota sistēma, ar kuru reglamentē akvakultūras praksi attiecībā uz svešzemju sugām un vietējā areālā nesastopamām sugām, lai izvērtētu un pēc iespējas samazinātu šo sugu iespējamo ietekmi uz ūdens dzīvotnēm. Regulā ir noteikts, ka valsts līmenī ir jāizveido atļauju izsniegšanas sistēma.

3.5. Minētās atļaujas netiek pieprasītas gadījumos, kad slēgtajās akvakultūras platībās ir nodrošināta audzēšanas bioloģiskā drošība. Lai samazinātu risku, ir jāveic atbilstoši pasākumi transportēšanas laikā, jāpiemēro precīzi definēti protokoli akvakultūras saņēmējā platībā un jāievēro atbilstošas procedūras līdz pat zvejas produktu nonākšanai patēriņā.

3.6. Slēgto akvakultūras platību jaunajā definīcijā atbilstoši ir ņemti vērā projekta *IMPASSE* rezultāti, tomēr tajā vajadzētu iekļaut skaidru atsauci uz faktu, ka slēgtās akvakultūras platības par tādām uzskatāmas, ja tās atrodas uz sauszemes.

3.7. Komiteja pilnībā atbalsta jaunajā regulā paredzēto mērķi novērst cieto atkritumu vai audzēto sugu (vai to daļu) izvadīšanu atklātos ūdeņos. Tomēr, ņemot vērā notekūdeņu filtrēšanas un attīrīšanas nozares ievērojamo tehnoloģisko attīstību, jāatceras, ka bioloģiskās drošības prioritāti var īstenot ar dažādām sistēmām: ķīmisku, bioloģisku, vai arī tās kombinējot.

([1]) *Naylor, R. & M. Burke* (2005). *Aquaculture and Ocean Resources: Raising Tigers of the Sea. Annual Review of Environment and Resources.* 30:185–218.

([2]) *IMPASSE* projekts No 44142. *D1.3. Deliverable 3.1. Review of risk assessment protocols associated with aquaculture, including the environmental, disease, genetic and economic issues of operations concerned with the introduction and translocation of species.* (*Gordon H. Copp, Esther Areikin, Abdellah Benabdelmouna, J. Robert Britton, Ian G. Cowx, Stephan Gollasch, Rodolphe E. Gozlan, Glyn Jones, Sylvie Lapègue, Paul J. Midtlyng, L. Miossec, Andy D. Nunn, Anna Occhipinti Ambrogi, S. Olenin, Edmund Peeler, Ian C. Russell, Dario Savini*). 2008. gads, 14. lpp. http://www.hull.ac.uk/hifi/IMPASSE/wp3d1.pdf.

4. **Īpašas piezīmes.**

4.1. Lai izvairītos no ūdens ekosistēmu visu veidu piesārņojuma riska, jānosaka svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu ieviešanas un pārvietošanas atbilstoši uzraudzības un kontroles pasākumi. To ir iespējams panākt tikai, izstrādājot, pieņemot un ieviešot atbilstošus starptautiskus prakses un procedūru kodeksus.

4.2. Tā kā ūdens nav vienīgais riska faktors nokļūšanai savvaļā, jānodrošina visas sistēmas, kas nepieciešamas slēgto akvakultūras platību aizsardzībai pret plēsīgajiem dzīvniekiem, sevišķi putniem, kuri audzētās sugas var izplatīt dabā.

4.3. Turklāt ir vēlams slēgtas akvakultūras platības pārvaldīt un apsaimniekot šķirti no atklātām akvakultūras platībām, lai mazinātu katru iespējamo ūdens ekosistēmu piesārņojuma risku.

4.4. Komiteja atbalsta lēmumu uzticēt dalībvalstīm atbildību par tajās esošo slēgto akvakultūras platību saraksta regulāru atjaunināšanu tīmekļa vietnē, nodrošinot to maksimālu atklātumu, lai palielinātu gan nozares dalībnieku, gan vietējo interešu pārstāvju atbildību par audzētavu pareizu apsaimniekošanu.

Briselē, 2010. gada 17. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

| Paziņojums Nr. | Saturs *(turpinājums)* | Lappuse |
|---|---|---|
| 2010/C 354/16 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai par atsevišķiem noteikumiem attiecībā uz zveju *GFCM* (Vidusjūras Vispārējās zivsaimniecības komisijas) nolīguma apgabalā" *COM(2009) 477 galīgā redakcija – 2009/0129 (CNS)* | 71 |
| 2010/C 354/17 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 247/2006, ar ko ievieš īpašus pasākumus lauksaimniecības jomā attālākajiem Eiropas Savienības reģioniem" *COM(2009) 510 galīgā redakcija – 2009/0138 (CNS)* | 72 |
| 2010/C 354/18 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Nākamie reglamentējošie noteikumi konkurences tiesību jomā, kas piemērojami mehānisko transportlīdzekļu nozarē"" *COM(2009) 388 galīgā redakcija* | 73 |
| 2010/C 354/19 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Kopienas inovāciju politikas pārskatīšana mainīgajā pasaulē" *COM(2009) 442 galīgā redakcija* | 80 |
| 2010/C 354/20 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izdara grozījumus Direktīvā 1998/26/EK, 2002/87/EK, 2003/6/EK, 2003/41/EK, 2003/71/EK, 2004/39/EK, 2004/109/EK, 2005/60/EK, 2006/48/EK, 2006/49/EK un 2009/65/EK attiecībā uz Eiropas Banku iestādes, Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādes un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes pilnvarām" *COM(2009) 576 galīgā redakcija – 2009/0161 (COD)* | 85 |
| 2010/C 354/21 | Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 708/2007 par svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu izmantošanu akvakultūrā" *COM(2009) 541 galīgā redakcija – 2009/0153 (CNS)* | 88 |

## Abonementa cenas 2010. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

| | | |
|---|---|---|
| *ES Oficiālais Vēstnesis*, L un C sērija, tikai papīra formātā | 22 oficiālajās ES valodās | EUR 1 100 gadā |
| *ES Oficiālais Vēstnesis*, L un C sērija, papīra formātā + CD-ROM, ikgadējs | 22 oficiālajās ES valodās | EUR 1 200 gadā |
| *ES Oficiālais Vēstnesis*, L sērija, tikai papīra formātā | 22 oficiālajās ES valodās | EUR 770 gadā |
| *ES Oficiālais Vēstnesis*, L un C sērija, CD-ROM, ikmēneša (apkopojošs) | 22 oficiālajās ES valodās | EUR 400 gadā |
| *ES Oficiālā Vēstneša* pielikums (S sērija) – *Publiskā iepirkuma līgumu konkursi*, CD-ROM, divi izdevumi nedēļā | daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās | EUR 300 gadā |
| *ES Oficiālais Vēstnesis*, C sērija – *Konkursi* | valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem) | EUR 50 gadā |

*Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša*, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija ("Tiesību akti") un C sērija ("Paziņojumi un informācija").

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnija *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

*Oficiālā Vēstneša* pielikumu (S sērija – "Publiskā iepirkuma līgumu konkursi") var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu CD-ROM formātā.

*Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša* abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

CD-ROM formāts 2010. gada laikā tiks aizstāts ar DVD formātu.

## Pārdošana un abonementi

Dažādus maksas periodiskos izdevumus, tādus kā *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, var abonēt pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

***EUR-Lex* (http://eur-lex.europa.eu) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.**

**Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: http://europa.eu**

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV